

ASZLÁNYI KÁROLY

**HÉT POFON
ALUDNI IS TILOS**

TARTALOM

HÉT POFON

HÉT MEGJEGYZÉS

ELSŐ RÉSZ

BÉKE

AZ ÚJSÁGÍRÓ

AZ ELSŐ POFON

A MÁSODIK

A HARMADIK

MAISIE

NEGYEDIK POFON

AZ ÁTVÁLTOZÓMŰVÉSZ

HOGYAN ÜTÖTTEM POFON ÖTÖDSZÖR AZ ACÉLKIRÁLYT?!...

A KÖZVÉLEMÉNY

ESTI FÉNYEK

MÁSODIK RÉSZ

HAJNALI ÚT

A MADÁRTOJÁS

TERBANKS ELAKAD

EGY TÖRTÉNELMI BESZÉLGETÉS

TERBANKS HAZATÉR

A MACPHABIZMUS

MAISIE DÖNTŐ LÉPÉSE

TERBANKS BIZTONSÁGBAN

MAISIE-T MEGLEPETÉS ÉRI

TERBANKS MEGŐRÜL

ALUDNI IS TILOS

HÉT POFON

HÉT MEGJEGYZÉS*

1

A *Hét pofon* először rövid történet volt; szólt egy fiatalemberről, aki nem nyugodott bele, hogy visszaéljenek a fiatalságával: nyugodt, világos, áttetsző és szemtelen történet, amelynek jelentősége nincs, csak hatása. Én is voltam fiatalember, és semmibe se nyugodtam bele, tehát tudom, hogyan van ez. A legtöbb fiatalember belenyugszik. Erről a kérdésről sokszor írtam már. (*Aludni is tilos, Előszó egy házassághoz* stb.) De máskülönben mindig kimondtam, amit gondolok, csak a *Hét pofon*ban nem mondtam ki, amit gondolok, csak azt mondtam ki, ami történik. Ennélfogva a *Hét pofon* irodalmilag értéktelen, és talán éppen ezért, sikere van. Viszont láttam filmen és elolvastam portugálul. Az évek során számtalanszor elfeledkeztem róla és számtalanszor eszembe juttatták. És úgy látszik a *Hét pofon* karrierje megindult mostan. A *Hét pofoné*, mondom. Nem az enyém Az enyém nem.

2

Kezdek rájönni, hogy ez így van. Ezek az írások a maguk életét élik, hamarosan elveszítem őket a szem elől. Útra kelnek és megbuknak vagy hódítanak. Szaporodnak vagy megfogyatkoznak. Esetleg másé lesznek. Olyan ez, mint a Sors, vagyis nem tudom milyen. Az ember felneveli az írásait, eltartja őket, küzd értük, exponálja magát az érdekükben. Egyszerre csak megszöknek tőle egy csinos kiadóval, s egy szép napon két kacér filmszínész között történnek meg. Az én ötleteim. Rájuk kiáltok, de nem ismernek meg. Vagy rám kiáltanak, de nem ismerem meg őket.

3

A régi *Hét pofon* - idő és helyszűke miatt - rövid volt: nem más, mint egy nyomtatott forgatókönyv. Ebből a forgatókönyvből most olvasókönyv lett: regény, amelyet öt év előtt kezdtem írni és most befejezem. Annak ellenére, hogy közben sikere volt.

4

Gyerekkoromban megfogadtam, hogy hét pofont adok a Tudatlanságnak; ez volt életprogramom. Meg akartam írni az Általános Erkölcsstan Relativitáselméletét. Meg akartam akadályozni, hogy húsz esztendőnél fiatalabb emberek nyomorban éljenek. Szembe akartam szállni a háborús szellemmel. Az erkölcsi és gazdasági határokkal. Az emberimádás mindennemű politikai válfajával. Be akartam bizonyítani, hogy isten él s hogy ez sokkal bizonyosabb, mint hogy mi élünk. És, hetedszer, közérdekűvé akartam tenni azt az óriási horderejű felfedezésem, hogy mindnyájan emberek vagyunk. Míg azonban cseppet sem értjük még a sejt-

* A második kiadás előszava.

sugárzásokat, tökéletesen civilizáltaknak hisszük magunkat, mert megölt ellenfeleinket nem esszük meg már. Aminek különben nem is erkölcsi, hanem csak gasztronómikus okai vannak.

E hét fogadalmamból egyetlenegy se teljesítettem eleddig. Silányabb ember vagyok hát Tenson MacPhabnél, aki e történet hőse. De hogyan is lett volna sikere olyan hősnek, aki cseppet se különb nálam? Hogyan is lett volna sikere olyan hősnek, aki íróasztala mellett embertársairól álmodik? Hogyan is lehetne sikere annak, aki szereti felebarátait, e kíméletlenül nyüzsgő, hazug és falánk fajzatot?! Hogyan értenék meg azt, aki az ő nyelvükön beszél, hogyan becsülnék azt, aki becsüli s hogyan szeretnék azt, aki szereti őket!

Hiszen akkor nem lennének emberek.

Hiszen akkor emberek lennének.

5

Szóval azt akartam mondani, hogy valahányszor új regényt, vagy éppen tragédiát akarok írni a szegényekről, akiké a mennyeknek országa: mindig találkozom a *Hét pofonnal*, amint különböző díszes álöltözetben jön szembe az utcán és kényszerít, hogy foglalkozzam vele. Eddig mindig sikerült valami kifogással sikátorokon s átjáróházakon megszöknöm előle. De most itt ül szemben, s meséli, hogyan villanyozta fel angol, német, amerikai s másnemű olvasóit történetének frappáns fordulataival.

6

- *Egészíts ki engem mostan* - így szól -, *amint annak idején elképzeltél engem, amikor tehetséges voltál, s nem untattad elvont kérdésekkel olvasóidat.*

És mosolyog rám a csinos fickó, öntelten s világfiasan. S én nézek rá, mint egy Hamupipőke; magyar író, aki elvont kérdésekkel untatja olvasóit, akik nincsenek.

Ez a *Hét pofon*, ez igen, ennek jól megy sora, ez életrevaló fickó, érdemes tanulni tőle.

7

Sajnálom, hogy megírtam ezt a *Hét pofont*. Bár inkább ő írt volna engemet! Milyen más ember lennék.

ASZLÁNYI KÁROLY
1937.

ELSŐ RÉSZ

BÉKE

I

Tenson MacPhab ősei bibliát olvastak, bagót rágtak és általában megölték ellenségeiket. Tenson kissé feszélyezetten üldögélt a King's Garden falánál, s az esti felhőket bámulta, amelyek olyan lassan vonultak, mint az óramutató.

A platánok levelein aranyvörös cseppek hunyorgása látszott. Egy öreg csősz szakállá éppilyen volt, s botjának szeges végére úgy tűzött fel egy fűt lehullott veres falevelet, mintha a saját szakállának másodpéldányát vinne maga előtt.

Tenson MacPhab érezte a békét; a Békét, mint valami habos, bodzaillatú valóságot, amelyben fürödni lehet. Vérében volt a régi kalózfilozófia, a gyakorlati bölcsesség, amelyet tengerészek és szárazföldi rablók életéből szűrt le az Idő: hogy mikor az ember a csuklóján s a nyakszirtjén érzi a Békét, akkor az a vége felé jár, s hogy amikor a békéből Béke lesz, akkor már valaképpen nincs is.

MacPhab tudta, hogy valami baj van. A dolgokat két irányból szokta nézni, s általában az ellenfél irányából is... Nem hibáztatta a gazdagokat azért, mert gazdagok, a bűnösöket azért, mert bűnösök. De most, amint itt ült, mint egy aranszegélyes képeslapon: most tisztán és érthetően megszólalt benne egy hang, talán valamely régi MacPhab hangja:

- Elég volt, fiam, ebből az önámításból. Minden rosszul van, mindenki hibás, pokolba az egész társasággal. Üss a fejükre.

Tenson megrettenve csitította a vén keltát, akinek nagy, vörös üstöke lehetett, s nyilván naponta a fejére ütött valakinek. De Tenson attól félt, hogy a rendőr meg találja hallani, mit beszél a keblében ez az izgága ős.

Azért mindjárt odább is állt, abban a hiú reményben, hogy az ember minden baját otthagyhassa egy padon. Feketerigók ugráltak a lábainál, és zümmögő bogarak keringtek a pókhálós lombok alatt.

Tenson, hogy kiegyezzen az uszító hanggal, maga is így sóhajtott:

- Most már valami történni fog, igen, mert ez így nem megy tovább.

A kislányok nagy, ijedt szemekkel néztek Tensonra, s egy rendőr is gyanakodva mérte végig. Ennyire meglátszik valakin, ha egyszer úgy érzi, hogy valaminek történnie kell.

És úgy is történt. De előbb hónapok teltek el, és még mindig nem történt semmi.

2

Márpedig Tenson nem volt puha ember. Nem történt semmi, a közvagyon szaporodott, Tenson „vagyon” csökkent. Állása nem volt és pénze se.

A pénz vagy van vagy nincs.

Ha van, akkor nincs róla mit mondanunk. Ha nincs, akkor szerezni kell, ez az igazság.

Szerezni sokféleképpen lehet. Párnás irodákban, gyárakban, tőzsdén szmokingos urak ülnek és szerzik a pénzt. Az üzletekben jómodorú boltosok; Pimlicóban s lent, a folyóparti raktár-

házak sokszögű árnyékában sapkás és sálas gentlemanek gyakorolják a pénzszerzés módozatait. Végeredményben minden ember csak úgy juthat pénzhez, ha más ember pénzéből elvesz. Ez tény. Ez alól még az állam se kivétel. Pénzt büntetlenül a magánember éppoly kevésbé gyárthat, mint az államhatalom. A pénz valóban olyan élőlény, amely az embernek köszönheti létét, s hálából megeszti az embert. A pénz él, mint a baktériumok, s mert nagyobb tömegben kellemes érzést kelt: a világ legveszedelmesebb betegségének kórokozója.

Ezek közkeletű igazságok, amelyeket egy Ohnet-regényben csak azért nem találunk meg, mert már akkor is felesleges volt leírni őket. De Tenson régimódi ember volt, s amint a nyomora nőtt, életfelfogása egyre jobban közeledett a keblében élő és ágáló ősenek torzonborz világnézetéhez. Tenson, kopott flanelnadrágjában úgy járt-kelt az utcákon, mint egy kalóz, akitől elvették szurokfáklyáját és hosszú csövű puskáját, s csak egy bűdös, olcsó cigarettát hagytak meg neki, valamint az izmait, amelyeket a közrend nem engedett használnia.

Mindeme körülírások után szegezzük le a tényeket.

Tenson MacPhab kitűnő eredménnyel végezte a világháborút. De mintahogy a diploma nem jelent állást, úgy a fenti végzettség se kvalifikálta Tensont semmire. Széles vállú, sötétszürke szemű, magas fiatalember volt, sok keserűséggel a hangjában. Az élet nagyon igazságtalan volt hozzá, de a legigazságtalanabb a mai napon.

Már egy éve, hogy elvesztette utolsó állását, és ez az év elég volt ahhoz, hogy megszabaduljon minden megmaradt értéktárgyától, és kimerítse minden tartalékját. Ezen a napon az a veszély is fenyegette, hogy a lakását is elveszíti, hét font hátralék miatt. És amikor a Terbanks-acélművek főmérnök-igazgatójánál jelentkezett, ez az amerikai származású úr ezeket mondotta neki:

- A tudomány és technika, fiatal barátom, már éppolyan túltermelést mutat tehetségekben, mint a művészet egyes ágai. Tehát már nálunk sem elég, ha valaki elsőrangú mérnök, vagy tehetséges feltaláló, mint mondjuk, ön: az is kell, hogy megismerjék, menedzselni tudja önmagát, reklámja és neve legyen.

- De én - mondta Tenson, zavartan topogva nagy lábain -, én ezért tanultam, hogy...

A főmérnök elutasítóan intett. Ő nem azért volt itt, hogy álláskereső elméleteit hallgassa. De Tenson szemei veszedelmesen elsötétedtek: sohase tudta megtanulni, hogy hidegvérrel vegye tudomásul a visszautasítást. Hogy őt visszautasítsák, őt! - aki a háborúban annyira kitüntette magát és...

- Nos jó! - mondta elvörösödve dühében - majd egyenesen Terbanks úrhoz megyek!

Ezzel bevágta az ajtót, és már nem látta, hogy a főmérnök elnéző részvétellel néz utána.

3

Nem, Tenson nem tudta, mit mondott. „Terbanks úrhoz menni”, nem volt valami egyszerű dolog. Astor Terbanks az Impérium acélkirálya, akinek hadmozdulatai a New York-i tőzsdét is megrázták jó néhányszor. Astor Terbanks fél Kensington ura, hatalmas, gazdag és erős. A felsőházba való meghívást több ízben visszautasította azzal, hogy nincs szüksége nemességre, rangra és hasonló bagatellre. Neki elég a világ acélpiacának és az angol szigetek szénbányáinak fele: az pedig az ő kezében van. Terbanks tizennégy titkárt tartott, akik magánéletétől távol tartották az embereket és hét igazgatót, akik hetiparancsai szerint üzleti dolgait intézték.

Egy hét programját előre megállapították, és nem volt földrengés, kataklizma, ami ezt megváltoztathatta volna.

Terbanks egyetlen rokona egy unokaöcs volt, akit üzemeinél alkalmazott - és pedig azért, hogy megszabaduljon tőle. Ennek az unokaöcsnek az volt a feladata, hogy a segélykérőket elutasítsa. A gazdasági viszonyok romlásával ez az állás egyre terhesebb és terhesebb lett. Tenson MacPhab ehhez a fiatalemberhez került, és itt kezdődött szerencséje, vagy balszerencséje, mindegy, hogy minek nevezzük. Kiderült, ugyanis, hogy ez a fiatalember volt az a tizedes, akinek Tenson megmentette az életét Ypernnél. Így aztán megtörtént a lehetetlen: Tenson MacPhab bekerült az Elnök, a Világ Egyik Urának előszobájába.

A vezértitkár - az unokaöcs kifejezett kérésére - hajlandó volt bejelenteni Tensont az Elnöknek. Az Elnök olyasmit morgott válaszul, amit igennek és nemnek is lehetett érteni, és a vezértitkár vállvonogatva jött ki tőle:

- Menjen be - mondta bizonytalanul; - és Tenson bement. Hogyne ment volna be: ilyenkor mindenki úgy gondolkodik, hogy csak legyen ő egyszer bent a Nagy Főnöknél, majd meglátjuk, majd megmutatja, nem ismer lehetetlent, satöbbi...

Tehát összeszedte bátorságát és bement. Tölgyfaborításos dolgozószobájában volt, és meglátta a világ egyetlen páncél íróasztalát. Emögött ült Astor Terbanks.

4

- Van szerencsém - mondta Tenson. Az acélkirály ráfüggesztette éles, könyörtelen pillantását.

- Van szerencsém - felelte -, de kihez van szerencsém, he?!

- Tenson MacPhab vagyok, uram. Azért jöttem önhöz, hogy állást vagy segítséget kérjek öntől. Tudom, hogy kevés embernek sikerült eddig személyesen kérni önt... és úgy érzem...

- Nos, figyelmeztetem magát - mondja az acélkirály -, hogy az alkalmazottaimba sokkal több a szociális érzék, mint bennem. Ne várjon semmit.

Tenson éles csalódást érzett. De folytatta.

- Én a háborúban megmentettem az unokaöccse életét és...

- Annál kevésbé. Ez a nemes gesztus nekem azóta is havi negyven fontomba kerül.

- De uram...

- Nincs állásom az ön számára. Ha lesz, majd jelentkeznek az egyik gyárban.

- Csakhogy uram, nekem most kell segítség. Egy év óta vagyok állás nélkül, és az a veszély fenyeget, hogy vacak hét font miatt kitesznek a lakásomból.

Astor Terbanks felfúvzkodott.

- Hét?! Vacak?! Van önnek fogalma arról, milyen sok az a hét font?! Hét font! Ha én hét fontokat kidobálnék az ablakomon...

- Én - dadogta Tenson - valóban...

- Ez a mai generáció - elmélkedett az Elnök -, hét nekik semmi. Erős, fiatalember, de nem dolgozik, ahelyett idejön és be akarja nekem beszélni, hogy hét font az semmi. Honnan vegyek én a maga számára hét fontot?! Hogy holnap újra jöjjön?! Az havonta kétszázötven font, évente kétezerháromszáz fölött van, barátocskám!

Tenson elvesztette uralmát megkínzott idegei felett. Arca veszedelmesen elvörösödött.

- Én nem mondtam azt, hogy...

- Eh - szakította félbe az elnök - az ilyeneknek hét az semmi. Nézzen ide, pont hét percet rabolt el az időmből. Hét percet! Pedig nekem egészségügyi okokból fontos, az ebéd utáni szundikálás! Hét percet lopott el az álmomból! Elég! Majd az élet megtanítja magát fiatal-ember, milyen nagy szám a hét! Távozzék.

Tenson MacPhab távozott. Túl volt azon, hogy még beszélni tudott volna. Köszönés nélkül robogott át az előszobákon és irodákon, folyosókon és lépcsőkön, míg végre lent volt az utcán, és nagyot szívott a szabad levegőből. Orrcimpái kitágultak, szemei előtt elhomályosodott minden. Ez az inzultus, ami most érte, ezúttal legrégibb őseit ébresztette fel benne, akik már Macbeth korában rablólovagok voltak, és felkeltek Glamis és Cawdor lordja ellen. Azzal tisztában volt, hogy nem rohanhat haza a paripájáért és kardot se csatolhat az oldalára: de körülbelül tudta, hogy mit kell tennie. Olyan keserűség fogta el, igazának tudatában, hogy a világ táncolt körülötte, izmai megfeszültek, és a szeme káprázott a dühtől.

(Később kissé lecsillapodott, de ez csak a külső tünetekre értendő. Astor Terbanks balszerencséjére, Tenson nem volt az az ember, akinek a dühe elszáll. Benne a düh és méltatlanság érzete valósággal megkövesedett, hogy soha el ne tűnjék.)

Bement a legközelebbi postára, és bizonyos szöveget írt, amit egy hirdetőiroda címére küldött el. Azután hazament, magához vette az iratait - minden egyebét otthagyta, a hét font fejében. Most elvágta maga mögött az utolsó hidat. Elment a Hadviseltek Irodájába, és ott életfogytig tartó járandóságát - összesen valami ötven fontot - felvette egy összegben, és álnéven szobát bérelt a Grosvenor Square déli mellékutcai egyikében.

5

Másnap reggel a *Daily Mail*, *Times*, *Globe*, *Morning Post*, *First London Herald* és három kisebb lap első oldalán a következő vastagbetűs közlemény jeleni meg, óriási feltűnést keltve.

Alulírott állástalan mérnök ezen a helyen kijelentem, hogy Astor Terbanks urat, az Egyesült Brit Acélművek Vezérelnökét, az angol adófizetők listavezetőjét, a B. R. Sh. Steel Comp. tulajdonosát, a mindenkori kormányok pénzügyi szakértőjét, negyvenhét-ezer alkalmazott urát, holnaptól számított hét napon át mindennap egyszer tanúk előtt pofon fogom vágni. Ebben sem égi, sem földi hatalom meg nem akadályozhat engem. Célom az, hogy Astor Terbanks úr a hetes szám nagyságát kellőképp megismerje és méltányolva megtanulja.

William Tenson MacPhab.

AZ ÚJSÁGÍRÓ

I

A lapok természetesen közölték a nyílttéri fenyegetést, anélkül azonban, hogy a felelősséget vállalták volna érte. Vasárnap reggel jelentek meg ezek a kis fogalmazványok, és vasárnap egész London ezen mulatott. A lapok legügyesebb munkatársaikat küldték ki egy MacPhabbal való interjúért, de a rejtélyes fiatalembert egyszerűen nem lehetett megtalálni. A *Times* azt az emberét, akit közmondásszerűen még a királyi palotából se lehetett kizárni, ha ő be akart menni éppen - leküldte a Kent-grófságbeli Sammeth-Hill faluba, ahol Terbanks és leánya a weekendet töltötte.

A közmondás itt is bevált: Wennington-Laskett bejutott Terbanks House-ba, de csak Terbanks Maisie-vel tudott beszélni. Maisie egyetlen leánya az özvegy acélkirálynak: karcsú, mint a nádszál, de nem olyan hajlékony, ő volt az egyetlen ember a világon, akitől Astor Terbanks is félt. Legalábbis e napig. Pedig Maisie mindössze tizenkilenc éves, az arca szép, de a modora csípős: az alakja fiús és a szemei szinte mereven határozottak.

Nos, fogadta Wennington-Laskett urat a *Times*től. Laskett a legújabb riportertípushoz tartozott: nem ismerte a ceruza és papiros fogalmát, a töltőtollal még kezelni se tudta. Jó memóriája volt és beszélgetős kedve, ez az egész.

Leült Maisie-vel szemben, elfogadta a cigarettát, és így szólt:

- Természetesen senki se veszi komolyan ezt a... ma reggeli kis közleményt, Miss Terbanks. Mi föltételezzük, hogy Mr. Terbanks, az ön édesatyja nem is ismeri ezt a... nagyszájú urat, és ez csupán feltűnési vágyból csinálta az egész izét. Nemde, így van?

Maisie gondolkodott.

- Nézze, Mr...

- Laskett.

- Nézze, Mr. Laskett, lehet, hogy ebből maguk szenzációs blöfföt fújnak fel majd, és apám nem is engedte meg nekem, hogy elmondjam, de én annyira nevetségesnek találom a szegény fickó nagyképűségét, hogy bevallom magának: igenis, tegnap valahogy bejutott a papához és hét fontot kért tőle vagy mit; a papa kidobta, és hát innen van az egész.

A riporter szemében mintha felcsillant volna valami. Ez a körülmény reális alapot és valami komoly érdekességet kölcsönzött a dolognak.

- Ezek szerint tehát - hajolt előre - az édesapja óvintézkedéseket fog tenni a szemtelen fiatal-ember szándékai ellen?!

- Eszébe sem jut - vetette fel a fejét Maisie. - A papa meglevő szervezete elég ahhoz, hogy ne jusson semmiféle csirkefogó a közelébe, ha ő nem akarja. Ha pedig nem bizonyulna elégnek, akkor még mindig vannak magándetektívek, van rendőrség - és itt vagyok én!

- Maga?!

- Én. Látja, én nem vagyok bátkirálynő és nem nyafogok, ha az apámat pofonnal fenyegeti egy elzüllött fiatalember. Az ő pozíciója mellett az előfordulhat, igazán. Én azonban máris beszereztem ennek a MacPhabnak a fényképét; itt van.

Elővett a retiküljéből egy kopott fényképet. Wennington sokáig nézte. Egy szürke szemű, okos, határozott és jellemes fiatalember nézett rá.

- Látja - szólalt meg jó sokára a riporter - nagyon nagy szolgálatot tenne vele a lapnak, ha egy órára kölcsönadná a képet. Nagyon szeretném, ha megtenné és közölhetném.

- Tessék - egyezett bele a lány -, én, hogy úgy mondjam, már megtanultam kívülről. Nekem már nem kell.

- Azért majd visszaküldöm - állt fel Wennington-Laskett -, hátha még szüksége lesz rá.

- Semmire sem lesz szükség - búcsúzott a lány -, meg vagyok győződve róla, hogy ez az alak csak a száját jártatta. És kívánom neki, hogy így legyen - mert nagyon, de nagyon rosszul fog jární, ha bármivel megpróbálkozik.

- Nem fog megpróbálkozni - mondta Laskett és elment.

Maisie lerázta magáról az interjú emlékét, s elhatározta, hogy kilovagol. Éjszaka esett az eső, s a rétek nedvesen húzódtak el a három kövér domb lábáig. A párás levegőben hanyagul és foltosan jelentkeztek a színek, mint egy posztimpresszionista képen. Igen, ez a tájék képszerű volt, a természet végtelensége nélkül. Apró házak úgy üldögéltek a messze, lágy zöldben, mint legelésző, tarka tehenek; a tehenek viszont olyan mozdulatlanul fehérlettek a dombok hajlataiban, mintha békés családi házak lettek volna. A gainsborough-i felhők szégyenlősen mosolyogtak egymás fodraiba rejtve rózsaszínű arcukat. A távolban néhány füstszál imbolygott az enyhe szélben.

Maisie-t még ez a hihetetlenül békés és hihetetlenül együgyű látvány is idegesítette ma. A Wennington-Laskettnak mondott megnyugtató szavak a gazdag és elkényeztetett lány egyensúlyából és biztonságából fakadtak. Maisie-t nehéz volt úgy megzavarni, hogy kifelé is észrevehető legyen. De íme, ez bekövetkezett. Pater Simmonsnak fel is tűnt ez.

- Milyen piros az arca, Miss Terbanks! - mosolygott, piros napernyője alól az úton.

Maisie udvarias mosollyal válaszolt, de nem állt meg. Szerette az öreg papot, akiből a világi élet iránti, irtózással vegyes tisztelet áradt, de Astor Terbanks lánya e pillanatban olyan dühös volt, hogy beszélni se tudott.

Még a ló hátán elhatározta, hogy bemegy Londonba és intézkedéseket tesz; aztán elhatározta, hogy nem megy be és nem tesz intézkedéseket. Majd elhatározta, hogy leszáll a lóról, de rajta maradt; azután elhatározta, hogy rajta marad, de leszállt. Bement a faluba, cigarettát vásárolt a boltosnál; leült egy köre, amely forró volt a napsütéstől s a nadrágján keresztül is égette.

Maisie elkényeztetett gyermek volt, ami elsősorban apjának, azután az alkalmazottak egész seregének köszönhető. Maisie egyáltalán nem volt hajlamos a kényeztetésre. A gazdag gyerekek hibáin keresztülment, mint a báránymílón, de természetes esze, utazásai, jó könyvei és tudásvágya megőrizték attól az álhisztériától, amely elkényeztetett lányokban rendszerint elefántidegeket és lúdszerű ostobaságot takar.

De akármilyen okos és megértő volt aránylag: Astor Terbanks leánya volt. Eddigi, nem egészen két évtizedes életében nem is kerülhetett abba a helyzetbe, hogy bárki is másképp beszéljen vele, mint megkülönböztetett tisztelettel. Ezt megszokta. Nem követelte, de megszokta. És ilyesmit még álmában se képzelt volna, hogy egy senkiházi ilyen inzultusra vetemedjék!

Hiszen nem válthatja be fenyegetését, de a szavak nem hangzottak el nyomtalanul. Hogyan lehet elméletben is összekeverni Astor Terbanks nevét a pofon fogalmával! Különben, Astor

Terbanks neve se vér, hanem fogalom. Valaki pofont ígért egy fogalomnak. Mintha kijelentette volna, hogy kiissza a pilseni sört. Vagy bejelentette volna, hogy feleségül veszi a milói Vénuszt: már csak a menyasszony iratai hiányoznak.

A fiatalembert legjobb lenne államilag kiirtani, de ehhez ügyvédi tanács kellene. Az ügyvédi tanács pedig annak a nyílt bevallása lenne, hogy bárki is komolyan veszi a fickót. Ellenkezőleg, a fickót senki se veszi komolyan.

- A fickó! - mondta Maisie hangosan s utána összerezszent.

Wennington-Laskett egészen más benyomásokkal távozott Terbanks House-ból. Megnyugodott. Rendben van, a dolog komoly. Már félt, hogy nem igaz, vagy, hogy valami örült írta a nyíltteret. Az újságíró a normális ember érdekli, amikor megőrül. És milyen szociális átütőereje volna annak a cikksorozatnak, amelyet *erről* az ügyről lehetne írni!...

Ez délelőtt volt. Mialatt a kocsiját vezette, a fénykép a térdén feküdt, úgy nézte. Délután hatkor pedig megtalálta ezt a Tenson MacPhab nevű fiatalembert a Kensington Park egyik padján. Csendesen a vállára tette a bal kezét - mert Wennington-Laskett balkezes volt -, és azt mondta:

- Nagyon nehéz volt magát megtalálni. Tudom, hogy komolyan akarja, amit gondolt, de el sem képzelem, milyen botrány lenne és milyen szigorúan megbüntetnék.

Tenson felnézett és összeráncolta a homlokát.

- Hallja - felelt -, az első pofon már meg van adva. Sőt, a másodiknak a körvonalait is látom.

És elégedetten nézett maga elé a porba, ahová botjával egy római számot rajzolt. Egy római egyest és mellé egy tenyeret. A saját tenyerét.

Csöndesen hulltak a falevelek, mert augusztus volt.

Wennington-Laskett felsóhajtott.

- Látja - szólt olyan halkán, mintha nem is újságíró, hanem misszionárius lenne - ritkán láthatok olyan aljas embert, mint maga. Bennem már nehezen ébrednek indulatok, de maga határozottan feldúlta a nyugalmamat. A mai világban nem lehet ilyesmit csinálni.

Tenson azonban helyeslően intett.

- Igaza van! A mai világban! Én e pillanatban visszatértem őseim erkölcsiéhez, amelyek legalább voltak. Ma már semmiféle morál nincs. És tudom, hogy minden gondolkodó ember nyugalma fel fogom dúlni; mert, hogy egy szegény ember ne legyen alázatos, az ma már éppolyan elképzelhetetlen, mint hogy egy gazdag ember alázatos legyen.

Az újságíró fejcsóválva nézett rá.

- Maga, fiam, túlságosan kihegyezi a dolgot. Nem maga az egyetlen szegény ember. És nem Terbanks az egyetlen gazdag.

Tenson diadalmasan felelte:

- Igen, de én csak önmagammal törődöm mától kezdve; hogy egy gondolat jelképévé váljak.

- Milyen gondolaté? - sóhajtott Wennington-Laskett.

- Hogy a földi javak mégis igazságosan vannak elosztva. Terbanks gazdag, de én erős és bosszúálló vagyok.

Felugrott a helyéről, és lelkesen magyarázta:

- Ember, nem gondolt még arra, hogy manapság a szegény emberek bánatukban elhíznak, nem vette észre, hogy a világtörténelemben együttesen nem volt annyi konzervatív forradalom, mint az utolsó tíz év alatt?! Mit gondol, miért?

- Nem tudom - morogta a riporter -, én nem vagyok vezércikk író.

- Azért, mert ma már csak a többé-kevésbé jómódú embernek van valami ereje politizálni, követelni, lázongani és új rendszereket szerkeszteni! Régen a nép kelt fel az elpuhult elnyomók ellen, ma azonban a nép puha és erőtlen mindenfelé! Új rendszerek hetek alatt megszilárdulnak, miért? Mert valójában régi rendszerek. Természetesen, élő ellentmondás a hozzám hasonló, hagyománytisztelő fiatalember, aki egy bizonyos pillanatban erejének tudatára ébred, és úgy felfortyan, hogy egész Anglia ide figyel!

- Várjuk meg a végét - mondta a riporter -, majd a börtönben tovább hallgatom a hengegéseit.

Tenson gúnyosan nevetett.

- Ismeri kedvenc regényemet, a *The Ball and the Cross*?

- Látásból - mondta Wennington-Laskett - mondom, nem vagyok kritikus. Én riporter vagyok. És maga annyit beszél, hogy kezdek kétségbeesni. Azt hittem, hogy pofozni akar.

Tenson elkomolyodott.

- Tudja, csak azért kérdeztem, mert Chesterton jobban szereti a harcos ateistát, mint a megalkuvó katolikust. Képzelve, mennyire tudna szeretni egy harcos katolikust, aki hadat üzent a City legmegalkuvóbb ateistájának!

Wennington-Laskett felkelt a padról, leporolta a nadrágjának azon részét, amelyen ült s jelezve, hogy távozni óhajt, még ennyit mondott:

- Nagyon bíztam magában, fiatal hengegő! - s arca elszomorodott közben - de maga nem olyan aljas, mint ahogy reméltem. Magában sok költészet és sok rokonszenves okosság van: csupa olyan erény, ami engem nem érdekel. A mai napomból hét órát rabolt el; mert életemben először minden bizonnal megcsalt a szimatom. Maga nem fog pofon ütni senkit.

S elporoszkált a kavicsos úton.

AZ ELSŐ POFON

I

Tenson felhívta a városi palotát s a portással beszélt.

- Halló, itt a titkárság. A sofőr ott van?

- Itt, kérem.

- Mondja meg neki, hogy oda fognak küldeni a Képvisellettől egy új Buickot, azt próbálja ki. A képviselő szeretné, ha a Vezér megismerné az új rugózást.

Letették a kagylót, s a portás, megkeresvén a sofőrt, közölte vele az utasítást.

Tenson úgy képzelte, hogy minden csalást apró láncszemekből kell összeállítani úgy, hogy egyik láncszem eltakarja a másikat. Tenson MacPhab fenyegetéseinek egyik következménye az volt, hogy gyanakodva fogadtak minden ismeretlen arcot és nevet. E ténynek voltak hátrányai, de voltak előnyei is. Tenson számára nehéz feladat volt önmagáról elterelni a gyanút, viszont könnyű volt másra ráterelni azt...

Tenson MacPhab lefizette az egy fontot, amelynek fejében déli egy órától háromig rendelkezésre állt a Buick. Kicsit drága volt, de Tenson súlyt helyezett rá, hogy előkelő és új kocsi legyen. Az ő külseje is előkelő és új volt. Keskeny, hegyes pofaszakáll meredezett róla.

Tizenkét perc alatt Kensingtonban volt, és megállt Terbanks városi palotája előtt. Kettőt dudált, és néhány perc múlva megjelent egy sofőr.

- Maga Mr. Terbanks sofőrje? - kérdezte Tenson óvatosan.

- Igenis, kérem - felelt az ember - a titkárságtól telefonoztak, hogy próbáljam ki a kocsit és ezen hozzam haza az elnök urat.

- Ali right - felelt Tenson - most vezesse maga és próbálja ki, hegymenetben is. Visszafelé én akarom vezetni, hogy bemutassam az elnök úrnak.

A sofőr nagy szakértelemmel vezette a kocsit, hol gyorsan, hol lassan. Mindenféle szempontból kipróbálta. Végül a Terbanks-irodák tizenegy emeletes épülete előtt leállította a kocsit, kiszállt és elfogadta a Tenson által felajánlott cigarettát. Maga Tenson MacPhab a kocsiban maradt, és úgy látszott, hogy a volánra hajolva alszik.

Öt perccel kettő előtt három úr jött le a lépcsőn. Lent megálltak és várakozással néztek felfelé. Azután egy negyedik úr jött le, akiről messziről ordított, hogy magándetektív. Megélénkült a lépcső: inasok, altisztek és két portás valósággal sorfalat álltak, Terbanks sofőrjével egyetemben és a sorfal között lefelé az Elnök: Astor Terbanks.

A detektív vasvillaszemekkel közeledett az autóban ülő Tensonhoz. Tenson lenyomta a kuplungot, és elindította a motort. A dolog nem úgy nézett ki, mintha sikerülhetne. A detektív gyanakodva vizsgálta Tenson profilját, és a többiek az autó felé közeledtek, amikor egy egyenruhás boy tört utat magának a sorfalban, és levelet nyújtott át Terbanksnak. Az elnök feltörte a levelet, átfutotta és felhőrdült:

- Fogják el a boyt? Ez az! A levélben bejelenti, hogy pofon...

Nem mondhatta tovább, mert tízen ugrottak a boy felé, aki megijedt és zavarában futni kezdett. A többiek utána, élükön a detektívvel. Terbanks intett a portásnak, hogy minden rendben van, és gyors léptekkel az autóhoz ment.

- Mi az? - kérdezte - új kocsi van?!

Tenson hátrafordult. - Igen! - mondta harsány hangon, hogy a portás is hallja - és itt az első pofon!

Ebben a pillanatban elcsattant Terbanks arcán a pofon. MacPhab elengedte a pedált, és az autó nekilódult. Pillanat múlva eltűnt a kanyarban.

2

Az esti lapok vezetőhelyen hozták:

„MacPhab beváltotta a fenyegetését!”

„Nyílt utcán pofon ütötte az Acélkirályt!”

„A Scotland Yard beleavatkozik!”

„MacPhab egy autóvásárlás koholt meséjével eltávolította Terbanks szokott kocsiját. Ő maga ült a volánnál - folytatódott a cikk -, és a legravasabb trükkel sikerült a döntő pillanatban egy boyra irányítania a figyelmet. A boyról kiderült, hogy ártatlan: a vállalat bízta rá a levél kézbesítését. MacPhab felhasználta azt a pillanatot, amikor mindenki a boy után iramodott, és elkövette a merényletet. Az ügyet Drive felügyelőre osztották ki.”

Nagyjában így írt a többi lap is. Terbanks pedig, dühötől tájékozva a rendőrségre vitette magát, és tekintélyénél fogva elérte, hogy Sir Lawrence az egész testületet megbolygatta az érdekében. London nevetlenebb, de nagyobb része hallatlanul mulatott az eseten.

3

Maisie felemelte a kagylót.

- Halló, Teddie? Nem jövök ma. Nem érek rá, sajnálom.

Hallotta a fiatalember hangjában vibráló vidámságot. Úgy hát az egész város erről beszél?! Persze, ilyenkor mindenki a gyöngébb pártján van! De hát gyöngébb-e az a fiatal gazfickó, aki egy köztisztviselőben álló milliommot pofon mer ütni?! Egy negyvenöt éves, előkelő urat?!

Maisie sírni tudott volna dühében, de a sírás nem volt az ő természete. Arra álmában sem gondolt, hogy az inzultus megismétlődhesse, de elhatározta, hogy minden erejével rajta lesz, hogy a pimasz frátert börtönbe juttassa. Sőt, bár meg lehetne kínoztatni! Istenem...

Maisie enyhe mélabúval gondolt az inkvizícióra, miközben további meghívásokat mondott le, fejfájásra vagy egyébre hivatkozva.

4

A *Times* szerkesztőségében fiókot nyitottak minden olyan közleménynek, amely Tenson MacPhab nevére érkezett. A címét nem tudták, tehát a *Times*nek küldték azokat a - javarészt névtelen - leveleket, amelyekben Terbanks ellenségei gratuláltak az ismeretlen fiatalem-

bernek. De érkezett meghívás, szerződötési ajánlat és egy ezüst cigarettatárca is. Terbanks főmérnökének elképzelése bevált: Tenson egy csapásra ismert és népszerű lett. Viszont a rendőrség kereste. Nem, mintha egy pofonért lecsukhatták volna: de tudni akarták, hol van, mert kezdték komolyan venni a fenyegetését.

Tenson a szerkesztőségben ült Wennington-Laskett társaságában, és botjával láthatatlan figurákat rajzolt a padlóra.

- Itt ülök a jól végzett pofon után - mondta álmodozva Tenson -, és nemhogy csillapodtam volna, még dühösebb vagyok. Nincs büntetés, amely elég nagy volna a Terbanks-féle emberek aljasságához mérten. Azt magyarázta nekem, hogy mit tudom én, milyen sok az a hét! Tényleg. Én, aki hét hónapig voltam a fronton, tűzben, mit tudom én! Nos, majd az ötödik pofon után ő is tudni fogja.

Laskett elszörnyedve nézett rá.

- De hát csak nem akarja folytatni ezt az örültséget, ember?! Szembe akar szállni a Scotland Yarddal!

- Nekem semmi közöm a Scotland Yardhoz - felelte makacsul Tenson, és egy könnyet törölt ki a szeme sarkából -, én szegény anyámra gondolok, aki szeretett engem és nem arra nevelt, hogy a szegénységembe és nyomorúságomba belerúgjanak azok, akiknek segíteni kellene rajtam.

- De hát mire gondol...? Ezt abba kell hagynia! - erősködött Laskett. De Tenson nem felelt: botjával egy római kettést rajzolt az asztalra és mellé egy tenyeret; a saját tenyerét.

- Nincs hatalom, amely rábírhatna, hogy abbahagyjam! - tette hozzá hideg és elszánt tekintettel.

- Hála az égnek - gondolta Wennington-Laskett. Majd gondterhelt arccal tette hozzá:

- Aljasság, hogy ilyesmire gondol, de nem hiszem, hogy sikerülni fog magának. Az első...

- Az elsőben se hitt - mondta Tenson MacPhab, s nagyarányú lábait felrakta az íróasztalra, közvetlenül a telefon mellé.

Wennington-Laskett a fülét vakarta.

- Az elsőben se hittem - mondta -, s az első sikerült, ez igaz. De ne felejtse el, hogy az első egészen szerencsés és kézenfekvő dolog volt.

Tenson felsóhajtott.

- Községes hazugság - mondta csendes határozottsággal -, az első bonyolult és nagyon ügyes dolog volt. De a második - az zseniális lesz.

Wennington-Laskett a könyökével lesöpörte Tenson lábait az íróasztaláról, s előrehajolva mondta:

- Az első a szerencsén kívül azért sikerült, mert addig senki se vette komolyan a maga vakmerő fenyegetését. De a második már nem sikerülhet. Érti? Emberileg lehetetlen!

- Miért? - kérdezte MacPhab, s felrakta a lábait.

- Mert egy Astor Terbanks nevű urat, aki védekezni akar ellene, nem lehet pofon ütni. Csak, ha ő megengedi.

- Úgy - mondta MacPhab kissé dühösen.

- Igen.

Az újságíró voltaképpen nem volt ilyen biztos benne, hogy ez valóban lehetetlen-e? De fel akarta szítani MacPhab hiúságát, hogy kiszedje belőle, amit tervez.

- Úgy! - ismételte a fiatalember - hát vegye tudomásul, hogy még nem is gondolkodtam a másodikon, de ha kételkedik benne, pillanatok alatt kitalálom... már tudom is.

- Ez hencegés! - mondta Wennington-Laskett, s lesöpörte MacPhab lábait. - Maga nem tud semmit. Nincs olyan haditerv...

- Van! - Tenson felrakta a lábait, cigarettát húzott elő a nadrágzsebéből s rágyújtott. - Például. Mi az, amit minden embernek személyesen kell elintéznie?

Wennington-Laskett szégyenlősen mosolygott.

- Maga disznó! - mondta.

- Várjon! Az ajánlott levelet személyesen kell átvennie, valamint a pénzt is.

- Nem, vannak megbízottai.

- De lent, a vidéki házában nincsenek.

- De Terbanks nem kap postán pénzt. Neki zsákban hozzák.

- Ugyan! Veszek egy postautalványt, kitöltöm hét fontról, fejemre teszek egy postás sapkát és lemegyek Sammeth Hillbe. A portásnak kijelentem, hogy *csak* személyesen adhatom át.

- Ügyes! - morogta Wennington-Laskett, félig meggyőzve. - De a patáit vegye le az asztalról.

- A maga számára legyen ünnep, amikor asztalára rakom a talpaimat! - jelentette ki MacPhab, barátságos fintorral s felkelt. - De már itt az ideje, hogy nekilássak...

- Sammeth Hillbe megy? - kérdezte a riporter, s ő is felállt.

- Nem!

- De hiszen azt mondta, hogy mint postás...

- Csak elmondtam magának egy lehetőséget a száz közül. Eszemben sincs ilyen otromba módszert választani. Mit szólna ahhoz, ha mint orvos mennék be hozzá, s úgy vágnám pofon, hogy azt hinné, ez is a kezeléshez tartozik?!... Még fizetne is érte!

- Maga teljesen bolond! - dühöngött Wennington-Laskett. - Azt hiszi, a kapuk teljesen tárva állnak maga előtt. Szedje össze magát és igyekezzék úgy végrehajtani átkozott tervét, hogy ne Dartmoorban ébredjen fel kóros önimádatából!

Tenson MacPhab hirtelen elkomolyodott.

- Sir! - mondta némi pátosszal - én mindig túlságosan szerény voltam. Ezért érintett oly súlyosan, - amikor először, érti, először életemben kiléptem tartózkodásomból, és kértem valamit valakitől! - s az a valaki durván és otromba módon elutasított! Azóta, folyton magam előtt látom a részvétlen halszemeket, azóta folyton érzem azt a fájdalmat és szégyent, amit akkor éreztem; azóta szerénytelen vagyok, gögös és ellenállhatatlan. Túl soká voltam meghunyászkodó és alázatos! Nem az fáj nekem, hogy koplaltam, és a csinos, fiatal hölgyek megvetettek kabátom foltos könyöke miatt! De gondolja meg, Sir! hány ezer és ezer ilyen szerencsétlen fickó van a világon, és mindegyik bizalommal fordul a Terbanksekhez, amikor már elkerülhetetlen... és mindegyik úgy jár, mint én! Nem igaz? Ne nézzen rám ilyen ostobán. Az emberek gonoszága nem mérhető centiméterekkel. Mindegy, hogy embert ölök-e vagy csak emberi lelket, emberi öntudatot! Terbanks belegázolt az én büszkeségembe, mert tudta, hogy a törvény megvédi tőlem. Nos, tévedett. Most én gázolok az ő büszkeségébe. Érti?! Nem? Jó napot.

A MÁSODIK

I

MacPhab nem gondolta meg, hogy ennyi erő, ötlet és fáradság árán pénzt és sikert is szerezhetett volna, ahelyett, hogy egy alapjában véve meddő bosszúhadjáratnak szenteli magát.

Észre sem vette, hogy mihelyt az állástalan, segítségkérő szegény fickó félszegségét levetette magáról, mennyi eltemetett ügyesség, átütőerő és lendület támadt fel benne. Nem érdekelte most a távoli jövő, nem érdekelte a pénz, semmi, semmi - csak ez a különös mérkőzés, amelynek kimenetelére máris egész Anglia figyelt.

Hogy kedd este a lapok példányszámában ugrásszerű emelkedés mutatkozott, ez kétségtelenül MacPhab érdeme volt. Vannak emberek, akik mindig csak a szokott reggeli lapjukat veszik meg, és ha a Tower összedől délben, akkor is várnak másnap reggelig, hogy szokott lapjukból megtudják az okát. De ezen az estén minden olvasni tudó ember megvette a lapokat, amint meghallotta a rikkancsok vészes kiáltását a „második pofonról”. Még a legfajtisztább skót is megállt az újságos-stand előtt, és elolvasott annyit, amennyi fölül kilátszott a címből.

„MacPhab ismét inzultálta Astor Terbankset!”

Erre a skót felháborodva hümmögött, és rövid lelki küzdelmet vívott önmagával, mert nagyon szeretett volna részleteket is tudni.

2

Terbanks a páncélíróasztal mögött ült. A szobában csak a levelezési főnök volt rajta kívül jelen, de a ház valósággal meg volt szállva. A levelezési főnök hatalmas paksamétát tett le Terbanks elé: a napi levelezésnek azt a részét, amely a Főnököt személyesen is érdekelhette.

Terbanks szórakozottan futott át a leveleken, az egyiken azonban alaposan fennakadt.

Ez a levél lila tintával volt írva, semmilyen jelzés nem volt rajta és így szólt:

Igen tisztelt Uram!

Feltételezem, hogy megérne önnek tíz fontot, ha elcsíphetné Tenson MacPhabet. Feltételezem továbbá, hogy nem fog egy szegény ördögöt megfosztani a jól megérdemelt tíz fontjától. Tehát, ha az értesüléseim beválnak, küldje a pénzt „E. C. 91. Postafiók. Donovan” címre és fogassa el azt a fickót, aki ma délben azzal akar bejutni önhöz, hogy ő Drive felügyelő a Scotland Yardról.

Terbanks elégedetten dörzsölte a kezeit. Egy pillanatig sem gondolt arra, hogy hét font kevesebb lett volna, mint tíz font: ő ugyanis nem szándékozott a „szegény ördögöt” hozzájuttatni a megérdemelt tíz fontjához. Egészen más tervei voltak.

A hatalmas irodaépületen végigfutott a rendelkezés: az ál-Drive felügyelőt simán be kell engedni a Vezérhez. Az örök mindenütt bújjanak el, és egyáltalán azt a látszatot kell kelteni, hogy az épület őrizetlen.

Háromnegyed kettőkor jelentkezett az állítólagos Drive felügyelő, egy magas, széles vállú fiatalember. Már az is szokatlan volt, hogy nem adta át a névjegyét, csak a fogai között morogta: Drive. Minden nehézség nélkül jutott egyre beljebb, amit ő maga is különösnek talált - mert azt hitte, hogy nagyobb készenlét várja.

Amikor a vezértitkár kíséretében belépett Terbankshez, az acélkirály felállt és egyet tapsolt. Erre a függönyök mögül három rendőr lépett elő, és megbilincseltek a meglepett fiatalembert.

- Haha! - hördült fel Terbanks - most pofozzon, csirkefogó! Aljas briganti! Most majd megkapja a hét fontját, ne féljen. Vigyék el, hogy ne is lássam.

- Kedvem volna pofon vágni magát ezért - morgott a megbilincselte ember -, értse meg, én Drive felügyelő...

Ugyanekkor megszólalt a telefon:

- Itt magántitkár, Mr. Terbanks. Drive felügyelő van itt a Scotland Yardról. Sir Lawrence üzenetével.

- Kérem.

Terbanks letette a kagylót, és gúnyosan nézett a megbilincselte fiatalemberre.

- Csak vigyék be a Scotland Yardra. Ott majd megállapítják a személyazonosságát, he!

Be is vitték és megállapították, hogy tényleg Drive felügyelő az, akit megbilincseltek. Közben azonban Tenson MacPhab már pofon vágta az Acélkirályt, és aztán titkárával együtt rájuk zárta az ajtót.

Amikor Terbanks felocsúdott kellemetlen meglepetéséből, első szava ez volt:

- Hallja, Rainest, a nyilvánosságnak egyáltalán nem kell megtudnia, hogy ez a dolog... hm... megtörtént!...

Azonban Tenson megmondta elmenet a kapusnak, néhány járőkelőnek és megtelefonozta a *Times* szerkesztőségébe, hogy megtörtént. És így egész London megtudta estig.

Tenson MacPhab esti hat óra tájban a meleg, sűrű, nyári záporban sétált a déli városrész utcáin. A siető emberek megrettenve bámultak rá. Tenson nem úgy járt a záporban, mint aki nem törődik vele, hanem mint aki nem is tud róla. Azon gondolkodott, mit tenne ő, ha olyan gazdag volna, mint Terbanks, s egy csinos és becsületes fiatalember segítséget kérne tőle? Természetesen leültetné, szivarral kínálná meg, kikérdezné. Igen, alaposan kikérdezné a segélykérő fiatalembert, esetleg lenyomoztatná az előéletét. Foglalkozna vele, kiismerné, s a tapasztaltak alapján intézkedne. Nehéz, felelősségteljes munkákat bízna rá és nagy fizetést adna érte. Igen, és még ő lenne boldog, hogy megtehetette ezt, s az illető fiatalember boldogságának visszfénye ott ragyogna az ő, Tenson MacPhab arcán. Ezzel szemben ez a Terbanks mit tett?! Nem elég, hogy nem teljesítette a kérését - meg se hallgatta jóformán! - de még bele is gázolt, megcsúfolta. Szinte érthetetlen. Azt kellett volna mondania:

- Kedves MacPhab, nem szabad rossznéven vennie, de nagy baj van. Én magam sem értem, hogyan lehetséges, de én fösvény vagyok. Sajnálom magától a 7 fontot, én, akinek több, mint hét millió fontom van!... Egy valóságos csoda, de így van. Talán betegség vagy végzet... ne haragudják hát és menjen el... Ne okozzon nekem lelkiismeretfurdalást...

És Tenson nem tudott elégtétellel gondolni arra, hogy hét pofonból kettőt már sikerült „megoldani”. Pedig nehéz és szép munka volt. Különösen a második. Tenson itt nagy hasznát vette annak, hogy hat hónapig filmstatiszta volt. Egy kopott dobozban megőrizte a sminket, álhajakat és ragasztószereket. De ez a trükk, Drive felügyelővel, megint csak úgy sikerülhetett, ha Tenson beleviszi azt, amit ő „színkópa-elmélet”-nek nevezett. A hangsúlyt el kellett tolni a lényegről... Ha egyszerűen beállít Drive maszkjában, akkor gyanakodva fogadják, megnézik és semmilyen maszk nem tökéletes nappali világításban... De ha előzőleg már leleplezték, és elvitték az „ál-Drive”-t, akkor nem is figyelik, mert nem gyanakszanak rá... El kell tehát vitetni a valódi Drive-t úgy, hogy ál-Drive hírébe hozza...

Tenson „akciójának” sikere - amint azt később a neves angol detektívregény-író, Christinia Duval-Johnson is megállapította - egyszerűen az emberi nem iránti megvetésében gyökerezett. Tenson rájött arra az alapigazságra, hogy minden szélhámosság kikerül, ha az a célja, hogy gyanút keltsen és nem az, hogy eltereljen valamely gyanút. Az emberek könnyen és szívesen hisznek rosszat bárkiről; könnyen és szívesen szaladnak rendőrért; minden kelepcebe ostobán beugranak, ha azt hiszik, hogy ezzel árthatnak valakinek...

5

Tenson tehát nem volt jókedvű, de tisztában volt vele, hogy a két pofon már sikert jelent. Először volt életében sikere. Este finom ételeket evett, s egy pohár spanyol bort ivott étkezés után. Azután sétálni indult a Park felé, mert arra gondolt, hogy a riporter keresni fogja.

Egy kicsit unatkozott, de a fák levelei közt lámpafény szivárgott át, s a levegő súlyos és izgató volt. Elgondolkozva ballagott a kavicsos utakon. Egy öreg, gyulladásszerű kintornás jött vele szembe. Már befejezte napi körútját, oldalán lógott a hangláda, s a bokája olyan vékony volt, mint egy sétabot.

- Halló, pajtás! - szólította meg Tenson - megyünk az Albert Hallba?!... Mennyi volt a napi kereset?

Az öreg megállt, s előkotorta zsebéből a forgatókart... De Tenson két shillinget adott neki, s gyengéden a fenekére ütött:

- Csak semmi zene, pajtás. És nehogy takarékbba tegye a pénzt!

Valamivel odébb megállt egy pad előtt. Fiatal lány ült egy úr mellett, s annak keblére borulva. Nem vették észre Tensont, mert csókolóztak.

- Halló, pajtás - szólalt meg Tenson MacPhab -, ilyesmit én is szívesen csinálnék, de nincs kivel.

A férfi felnézett egy csomó szőke haj mögül.

- Menjen a pokolba! - mondta dühös tekintettel - vagy fizessen beléptidíjat!

- Nagy művészpártoló vagyok - mondta MacPhab -, de ezt a darabot már láttam.

Tovább ment. A szokott helyen nem talált senkit. Ez futólag idegesítette. A nap eseményei már nem elégítették ki. Érdekes volt, hogy két hollywoodi filmgyár ajánlata érkezett egyszerre a *Times* szerkesztőségébe... A képeslapok első oldalán jelent meg MacPhab kopott fényképe, kellő módon kiszínezve... MacPhab kénytelen volt kissé megváltoztatni a külsejét. És naponta változtatni a lakását. A pénze azonban már fogytán volt.

Ezért komolyan megörült, amikor meglátta a riportert egy bokor előtt. Wennington-Laskett komor volt és elmélázó. Ötven fontot ajánlott fel Tensonnak egy interjúért.

- Fogadja el nyugodtan - mondta a riportert -, én százötvenet kapok érte. És mondja el, mit érzett, amikor született, amikor elvesztette az állását és midőn pofoz...?

Tenson válasza hosszú és bölcselkedő volt. Végül meg is jegyezte:

- Maga ide se figyel, Mr. Wennington-Laskett!

- Igaz - bólintott a riportert - talán azért, mert nem érdekel, amit mond. Ki kell gondolnom valami érdekeset, mert a valóság mindig unalmas.

- Nem mondhatnám.

- Olvasva igen! - mondta az újságíró. - Én ehhez jobban értek.

A kimerítő beszélgetés után átadta Tensonnak, amit a napi postájából fontosnak talált; egy lezárt, gyöngyszínű levélkét és a két szerződési ajánlatot.

- Lehetséges - mondta Laskett -, hogy a Metro gyár hajlandó lesz magát kicsempészni innen és előleget adni. Akarja, hogy a nevében tárgyaljak velük?!

- Nagyon kedves lesz, pajtás - mondta MacPhab -, de csak hétfőtől kezdve vagyok szabad.

Wennington lemondóan legyintett:

- Pedig ha rám hallgatna, addig hagyná abba ezt, amíg...

- De nem hallgatok magára - felelte Tenson egyszerűen. - És most mutassa ezt a szerelmes levelet.

Felbontotta.

Ezt a levelet egy olyan lány írja magának, aki becsülni tudja a bátorságot és kitartást egy férfit. Ma este a Cirkus Hall étterme bejárata előtt ki jogok szállni egy taxiból, pontosan fél tízkor. Ritka szép, nagy szemeim vannak, erről meg fog ismerni.

- Mit szól hozzá?! - kérdezte Tenson. Az újságíró megemelte a levelet, mintha a súlyát nézné.

- Lehet, hogy csapda! - mondta.

- Nem baj. Nekem tetszik az, hogy „ritka szép, nagy szemeim vannak”. Én becsülöm a szerénységet a nőkben.

- De majdnem bizonyos, hogy csapda.

- Nem baj. Csak bízza rám magát.

Wennington baljóslatúan nevetett. Utóvégre nem ő forog veszélyben, de hát egy ilyen megvadult fiatalembert nem lehet visszatartani.

Elbúcsúzott a riporttal a fejében, és otthagyta az álmodozó Tensont.

6

Tenson már tíz perce állt a Cirkus Hall előtt, mikor a taxi megérkezett. Karcsú, sovány, elegáns hölgy szállt ki belőle, ritka szép, nagy kék szemekkel. Kezet fogtak.

- Látom - mondta MacPhab -, hogy nem túlzott, ami a szemeit illeti.

- Menjünk be - ajánlotta a lány.

- Én is a táplálkozás mellett vagyok - felelte Tenson -, de tudok egy jobb vendéglőt, csak hogy a város másik részén van.

- Milyen óvatos - nevetett a lány, de nem ellenkezett. Beültek egy taxiba, és a Harwest-Street egy diszkrét és finom vendéglőjébe tértek.

Az első fogás után Tenson meglátta a lányban azt a tulajdonságát, ami a legjellemzőbb volt: hogy erélyes, határozott és egyenes lelkű. Ez egy kissé nyugtalanította, viszont nagyon tetszett neki a lány.

- Szólítson csak Tennynek - mondta barátságosan -, és mi a maga neve?!

- Maisie - nevetett a lány.

- Nem tud egy jó művésznevet a számomra? - kérdezte Tenson. - Ugyanis a jövő héten megyek Hollywoodba. A MacPhab név nem alkalmas arra, hogy a magához hasonló fiatal lányok bálványa legyen.

Maisie gondolkodott.

- Művésznevet nem tudok - mondta lelkesen -, de ha történetesen a bokszolói pályára menne, akkor a Pofozó Bill megfelelné, mi?!

Tenny arca elkomorult.

- Ne beszéljünk erről. Én végre is mérnöknek készültem, és nem arra, hogy napi szenzáció legyen belőlem.

Maisie érdeklődve nézett rá.

- Még mindig abbahagyhatja - mondta hirtelen.

- Nem hagyhatom abba - felelte a férfi.

- Miért nem?

- Mert nem hagyom. Nem vagyok az a férfi, aki abbahagy valamit. Azért mentem el ehhez a Terbankshez is, mert nem akartam abbahagyni az életet, mielőtt valami rendes kis motor-repülőgépet fel nem találtam. De hát neki így volt kellemesebb.

- Tulajdonképpen mi történt maguk között?! - kérdezte Maisie, csillogó szemekkel.

- Én állást kértem tőle, hivatkozván arra, hogy az unokaöccse életét megmentettem a háborúban. Azt felelte, hogy ezzel csak költségeket okoztam neki. Erre megmondtam neki, hogy hét fontra van szükségem ahhoz, hogy egyáltalán tovább járhassam az álláskereső kálváriáját, különben a lakásomból is kitesznek. Nem is tudom, miért kértem erre: talán szerettem volna végre egy igent hallani tőle, egy jó szót, valamit... De csak szitkozódott és gúnyolt. És...

Maisie arca elkomorodott.

- Azt hiszem, mennem kell! - mondta. - Legyen szíves, hozza a kabátomat!

De MacPhab nem mozdult.

- Ha azt hiszi, hogy mennie kell - mondta -, akkor lehet, hogy nem is kell mennie. Nem igaz? Voltaképpen miért tüntetett ki engem a levelével?

- Látni akartam - mondta a lány -, hogy tényleg olyan-e, mint amilyennek elképzeltem.

Tenson felnevetett.

- És most nyilván zavarban van, mert bár olyan vagyok, amilyennek elképzelt, de valószínűleg nem olyanak képzelt el, amilyen vagyok.

- Ez hülyeség! - mérgelődött a lány.

- Tudom. De miket mondjon az ember egy fiatal lánynak... Meséljek magának Johann Maria Farináról? Vagy nem érdeklik a filozófusok?... Volt már Amerikában?!

- Miért kérdi?

- Olyan ismerősnek tűnik.

- Voltam már Amerikában! - mondta Maisie.

- Akkor máshonnan ismerem; mert én nem voltam. De most már majd kimegyek: a Metro szerződéssel kínált meg. Vagy ezt már mondtam?

Maisie elbiggyesztette a száját; a fiatalember pedig megkeverte a whiskyjét és felhörpintette. Csinos arca elkomorodott.

- Mondja csak, szokott maga általánosítani, ha férfiokról beszél?

A lány csodálkozva válaszolt:

- Nem!

Tenson megkönnyebbült:

- Akkor rendben van, mert azt nem bírom. Félek, hogy maga tökéletesen megfelel annak az ideálnak, amely kora fiatalságom óta előttem lebeg.

Maisie rosszkedvűen nézett rá.

- Félek, Mr. MacPhab, hogy félreértette a leveletem. Engem csak a kíváncsiság hozott ide.

- Akkor miért nem olvas lapokat? Mostanában mindent megtudhat rólam. Ez az út a népszerűség felé vezet. Volt már maga népszerű?

- Soha.

- Én sem! - Tenson elgondolkodott. - Ha akar, a jövőben Tennynek szólíthat. Családi körben ez a nevem. És ne nézzen rám ilyen mérgesen, mert akkor nevetnem kell. Gondolkodott már maga azon, hogy milyen élet lehet a Saturnuson? Nem az óceánjárót gondolom, hanem a bolygót. Érdeemes gondolkodni azon a parabolán is, amit az üstökösök a Nap körül leírnak. Ha apró földi dolgok mérgesítik, mindig olvasson el gyorsan egy csillagászati szakkönyvet...

Maisie felkelt.

- Mr. MacPhab - mondta - nem lett volna biztonságosabb, ha a Terbanksnál tett látogatása után Greenwichbe ment volna, mint a *Times* szerkesztőségébe?!

MacPhab is felállt.

- Ó, az egészen más dolog volt, Miss. Az nem volt „apró, földi dolog”. Egy ember lelke bizonyos szempontból ugyanakkora, mint a Nap. Mikor látom magát?

A hölgy összeráncolta a homlokát, s így felelt:

- Ha akar velem találkozni, telefonozza meg a *Times* hirdetési osztályába.

Tenson MacPhab kikísérte az utcára. A lány beugrott egy taxiba, bemondott egy címet a sofőrnek, amit menetközben aztán megváltoztatott. A Scotland Yardra vitette magát, és Drive felügyelőhöz ment.

Tenson sokáig bámult a taxi után. Valami mély, fárasztó ellágyulás ült rajta, amit okvetlenül le kellett ráznia magáról. Fejébe csapta a kalapját, és elindult az úton lefelé.

Sok minden felmerült benne a lánnyal kapcsolatban. De akárhogy forgatta a dolgot, ennek a lánynak módjában lett volna most rendőrkézre juttatni őt, és nem tette meg. Sőt teljesen kiengedte őt a kezéből: hiszen ha Tenson nem akarja, sohase talál rá többé. Vagy talán annyira bízik „ritka szép, nagy, kék” szemeinek varázserejében?!

Tenson kurtán felnevetett. Nincs varázserő, ami őt meg tudná állítani. És a harmadik pofont hatvanezer ember szeme láttára fogja kapni Terbanks!

Talán a Maisie nevű hölgy volt az oka, hogy Tenson MacPhab túlzott önbizalmába most mégis egy kevés nyugtalanság is vegyült. Gondolkodni akart. De ha ő gondolkodott, ez nem volt ugyanaz, mint ha például G. B. Shaw gondolkodik. Különösen most, amikor a whisky átjárta az ereit.

- Igen - mondta magában -, azért vagyok nyugtalan, mért hirtelen abbahagytam az ivást.

Egy telefonfülkéhez ment, feltárcsázta Wennington-Laskett számát.

- A *Szentimentális Bulldog*hoz címzett mulatóba megyek - mondta -, s ha van kedve, jöjjön utánam. Magános az életem és inni akarok.

Letette a kagylót s taxiba ült. Most már nem sajnálta a pénzt, mert rájött, hogy azt mindenképpen meg lehet keresni, csak becsületes munkával nem. A Soho legmélyén, sötét sikátorban csillogott a *Szentimentális Bulldog* portálja. Ez is olyan alvilágira és piszkosra maszkírozott fényes és előkelő hely volt, ahova csak milliomosok és művészek jártak. Tenson egy sarokasztalt kapott. Sötét volt, csak a parketten remegett egy kör alakú, szürke fényfolt, s az obligát apacspár ütlegette egymást feltűnő óvatossággal. Tenson MacPhab whiskyt rendelt és ásított. A szám végén vakító fény ömlött el a termen. Mintegy húsz asztalnál ültek vendégek; Tenson megállapította, hogy éjjel, míg a Soho lakossága a Mayfair-negyedbe jár, addig viszont a Mayfair a Sohoba. Így van ez Pimlicóval és Kensingtonnal is. Most egy színész állt a középre, s mulatságos konferanszában megemlítette Astor Terbanks és Tenson MacPhab ügyét is. Tenson különösnek találta, hogy most nyilvánosan hallja a saját nevét.

Meglepetésére Wennington-Laskett igen későn érkezett, s amint leült, körülvették a nők, akiket mind személyesen ismert... Az egyiket Dodónak hívták, nagyon szép, fekete lány volt és mindjárt Tenson ölébe ült.

Tenson gyengéden a magasba emelte, s egy üres székbe tette le. Wennington-Laskett aggódva figyelte őket. Szerette volna, ha ez az örült fiatalember táncosnőkkel tölti szabad idejét, ahelyett, hogy névtelen levelekben felkínált randevúkat fogad el... Bizonyos volt benne, hogy előbb-utóbb csapdába csalják majd, s végül is Astor Terbanks győzedelmeskedik... Márpedig ez jó üzlet lenne az Acéltrösztnek, de rossz üzlet a lapoknak. Nincs abban semmi riport, ha a favorit győz. A tulajdonos, egy kövér és amellet magas úr, az asztalukhoz ült, és tízszeres pénzt akart kapni a harmadik pofonra. Természetesen nem ismerte Tenson MacPhabet, csak az újságíróhoz beszélt. Tenson nem figyelt oda, mert részeg volt már. Dodo ismét visszaült az ölébe, és Tenson ezúttal nem is vette észre. Egy shillinget adott a pincérnek, és behozatta a kalapját; fejére tette és mindenkinek kalaplengetve köszönt. Végül hirtelen felállt, Dodo kiestt az öléből.

- Ladies and Gentlemen! - mondta Tenson olyan hangosan, hogy mindenki odanézett. Feszült csönd támadt. Ebben a feszült csöndben Tenson MacPhab végigment a termen, kilépett a folyosóra, a portás kezébe nyomta a kalapját és távozott.

Kissé elszokott már a komoly és erős italoktól. Mintegy félóra hosszat olyan utcákon járkált, amelyekre később nem emlékezett. Egy rendőr vette észre, mert a kocsiján guggolt, s a csatornába dobta egyenként pénzdarabjait, ceruzáját és más apró tárgyait. Amikor a rendőr rászólt, hirtelen felegyenesedett.

- Adja vissza a kalapomat! - rivallt a rendőrré, aki viszont komoran bámult rá. Az angol rendőr nem okvetlenül humorista, de MacPhab ezúttal elvárta tőle, hogy az legyen.

- Menjen tovább! - mondta a rendőr és egyben szétfolyt MacPhab szemei előtt.

Annyira szétfolyt, hogy Tenson keresztül is akart menni rajta, de végül mégis beleütközött. Bocsánatot kért tőle, de ekkor már nem a rendőr volt az, hanem egy fal.

Valamivel később Tenson másfél fontért megvásárolta egy ismeretlen úr keménykalapját, és ettől kezdve megmagyarázhatatlan büszkeség fogta el. Két hölgy jött szembe, az egyiket megcsókolta Tenson, a másik azonban elszaladt. Ugyanekkor sikoltozást hallott, és elhatározta, hogy uszodába megy.

Vetközni kezdett, de hirtelen egészen más utcában volt, s egy egészen más hölgy karon ragadta, és be akarta cipelni egy házba.

- Nem, nem, öreg kalauz - mondta Tenson -, nem akarok bemenni. Pedig olyan a szívem, mint a vaj; de nem akarok.

Meghatottság vett erőt rajta, ellipszis alakban megkerülte a nőt, és búcsút intett felé. Ekkor újabb rendőr közeledett, és Tenson előre köszönt neki.

- Mintha hajnalodba! - mondta barátságosan, de a rendőr nem felelt. Tenson ekkor felajánlotta a kalapját neki, de a rendőr nem fogadta el.

- Komisz világ - morogta Tenny, ahogy családi körben nevezték, amikor még volt családi köre -, az emberek szívtelenek.

Keserves pillantást vetett a kalapra, amelyet senki sem akart elfogadni tőle, holott belül üres és karimája is van. Azon gondolkodott, hogyan állhatna bosszút a világon, s elhatározta, hogy lefekszik és kialussza magát, amivel szimbolikusan hátat fordít a világnak... Elővette a régi kapukulcsát, és rá akart gyújtani; körmére égett a gyufa, és ekkor egy utcasarokra ért. Szemben nagy világosságot látott, amely egy szálló kapujából áradt. Tenson nem tudta, hogy vajon zavarná-e az alvásban ez a világosság? - de úgy gondolta, hogy majd lecsavarja és kész. Lefeküdt az aszfaltra, amelyet gondosan megpaskolt maga körül; kinyújtotta fáradt tagjait és azonnal elaludt.

Senki se járt arra, de Tenson MacPhab negyedórával később felébredt, mert azt álmodta, hogy az ellenség le akarja horgonyozni őt. Már fuldokolni kezdett, amikor hirtelen elhatározással felugrott, és bement a szemben levő szálloda kapuján.

- Szobát parancsol, Mr. MacPhab? - kérdezte az éjjeli portás.

Tenson bágyadt, de megrökönyödött mosollyal nézett rá: - a portás azonban megnyugtatta:

- Természetesen megismertem a képei után: de legyen egészen nyugodt. Kilenc Terbanks részvényem volt, és ötszáz fontom úszott el rajta, azonkívül egyhavi jövedelmembe fogadtam a hetedik pofont... A hetes számú szobát adom önnek, uram. Kabalából.

És szeretettel nézett a tántorgó fiatalember után.

MacPhab hevesen szorongatta a kulcsot, mert az volt az érzése, hogy aranyhalat tart a kezében, amely minden pillanatban kiugorhat. Végigment az első emeleti folyosón, s benyitott egy szobába, ahol sötét volt. Felcsavarta a villanyt, s egy szőke hölgyet látott, aki a párna mögül kérdezte:

- George, te vagy?!

- Igen! - mondta Tenson, és gyorsan kiment a szobából. Tovább nem mert kísérletezni, és leült egy pálma alá, a karosszékbe.

Reggel tízkor ébredt, megfürdött és ki akarta fizetni a szobáját. De kiderült, hogy ezt az éjjeli portás már elintézte. Tenson innen fodrászhoz ment, ahol mindenki róla beszélt, s ő a *Times* tartotta maga elé védekezésül, amíg be nem szappanozták.

- Kissé léha voltam! - gondolt az elmúlt éjszakára; de azután megbocsátott önmagának. Most komoly munka jön; s meg kell mentenie a kisemberek pénzét, akik, úgy látszik, mind őt fogadták ebben a küzdelemben, amelyről Wennington-Laskett kissé rosszmájúan írta:

A küzdelem eddig egyoldalú. Mr. Terbanks arcának mind a kétszer a jobboldalát ütötte meg a megvetésre érdemes fiatal ámokfutó...

A HARMADIK

1

Ezen a napsugaras szerdai napon minden olyan békésnek látszott. A levegőben úszkáló ökörnyálvonatok London közepéig is elkecmeregtek. Még a parlamentben is álmos béke honolt. Csak Terbanks-Office-Building körül cirkáltak kora reggel óta éber örök, és maga Terbanks titkos rendőrök serege között érkezett az épület elé. Terbanks és tanácsadói elköveték azt a hibát, hogy bizonyos tekintetben túlbecsülték, más tekintetben pedig alábecsülték Tenson MacPhab képességeit. Túlbecsülték az erejét: végeredményben csak egy szegény és magános fiatalember volt - viszont nem fordítottak elég gondot az ötletességére.

A Londont megfekvő csönd éppoly kevésbé volt indokolt, mint a Terbanks-Office-Building körüli feszültség. Mert London békéje a délutáni órák folyamán fokozódó izgalomban robbant ki: ma van a Celtic és Tottenham csapatok között a kupadöntő, aminél fontosabb eseményt nagyon sok angol egyáltalán nem ismer. Legalább hatvanezer emberre számítottak a rendezők, de már az előmérkőzések alatt látni lehetett, hogy el fogják érni a százezret. London minden részéből és a vidékről is özönlöttek az emberek.

2

A Terbanks épületben azonban semmi nyugtalanító jelenség nem bukkant fel. Mindenkit igazoltattak, még azokat is, akik az épület közelében megállottak, hogy cigarettára gyújtsanak. Terbanks egész nap nem csinált semmit, nem fogadott senkit - szivarozott és várt. Az a tény, hogy semmilyen kísérlet nem történt a behatolásra, idegesítette. Nem tudta, melyik oldalról várja a támadást. Mert most már kezdett kételkedni abban, hogy ez a fiatalember önmagától abbahagyja a dolgot.

Valósággal megkönnyebbült, amikor - a hivatalába hozatott ebéd elfogyasztása után - némileg kialudta magát, és felébredve, konstátálta, hogy semmi sem történt.

Drive felügyelő, akivel időközben kibékült, most beállított hozzá, és azt mondta:

- Hallom, hogy meg akarja nézni a kupadöntőt. Sokkal nyugodtabb lennék, ha ezt nem tenné meg.

- De ember! - fortyant fel Astor Terbanks - utóvégre nem fogok minden szórakozásomról lemondani egyetlen fickó miatt! Ez már mégiscsak sok!

- Nem is úgy gondoltam - felelte Drive gondterhesen -, hogy lemondjon róla. De nem helyes, ha a szokott páholyába megy és valósággal provokál újabb, hm... kísérleteket. Sokkal okosabb, ha kissé elvegyül a nép között. Tegyen egyszerű kalapot a fejére, és jöjjön velem a hátsó kapun.

Terbanks elfojtotta a gőgös választ, ami ajkaira tolult, és belátta, hogy a detektívnek van igaza.

- Rendben van - mondta -, de várjon, megtelefonozom a lányomnak.

Fel is hívta a városi lakást, és megvárta, amíg összekötik Maisie-vel.

- Halló, darling - mondta -, ti csak menjetek a társasággal nyugodtan az én páholyomba, én majd elvegyülök Drive felügyelővel együtt a tömegben. Nem akarok annyira unatkozni.

- All right, papa - mondta a lány -, jobb is. Üdvözlöm Mr. Drive-t.

S az egész idő alatt Tenson ott ácsorgott kopott ruhában az épület mögött, ahol senki se járt. Meggyőződése volt, hogy Terbanks arra fog kijönni. Ha nem, akkor mára elvesztette a nyomot.

De ezúttal a szerencse is a kezére játszott.

3

Óriási, százezres emberkaréj közepén, a téglalakú gyepes pálya fehér vonalaival egészen kicsinek tűnt. Leírhatatlan zsibongás töltötte be a levegőt. A csapatok már kivonultak, a bírót ott állt a két csapatkapitány között, a feldobott egyshillinges megvillant a levegőben.

Terbanks olcsó ülőhelyen volt, Drive mellett, egy nagy csomó lelkes skót közepette, akik természetesen mind Celtic-pártiak voltak.

Terbanks gazdag ember volt; s mint a gazdag demokraták általában, szerette az arisztokratikus sportokat. Az év kétszáz napján golfozott és három napján járt csak futballmeccsre. De ezen a három napon volt igazán boldog.

Minden futballrajongó az állóhelyen kezdte, és visszavágyik oda. Aki állandóan kijár a pályákra, közelről láthatja leperegni a társadalmi és üzleti élet tragikus és felemelő eseményeit. A tönkrement ember átmegy az állóhelyre, az újjazdag átmegy az ülőhelyre. Más nem változik.

Csodálatos, de a római cirkusz untatná a mai embert. A vér unalmas és olcsó. A gól ritka, drága és izgalmas. A halgyíkok és Dinosaurusok óta minden kisebb lett és egyre kisebbedik. Az emberi ízlés és a játékok is. Lassan megyünk a miniatűrök kora felé. A futball a jelenkor játéka. A jövőé a bokszt, a vízipóló, a szobagolf, az asztalitenisz, a bridzs. Ez a hatalmas embertömeg valami különös reakciója korunk szellemének. Rájöttünk, hogy a kémcsövekben, lombikokban nagyobb események történnek, mint a földkerekségen, s ugyanakkorák, mint a világegyetemben. És minden ilyen megismerés irtózatot vált ki az emberekből. Még mindig vannak emberek, akik nem tudják, de sőt, akik nem hiszik, hogy a Föld forog. Az ilyen korszakos megismerések elől mindig szórakozásokba menekül az emberiség. Ma a kvantumelmélet, Minkowsky időteóriája és a kozmikus sugárzások igazsága elől menekülünk a művészet és a játék virágos mezejére. Egymást akarjuk látni és hallani, nem az igazságot. Mit érdekel minket, hogy minden bolygó keresztül megy a szerves élet stádiumán? Mit érdekel minket a spektrálanalízis, a Nap gözköre és mit érdekel minket az a csoda, hogy testünk egyetlen részecskéje sem érintkezik a másik részecskével, s így a testünket nem bőr és izom tartja össze, hanem ugyanolyan vonzás, mint a csillagászati rendszereket?...

Minket az érdekel, ki lesz a Tottenham középcsatára. A futball: ok, ürügy, menedék. Ez kell nekünk! Ok, ürügy és menedék. Pokolba az igazsággal, amely fáj, vakít és kötelez!

Van még egy megoldás. Szeretni embertársainkat, ostobán, érdemtelenül és nyakas jóindulattal. Ez könnyű volna. De viszont nem szórakoztató.

Astor Terbanks sohase volt még állóhelyen.

Most botjára támasztott állal nézte a pályát. Arra gondolt, hogy az esti lapok már megjelentek és - bár ez egy Astor Terbanksnek sovány vigasz -, de ez a fickó mégiscsak kudarcot vallott végre. Alighanem ezen gondolkozott Drive felügyelő is, és amint körülnézett, meglepődéssel konstataálta, hogy két embere ott van a tömegben és résen állnak. Igaz, hogy két ember semmi a tömeg ellen, de hát elképzelhetetlen, hogy egy fiatalember egész tömegeket tudjon pofozási szándékának szolgálatába állítani.

Elkezdődött a játék, és a Celtic az első félidőben 1:0-ra vezetett. Ez hallatlanul fellelkesítette a Terbanks körül csoportosult skót tábor. Különösen egy kopott ruhás, poros szakállú öregúr lelkesedett, és vezényelte a Hur-ray-Cel-tic!-kórust. A második félidő elején azonban a Tottenham kiegyenlített, és pedig sokak szerint a bíró hibájából: a jobbszélső állítólag offside-ról indult. Ez a körülmény, amely erősen bizonytalanná tette a skót csapat már biztosnak látszó győzelmét, nagy mértékben megváltoztatta a kis skót sziget hangulatát. A poros szakállú öregúr öklét rázta a bíró felé, és ezt kiáltotta:

- Ezek a londoniak megfizették Keepert! Ezek a londoniak csálnak! Csalók! Csupa szélhámós, a pénzével! Fuuj!

- Pfüújj! - visszhangozta a tábor. Terbanks ráfordult az öregúrra:

- Állítsa a bíróság előtt, hogy a bírót megvesztegették! Ne itt jártassa a száját!

Drive idegesen nézett Terbanksre. A szakállas felüvöltött.

- Hallottátok, skótok! Itt az egyik vesztegető! Ezek börcén játsszák el az angol kupát!

A hangulat amúgy is fenyegető volt, de ebben a pillanatban a Celtic centre berúgta a vezető gólt, a bíró odaszaladt, a Tottenham játékosai gesztikulálva tiltakoztak, óriási láрма, zivaj, ordítás tört ki, maga Terbanks is felugrott, valamit kiáltott a hadonászó szakállasnak, mire az teljes erejéből pofon ütötte az Acélfejedelmet. Drive rá akart ugrani, de szemben találta magát százötven elszánt skót futballhívővel. Ezek közrefogták a szakállas embert, aki sápadtan magyarázta:

- Azt mondta, hogy nem volt gól! A bíró már kettőt lecsalt! Ez már a harmadik volt, érti?! - És Terbanksre kacsintott - a harmadik volt? Igen?

Drive előreugrott, de lefogták. - Nem arról van szó! - üvöltött torokszakadtából. - Nem a gólról van szó!

- De igen - ordítottak azok -, a gólról van szó!

- Én detektívfelügyelő vagyok! - kiáltotta Drive - és el akarom fogni azt a fickót!

A skótok röhögtek. A bíró megadta a gólt, a poros szakállút kézről kézre adták, amíg végképp el nem tűnt a tömegben. Negyedóra múlva már semmilyen szakállas nem volt, és a pálya túlsó oldalán kalaplengetve üdvözölt egy ritka szép, kék, nagyszemű kislányt, aki azonban úgy tett, mintha nem ismerné. Egy barátnője oldalba is bökte:

- Te, nem neked köszönt ez a csinos fiatalember? - kérdezte. - Maisie odanézett.

- Nem ismerem - mondta -, és egyáltalán nem csinos.

A mérkőzés végén már külön kiadások jelentették, hogy a skótok minden vonalon győzelmet arattak: a Celtic megnyerte a kupát, és MacPhab harmadszor is inzultálta Astor Terbanks urat.

Maisie megírta a *Times* hirdető osztályának, hogy a Grosvenor Square-i teaház előtt fogja várni kilenckor MacPhab urat.

Ugyanakkor a környéket megszállták a detektívek. Elvegyültek a járókelők között. Az egyik újságot olvasott, a másik a plakátokat nézegette, a harmadik unatkozó arccal sétálgatott. Messziről ordított róluk, hogy rendőrök.

Maisie is ott sétált, de nem jött senki. Főleg MacPhab volt az, aki nem jött.

Háromnegyed tízkor a detektívek csalódottan otthagyták a Grosvenor Square-t, Maisie pedig felugrott egy kelet felé induló autóbuszra. Egy fiatalember hangosan köszönt. MacPhab volt. Már ő is a robogó autóbuszon ült.

Egy szóval se mentette magát a késésért, és nem árulta el, hogy észrevette volna a detektíveket.

MAISIE

I

Találkozásuk első pillanatában Tenson azt kérdezte:

- Miért tett úgy délután, mintha nem ismerne meg? Köszöntem magának és...

- Ó - mondta a lány -, ott volt a vőlegényem, és nem mondhattam meg neki, hogy...

- A vőlegénye? - Tenson láthatóan elkomorodott. - Mondja, milyen mértékben vőlegény az illető?

- Egészen a vőlegényem, Mr. MacPhab - biztosította a lány. - Egészen. Nagyon érdekes fiú, és komolyan dolgozik.

- Persze - morgott Tenson -, ha az embert hagyják dolgozni. Ez is...

- Csakhogy vannak emberek - vágott közbe Maisie -, akik inkább szentelik életüket a bosszú nemes szenvedélyének, mint hogy dolgozzanak.

- Igen, ha már úgyis mindegy - felelte a férfi -, hiszen mindenkinek van már vőlegénye, és így nincs szükség ránk, akik kimaradtunk. És ezért...

Maisie felsóhajtott. Eszébe jutott, hogy voltaképpen árulást követ el az apja ellen, ha egyáltalán szóba áll ezzel az emberrel. De ő azért van itt, hogy bosszút álljon és bosszút is fog állni. Tenson elgondolkodott:

- Persze, ha úgy gondolná, hogy az én biztonságomat félti attól, amit csinálok...

- Nem, nem - sietett felelni Maisie -, miattam ne hagyja abba. A vőlegényem...

- Nem muszáj a vőlegényéről beszélnünk folyton - fintorította el arcát Tenson -, ugye nem?!

Maisie elhozta a kocsiját, és Tenson ült a volán mellé. Dorkinba mentek, és kellemes autótút után elértek a gázgyári erdőbe. Maisie érezte a balzsamos levegő hatását, szinte bódító volt ez a levegő, és kétségbeesetten küzdött ellene. Tenson egy sötét úton megállította a kocsit, de nem szállt ki: összekulcsolta a kezeit és a holdra meredt:

- Milyen sárga! - mondta kifejezéstelen arccal.

Maisie lopva a holdra pillantott, és megállapította, hogy tényleg sárga. De nem akart avval törődni, hogy mit mond a férfi, egyszerűen nem akart. Bosszút állni, gondolta, azért vagyok itt, hogy bosszút álljak. Tenson áthajolt a volánon, gyors mozdulattal átkarolta a lányt és megcsókolta!

Maisie nem akart, de nem is tudott volna kimenekülni a kemény szorításból. A szíve kétségbeesetten kalimpált, és - mintegy a lelkiismerete megnyugtatóására - folyton azt mondta magában: ez csak bosszú! Ezért is meg fog fizetni, igen.

Hanem nagyon édes bosszú volt, és igen soká tartott. Tenson nem engedte el a lányt, akinek olyan édes puha szája volt. És Maisie irtózva gondolt rá, hogy ezek a kezek, amelyek most az ő haját simogatják...

- Legyen szíves - mondta, kiszabadítva magát -, nézze meg, hogy ég-e a hátsó lámpa?!

Tenson nevetve ugrott le, és a kocsi mögé ment. Maisie ebben a pillanatban rákapcsolt, és elrobogott a kocsival. Otthagytá Tensont az erdőben, anélkül, hogy hátranézett volna.

Dorkinban állt csak meg, mert elfogyott a benzinje. Amint megfordult, látta, hogy Tenson most kapaszkodik le a poggyásztartóról.

- Nem volt túlzás - mondta Tenson szenvtelenül -, hogy ritka szép szeme van, de meg kell hagyni, hogy ritka jó száját is mondhat a magáénak, kedvesem... Szívesen lennék úgy... egészen a vőlegénye...

Azzal megemelte a kalapját, és elindult a sötétségben.

- Akkor hagyja abba a vérbosszút! - kiáltotta utána Maisie, akarata ellenére. Nagyon dühös volt önmagára. És most itt állt benzin nélkül, és ez a fajankó elment.

Ha eddig bosszút akart állni rajta, most már gyűlölte. De be kell látnia, hogy eddig minden vonalon csatát vesztett.

És gondolatban megcsóválta szőke fejét. Valóságban meg se moccant, a férfi után meredt a sötétségben. Nagyon meg volt lepve.

- Mr. MacPhab! - kiáltotta, szinte akarata ellenére. De a fekete lombok nem mozdultak. Síró, eltévedt fütyök kószáltak az éterben. Maisie mélyet sóhajtott.

- Mr. Tenson!... - kiáltotta.

Semmi.

- Tenny!

Ebben a pillanatban háta mögött megszólalt a férfi:

- Mit kiabál, amikor itt vagyok?...

- Undok - mondta a lány -, mit csináljak a kocsival? Nincs benne benzin. Nekem már otthon kellene lennem.

- Majd tolom - felelte Tenson -, csak üljön be.

A lány toppantott.

- Hoz benzint, vagy nem hoz benzint? Itt van a kanna.

- Hozok, szívem, ha elkísér. Egyedül unalmas lenne.

Elindultak az erdőn keresztül. Szentjánosbogarak csillogtak a poros fűben. Néha egy-egy szárny suhant a levelek között. Maisie megszeppenve hallgatott. - Őrütség! - gondolta - hogy idejövök ezzel az emberrel. Mi szükségem van nekem ilyen kalandokra? Nincs elég detektív Londonban?

- Miért hallgat? - szólalt meg Tenson MacPhab öntelt hangja a füle mellett.

- Félek - felelte a lány őszintén.

- Ne féljen! Én megvédek mindenkitől.

- Igen - panaszkodott Maisie -, de ki véd meg magától?

MacPhab elcsodálkozott.

- Tőlem?! Miért?! Leányrablónak néz? Én nem csak ütni tudok, hanem simogatni is...

- Maisie felsóhajtott: - Inkább üssön.

A távolban csillogást láttak. Közelebb érve látszott, hogy erdei vendéglő az út mellett, néhány színes lámpával és órabéres zongoristával.

Leültek egy asztalhoz, s a csaposlegényt elküldték benzinért.

A pincér elhozta az étlapot, amelyet előbb mások kezéből kellett kitépnie. A piszkos kendőjével Tenson arcába csapkodta az asztal morzsáit. A levegő tele volt azzal a porral, amit nap közben felvert a forgalom. Sört és sonkát rendeltek. Amint a pincér elment, mindketten az asztal szélére könyököltek, egymással szemben ülven: s az orruk csaknem összeért.

- Mit bámul? - kérdezte Maisie olyan barátságosan, hogy maga is megrettent tőle. Ilyen közről még nem nézett férfiszembe. Bizonyos mértékig szédítő látvány volt. De legalább Tenson is szédült volna. De úgy látszik, őt ez is hidegen hagyta.

- Maga csirkefogó! - mondta Maisie - tegyen valamit, hogy ne gyűlöljem magát.

- Ali right - felelte MacPhab, és egy kézzel harminc gyufaszálat emelt fel az asztról anélkül, hogy egyik érintette volna a másikat.

- Mi a véleménye erről? - kérdezte a mutavány végén.

- A nagybátyám negyvenet is fel tud emelni.

MacPhab elgondolkozott. Tüdejét telefújta levegővel, és a haja egyszerre égnek állt...

- Hát ez?

- Az unokabátyám már kisgyerek korában megcsinálta, és még a füle is mozgott hozzá.

Tenson összehúzott szemekkel nézett a lányra. Kezeit összekulcsolta hátul, s az időközben megérkezett söröspoharat szájával felemelte és kiitta.

- Nos?

Maisie legyintett.

- Ezt kétszer akkora pohárral megcsinálja a nagynéném.

Tenson felsóhajtott.

- Szeretnék megismerkedni a családjával! - mondta. A lány elsápadt mérgében, mert eszébe jutott a családja és Tenson MacPhab közti viszony. De előbb-utóbb meg fogja táncoltatni ezt az undok, önimádó fickót, aki szerencsére nem is sejti, hogy ő kicsoda! Igaz, hogy a dolog sürgős volna. Úgy érzi, hogy eszébe fog jutni a megoldás; addig pedig húzni kell a dolgot.

A sonka illata rávezette őket arra, hogy éhesek. Megérkezett a benzin is. A zongorista Jones slágereit játszotta, s a Hold olyan sápadt képpel úszott az égen, mint aki uborkasalátára tejet ivott.

Tenson fizetett, s a lány kelt fel előbb, mert eszébe jutott, hogy még egyszer át kell menniök az erdőn. Olyan idegesen várta a támadást, hogy szinte megkönnyebbült, amikor Tenson MacPhab váratlanul így szólt hozzá:

- Most meg fogom csókolni.

Maisie különféle éles válaszokon gondolkodott, de a torka összeszorult. Várt; szemhéjain előmlött a holdfény. Tenson azt mondta:

- Nem fogná addig a benzint?

- Nem - felelte a lány határozottan. Tenson letette a kannát, és átölelte a lány finom, karcsú testét, mintha ehhez isten és ember előtt joga lenne; cseppet se törődött vele, hogy eljárásának határozott és öntelt szemtelensége valósággal felháborítja a lányt.

Megcsókolta. Az irodalomnak általában kötelessége beszámolni ilyesmiről is. De az író lehet részben és netán úriember is azonkívül, hogy pontosságra kell törekednie. Ha Tenson MacPhab megkívánta ezt a lányt, s ez a lány ugyancsak megkívánta ezt a fiatalembert, akkor már az egész dolog magánügy, amihez senkinek semmi köze. De ebből a holdfényes szcénából csak komplikációk származhattak, gyümölcsök nem. A komplikációk pedig mindenkit érdekelnek, aki például Tensonra, vagy Astor Terbanksra tette a pénzét. Itt csak Tenson csókolt, és a lány hidegen, sőt ellenségesen tűrt. Sok érzékeny lelkű ember elkeseredett volna ezen, és abbahagyta volna a dolgot. De Tenson kebelében ismét felébredt a rőt üstökű, izgága ő MacPhab, aki úgy vélekedett, hogy az ember ne hagyjon a tálban semmit, amíg lehetséges. És nem hagyott.

Amikor azonban a hosszú csók nemcsak felháborító, de kényelmetlen jelleget is öltött, Maisie ellökte magától Tensont és ráivallt:

- Talán elég lesz, maga erőszakos fráter! Engem várnak otthon.

- Ezt nem tudtam - felelte Tenson, és megemelte a benzinkannát -, ezért nem tudjuk egymást megérteni. Maga más világban él. Engem nem várnak otthon.

- Az nem érdekel.

Maisie előre sietett. Már látszott az út, s a kocsi is ott volt; de akkor elbotlott egy gyökérben, s akarata ellenére leült egy mohos fa mellé.

Tenson nem segített neki a felkelésben, hanem szó nélkül leült mellé.

- Mi az?! - förmedt rá a lány, villogó szemekkel -, azt hiszi, önként ültem le ide?! Azt hiszi, hogy sajnálom itt hagyni a társaságát?!

- Ebben bizonyos voltam - felelte a fiatalember -, de ha nem így van, akkor menjünk tovább!

Felkelt és előre sietett. Maisie feltápáskodott.

Ki kellett volna irtani - gondolta - mégis.

A kocsinál érte utol. Útközben Tenson MacPhab nem szólt, csak csendesen hümmögött vagy dűnnyögött, mint az olyan ember, aki unatkozik. Whitehallban kiszállt, kezét fogott a lánnyal, aki várakozásteli tekintetet vetett rá.

- Mi értelme volt az egésznek? - kérdezte.

A fiatalember szemei megcsillantak a sötétben.

- Nem tudom. Kell, hogy értelme legyen?!

- Nem bírom, hogy botrányhős legyen. Hagyja abba. Előbb-utóbb elcsípik és...

- Kedves, hogy aggódik értem! - felelte MacPhab és eltűnt a sötétben.

Maisie belerúgott a gázpedálba, és összeszorított fogakkal ült s meredt a kanyargó utcák felvillanó fényeire. A megbolondult autókürt sok, csendesen szendergő embert verhetett fel első, legédesebb álmából. De Maisie nem bánta az emberek álmát. Astor Terbanks sem alszik! Nem árulja el a külvilágnak, de bizonyosan közel van már az összeroppanáshoz - és Maisie nem tud segíteni. Nem, nézzünk szembe az igazsággal: nem tud segíteni!

Hazaérve, bevitte a kocsit a garázsba, felszaladt a hall falépcsőin, és benyitott apja szobájába.

Terbanks a házikabátja szálait tépdeste és üvöltött. A telefonkagylóba üvöltött, erei kidagadtak, s könyökével csapkodta az asztalt.

Aztán hirtelen ellanyhult. Letette a kagylót, s merev tekintettel méregette a lányát.

- Hol voltál? - kérdezte.

- Dorkingban - felelte Maisie - Tenson MacPhabbel.

- Kivel?! - kérdezte a milliomos halkan.

- Vele.

Terbanks felkelt.

- Hogyan lehetséges ez?! - kérdezte suttogva. Berekedt.

- Bosszút akartam állni. De kisiklott a kezeim közül. Nem tudja, hogy én ki vagyok és...

Terbanks megfogta a lány vállát.

- Bízd rám. Majd én. Ezt az embert felakasztatom. Felnégyletetem. De elsősorban elfogatom.

Maisie vállat vont.

- Apa - mondta -, most figyelj ide és légy erős. Ezt a fiút mi alábecsültük. Ravasz, makacs, intelligens. És sajnós, fanatikus.

- Miért mondod, hogy sajnós?

- Mert ilyenformán megvesztegethetetlen.

Terbanks felfújta az arcát.

- Csak nem képzeled, hogy alkudoznék vele?!

Maisie nem felelt. Terbanks hirtelen átalakult.

- Ez jó gondolat - mondta. - Felajánlok egy összeget, hogy hagyja abba. Utóvégre...

Maisie nem ellenkezett.

- Mi a véleményed?

- Nem fogja elfogadni.

Terbanks legyintett. Olyan ember nincs, aki pénzt ne fogadna el.

Feltárcsázta a *Times* éjszakai szerkesztőségét.

- Halló, kérem a főnököt. Itt Astor Terbanks beszél. Azt a Wennington-Laskett nevű csirkefogót kapcsolják, aki érintkezésben áll azzal a MacPhab nevű pimasszal. - Kapcsolták. -

- Halló, itt Terbanks. Maga az? Hajlandó egy üzenetet átadni annak a disznónak?

- Tessék - mondta Wennington-Laskett.

- Ezer fontot fizetek, ha abbahagyja. Nekem szükségem van az idegeimre, és úgy látszik, a rendőrség nem tud megvédeni.

- Egy pillanatra, Mr. Terbanks...

Az újságíró a mellette ülő Tensonhoz fordult.

- Terbanks akar magával beszélni! - mondta vigyorogva.

Tenson MacPhab átvette a kagylót.

- Halló, itt MacPhab beszél. Miről van szó?

- Maga, maga... - hörgött az acélkirály. - Maga...

- Csak gyorsan, mert nem érek rá. Nincsenek kidobni való perceim az ön számára, Mr. Terbanks.

- Tanácsadóim rábeszéltek, hogy fizessenek magának ezer fontot, ha abbahagyja és bocsánatot kér...

MacPhab elnevette magát.

- Uram, ne ringassa magát illúziókba - mondta. - Ön holnap megkapja a negyedik pofont akkor is, ha egész vagyonát a lábaim elé rakja. Ez nálam nem pénzkérdés, ön belerúgott a lelkembe. És ezért meg fogom leckéztetni önt.

Letette a kagylót, és kezeit dörzsölve távozott. Mire a Terbanks által értesített detektívek behatoltak Wennington-Laskett szobájába, Tenson MacPhab már egy hammersmith-i panzió ötödik emeletén aludt. Mégpedig nyugodtan.

NEGYESEDIK POFON

1

Wennington-Laskett, aki nem tudta leküzdeni jóindulatú elfogultságát Tensonnal szemben, azzal a hírrel jött, hogy a Metro érvényes szerződést adott, valamint ötszáz font előleget és nem kívánja a pofonkampány befejezését. Beéri ennyi ingyen-reklámmal, a többről gondoskodik a gyár. Szerez útlevelet, amely álnévre szól: Tenson máris mehet. Holnapután indul a hajó.

- Már épp eléggé bebizonyította - szólt Laskett -, hogy meg tudja csinálni, amit akar. Ne hősködjön tovább...

- Nem hősködöm - felelte Tenson -, de megfizetem, amivel tartozom. Még négy pofonnal tartozom. A négyes számút félórán belül megkapja Terbanks. Isten vele - mondta hirtelen, és áhítattal tette zsebre az ötszáz fontot tartalmazó borítékot -, sose felejttem el, milyen jó volt hozzám.

Felugrott egy autóbuszra, amely a City felé vitte.

2

Terbanks kétségbe volt esve. Nem akart embert látni. Aki egész életében hatalomhoz és tisztelethez szokott, az érthetően összetört ilyen sorozatos megszégyenítések súlya alatt. Az emberek nyíltan nevettek rajta. Fontos üzletfelek lemondták a megbeszéléseket, mert féltek, hogy elnevetik magukat. És ami a legrosszabb volt: a tekintélyes emberek azt hitték, hogy Tensonnak valami komolyabb oka van rá, hogy ennyire gyűlöli az Acélkirályt. Még a belügyminiszternek is volt egy pillanata, amikor arra gondolt, hogy ez a MacPhab nem lehet gazember, mert hiszen semmi haszna sincs abból, amit nagy kockázattal csinál. De ez csak egy csöndes és intim pillanat volt.

Terbanks csütörtökön egyáltalán be sem ment a hivatalába. Kijelentette, hogy nem bánja, ha a házát őrzik, de hozzá senki, se detektív, se szolga be ne jöjjön. Egyedül a háziorvosát engedjék be, mert rosszul érzi magát.

Persze, azon a híren, hogy Astor Terbanksnak a feje fáj, ismét egész London mulatott. És a mulatság éles csattanóban végződött, amikor megjelentek az esti lapok. Kommentár nélkül közreadjuk a *Globe* erre vonatkozó cikkét:

„Az inzultusok sorozata, amelyet az angol gazdasági élet vezére ellen indított egy sötét alak, ma újból folytatódott. Mr. Terbanks ma kensingtoni házában töltötte a napot. Meghagyta, hogy csak a háziorvosát engedjék be hozzá. A háziorvos meg is érkezett, megvizsgálta Terbanks urat, és szükségesnek látta, hogy Myers egyetemi tanárral konzultáljon. Felhívta Myers professzort, aki azonnal autójába ült, amelyet maga vezetett, és a kensingtoni ház előtt állt meg. Itt hozzálépett egy műszertáskás úr - akiről később kiderült, hogy Tenson MacPhab volt -, és bemutatkozott, mint a háziorvos asszisztense. Kérte Myers professzort, hogy fáradjon vele a különszobába, mert a háziorvos négy szemközt akar vele beszélni. A portás a Myers professzorral érkező táskás urat akadálytalanul beengedte. MacPhab leültette a professzort, és a háziorvosért ment. A két orvos megtárgyalta az esetet, és amikor visszamentek Mr. Terbanks szobájába, már nem

tudták megakadályozni, hogy a táskás úr pofon vágja a köztisztviselőben álló milliommot. Kiderült, hogy mindegyik azt hitte, hogy a másiknak az asszisztense MacPhab.

MacPhab a már szokott módon rájuk zárta az ajtót, és a professzor autóján elmenekült. Természetesen, ezúttal se mulasztotta el felhívni néhány lap szerkesztőségét, és közölni vele a vakmerő gaztettet és annak elkövetési módját.

A rendőrség éppen azt kutatta a legnagyobb hévvel, hogy miként szerezhetett MacPhab tudomást az egyetemi tanár érkezéséről. Ma már erre is választ adhatunk. Tenson, aki kitűnő mérnök, kibérelt egy telefonfülkét a kensingtoni postaállomáson, ahonnan felhívta a Terbanks-házat és Miss Terbanks-et kérte a telefonhoz. Amíg a kagyló feküdt, Tenson MacPhab egy rézdrót segítségével úgynevezett állandó kapcsolást létesített, és a délelőtti folyamán elhangzott minden beszélgetést kihallgatott.

A sors iróniája, hogy éppen ezt a találmányát szerette volna értékesíteni a Terbanks-műveknél...”

A *Globe* előadása nagyjában megfelel a tényeknek, de felháborodásához nagymértékben hozzájárul az a tény, hogy a *Globe* részvényeinek többsége Terbanks kezében van. Voltak lapok, amelyek egészen más felfogásban adták elő az esetet, és a *Twopence* című bulvárlap pláne, villámpályázatot hirdetett annak eltalálására, hogy milyen módon kapja holnap, pénteken, az ötödik pofont Terbanks?!

A *Twopence* egy aranyórát tűzött ki annak, aki reggel tízig beküldi a megközelítően legjobb megfejtést. Az aranyórát egy nyugalmazott detektív nyerte meg, valami nagyon bonyolult történettel, amelyet a szerkesztőség olyan kitűnőnek talált, hogy nem is várta meg MacPhab eljárását, hanem a tippet önmagáért jutalmazta meg. Eláruljuk még, hogy Tenson MacPhab is pályázott álnév alatt, de a pályázatot nem vették figyelembe - és így elesetek attól a lehetőségtől, hogy megakadályozhassák az ötödik pofont.

3

Terbanks másnap reggel tizenegyig ült egy elsötétített szobában, és részben az arcát borogatta, részben szitkozódott vagy aludt.

Később felhívatta a sofőrjét, megvizsgálta a személyazonosságát, majd így szólt:

- Tegyen egy töltött revolvert a zsebébe, Williams, és álljon elő a kocsival. Egyenesen a Scotland Yardra hajtson, a Thames felőli bejáraton. Ha bárki feltartóztatja a kocsit, vagy közeledni próbál hozzá, lője le.

- Igenis, Sir.

Terbanks némileg visszatért önbizalommal fogott reggelijéhez, és miután elköltötte azt, felöltözött. Bent a garázsban ült be a csukott kocsijába, és az meg sem állt vele a Scotland Yardig.

Ott begördült a temzепarti főkapu alá. Terbanks odaintette a posztoló rendőrt, és azt mondta:

- Vezessen engem egyenesen Sir Lawrence szobájába.

A rendőr azonnal megindult a lépcsőn felfelé. A második emeleten megállt egy szárnyas ajtó előtt. Tisztelgett, visszafordult és lement a lépcsőn.

A szobában, Sir Lawrence balján ott ült Drive felügyelő is. Mind a ketten némán meredtek Terbanksre, aki fáradtan zuhant egy székbe, és úgy nézte Sir Lawrence-t, mint egy élő szemrehányást.

- Mit szóljak?! - sajnálkozott az államtitkár - mit szóljak, igazán el vagyok keseredve. Magával nem szabadna ilyesminek megtörténni, Mr. Terbanks. Ez felháborító.

- Mit érek ezzel?! - fortyant fel Astor Terbanks - mit érek a részvénytulajdonosokkal?! Évi harmincötezer font adót fizetek csak a maguk céljaira, és nem tudom érte a személyi biztonságomat megkapni! Egy olyan kormány, amely ezt tűri...

Sir Lawrence sápadtan hallgatott. De Drive megjegyezte:

- Nem tudom, van-e arról tudomása, Mr. Terbanks, hogy a leánya találkozott ezzel a fickóval...

- Van! - ordított fel Terbanks - ő is megpróbálta a maguk feladatát elvégezni! Sőt, én pénzt ajánlottam neki, igen, nem resteltem bevallani! Ez mind a maguk szégyene! Disznóság! Most mit csináljak? Itt állok az ötödik pofon előtt, és maguk csak bámulnak rám! Én, Astor Terbanks! Hogy lehet ez?! Mi?!

Drive vállat vont.

- Fájdalmas dolog, uram, de eleinte mindig az egyén van fölényben a rendőri túlerővel szemben. Egy ember gyorsabban gondolkodik, mint egy egész szervezet. De el fogjuk csípni. El fogjuk csípni és akkor...

- Hogyne, miután én már megkaptam a hét izét... mi? Gyönyörű. Arra feleljen, mit tegyek?! Még három van hátra! He?! Három!

Sir Lawrence cigarettára gyújtott. Ez a dolog az állásába kerülhet. És micsoda szégyen! Egész éjjel jogászokkal tárgyalt. Szerette volna kimutatni, hogy az ügy nem tartozik a rendőrségre. De nem sikerült. A fickót a pofonokért talán nem lehetne letartóztatni, de a fenyegetésekért igen. Megakadályozni az inzultusokat! De egy ilyen skót igazán kiszámíthatatlan. Egy angol ember nem lenne képes bosszút állni valamiért. Nem úri dolog. Hét font miatt. Igazán, Terbanks odaadhatta volna neki ezt az összeget - mennyi kellemetlenségtől megkímélte volna önmagát és másokat!...

Terbanks vészjóslóan méregette őket.

- Nos? - mondta - nem tudnak tanácsot adni?!

- Igazán, Astor - siránkozott a rendőrfőnök -, annyi embert adunk, amennyi csak van, de...

- Füttyölök rájuk! Egy se kell! Nem érnek semmit!

- Éppen ez az! - vallotta be Sir Lawrence. S a milliomos felkelt a helyéről. Egész nagy teste remegett a méltatlankodástól.

- Most pedig megyek a miniszterhez! - mondta. Szinte örült, hogy láthatja a rendőrfőnök arcán az ijedelmet. Há, há, tőle is fél végre valaki; mert ő már eleget félt! A fene egye meg őket! Majd ellátja a bajukat, igen.

- Jó napot - mondta kurtán, s végigmérte Sir Lawrence-t, mintha sose lettek volna bridzs-partnerek.

Három rendőr kíséretében a kapu alatt álló autójához ment. Beszállt. Nem történt semmi. Az autó kigördült.

- Ha tudnám, hol van az a gazember - sóhajtozott ugyanekkor Sir Lawrence -, én magam adnék pénzt neki, hogy hagyja abba. Ha az ötödik is bekövetkezik, akkor csomagolhatunk, Drive.

Márpedig az ötödik bekövetkezett.

AZ ÁTVÁLTOZÓMŰVÉSZ

I

Eredetileg Pozspisilnek hívták, később felvette a De Pauw nevet, és kisebb kabarékban lépett fel. Arcát, alakját és hanghordozását úgy el tudta változtatni, mint senki más!

Pedig ez nagy szó. Mert korunk az átváltozóművészek kora. Semmit se szeret annyira a mai közönség, mint az utánpótlást. Chaplin csak mosolyt tud előcsalni belőle, de a Chaplin-imitátor harsány nevetést. Nagy színészek kevesebbet keresnek, mint nagy színészek imitátorai.

Minden szakmának vannak utánpótlói. Hadvezérek, történelmi nagyságok, világhírű karmesterek keltek életre a pódiumon, De Pauw maestro művészete nyomán. Amikor Londonba került, már Pattersonnak hívták, s az Alhambra lángbetűkkel hirdette nevét a főidény éjszakáiban. Patterson Napóleontól Roosevelttig, Clark Gable-től Lindbergh-ig mindenkit tudott utánozni. Fő száma az volt, hogy a közönség kiáltotta fel neki, hogy kit utánozzon. Egész pályája alatt egyetlenegyszer jött zavarba, amikor valaki Selma Lagerlöföt követelte tőle... Nem azért, mintha nőket nem tudott volna utánozni. De írókat nem tudott, írókat nem is lehet. (És nem is érdemes.)

Drive ötlete volt Patterson. Délelőtt előkerítette, elvitte a rendőrségre, és megkérdezte tőle: le tudná-e kopírozni Astor Terbanks földi porhüvelyét?

- Hogyne! - felelt Patterson - már csináltam az Alhambrában. Újabban nagyon népszerű az öreg. Egy kis türelmet kérek!

Elvonult a rendőrfőnök mosdóhelyiségébe, s öt perc múlva előlépett - nem, nem ő, hanem Astor Terbanks! A hasonlóság kísérteties volt. Még hangja is...

- Uram, önt a Gondviselés küldte! - kiáltott Drive, mintha nem is az artistaügynökség küldte volna Pattersont. - Önnek három napon át nem lesz más dolga, mint feltűnő helyeken mutatkozni, és túrni, hogy pofozzák. Minden pofonért kap száz fontot.

Patterson boldog volt. Pontos utasításaihoz híven beült a nyitott autóba, amit Drive rendelt neki, és több ízben végigkocsizott az Oxford Streeten. Itt találkozott a lányával, aki azonban nem volt a lánya.

2

A lánya intett a sofőrnek, s mind a két kocsi megállt. Maisie valósággal kiráncigálta a kocsiból Pattersont és rákiáltott.

- Papa, az ép szerelméért, hogyan lehetsz ennyire könnyelmű! Én folyton töröm a fejemet, mit lehetne kitalálni, és te nyitott kocsiban szivarozol a legnagyobb forgalom közepén?!!

Patterson nem tudott mit felelni, s szerényen túrte, hogy Maisie Terbanks betuszkolja őt az igen előkelő Romini-étterem különszobájába.

Eközben az a taxi, amely a Terbanks-lány kocsiját követte tisztas távolból, most megállt, közvetlenül az elegáns cabriolet mögött. Utasa, egy magas és döllyfős tekintetű fiatalember, kiszállt. Megnézte az órát, kifizette a taxit, és bement az étterembe.

- Lord Pamplesborough vagyok - mondta az elébe siető pincéreknek, holott ez nem volt igaz, mert hiszen tudjuk, hogy W. T. MacPhab volt a neve. - Lord Pamplesborough vagyok! - mondta a fiatalember - s az unokahúgomat keresem. Kint áll a kocsija.

A pincérek s az üzletvezető átkutatták a helyiségeket, de eredménytelenül. Maisie egy hátsó kijáraton megszöktette az apját, aki nem is volt az apja.

Hazatérve, öröket állított a kijáratokhoz, s bezárkózott Pattersonnal. Így ültek egy óra hosszat, biztonságban. Pattersonnak nem tetszett ez a biztonság.

- Jobb lenne, ha kicsit mozognék az utcákon - mondta rosszkedvűen. De Maisie hallani sem akart erről. Viszont Patterson úgy látta, hogy ilyenformán ma már nem keresi meg a száz fontot. Elhatározta, hogy megszökök és felkutatja Tenson MacPhabet.

Valamilyen ürüggyel felküldte Maisie-t az emeletre, s azalatt kiszaladt a hallba, ahol a hazatérő valódi Astor Terbanks-szel találkozott.

Terbanks megállt, s a hasonmására bámult.

- Mi ez!? - hörögte - az ördögbe is, mi ez?!

- Ez?! - kérdezte Patterson ugyanolyan hangon - hát nem beszélt Drive-vel?!

- Nem, uram, nem beszéltem Drive-vel, és ismét kérdem: mi ez?!!

- Csak menjen fel - mondta Patterson -, és telefonozzon a rendőrségre. Én megyek, hogy megkapjam maga helyett az ötödik pofont.

Astor Terbanks fújtatva nézett a hasonmása után. Hé! - gondolta - az ötödiket! Az ötödiket már megkapta, az ördög vigye el, a fene egye meg, a... Hülyeségeket kitalálni, azt tudnak, de megvédeni őt, őt, Astor Terbankset, Anglia legnagyobb adófizetőjét... Ekkor Maisie rohant neki.

- Hol mászkálsz, papa, mondtam, hogy ne gyere ki a szobádból! Örülök, hogy eddig megúsztad a mai napot.

- Nem úsztam meg! - morogta az acélkirály, s zsebéből a *Times* legújabb kiadását húzta elő.

- Olvasd!

Már messziről rikítottak az ujjnyi vastag betűk.

TENSION MEGADTA
AZ ÖTÖDIKET!!!

RENDŐRMINSZTER ELŐSZOBÁJÁBAN
KAPTA TERBANKS AZ ÖTÖDIK POFONT!

Példátlan ravaszság, elveteműltség! Gratuláló táviratok áradata szerkesztőségünkben!!!

Maisie végigolvasta a cikket. Az újság valósággal táncolt a kezeiben.

Ezalatt Terbanks felhívta a Yardot, és beszélt Drive felügyelővel. Helyesebben Drive felügyelő beszélt, és Terbanks káromkodott. Kiderült Patterson szerepe. Drive azt mondta:

- Patterson a városban mutatkozik. Részben csalétek, részben villámhárító. Ettől függetlenül, szeretném, ha holnap kora reggel elutazna, Mr. Terbanks. Lehetőleg a kontinensre. Ott Tenson MacPhab sem éri utol.

- Rendben van! - mondta Terbanks - ez az első okos szó, amit maguktól hallok.

4

Ezalatt Patterson „mutatkozott”, de eredménytelenül. Felhívta Drive-t, aki azt tanácsolta neki, hogy menjen el Wennington-Lasketthez.

Patterson el is ment. Az újságíró forgatható székekben ült, vele szemben egy magas fiatalember terpeszkedett, lábait az íróasztalra rakva. Patterson megismerte a képeiről: Tenson MacPhab volt.

- Á! - sóhajtott Wennington-Laskett - ez aztán valóban meglepetés! Anglia leggazdagabb embere itt!

Tenson MacPhab is meglepetten nézett rá. Erre nem számított.

- Foglaljon helyet, Mr. Terbanks - mondta az újságíró -, mint vendégemet, meg fogom védeni ettől a gazembertől, akinek tetteit megvetem és utálok. Parancsol egy cigarettát?

- Kérek - mondta Patterson.

- Akkor adjon neki - mondta Wennington-Laskett, Tensonhoz fordulva -, és vegye le innen a piszkos csülkeit, ha velem beszél.

- De én nem beszélek magával - felelte szelíden Tenson -, én egészen zavarban vagyok most, hogy ilyen kedves vendégünk van.

- Ne legyen zavarban - mondta Patterson, akinek lelki szemei előtt százfontos bankjegyek úsztak - és essünk túl rajta. Azért jöttem, mert már nem bírom idegekkel a hajszát. Itt vagyok.

Tenson zavartan köhögött.

- Nézze, Mr. Terbanks - mondta -, én állom a szavamat És a módszereim befolyásolhatatlanok.

Patterson lesütötte a szemeit, s közelebb ment Tensonhoz.

- Értem, értem! - mondta, mert az ember mindig ezt mondja, amikor nem ért valamit - de miért nem akarja most a három hátralevő pofont...

- A két hátralevőt - javította ki szelíden Wennington-Laskett.

- Nem, nem - felelte Patterson. - Kifejezetten három van hátra.

- Kettő! - mondta most csendesen, de határozottan Tenson MacPhab is.

- Három! - erősködött Patterson, akit Drive alaposan kioktatott. - A mai, a szombati és a vasárnapi.

Tenson elmosolyodott és felnézett. Szelíd tekintet vetett Wennington-Laskett pápaszemére. Wennington-Laskett felsóhajtott.

Tenson felkelt, s kezeit lóbálva az ajtóhoz sétált.

- Szóval a mait még nem kaptam meg, Mr. Terbanks.

- Tudtommal nem! - felelte az ál-Terbanks.

Wennington-Laskett egy vonalzóval játszott éppen. Egy kissé váratlan mozdulat, s Patterson-úr parókája a földön hevert.

- Á! - mondta Wennington-Laskett. Az utánozóművész elsápadt, mert határozottan úgy érezte, mintha valami lökés érné hátulról. Egy szolga kivezette az épületből.

Wennington-Laskett mozdulatlan arccal mondta a háztelefonba: - Gépírónt kérek.

A gépíró megérkezett, s Wennington diktálni kezdte a cikket.

„Terbanksék Ügyetlen Trükkje!” címmel.

5

Amikor mindezen túl voltak, Tenson MacPhab megivott egy liter feketekávé, s az íróasztalra feküdt.

- Tudja, mi jutott eszembe?! - kérdezte. Az újságíró fejcsóválva felelt:

- Nem tudom.

- Eszembe jutott, hogy mi lehet az oka annak, hogy Terbanksnek még nem jutott eszébe, hogy elutazzék?! Lehetetlen, hogy ez ne jusson eszébe egyáltalán. Ha eddig nem, talán most. Van elég embere?

Wennington-Laskett felsóhajtott:

- Piramist lehetne belőlük építeni.

- Valahogy az az érzésem: jó lenne, ha minden jegyiroda inspekciós megfigyelőt rendelne ki.

- Lehet. De most maga fog diktálni. A főszerkesztőm azt akarja, hogy a reggeli számunkban első személyben mondja el: „Hogyan ütöttem pofon ötödször is Astor Terbanks urat?”

Tenson MacPhab vonakodott. Az ő stílusa, mondotta, nem alkalmas arra, hogy újságcikket fogalmazzon a saját tetteiből. Dicsekedni sem akar és különben is...

- Száz fontot kap a cikkért - vetette közbe Wennington-Laskett, és Tenson ugyanabban a pillanatban diktálni kezdett.

Ugyanekkor Drive felügyelő a haját tépte, és kidobatta Patterson-t. A rendőrfőnök jelentést tett a miniszternek. A miniszter jelentést tett a miniszterelnöknek. Astor Terbanks csomagolt. Maisie az elhatározásaival küzdött. Tombolt a fogadási láz. Péntek délután volt. A *Times* példányszám-rekordot ért el. Egyetlen lap sem tudta megelőzni, mert a *Times* riportere tudta, hogy mikor, hol fog elcsattanni a következő pofon... Tenson MacPhab fenyegetéseit hétfőn még senki se vette komolyan. De a hét pofonból ötöt már „elvégezett”. A fogadások azonban hétre és nem ötre szóltak. Újabb és újabb fogadásokat kötöttek. A rendőrfőnök titkos utasítást adott, hogy miután nincs elfogatóparancsa Tenson MacPhab ellen, és nagy kérdés, hogy alkotmányos úton kap-e egyáltalán és idejében illet: minden rendőr jutalmat kap, aki úgy vágja fejbe ezt a Tenson MacPhab nevezetű egyént, hogy legalább két napon át eszméletlen marad. A *Times* főszerkesztője kijelentette, hogy Wennington-Laskett 1000 font prémiumot kap a hetedik pofon után. Wennington-Laskett 200 fontot Tensonnak ajánlott fel, bár szigorúan megvetette aljas tetteiért. Politika, csillagászat, film és rádió a hét pofon jegyében és hangulatában állt. Nem azért, mert sporttá lett, hanem, mert olyan rendkívüli, olyan példátlan, olyan

szokatlan volt, hogy valaki bosszúhadjáratot indítson azért, mert belerúgtak a „lelkébe”. Nem olyan világot élünk! Ez romantika. De Tenson MacPhab olyan világot élt. - Ha gazdag ember volnék, mindig mindent meg tudnék bocsátani a szegényeknek. De én szegény vagyok, s ezen felül nem tűröm el, hogy még belém is rúgjanak! - mondotta a Hyde Parkban, ahol felismerték és megéljeneztek...

HOGYAN ÜTÖTTEM POFON ÖTÖDSZÖR AZ ACÉLKIRÁLYT?!...

Olvasóinknak elmondja W. Tenson MacPhab

I

„Láttam, amikor Astor Terbanks autójába ült s az autó kigördült a Scotland Yard árkádjai alól. Így okoskodtam: Ha Terbanks Drive felügyelőnél volt, akkor vele jött volna le. Másnál nem lehetett, tehát nyilván összevesztek. Ha, összevesztek, akkor Terbanks nyilván a miniszterhez megy.

Taxiba ültem, s ugyanakkor értem a minisztérium épülete elé, amikor Terbanks. Kalapomat szemembe húztam, s bár három altiszt valóságos sorfalat állt a lépcsőn, én közvetlenül Mr. Terbanks mellett mentem fel a lépcsőn. A hallban ő átadta a névjegyét a portásnak, aki azonnal bevezette egy viktoriánus hangulatú fogadóterembe. Intettem a portásnak, aki azonnal megértette, hogy Terbanks úr védelmére kirendelt detektív vagyok. Meg is álltam az ajtó előtt, mint aki őrt áll. Már ekkor végrehajthattam volna a rám váró feladatot, de ez nagyon közönséges lett volna.

Ehelyett bementem a miniszter titkárához és - belátom, kissé rideg hangon - a következőket mondtam neki:

- Mr. Terbanks nem óhajt sokáig várni. Kérem, jelentse be.

A titkár már azonnal látta ebből, hogy én Astor Terbanks titkára vagyok... Az egész csak fellépés kérdése. Már indult is, amikor megfogtam a karját.

- Őszintén szólva - mondtam -, nem tudom, helyes-e, hogy bemenjen a kegyelmes úrhoz. Mr. Terbanks nagyon befolyásos ember és nagyon fel van háborodva az őt ért inzultusok miatt. Hogy teljesen őszinte legyek, kijelentette, hogy inzultálni fogja a minisztert. Igen. Hadd lássa, milyen az, amikor az embert... Hiszen ön érti. Én le akartam beszélni erről, mire ő formálisan elkergetett. De nem baj, nála az embernek meg kell szoknia az ilyesmit.

A titkár aggódva mondta erre:

- Nagyon, nagyon lekötelezett ezzel a figyelmeztetéssel. Szörnyű lett volna! Nem is szólva arról, hogy én az állásommal játszom, ha ez megtörténik. Kérem, foglaljon helyet és gyújtson rá.

Rágyújtottam. A titkár kezében ott lapult Mr. Terbanks névjegye. Aggodalmasan nézegette.

- Ön mit tanácsol?

- Sietnünk kell - mondtam -, mert ha Mr. Terbanks engem itt talál, akkor újabb dührohamot kap. Márpedig ide fog jönni, ha megvárjuk. És most ő akar pofozni.

- Hm, hm! - mondtam - én aztán igazán az állásommal játszom. Nekem megtiltotta, hogy figyelmeztessek bárkit. Ha engem itt talál!... Rettenetesen erőszakos ember, és most, érthető módon, ki van kelve magából. Ez a MacPhab, ez a csirkefogó...

- Igen, igen - mondta a titkár -, Terbanksnek igaza van, de a miniszter nem tehet semmit. Elküldeni se merem, de beengedni se. Igazán...

- A miniszter urat meg kell kímélnünk ettől - mondtam, amikor felpattant az ajtó és berontott Astor Terbanks.

Rám pillantott. Elképzeltetik...

- Hé! - rivallta - maga itt?! Maga?!!

- Igen - feleltem zavartan -, és bármennyire is bosszantja önt, kérem kell, hogy ne kiabáljon itt, Mr. Terbanks!

A titkár hálásan nézett rám, Mr. Terbanks pedig levegőért kapkodott.

- Nahát, ez már...

- Önnek nem szabad bemenni a kegyelmes úrhoz. - mondtam, mire égnek emelte karjait.

- Micsoda?! - üvöltött. A titkár nézett. - Ez az ember itt...

- Neki igaza van, Mr. Terbanks - mondta a titkár. Erre Terbanks kirobbant.

- Maga csirkefogó és a cinkosa! Gazember! Menjen az utamból! Nem érti? Pimasz!

Ekkor pofon vágtam. Meg lehet érteni. Hiszen megsértett. A titkár is megértette lelkiállapotomat. Míg én az ajtóhoz értem, lefogta az ordító Mr. Terbanks karjait. Az előrerohanó szolgálak a lábait is lefogták. Azután már nem tudom, mi történt, mert elmentem. De valószínű, hogy Mr. Terbanks idővel megértette velük, hogy engem kellett volna lefogniok.

Azt hiszem, ennek a pofonnak a körülményeiben van valami báj és logikai tréfa. Én legalább úgy érzem.”

2

Ez volt Tenson MacPhab első cikke. Egy kissé persze át kellett fésülni, mert helyenként túl erős volt, de a lényege ez volt.

A KÖZVÉLEMÉNY

I

Hogy Tenson MacPhab ügye nem ért korábban - és dicstelen - véget, abban a közvéleménynek is része volt. Nem ugyan a „közvélemény mindent elsőpró erejének” - mert ilyesmiben nem hiszek -, hanem annak a ténynek, hogy a közvélemény tökéletesen összezavarta a dolgot.

Már más könyvemben megírtam, hogy az emberiség nem egyforma, bamba és irányítható csorda, hanem aktív és összevissza ordító egyének tömege. Némelyik ember aktívabb, mint a többi és hangosabban ordít. Végeredményben azért mégis a tömeg irányítja a maga kedvenceit, s a tömeg hatása mindig is erősebb az egyénre, mint az egyén hatása a tömegre. Az egyén él, harcol az elképzeléseiért, meg is valósít bizonyos reformokat s meghal... Egyszerre azt látjuk, hogy tökéletesen meggyőzött tömeg visszafordul abba az irányba, ahonnan eltérítették s nyugodtan megy tovább. A tömeg végső fokon befolyásolhatatlan. Az emberi tömeg nem akar akarni, nem tud tudni, nem szeret szeretni és egyszerűen változhatatlan.

Hogy időnként mégis fellelkesedik néha, s bizonyos emberek, vagy elvek az érdeklődésének előterébe kerülnek, annak egyszerűen az a magyarázata, hogy időnként mégiscsak következetlen... A tömeg néha részeire bomlik és néha - nagyon ritkán! - még finom és tisztességes is. De ez afféle önkívületi állapot.

A sajtó, amely soha, sehol, semmiféle jó ügynek nem nyitja meg hasábjait, Tenson MacPhab-ról szóló himnuszokat zengett. Nem azért, mintha megértette volna, hogy egy emberrel igazságtalanság történt. A sajtó Astor Terbanks pártján volt, mert ez így illet hozzá. De Tenson MacPhab népszerű ember volt, és az ő népszerűsége a sajtónak kamatozott. Astor Terbanks vagyonát tisztelni kell, de ez a vagyon az övé. A sajtó tisztelte Astor Terbanks személyét, de valósággal szerette Tensont, aki pénzt és sikert jelentett a sajtónak. A vezércikkírók már nem azt vitatták, hogy kell-e Népszövetség? - hogyne kellene, vitatták joggal a Népszövetség ellenfelei, mert hiszen nincs! - hanem Tenson MacPhab igazát vitatták. Benne látták a kor hőseit, aki nem hagyja elnyomni magát, holott e kor hőse az az ember, aki legszívesebben önként megsemmisülne! Tenson nem ennek a kornak volt a hőse. Ennek a kornak csak tagja volt, mint valamely egyesületnek, ahová apja kényszerítette belépni.

Emberek jöttek-mentek az utcán, és az egyik azt mondta:

- MacPhab tegnap mellettem ült az autóbuszon, előreálló álla volt és könnyezett.

A másik elhitte ezt.

Egy kéményseprő a háztetőn ült, és Tenson MacPhabról olvasott.

A *Globe* követelte, hogy fogják el. A *Telegraph* követelte, hogy hagyják békén.

Egy irodalmi szemle különkiadást adott ki, amelyben izgatott urak elmondták, milyen felháborító, hogy általában ennyit foglalkoznak Tenson MacPhabbal.

A rendőrfőnök nyilatkozott, de az a nyilatkozat elbújhatott a széles hasábok mellett, amelyeken újságírók és államférfiak nyilatkoztak a rendőrfőnök nyilatkozatáról. Hamilton Norby, kiről köztudomású, hogy a Birodalom legelső jogásza, cikket írt a *Standard*-be, amelyben megmagyarázta, hogy Tenson MacPhab nem tartóztatható le. Más jogászok szerint már az első napon le kellett volna csukni. Ez a vita meddő volt, mert Tenson MacPhab letartóztatásához elsősorban maga Tenson MacPhab hiányzott... Az emberek véleménye is megoszlott.

Akivel igazságtalanságok történtek, az Tenson MacPhab pártján volt: aki igazságtalanságokat követett el, az Astor Terbanks oldalán és nevében méltatlankodott. Volt, aki bevallotta, hogy helyesli MacPhab eljárását, volt, aki nem vallotta be és volt, aki nem is helyeselte. Ennélfogva a Terbanks-ügyben nem történhetett egységes állásfoglalás, mert a közvélemény, mint mindig, ezúttal is megoszlott. A közvélemény soha egyebet nem tett, mint megoszlott - és ennélfogva voltaképpen nincs is... Nem álltak Tenson mögé a londoniak, de nem is helyezkedtek vele szemben... A zűrzavar pénteken érte el tetőfokát, amikor az ötödik pofon körülményeinek elterjedt a híre. Ekkor az emberek már szinte elfásultak az ötnapos izgalomtól, s apatikusan várták a hatodikat.

A rendőrfőnök délután megbukott. Bukásának körülményei elég nevetségesek.

Drive felügyelő azt tanácsolta Terbanksnek, hogy utazzék el.

Ez jó tanácsnak tűnt. Terbanks nagy titokban megtette az előkészületeket. Délután megjelent a rendőrfőnök nyilatkozata.

„Az eddig történtek” - így szólt a nyilatkozat - „azt a látszatot kelthetik a lakosságban, mintha a rendőrség tehetetlen volna egy banditával szemben. Valóban, felmerült egy bizonyos késedelem, amelynek technikai okait a laikus közönség számára nehézségekbe ütköznék érthetővé tenni. Azonban Tenson MacPhab a bejelentésében bizonyos hetes számra célzott, ami a példátlan merényletsorozatnak bizonyos sportszerű jelleget kölcsönöz. A gáztekert sorozata csak akkor nevezhető sikerültnek, ha mind a hét ízben sikerülne MacPhab terve; a rendőrség szempontjából nézve viszont csak akkor lehetne tehetetlenségről beszélni, ha egyetlen esetben se tudnák megakadályozni MacPhab merényleteit.

Etekintetben sikerült a megfelelő megoldást megtalálnom. Mr. Terbanks holnap reggel elutazik, s távollétében sikerülni fog ennek a botrányos ügynek a lezárása olyan módon, hogy senki se beszélhet a merénylet »sikeréről«. Ellene természetesen az eljárás meg fog indulni.

A rendőrfőnök. ”

Amint ez a nyilatkozat megjelent, a rendőrfőnök befejezte működését. Ő ugyanis önmagának akart elégtételt szerezni a gúnyolódókkal szemben, de nem is vette észre, hogy egyúttal nyilvánosan felhívja Tenson MacPhab figyelmét áldozatának szökési tervére! Ez súlyos baklövés volt.

Nagy égháború tört ki a politikai élet felső régióiban. A rendőrminiszter előszobájában pofon ütni Astor Terbankst, és utána lesétálni a lépcsőn, miközben a miniszter titkára Astor Terbanksszel birkózik, ez már több volt a soknál. Ez nem volt bűn, ez nem volt gáztekt, ez már az Állam Ellen Elkövetett Szemtelenség volt, csillagászati méretű pimaszság, az impertinenciának olyan foka, amit halállal kellene büntetni.

A közvélemény, amely nagyjában mégis inkább MacPhab-párti volt, most már meghökkent kissé. A hatodik nem sikerülhetett ezek után. A széria, minden emberi számítás szerint, végéhez ért. Valami baj lesz.

Mondom, a közvélemény megijedt. Még Wennington-Laskett is megijedt, némileg a közvélemény hatása alatt állván, mint az újságírók általában.

Csak Tenson MacPhab maradt rendíthetetlen. Ő inkább úgy érezte, hogy szárnyai nőnek, és a többi ember messze lentől bámul felé...

ESTI FÉNYEK

Terbanks House ablakainak háromnegyedrésze sötét volt. Csak a tenger felé világított néhány hosszúkás ablak, s a parkban égett néhány útmenti lámpa.

A hallba vezető ajtó mögött állandóan revolveres őr ült. Ezen a napon nem féltették már Terbanks urat; inkább az elutazás előkészületeit őrizték idegen szemek elől.

De Tenny éppen ezekre az előkészületekre volt kíváncsi.

Amikor végigsurrant a homokos úton, s tele tüdővel itta a tenger felől ömlő sós, hűvös levegőt: szinte úgy érezte magát, mintha függőágyban fekve várná a szolgaszemélyzet hajlongását... Tökéletes biztonságban érezte magát.

Hogy erre nem volt oka, az más kérdés. Végiglopózott a virágágyak között, s arra gondolt, hogy mindenütt jó, de legjobb a gazdag embernek... Amint a személyzeti lakásokhoz ért, meglapult, egy bokor mögött, mert fénycsík esett a homokra, s a nyitott ajtóban megállt egy asszony.

Szemei elé tartotta a jobb tenyerét, s a Holdat kémlelte. Kisvártatva megszólalt; bekiabált a házba:

- Nem lesz eső holnap.

Amikor visszament, s betette az ajtót maga mögött, Tenson előlépett.

Megállt a földszintes ház falának sűrű és zizegő repkénytakarója mellett s bebámult egy szobába, amelyben lámpa égett.

Két gyerek ült a sarokban. Az asztalnál középkorú férfi állt, sujtásos egyenruhában. Kezében ébresztőórát tartott, ezt csavargatta.

Mellette egy asszony - csak a felesége lehetett - csomagolt. Egy közepes nagyságú táskába ruha- és fehérneműt rakosgatott.

Az asztalon zöld borítékú térkép feküdt, a második oldalon megjelölve.

A csillagok kéklőn hunyorogtak Tenson feje felett. Előrehajolt és figyelt. A szoba minden részletét emlékezetébe akarta vésni.

Ismét a táskára esett pillantása. A táska olyan volt, hogy valamely kényutazó két napra, a személyzete azonban két hétre való holmit vihetne magával benne.

A falon nagy, képes naptár csüngött, kijelölve.

Tenson MacPhab visszalopózott a bokrok közé, végigment a kevésbé kivilágított úton s átmászott a kerítésen. Dúdolván ment aztán Sammeth Hill felé.

Egyben összegezte mindazt, amit a szobában látottak alapján megtudott.

A sofőr készülődéséből nyilvánvaló, hogy Terbanks autón utazik. Az ébresztőórát hajnali ötre állította be, tehát hatkor indulnak.

A sofőr számára becsomagolt élelem mennyisége és minősége szerint megállás nélkül legfeljebb 3-4 órát utaznak. Az Általános Autótérkép második oldalán Írország útjai láthatók. Az út tehát valamely nyugati kikötőváros felé vezet majd.

Tenson vonatra ült, s Londonba érve, felhívta az újságírót.

- Hello - mondta -, Liverpoolba mennek autón, reggel hatkor indulnak, két hétig szándékoznak Dublinban maradni. Terbanks szilvakék útiruhát, a sofőr sötétkék sujtásos kabátot fog viselni. Érdekli még valami?

Wennington-Laskett csendesen káromkodott. Ez nála a meglepetés és tisztelet jele volt.

Tenson MacPhab hazament legújabb szállására, és levelet írt. A levél egy bizonyos rendkívül kék szemű hölgynek szólt, s a *Times* hirdetőirodájába volt címezve. Tenson MacPhab nem volt író, még levélíró sem, s így órákig tartott, amíg befejezte a levélírást. Közvetlenül utána eltépte a levelet. Majd lefeküdt, hogy végre kialudja magát, de csakhamar felkelt, mert nem tudott aludni. A hold besütött az ablakán. A háztetők holdfényben ragyogtak. Tensont idegesítette ez a ragyogás.

- Pedig semmi közöm hozzá - mondta meglepetten és elégedetlenül.

MÁSODIK RÉSZ

HAJNALI ÚT

I

Szürke volt az ég, s mint ahogy a Nagy a Kicsinyben s a Kicsiny a Nagyban egyaránt megtalálható: a harmatcseppek is szürkésfényűek voltak és gömbölyűek, mint az égbolt.

Nem lehet tudni, mi választja el az éjszakát a nappaltól, talán egy ajtócsapás; vagy rejtélyes zörrenés a száraz homok között. A Föld megfordul görbe tengelye körül, s mint a Nap harmadik gyermeke, borzongva kerül ki az Űrben Anyja elé. Egy ablak csapódik, utána csend, mintha az Éjszaka meggondolta volna s visszatérne. Szélcsend van, s mégis, valahonnan elszabadul egy könnyű szellő, ráijeszt a száraz lombokra s felfut egy fatörzsön.

A Terbanks-kastély ősparkjának számtalan lakója van, amelyről Astor Terbanks nem tud. A Természetről csak a szegény emberek tudnak. S ezek a lakók éppoly kevéssé sejtik, hogy a telektulajdonos gazdag ember, Anglia acélkirálya.

Odvának kis, fekete nyílásából pislogva bújik elő a menyét. Felsurran egy halomra, amit más észre sem vesz, neki azonban valóságos örhegyként szolgál. Hátán hegyes szögben görbül a teste, amint figyel. Megmerevedik.

A vöröslő dombok között higanyszerű tótükör kerül; közepén gém áll, s a gém árnyéka olyan, mint egy modern óramutató. Ezek ketten vannak csak ébren: a gém és a menyét.

Astor Terbanks csak azokat az állatokat ismeri, amelyek vadászszákmányul szolgálnak. A gém és a menyét fogalma hiányzik a tudatából. Különben se kelt még soha ilyen korán.

A gém feje oldalra billen. Néma, szürke és hűvös minden. Valahol kicsapódik egy ablak, s a gém szokatlannak találja ezt. Az ablakban fekete folt imbolyog. Ez a folt Astor Terbanks. Egy test, amely fennállása óta először látja a hajnalt. A hajnal nem üzlet és nem szórakozás. Márpedig mi van az életben figyelemre méltó, az üzleten és szórakozáson kívül? Talán a vallás, gondolja Astor Terbanks, de a vallás egyáltalán nem írja elő, hogy az emberek hajnalban keljenek.

Különös mégis, hogy az ember véletlenül hajnalban kel, és az első, ami eszébe jut, a vallás. Ez a legszebb dolog a világon, a hajnal; és Astor Terbanks nem kétli, hogy a legszebb dolgok istentől valók. Persze, üres gyomorral kissé kényelmetlen. De hát nem lehet négy órakor az egész házat felkelteni.

Kétségtelen, hogy Astor Terbanks urat is isten teremtette, de az aránytalanul gömbölyű hasat már maga Terbanks teremtette hozzá. Erre a hasra nem volna szükség ahhoz, hogy Terbanks Terbanks legyen.

A ház ura most lenéz a tóra, amelynek higanyszín tükkrét még sohasem látta innen.

Általában Astor Terbanksnek nem természete az ablakból nézelődni.

- Hányszor mondtam boldogult Maudomnak - gondolkodott most -, hogy ne üljön folyton az ablakban. Az ablakból minden elérhetetlen, és nem helyes, hogy az ember elérhetetlennek lásson elérhető dolgokat. Ez hibás idegrendszerre vall.

De most, mintha Terbanks úr idegrendszere is hibássá vált volna. Nem volt ideges, de érezte, hogy vannak idegei, és ez a disznó MacPhab bűne!

- Nem is vagyok álmos - állapította meg büszkén, s lefelé bámult a tótükörrre, amely ott szürkéllett a vörhenyes dombok között. - Milyen furcsa és sovány ez a gém - töprengett - vagy nem adnak neki enni, vagy egyáltalában ilyen. Semmi hasa nincs, egy szellő elfújhatná.

Bixman behozta a reggelit a szobába. Már sofőrruhában volt. Ügyetlenül fogta a tálat, látszott, hogy nem az ő dolga a tálalás. De hát Terbanks nem akarta, hogy miatta bárkit felkeltsenek. Nem mintha olyan nagy emberbarát lett volna, de egy kissé restellte hajnali menekülését a hatodik pofon elől.

- Csak tegye le azt, Bixman - mondta, anélkül, hogy hátrafordult volna.

Bixman letette, s állva maradt.

Terbanks megfordult s rámeredt.

- Sonka tojással, uram - mondta Bixman lesütött szemmel -, a feleségem sütötte, és lehet, hogy nem ért hozzá. Ebben az esetben elnézését kérem, uram.

Terbanks azzal a tekintettel nézett át rajta, amellyel mindenkin át szokott nézni, akinek csak a munkaköre volt fontos, de a személye nem.

- Eh, mindegy - mondta. - Csak tegye le azt, Bixman. Az ember nemcsak azért van, hogy egyék.

E megrendítően mély filozófia eredményeképpen közlékenyebbé vált a sofőr, s ennyit mondott:

- Valóban, uram.

Terbanks visszafordult, s ismét a tótükörrre nézett. A gém még ugyanúgy állt ott, mint az előbb. Terbanks valósággal elugrott az ablaktól.

- Izé, Bixman, nem tudja, ki eteti ezt a madarat?

- Milyen madarat, uram?

- Ezt a soványat, Bixman. Azt hiszem, gém. De valahogy olyan, mintha valaki elsikkasztaná a táplálékát, nem? Nézze csak meg.

Bixman tisztelettel és lábujjhegyen az ablakhoz ment, és kinézett rajta.

- Valóban, uram - mondta kisvártatva -, tényleg. Három éve vagyunk itt a feleségemmel, de még nem láttam ezt a madarat. Nem is tudtam, hogy létezik.

- Akkor nem csoda, hogy ilyen sovány! - mondta fejcsóválva Astor Terbanks. - Kérdezze csak meg a feleségét, Bixman. Valakinek mégis törődni kellene az ilyen dolgokkal.

Bixman visszavonult, és megkérdezte a feleségét. Mrs. Bixman így felelt:

- Ez nem háziállat, hanem saját magát táplálja.

Bixman visszament a felvilágosítással, és azt mondta:

- Ez nem háziállat, uram, hanem saját magát táplálja.

Terbanks részvéttel és egyben rosszállással tekintett ki a gémre, de aztán becsukta az ablakot.

- Remélem, Bixman - mondta -, hogy útközben érdekes dolgokat fogunk látni, a természet köréből. Ezúttal nem kell sietnünk sehova, és tanulmányozhatjuk a külvilágot.

Bixman úgy értette ezt, hogy lassan kell mennie. A nagy, sárga túrakocsi kigördült a kastély parkjából, s elindult a kanyargós úton, amely lassan sárgább lett, amint a napsugarak előntöttek. Madarak csiripeltek kétoldalt a fákon, s Astor Terbanks a tompa, de bájos színekben fürdő tájra függesztette hideg tekintetét.

Csodálatos dolgok történnek mindenfelé. Ez az országút valahogy nem volt azonos az eddigi országutakkal se, de még ugyanannak az országútnak az előző megjelenéseivel sem. Ez nem volt szürke és domború kőhát, amelynek előállítására ennyi és ennyi fontjába került az államnak, amelyből ennyi és ennyi volt az adófizetők terhe. Ez az út nem volt segédeszköz, amelyen ide vagy oda el lehetett jutni. Ez valami kanyargós trükk volt, amelyet a nép gyermekeinek szórakoztatására talált ki és tált fel az állam.

Ha az ember visszanézett a kocsis hátsó ablakán, akkor az út eredete tűnt rejtélyesnek, ha előre bámult, akkor a célja és folytatása. Mindenfelé eltűnedezett a rózsaszínű bokrok között, amelyekről Astor Terbanks egészen felelőtlenül feltételezte, hogy mályvák. És mégis, ahol az ember elhaladt, az út mindenütt ott volt, szolgálatkészen és elpusztíthatatlanul.

Terbanks megszokta, hogy a tüdejének csak egynegyedrészt szívja tele levegővel, mert ez teljesen elégnek bizonyult, és a mindennapi életben nem is jutott eszébe, hogy mély lélegzetet vegyen. De most olyanokat hörpintett a hajnalban hűvös és nyáriasan édes levegőből, mint az a részeg, aki már nem tudja, hogy mennyit iszik. Pedig ezt nem tervszerűen csinálta Terbanks, mert akkor restellte volna magát érte. De a szíve erősen vert és vére bátrabban lüktetett a megszokottnál és így gondolatai is rapszódikusabbak voltak.

Mindenfelé csodák történtek a réteken, amelyek még nedvesek voltak. De vajon mitől nedvesek a rétek, mikor nem is esett az eső? És miért futkosnak összevissza a nyulak, amikor még senki se kergeti őket? És miért párás a láthatár, amikor nyár van és már süt a nap? Ez nem érdekelte Terbanks urat.

Csakhamar rájött, hogy éhes. Falukon futottak keresztül, ligeteken és réteken. Hidakon, vízmosások felett, erdők virágillatos hűségben. Pásztorok álltak mozdulatlanul, mint hajnalban az a gém. A Nap feljebb és feljebb emelkedett az égen, de még mindig alacsonyabban volt, mint a Cityben szokott lenni. És a változatosság és rohanás újra és újra felébresztette Terbanks úrban az éhség ördögét. Előreugró hasában infernalis kavargás, hiányérzet és mohóság tombolt.

Éppen egy erdő közepén voltak, nagy fák között, amelyeknek egyik oldala mohos volt. Terbanks gyengéden megveregette a sofőr vállát.

- Hallja, Bixman, éhes vagyok.

A kocsis lelassított, majd megállt. A sofőr kiszállt, és leemelte sapkáját.

- A feleségem becsomagolt egyet-mást, uram.

Terbanks lekászolódott a kocsiról.

- Hány óra van? - kérdezte.

- Háromnegyed öt, uram - felelte a sofőr.

Terbanks körülnézett az erdőben. Fogalma se volt, kié lehet ez az erdő. Mindenesetre ügyes ember volt, aki megvette, mert határozottan szép erdő. Sok fa van benne, és sűrűn állnak egymás mellett. Nagyon szép erdő, olyan, mintha külföldi erdő lenne, holott nem az.

- Ez mi? - kérdezte Mr. Terbanks, egy sárga csomagra mutatva. Bixman rámeredt.

- Azt hiszem, uram, tapló. De lehet, hogy tévedek.

Terbanks megvető tekintettel mérte végig.

- Maga, úgy látszik, tipikus városi ember. Csodálatos, hogy némelyeknek semmi érzékük nincs a szabad természet hatalmas csodáihoz.

- Valóban, uram - felelte Bixman. - Kicsomagolhatok.

- Nem, nem! - mondta az acélkirály - valami természetes eledelről van szó. Maga még nem hallott arról, hogy a friss madártojás mennyire egészséges?

- Nem, uram - vallotta be Bixman. Voltaképpen Terbanks se hallott ilyesmiről, de gyerekkorának emlékei között kutatva felrémlített benne, hogy valamikor Jeroboam bácsinál nyaralt, és madártojáást szedtek Miss Devrient háta mögött.

2

Így történt, hogy nyakukba vették az erdőt. Különböző madarakat láttak, de hát mind madár volt és nem tojás. Terbanks nem győzte már a homlokát törölgetni, pedig a napsugarak be se férkőzhettek a lombok alá. Háromnegyed óra hosszat tartott ez a felfedezőút, amelynek során sok új és lélegzetelállító ismerettel gyarapította Terbanks a világról alkotott képét, és végül találtak egy fészket is. A fészek elég magasan volt, egy nyárfa koronájában, és alulról olyan volt, mint egy koronázási torta. Az ágak elég szerencsésen rendeződtek el alatta, s így Astor Terbanks nagyobb lelkiismeretfurdalás nélkül kiadhatta a parancsot a fészek leszedésére.

A MADÁRTOJÁS

I

Bixman valóban elindult a fára. Alkalmazotti alázatában nem is jutott eszébe, hogy gazdájának ez az óhaja semmilyen ésszerű kritikát nem bírna ki; és az sem gátolta őt buzgalmában, hogy végre is autóvezetésre és nem mászkálásra szerződtek.

Sokkal komolyabb akadály volt az, hogy Bixman buzgalma nem párosult kellő ügyességgel. Az ágat elérte, de onnan olyan szerencsétlenül emelgette rövid lábait a következő ág felé, hogy alsó lába is elvesztette támaszát, és Bixman leesett a földre.

- Sir - mondta letörten -, nem vagyok képes a parancs teljesítésére.

Terbanks összehúzott szemekkel nézett rá.

- Maga egy ügyetlen ember - mondta -, de nem tehet róla, városi bogár.

Bixman lesütötte a szemeit.

- Valóban, uram. Az vagyok.

Bogarak zümmögtek a levegőben, és bodza illat terjengett az orruk alatt. Terbanks dühösen mondta:

- Nos, majd én megmutatom magának!

Bixman megrándult az aggodalomtól. Esdeklően nézett a pénzfejedelemre.

- Ne tegye ezt, uram. A világ minden kincséért ne tegye, önre még szükség van. És a kisasszony... Ha a kisasszony megtudja, uram... Inkább én megpróbálom még egyszer.

Terbanks legyintett.

- Nincs értelme, hogy még egyszer megpróbálja, Bixman - felelte -, amikor már bebizonyosult, hogy nem alkalmas.

Bixman meggörnyedt szégyenében.

- Valóban, uram. De mégis inkább én, mint ön. Ez nem való önnek.

Terbanks dühös lett.

- Hogy érti ezt, mi? Hogy a fenébe érti azt, hogy nem való nekem? Azt akarja talán állítani ezzel, hogy én sem tudnám megcsinálni?

- Távol áll tőlem...

- De mit? Talán mégis ezt akarta mondani? Ebben a tekintetben talán ne hasonlítsa magát hozzám. Ön öreg már ehhez, és lomposak az izmai. Én azonban természetbarát vagyok és az is voltam világeletemben.

Bixman lemondott az ellenállásról, és elfordult. Astor Terbanks felnézett a fára és megbor-zongott.

- Szörnyű ember - mondta -, rólam feltételezni, hogy egy fától megijedek. Golfozott már maga, Bixman?

- Nem, uram. Még nem golfoztam.

- Na látja.

Bixman ugyan nem tudta elképzelni, hogy Terbanks úr mikor mászott fára golfozás közben, de ismételtlen elfordult, hogy ne is legyen szemtanúja a történelmi és esetleg tragikus eseménynek.

Terbanks úr jobban szeretne volna, ha Bixman ezúttal fegyelmezetlennek bizonyul, és akár erőszakkal is megakadályozza őt a tett végrehajtásában. Azonban erről le kellett mondania, és Astor Terbanks időnként még önmagával szemben is könyörtelen tudott lenni.

Nekilódult és csakhamar egész súlyával fent volt az első ágon. Innen lihegve, hurrogva és fújtatva tornázta magát fel a következőkre, és ekkor lenézett. A föld szédítő mélyen terült el alatta. Volt vagy két méterre a tenger színe felett, ami a valóságban alig másfél yardos magasságnak felelt meg. De mégis, szokatlan volt. És valahogy az az érzés bántotta Terbanks urat, hogy Bixman a háta mögött vigyorogni próbál.

- Bixman - lihegte fentről -, mért nem néz maga ide?

- Én odanézek, Sir! - felelte a sofőr és megfordult. Az arca vörös volt, de komoly.

A pénzfejedelem ekkor felfelé nézett, és meglátta a fészeket. A fészek alig egy lábnyira volt a feje felett. Csak a karját kellett kinyújtani érte.

- Bixman - rikoltotta valami új hangon -, elérem a fészeket!

- Gratulálok, uram! - felelte Bixman, mint aki sohase kételkedett ebben.

Terbanks bizonyos ittas örömmel nyújtotta ki a kezét a fészek felé. Bal karját egy vastag ág köré hurkolta, a jobbal a fészek felé nyúlt, és félreacsavart fejjel igyekezett saját jobbjának kalandos útját követni.

Ekkor a fészekből egy madár feje emelkedett ki, és éles csőrével Terbanks kezére ütött.

A madárról bajos lett volna megállapítani e röpké és izgalmas pillanatok alatt, hogy milyen fajta. Életkora és személyi tulajdonságai is örökké rejtve maradnak e történet szereplői és olvasói előtt. Annyi tény, hogy a madár dühös volt és éles csőrét ugyancsak ügyesen használta.

Terbanks felkiáltott:

- Látta ezt, Bixman? Mi volt ez?

Düh fogta el a nemvárt ellenállás miatt. Benyúlt a fészekbe, és kimarkolt egy tojást. Érezte, hogy van benne több tojás is, de a szíve olyan hevesen vert, hogy nem mert tovább időzni a magasban.

Lemászott tehát - nem minden nehézség nélkül és szakadt nadrággal, de épen -, és diadallal tekintett a kezében pihenő, meleg tojásra.

A tojás kicsi volt és foltos. Zöldesbarna alapszínén szép, krémszínű pettyek tarkállottak.

Terbanks zsebre tette a tojást, és szóltanul indult vissza a kocsához.

- Legyen nyugodt - mondta hosszas töprengés után, amikor visszatértek -, maradt még neki elég.

- Kinek? - kérdezte Bixman értetlenül.

- A madárnak - felelte Terbanks.

Bixman kicsomagolt, és az elemőzsiából alaposan jóllaktak. Terbanksnek valahogy elment a kedve attól, hogy megegye a madártojást. Szerette volna visszarakni a fészekbe a tojást, de restellte volna ezt megemlíteni Bixman előtt.

Ezért egyik zsebéből a másikba rakta a tojást, amely egyre hidegebb lett. Kellemetlenül érezte a tojás jelenlétének felesleges és bizonyos értelemben vádló voltát, de nem tehetett semmit. Figyelmesen nézte, hogyan rakja el Bixman a holmikat és hogyan törli meg gonddal a zsebkését egy papír szegélyébe. Azután elindultak az erdei úton tovább.

Astor Terbanks valósággal fellélegzett, amikor az út kikanyarodott a malmok közé, egy mocsaras rétre, amelyen fényesség, zümmögés és vidám tarkaság uralkodott. Elfordította a fejét, s a tojást kidobta a kocsiból.

TERBANKS ELAKAD

I

Szép és kellemes volt ez a - végre cseppet sem hivatásszerű - rohanás a napban és szélben, egy ismeretlen, végtelen úton. És Mr. Terbanks mégsem a rohanást figyelte, hanem saját magát. A gyorsaságot érezte ugyan, de csak mintegy mellékesen; egyébként visszasülylyedt emlékeibe. Gyerekkorára gondolt, amikor eltörte a drága japán vázát, amit Derwett néni hozott és a sok szegény emberre, akik az igazgatósági épület körül laktak. Eszébe jutott néhány eset, amikor jót tett emberekkel; ezek ugyan nagyon régen voltak, és némileg kiszíneződtek a távlatban, de mégis elérzékenyítően hatott Astor Terbanks kedélyére. Az élet szép volt, és igen okos dolog néha kikapcsolódni a mindennapi környezetből. Itt van ez a Bixman. Ki a fene gondolta volna, hogy ez az ember ilyen kedélyes és használható alak - amíg nem került ki a szokott falak és körülmények közül. Persze, nem lehet tudni, mit gondol magában az ilyen ember, amikor elfordul és esetleg vigyorog.

Terbanks tisztán látta, hogy a deauville-i és warnemündei nyaralások konvencionális és unalmas időhúzásnak számítanak az efféle kirándulás mellett. Mindez Maisie miatt volt így a múltban, de most már Maisie eléggé felnőtt, és Terbanks megengedheti magának, hogy oda menjen, ahova akar, még ha éppenséggel fára akar mászni és nem a Rigare.

E gondolataiból hirtelen és goromba zökkenő verte fel. Az autó minden latbavethető energiájával fékezett.

Terbanks szinte felugrott a kocsiban, és előre nézett. Egy apró és nyitott koci állt keresztben az úton, és elzárta a továbbjutási lehetőséget.

A keresztben álló koci mellett magas, porköpenyes fiatalember állt, nagy autóüveggel a szemein. A porköpenyen s a fekete pápaszemen kívül semmi se leplezte kilétét, és valahogy mégse hasonlított Tenson MacPhabre. Pedig ő volt.

És főleg nem emlékeztetett rá. Mozdulatai, amint a motorhibát kereste, oly bárdolatlan, alkalmazotti sorban élő fickóra emlékeztettek, aki vasárnap táncolni jár és mustárba mártja a zsem-léjét. Meg kell állapítani, hogy Terbanks ez akadály láttán egyáltalán nem gondolt halálos ellenségére, és az a mozdulat, amellyel maga elé húzta a revolvertokot, csupán az üzött vad reflexe volt.

A kis, defektes kocsiban még egy ember ült, szemébe húzott sapkával; de ebből az emberből valósággal sugárzott a szürkeség és jelentéktelenség, ha ugyan nem volna paradox, hogy éppen a szürkeség sugározzon valakiből. De ez egy jelentékenyen, sőt életbevágóan szürke ember lehetett, akire Terbanks a továbbiak folyamán többször is rápislantott, anélkül, hogy sejthette volna az illető kilétét. Az illető egy Wennington-Laskett nevű riporter volt, a *Times*-től.

Valahogy nevetséges lett volna feltételezni, hogy itt, a szabad ég alatt, az ismeretlen ország-úton, Tenson MacPhab megtámadhassa az acélkirályt. Senki sem tudhatta, hogy Terbanks ekkor itt lesz.

De a hatodik pofon történetében éppen a következtetésnek az a művészete volt a szép, amellyel Tenson megtudta, hogy mikor és hol kell keresnie Terbanks elnök urat, a már jól ismert célból. A hatodik pofon történetében nincsenek bravúrok és nincs benne humor. A hatodik pofon addig volt érdekes, amíg Tenson megtudta a tudnivalókat és megtalálta a

megoldást. Itt, reggel már csak mészárosmunka volt, és ha valaki belelátott Tenson lelkébe, akkor látta volna, hogy mennyire unja a végrehajtás tényét.

Bixman kiszállt, helyesebben kikászolódt a kocsiból, és lomha mozdulatokkal közeledett a megvetésre méltó kis kocsához.

- Na, mi baj? - kérdezte.

- Ha én azt tudnám - sóhajtotta a fiatalember.

- Nem bír rájönni? - mosolygott gúnnyal Bixman.

- Nem - felelte a fiatalember.

Bixman összehúzott szemekkel nézett le a gépre, mintha ennek a gépnek a megtekintésére feleakkora terjedelmű szem is elég volna, mint az átlagos.

- Ilyen kis kocsit még nem is láttam - jegyezte meg a fentjelzett modorban.

- Amikor harmadszor mostuk ki - felelte Tenson MacPhab -, egy kissé összement. Csak tudnám, mi baja lehet?

Bixman közeledett a kocsához.

- Talán valaki rálépett a tyúkszemére - gúnyolódott. - Vagy pedig otthon felejtették a motort.

Tenson elgondolkozott.

- Az ilyen kis kocsinak is van sok előnye! - mondta - Ennek annyi benzin kell ötven mérföldre, amennyi magánál a tankolás közben mellémegy.

- Az igaz - felelte Bixman -, de amíg maga begyűjt, azalatt én Liverpoolban vagyok.

- És mit ér vele? - sóhajtott Tenny - egy nagybátyám negyven évig volt Liverpoolban, és szegényen halt meg.

Bixman lehajolt, és megvizsgálta a gyűjtást. Minden rendben volt. Amíg vizsgálódott, addig Tenson körüljárta a nagy, sárga kocsit.

Bixman odaszólt:

- Nincs ennek semmi baja, uram. Talán elvesztette a „Hogyan vezetem kiskocsimat?” című könyvecskét...

Tenson látható örömmel ült be a volán mellé. Valóban, míg mozgásba hozta a kocsiját, addig Bixman árkon-bokron túl volt a gazdájával.

A kiskocsi csendesen poroszkált a késő nyári reggelben.

Wennington-Laskett felhorkant.

- Nem értem! Itt volt a kezeink között, ölemben feküdt a fényképezőgép, és nem történt semmi. Most már nem érjük őket utol.

Tenson hangtalanul nevetett.

- Dehogynem! - mondta. - Kinyitottam a tankot, öt mérföldön belül elfolyik az üzemanyaguk. Nem szerettem ezt a hengegő sofőrt.

Wennington-Laskett felsóhajtott. Hiába, meg kellett szokni Tenson MacPhab művészi szeszélyeit.

Tíz perc múlva - amint azt Tenny megjósolta - megfordult a kocka. A nagykocsi állt keresztben az úton. Bixman a kocsi mögött állt és káromkodott.

Astor Terbanks lesétált az útról, és virágot szedett. Egy telefonpózna tövében százszámra nyílt valami halványlila, húsos szirmú virág, s a huzalokon sorban ültek a madarak. Bixman ráförmedt a mosolygó Tensonra.

- Nem maga csinált valamit ezzel a tankkal?

- Nem - felelte MacPhab. - Baj van? Szívesen adnék kölcsön egy kis benzint, de félek, hogy kevés lesz.

Bixman káromkodott, Tenson figyelme pedig a virágot szedő pénzember felé fordult.

- Milyen érdekes gazdája van - mondta Bixmannak; és Terbanks ugyanekkor megszólalt:

- Talán az urak kölcsönadnák a kocsijukat magának, Bixman. Vigye a kannát és hozzon benzint. Itt már nincs több virág.

Bixman reménykedve fordult Tensonhoz.

- Megtenné, uram? Ez az országút olyan néptelen és nekünk délutánra Liverpoolban kell lennünk.

Tenson gondolkodott.

- Szívesen - mondta -, ha nem utál beülni egy ilyen apró járműbe.

Bixman boldogan ült bele és elrobogott; természetes, hogy Wennington-Laskett előbb kiszállt belőle s megállt az út szélén.

Tenson MacPhab lesétált a füre, s megállt Terbanks előtt, aki barátságos mosollyal nézett rá.

Ekkor a fiatalember levette a fekete szemüveget.

A hatás mindent felülmúlt. Terbanks megmerevedett, mint egy hipnotizált nyúl.

Sápadtan és tehetetlenül nézett a fiatalember arcába; csak szemei mélyén égett gyűlölet, de ez Tensont nem zavarta.

A pofon elcsattant, és Wennington-Laskett exponált.

- Nem kell még egy felvétel? - kérdezte Tenson MacPhab, de talán csak ijesztésül. Wennington-Laskett nemet intett.

A milliomos leejtette a virágokat. Tenson bólogatott.

- Egy kicsit várnunk kell - mondta -, amíg az ön embere visszatér. Addig talán beszélgessünk. Hogy van?

Terbanks arcára lassan visszatért a szín. Megrázta az öklét.

- Ezt mind keservesen meg fogja bánni, maga útonálló! - kiáltotta s a szelíd madarak elrepültek a huzalokról. MacPhab legyintett.

- Fegyverszünetet ajánlok - mondta - Adjon egy cigarettát.

EGY TÖRTÉNELMI BESZÉLGETÉS

I

- Ne! - kiáltott Astor Terbanks csaknem hisztérikusan - ne jöjjön a közelembe, fiatalember. Ne feszítse túl soká a húrt. Elég volt. Ma ritka jó napom volt találkoztam a Természettel, és talán ezért nem fojtottam meg eddig magát. De nem ajánlom, hogy fokozza az undort, amelyet a maga láttán érzek. Figyelmeztetem...

MacPhab elnézően mosolygott.

- Csak ne figyelmeztessen - mondotta -, mert semmire se megy vele. Már csak egy nap van hátra. De annak az egy napnak a végén maga is be fog állni a MacPhab-imádók táborába. Mert ma Anglia ódon falai között én jelentem az igazságszolgáltatást, s a fiatal generáció önmagába vetett hitét. Mire leróttam maga iránti megbecsülésem utolsó részletét is, már meg is értette majd, hogy mi ment végbe bennem, amikor kirúgott engem.

Astor Terbanks elutasító mozdulatot tett.

- Bár - mondta - eszem ágában sincs bármit megmagyarázni, amit tettem, mégis hazugságnak minősítem ezt az állítását. Én nem rúgtam ki magát, de nem vagyok köteles bárkinek bármilyen kívánságát teljesíteni. Utóvégre lehetett volna szélhámós is!...

- Én - felelte Tenson, felemelt fejjel és gögösen - nem lehettem volna szélhámós.

- Nem maga - mondta -, de másvalaki.

- De én nem lehettem volna másvalaki - makacskodott Tenson. - Én csak az lehetek, akivé determinálódtam. Maga semmit se tud az én őseimről? Éppen olyan gazfickók voltak a középkorban, mint maga most. Az élet, amely teljesen igazságtalan, kegyes volt magához és alkalmat nyújtott arra, hogy szerencsés kézzel nyúljon egy emberi sorshoz. Maga ezt az emberi sorsot kirúgta.

- Nem rúgtam ki - mondta Terbanks.

MacPhab egy fűszálat szopogatott.

- Kirúgta.

- De nem rúgtam ki! - kiáltotta elvörösödve a méregtől a nagy pénzember.

- De kirúgta! - felelt Tenson rendíthetetlenül.

Wennington-Laskett a kocsi mellett állt, és előredőlvé, álló helyzetben szundikált. A huza-lokra egyenként tértek vissza a madarak. Tiszta kék volt az ég, és Tenson úgy érezte, az embernek ilyenkor nem szabad felnézni az égre, ha nem akarja, hogy ellágyuljon. A felhők és a virágillat és a távoli domboldalok olajzöld foltjai illetéktelenül beleavatkoztak az ember belügyeibe és meghatottságot idéztek elő a szívben.

Terbanks elboruló szemekkel nézett a „fiatal gazember” képébe. Hirtelen eszébe jutott minden dühe. Ökölbe szorította a kezét és ráfordult:

- Nem ússza meg szárazon, nem, ne is remélje! Egyetlen mentsége, az, hogy ebben a hiányos biztonságú és rossz törvényekkel rendelkező országban élünk, amelynek lakói megérdemlik, hogy néha ilyen szörnyeteg szülessen közöttük. De ez nem tart soká. Magának most szerencséje van. De majd... izé, mit nevet?!!

- Csak mosolygok - mondta a fiatalember, aki arra gondolt, milyen furcsa, hogy Astor Terbanks irigyliz az ő szerencséjéért... De talán igaz van. Szerencse és boldogság mindig teljesen függetlenek a materialista dolgoktól. Valóban, a pénz jelenthet boldogságot és jelenthet boldogtalanságot. A szerelem jelenthet kéjt és jelenthet mérhetetlen szenvedést. De a boldogság csak boldogságot, a szenvedés csak szenvedést jelenthet. Mi a tanulság ebből? Hogy ne keverjük össze konkrét fogalmakat, mert különben mindig vitatkozni fogunk és sohasem fogjuk egymást megérteni.

- Csak mosolyogjon - legyintett Terbanks -, már itt van a sofőröm a maguk kocsijával.

Valóban, messziről látszott a kicsi porfelhő.

Tenson búcsút intett a szomorú és dühös milliomos felé, aki e pillanatban olyannyira valószínűtlennek tűnt! Milliomosok ritkán láthatók zöld alapon és rosszkedvűen. De Tensonnál senki sem tudta jobban, hogy ez a milliomos élő valóság.

- Holnap még találkozunk - mondta a szemtelen fiatalember, mintegy szomorúan -, de holnapután már nem. Kár. Mert azután már nem lesz, amin a fejemet törjem és nem lesz, amin nevéssenek az emberek.

S míg elment az országúton, Terbanks arra gondolt, hogy néhány ezer font költséggel mégiscsak el fogja érni, hogy ez a fickó megkapja végül, amit megérdemel. Ha más elégtétele nem lesz, mint hogy egy csomó felbérelt fickó a szeme láttára náspángolja el alaposan ezt a frátert, akkor is elégedett lesz, mert hiszen abszolút igazság úgyszincs a földön.

2

Találkoztak a kocsival, s mintegy harminc lépéssel arrább megállították. A sofőr leszállt és hálálkodott.

Nagy kerülővel, de igen gyors tempóban érték el a város keleti határát, s Wennington-Laskett az első között volt, akik a szerkesztőség épületébe léptek e reggelen. Először a fényképezési laboratóriumba sietett, majd a főszerkesztőjéhez.

- Főnök - mondta -, megvan a hatodik pofon.

- Ilyen korán? - kérdezte a főszerkesztő. - Nekem az a gyanúm, hogy ez nem is igaz. Maguk ketten, azzal a MacPhabbal kitalálják a történetet, s maga aztán megírja.

- Ezúttal le is fényképeztük - mosolygott a riporter, ha mosolynak lehet nevezni azt az állapotot, amikor valaki a szájával vihog, míg a szemei életuntak, mint egy kihűlt bolygó. Elővett egy hatalmas, nedves képet, amelyen Astor Terbanks látszott, a háttérben egy távirópóznával, bal kéz felől pedig Tenson MacPhab tenyerével. A főnök elégedetten szemlélte a képet.

- Ez a kép jó néhány ezer fontot megér nekünk - mondta. - De a hetediknél Tenson ellen kellene hangolnunk a közvéleményt.

- Miért? - kérdezte a riporter, anélkül, hogy érdekelte volna a válasz.

- Mert úgyse fog sikerülni neki. Úgy kell formálnunk a dolgot, hogy a közönség most már majd Tenson balsikerének örüljön. Mert a mi dolgunk: mindig olyasmit írni, aminek a közönség örül.

Az újságíró szokatlan elmélyedéssel mondotta:

- Ami a barátomat illeti: nem tudom, mi lesz a vége. De talán kár érte. Derék fiú. Nagy hibája, hogy túlságosan jóhiszemű. Nem akarom azt mondani, hogy a jó szívének áldozata, de rosszhiszemű ember nem kerülhet ebbe a helyzetbe; hanem fel se megy Terbankshez. Képzelden el egy romlatlan lelket, aki beállít az acéltröszt elnökéhez, és azt hiszi, hogy szivart és állást kap percekben belül, de mindezt még kellő tiszteletadás és udvarias formák között.

- Szóval bolond! - mondta a főszerkesztő. De Wennington-Laskett a fejét csóválta.

- Mint hírlapíró, elismerem, hogy bolond. De mint elmegyógyász, talán épelméjűnek tartanám. Ha Chesterton volnék, regényt írnék róla, és mint nő, beleszeretnék. Mint rendőrfőnök azonban, éjjel behurcoltatnám a Scotland Yardra, és füleinél fogva felakasztatnám egy hétre. Ez azért van, mert minden relatív.

TERBANKS HAZATÉR

- Hello, Bixman - fogadta a sötét arcú Terbanks a sofőrt -, mi az ördögnek ment el innen és hol volt mostanáig?!

A sofőr tétován nézett gazdájára e méltatlan támadás után. Azonnal látta, hogy valami történt, de nem gondolt arra, hogy éppen az, aminek legkevésbé lett volna szabad...! Megvakarta fületövét és felsóhajtott:

- Vannak napok, uram - mondta tiszteletteljesen -, amikor az emberben minden igyekezet és buzgalom kárba vész. Siettem vissza, de ez az átkozott kis kocsi úgy fut, mint egy pók, amelynek csupa múltába van.

Amikor Terbanks hallgatott, még megkérdezte:

- Talán történt valami, uram?

Terbanks maga elé meredt.

Bixman beült, a volán mellé és várt. Aztán megszólalt:

- Mehetünk, uram?

A milliomos felrezzent.

- Forduljon meg, Bixman - mondta nagyon fáradtan -, nincs értelme, hogy a mai napot a lakásomtól távol töltsük. Megtörtént...

- Ha szabad kérdeznem, mi történt? - kérdezte Bixman gondterhesen.

- Inzultáltak - felelte Terbanks. - Ha egy kicsivel előbb ér vissza, még láthatta volna.

- Hihetetlen, uram! De szerencsére nem látta senki, és így nem kerülhet nyilvánosságra, ön megcáfolná. És, uram, én megesküszöm, hogy együtt voltunk, és nem történt semmi.

Ez a gondolat kissé felrázta a csüggedő embert. Beült a kocsiba, s míg visszafelé robogtak a kanyargó úton, egyre jobban tetszett neki ez a lehetőség. De reményei hamarosan szétfoszlottak, amikor az ismerős falu határába értek. Már a fürdőház mellett két rikkancs kínálta a déli lapot éneklő hangon:

- Fényképfelvételek a hatodik pofonról! ASTOR TERBANKS MEGKAPTA A HATODIKAT!!! *Saját riporterünk eredeti felvétele az inzultusról!!!* A XX. SZÁZAD LEGCSÚNYÁBB GAZTETT SOROZATÁNAK PÉLDÁTLAN NÉPSZERŰSÉGE!!!! A gazember lapunk 9. oldalán elmondja kedvenc ételének receptjét! - és így tovább...

Terbanks levette puha, szürke kalapját és összegyűrte. Égnek emelt szemekkel ült a kocsiban, amikor az begördült a parkba. Felment a könyvtárba, és a lányát kérte, aki azonban már reggel elment hazulról. Terbanks megnézte az óráját: dél volt. Sokáig ácsorgott a fűvön, mert mérgében elfelejtette a világot, s visszajövet még egy útszéli vendéglőben meg is pihentek. Ilyenformán az idő eltelt, és most nincs senki, aki előtt káromkodhatna, vagy legalább panaszkodhatna az ember.

A könyvtárban járkált fel és alá, majd felhívatta a titkárát, de kiderült, hogy a titkára Londonban vár rá. Nem volt kedve bemenni a városba, ahol mindenki nevet, de legalábbis szánakozik rajta.

Ilyenkor látszik, állapította meg, hogy az embernek nincs senkije. Több ezer ember életét tartja egyensúlyban, de mindenki csak kérni tud, segíteni nem! Pokolba velük, majd eztán

másképp lesz! Voltaképpen az embernek ösztön és érzés szerint kellene segítenie másokon, s akkor nem fordulna elő, hogy egész csomó léhűtőt pénzel semmiért s egy ilyen MacPhabet elutasít a hétfontos kérésével! Mennyire nem jól használja az ember a pénzét. Vagyis nem használja egyáltalán, csak szerzi!

Egyre idegesebb lett. Gondolatai vadul kergetőztek. Most, hogy személyesen - és aránylag hosszasan - beszélt ezzel a fickóval, annyit be kellett látnia, hogy bár a fickót nem lehet menteni, de önmagát *is* el kell ítélnie. Mert ha már valaki ilyen helyzetbe kerül, akkor legalább tompítsa a szavai életét, amikor egy kérést elutasít. De a legbosszantóbb az volt, mennyivel több bajba és pénzbe került neki ez az áldatlan ügy hét fontnál. Lassanként világosan látta, hogy két tennivaló van. A bosszú és a menekülés a hetedik elől. Ha ugyanis - félre minden álgögöt! - ha ez a fiatalember hiánytalanul beválthatja az ígéretét, akkor a diadala tökéletes lesz, ő maga nemzeti hős a tömeg szemében, és Astor Terbanks egész életén át visel egy foltot a lelkén. Ha azonban csak hat pofonig jut el végeredményben, akkor sportszempontról is balsikernek lehet felfogni a dolgot, és akkor Tenson MacPhab nem hős, hanem csirkefogó és reklám vadász. A teendő tehát elsősorban ez: megúszni a holnapi napot.

Terbanks leült a hatalmas, félkör alakú íróasztalához, amely az ősparkra nézett, s egy állólámpa furcsa, gémszerű árnyékot vetett rá. Módszeresen akart gondolkodni. Amióta egyre gyakrabban olvasott vasárnapi cikkeket a módszeres gondolkodás előnyeiről, megkövetelte közvetlen alkalmazottaitól, hogy módszeresen gondolkodjanak. Ezúttal azonban ő maga kényszerült rá...

A tétel ez volt: hogyan lehet huszonnégy órán át megmenekülni attól, hogy egy bizonyos emberrel találkozók.

Erre több bevált s még több be-nem-vált módszer kínálkozik. Az ember elbújhat Angliában és elbújhat külföldön.

Terbanks modern ember létére sem szerette a külföldet, mert ahhoz túlságosan brit volt. A protestáns angol az európai félszigetet olyan vadászterületnek látja, amelyen két okból nem lehet vadászni. Először, mert nincs rajta vad és másodszor, mert a másé.

De Angliában elbújni annyit jelent, mint felhívni a figyelmet önmagára. Ez a MacPhab az ördöggel szövetkezett! Honnan tudta például, hogy mikor és hová készült Terbanks? Hogyan került pont arra az országútra, ahol már keresztbe fordított kocsival várt rá?!...

Ha MacPhabnak száz detektív állt volna rendelkezésére, akkor Terbanks megértette volna ezt. Holott tapasztalhatta, hogy száz ember nem több, mint egy. De az emberek nem szeretnek szerepet adni a tiszta észnek és általában gúnyt űznek az olyan csodabogárból, aki a civilizációt még mindig nem az eszközök és műszerek, hanem az ész működésében látja. S az efféle emberek ritkán dühösek; ha nem így volna, akkor a világ tele volna Tenson MacPhab-szerű jelenségekkel. A gondolkodni tudó ember ritkán gondolkodik azon, hogyan árthatna embertársainak, de ha mégis így tesz, akkor megfékezhetetlen.

Tenson MacPhab tudta, hogy nem a szerencse, hanem gondolatai emelik őt a többi átlagember fölé. Mert ő is átlagember volt, aki nem tudott megbocsátani. De tudta, hogy nagyon valószínűtlen, hogy a Londonban élő nyolc vagy tíz olyan ember egyikével kerüljön szembe, aki gondolkodni képes. Ezért volt elbizakodott.

A foglalkozási ágaknak csaknem mindegyikében akad a világon egy-két ember, aki gondolkodni is szokott. Talán kizárólag színigazgatók között nem találtak még ilyet. Minden színi-gazgató azt hiszi, hogy pénzügyi értelemben elveszti maga alól a talajt, mielőtt véletlenül megtanul valamit, ami a szakmájához tartozik így például egyiknek sincs fogalma arról, hogy

nem minden tragédia, ami komoly és nem minden komédia, ami komolytalan. Ellenben valószínűtlennek minősítenek minden téglát, ami még nem esett az ő fejükre, és így nem győződhetek meg személyesen a létezéséről. Ha pedig olyan írásművel találkoznak - mert előfordul, hogy elalvás előtt olvasni szoktak -, amelyekhez hasonló az utolsó tíz évben még nem láttak tizenhétféle változatban és feldolgozásban, akkor elejtik, mintha leprás lenne. Mert csak azt merik felhasználni, amiről pontosan tudják, ki és honnan lopta. Minden egyéb megbízhatatlan.

Ilyen volt Mr. Birmingham; az „ÚJ UTAK” SZÍNHÁZ igazgatója. Fűszeressegéd volt eleinte, aztán megtakarított pénzén színházat vett, és éppen a sikereinek tetőfokán volt, amikor Tenson MacPhab az eszébe jutott. Mint színikazgató, nem tudta kielégíteni saját ambícióit, és ezért rendezni kezdett. Szubtilis dolgokat próbált kifejezni, és képes volt Bangkokból lopni magának olyan ötletet, amellyel szellemi fensőbbiségét bizonyíthatta a többi ex-fűszeressegéd felett.

Tenson még szombaton is bizonyos megdöbbenéssel gondolt vissza arra a beszélgetésre, amelyet ezzel az emberrel folytatott, s ez a megdöbbenés talán gyorsabban is érlelte meg az eseményeket, mint az várható volt. Tenson ugyanis nem tudta, hogy Mr. Birmingham a világ legnagyobb rendezője, és kissé meg volt lepve, hogy ezt tőle magától kell megtudnia. Tensonnak tökéletesen idegen volt az a fensőbbiségesen ostoba világ, amely tele van „vonalvezetéssel” és „realitással” és „stilizáltsággal” és minden olyan maszlaggal, amely arra való, hogy egy vigéc pont Reinhardt maszkjában lopja ki a pénzt a saját zsebéből, miközben az altisztjétől tudja meg, hogy Shakespeare szonettjét mégsem Petrarca írta, s így kár volt kidobnia a dramaturgját, aki éhbérért naponta tizenkét órát undorodik, ebédszünettel. Tenson MacPhab nem tudta, hogy ilyen emberek a világ minden nagyvárosában vannak, és nekik köszönhető az, hogy a Föld még nem hült ki egészen, hanem tartogat egy kis lávát magában arra az esetre, ha az efféle népség túlságosan elszaporodik.

Tenson borzongva gondolt arra, hogy csaknem megtörtént a dolog... Mr. Birmingham el akarta dobni vele hollywoodi szerződését, és rengeteg pénzt kínált azért, hogy darabot írjon neki. Tenson szeretett volna tisztán látni a saját jövőjét illetően, hogy Maisie-vel dűlőre jusson... De amikor Mr. Birmingham elmondotta neki, hogy mit... és hogyan kell írnia... brrr...

Elhatározta, hogy ezt elmondja a lánynak, akivel fél tízkor volt találkozója; s aki ebből meg fogja értenie, micsoda szörnyű dolog az, ha valaki nem milliomos. Minden egyéb foglalkozási ág arra kényszeríti az embert, hogy állati mélységekbe süllyedjen, mások kedvéért; hogy megalázkodjék mások előtt; hogy lemondjon jogairól, eltitkolja erőnyeit és olyan bűnökkel kérkedjék, amelyeket képtelen volna elkövetni.

Ugyanabban a pillanatban találkozott Maisie-vel, amikor Astor Terbanks Sammeth Hillben megtalálta a megoldást, amellyel elkerülheti a következő és döntő inzultust. Egy pofon sohase fájhat annyira, mint valamely aljas és ostoba sértés, amely méltatlanul éri az embert, de ezt Terbanks nem tudhatta, mert a milliói mindentől megvédték eddig, csak Tenson MacPhabtól nem tudták megmenteni. Káprázatos hétvég volt ez, s hogy ez volt, főképpen Birmingham úrnak köszönhető, aki megadta a döntő lökést Tenson „megrugdalt” lelkének. Tensont a lelkiismeretfurdalásai vitték el a színikazgatóhoz; rendes emberré akart válni a legutolsó pillanatban s meg akart ismerkedni a művészi lélek „vetületeivel”. Ehelyett kedvet kapott arra, hogy élete végéig csirkefogó maradjon, és jót tegyen emberekkel úgy, hogy pofon vágja őket. Inkább marad szegény, de becsuten, minthogy megírja azt a darabot önmagáról, amelyet Mr. Birmingham kívánt tőle, s amely ne legyen humoros, mert akkor irreális, de ne legyen komoly, mert akkor nem üzlet, de ne legyen naturalisztikus, mert akkor nem lehet stilizálni, de ne legyen stilizált, mert akkor valószínűtlen, és több dologról szóljon; mert különben egyvonalú, de ne legyen komplikált, mert akkor szétágazó. És ne legyen zenés, mert az művészietlen, de

legyen látható zenekar, mert az művészi. És pompázatos és drága milió legyen, de úgy, hogy ne kerüljön sokba. És olyan vége legyen, mint a Candidának, de valahogy egészen másképp és tairoffi legyen, de árnyjátékszerű filmzörejekkel, amint azt a szakemberek között oly jól ismert görög csodasúgó kifejtette „De la Varieté of Artistic Kunst e Grottism della Federazione Snobistiche Guiccio Int., Mfrh., Bs. D.” című könyvében, amelyet Tennynek okvetlenül el kell olvasnia, mielőtt hozzáfogna a rövid, de hosszú és vidám, azonban keserű darabregény meg-hangfényképezéséhez.

Mr. Birmingham egy lila sálon ült, és egész testében didergett, részben a művészi alkotás lázában, részben, mert két shilling és hét pennyvel napok óta nem tudott elszámolni a szobalány. Tenson MacPhab nem volt szakember, de elég önérzetesen mondta:

- Tudja, uram, sok tisztességtelen és ronda foglalkozás van a világon és régi dolog, hogy úri eszközökkel csak akkor lehet pénzhez jutni, ha az ember elteszi láb alól a gazdag nagymamáját. De a maga művészetére majd megmondtam, mit csinálok.

A MACPHABIZMUS

1

Korrupst és álszent civilizációnkban az a legnagyobb hazugság, hogy komolyan csak olyan embert és olyan ügyet vesznek, amelynek, vagy akinek első programpontja: komolyan venni a dolgokat! A világ számtalan Naprendszerből és spirális ködből áll, de egymillió fényévnyi körzetben teljesen egyedül áll a földi fehér ember civilizációjának alapeleme: a Nagyképűség. Korunkban nem olvassák a filozófusokat, de minden masamódnak saját filozófiai rendszere van, amellyel a kéregetőt elutasítja és amellyel igazolja modell-lopásait. Nem lehet csodálni, hogy Tenson MacPhab még mindig nem kapott állást, de egy pennyt se megfelelő ellenszolgáltatás nélkül; ugyanakkor, amikor már régen megalakult a macphabizmus.

Írói mérsékletemre igen szép fényt vethet az a tény, hogy cseppet se becsülöm túl ennek az áramlatnak a jelentőségét. A mai ember inkább belép a „Nincs Szükség Koldusokra” című pártba, ahol havi harminc font tagdíjat fizet, semmint hogy egy shillinget adjon a koldusoknak ugyanannyi idő alatt. Nézzük meg embertársainkat, s látni fogjuk, hogy cseppet sem naturalisak, de naturalisták. Intézményesítik a fogalmat, hogy meneküljenek a következmények és kötelezettségek alól. Amint hogy Mr. Birminghamnek művészi, úgy a kalauznak politikai meggyőződése van; mert ma már minden embernek van politikai meggyőződése; és ma már csak a politikusnak nincs politikai meggyőződése. Az embereket valójában nem érdekelte MacPhab és nem érdekelte Terbanks, csak a saját véleményük érdekelte őket Tenson és Astor ügye felől. Ezért nem is ez a két ember volt népszerű, hanem a róluk alkotott vélemények voltak népszerűek. Nagyon sok szó folyt mindenfelé róluk, és így keletkezett a macphabizmus.

2

Percek alatt nőtt és terjedt és néhány óra alatt kikristályosodott. Egy kenyérgyár plakátján kezdődött, „VEGYEN MACPHAB-KENYERET, ZSEMLÉT ÉS KEKSZET” szöveggel. Péntek délután Kensington-ban elfogtak egy ál-MacPhabet, aki G. K. Holmond igazgató villájában jelentkezett, és pofonokkal fenyegetőzött. A komornyik át akarta adni egy rendőrnek, de a rendőr nem vette át. Tizenöt ember állt a villa előtt, és megéljenezte az ál-MacPhabet.

A *French Letters* című hetilap viszont álpofonról számolt be. Ez volt a legjellemzőbb. A *French Letters* nem tudott a *Times* és más nagy lapok pénzével konkurrálni és minden pofonról lemaradt. Pénteken a szerkesztő gondolt egy merészet, és behívatta három bizalmasát.

- A *Times* bizonyos értelemben hátrányban van velünk szemben - mondta -, mert ő igazat ír; erre a magas példányszám kötelezi. Márpedig a hatodik pofon csak szombaton délelőtt történhetett meg, s így a *Times* csak délben számolhat be róla. Mi ellenben kitalálunk egy történetet, s azt már szombaton reggel az utcára dobjuk.

Úgy is történt. A *French Letters* szombat reggeltől, szombat délig a város bizonyos kerületeiben elhitette az emberekkel, hogy bizonyos dolgok megtörténtek, s amikor kiderült, hogy nem történtek meg, akkor a lap már 270 000 példányban elfogyott.

A történet - kivonatolva - így szólt:

„Sir Lawrence és Drive felügyelő pénteken este ismét összeültek, hogy újabb lehetőségeket keressenek MacPhab megfélemezésére. Drive felügyelő elmondotta, hogy van egy embere, aki megdöbbenően hasonlít Astor Terbankshez, az Acéltröszt elnökéhez, különösen, ha kellőképp kimaszkírozza magát... Az illető ugyanis színész.

Fél tízkor beállított a színész és negyedórával később szemébe húzott kalappal Astor Terbanks is.

Sir Lawrence elmagyarázta a tervet.

- Önnek lesz egy alteregója, aki ön helyett kapja meg a pofonokat, és így ön mentesül a veszedelem alól.

Mr. Terbanksnek tetszett a terv, bár „nem tudom elképzelni”, mondotta „hogy valaki ennyire hasonlítson rám”.

De amikor meglátta a színészt, aki kopott ruházatától eltekintve, valóban feltűnően hasonlított rá, és főleg a hanghordozásában és gesztusaiban utánozta remekül a nagy embert - akkor el kellett ismernie, hogy az áldásos csere valóban elképzelhető.

- Egy kissé túl fiatal - mondotta még, de a színész megnyugtatta:

- Ez csak játék kérdése, uram. Én ötven fontért olyan öreg vagyok, hogy nem győzöm visszarakni a fogaimat. Valamint a ruházat is sokat számít, uram.

Ebben megegyeztek. Sir Lawrence és Drive kivonultak a szobából, hogy a ruhacsere megtörténjék. A két egyforma úr magára maradt. A színész szégyenlős mosollyal mondta:

- Tessék levetközni, Mr. Terbanks - majd én addig elfordulok.

Valóban elfordult, és Mr. Terbanks hozzálátott a vétkezéshez. Ebbéli igyekezetében nem vette észre, hogy a színész elfordította a kulcsot abban a párnázott ajtóban, amelyiken Sir Lawrence távozott.

Amikor Astor Terbanks, az angol pénzvilág fejedelme, csaknem meztelenül állott a szoba közepén: meglepetéssel konstataálta, hogy az alteregója még mindig nem fogott neki a vetkőzésnek. Sőt, fenyegető mosollyal közeledett felé és... és... arcul ütötte őt!

Terbanks felordított. De a hasonmása hátracsavarta a kezeit és ráfordult:

- Ne kiabáljon, úgyse hallatszik ki innen semmi. Amint a most kapott pofonból bizonynyal sejti, én vagyok Tenson MacPhab, aki megmentettem az ön unokaöccsét Ypernnél. Azt hiszem, kezdi belátni, hogy milyen nagy szám az ötös: de kettő még hátra van. És most szépen hátrakötözöm a kezeit... úgy... a bal lábát hozzákötöm az íróasztalához... bravó... és a naptárból letéptek egy vastag ötös számot és a kezébe adom. Ez fogja jelezni, hogy megkapta az ötödiket. Milyen szép selyem zsebkendője van! Ezt a szájába tömöm, nehogy kiabáljon. Látja, maga igazán rokonszenves ember lenne, ha magába szállna és megértené, hogy csúnyán viselkedett.

Ezután Tenson MacPhab otthagya a tehetetlen embert, kiment az előszobába, és így szólt:

- Nézze, Sir Lawrence, először szállítsanak engem a Victoria-pályaudvarra, a többi ráér. Onnan én bemegyek Kentbe magam.

- Talán majd Drive... - próbálkozott Sir Lawrence. De az ál-Terbanks, akin még mindig a színész ruhája volt, tehát az, amit Terbanksnek fel kellett vennie: ragaszkodott hozzá, hogy Sir Lawrence személyesen kísérje őt a Victoria Stationra. Kívánságának eleget is tettek.

Így történt meg a hatodik pofon, amelyről elsőnek mi tudósíthatjuk a közönséget, tudósítóink élelmessége folytán...”

Ilyen volt a *French Letters* beszámolója a hatodik pofonról, ami nem volt igaz s talán éppen ezért sokaknak jobban tetszett, mint bármely másik pofon. A lap szerkesztője ellen másnap pert indított a rendőrfőnök, s ezt a pert sokkal később meg is nyerte, de a *French Letters*nek nem ártott vele annyit, amennyit ez a hazugság használt... A tudósítók „élelmessége” annyiban volt tényleg élelmesség, amennyiben minden írói fikció az; s mert a fenti történetben csakugyan sok való elem keveredett a hamissal. Igaz, hogy a való elemek is véletlenül kerültek a riportba, de nem kétséges, hogy Tenson MacPhab a fent leírt helyzetben pontosan azt mondta volna, amit az élelmes tudósító szerint mondott.

3

A parkokban is macphabizmust prédikáltak, mert MacPhabból szimbólum lett. Ez nem is volna baj, de itt megint csak jelentkezett a fehér civilizáció alapvető hibája, a nagyképűség. Csak nagyképűségnek tulajdonítható az a tény, hogy azonos tényekből öntelt emberek homlokegyenest ellenkező szimbólumokat szűrnek le. Egy szónok szerint - például - Tenson a neoprimitivizmus szimbóluma, a másik szerint viszont az Intellektuális Bűnöző, aki a jövő embertípusa. Egy vezércikkíró szerint MacPhab a Bosszú Jelképe, a másik szerint a Jóságé. E meglepő álláspontját úgy magyarázta, hogy másokért, a többi szegény emberért cselekszik... A macphabizmus tehát jelenthetett - és jelentett is sokáig - vendettát, fasizmust, megbocsátást; visszatérést a mitológiához és első lépést a falanszter felé. A macphabizmus tehát ebben különbözött minden olyan izmustól, ami bármit jelenthet: és még azonfelül jelenthette a macphabizmust is. És miután senki sem értette, mindenki nyugodtan állíthatta, hogy érti. Tenson MacPhab volt az egyetlen ember Londonban, akinek fogalma sem volt róla, mit jelent.

MAISIE DÖNTŐ LÉPÉSE

I

Egy magas, szürke ruhás fiatalember állt az Admirális palotája előtt, s összehúzott szemekkel kémlelte az eget. Felhők vonultak dél felé, de még sütött a nap. A fiatalember szeretne volna, ha kiderül az ég, és egyben igyekezett rendbehozni gondolatait, amelyek ugyanúgy torlódtak, mint a felhők.

Már csak egy pofon volt hátra, és a fiatalember tudta, hogy a többi hat mitsem ér a hetedik nélkül. De azt is tudta, hogy mindez nem életcél, csak egy derék, fiatalkori hadjárat a Gonosz ellen. De a fiatalság nem tart örökké, és aztán még itt van a lány ügye is. Az a kérdés, hogy felhasználja-e a lányt...? És az a kérdés, egyszerűen el tudja-e felejteni majd? Különös lány, annyi bizonyos.

A fiatalember állt és gondolkozott. Színházi és filmtervei közül a filmügynek az volt a hátránya és előnye is, hogy itt kell hagynia Angliát. Talán ezért olyan zavarosak a gondolatai ezen a reggelen? El akart indulni, de úgy érezte, egy lépést se tehet, amíg nem jutott dűlőre önmagával. Tovább ácsorgott tehát.

Egy rikkancstól megvette a *French Letters* példányát, és bizonyos derűvel olvasta el a hazug beszámolót. Wennington-Laskett bizonyára tud már erről a trükkéről. Mégis fel kellene hívnia.

Határozatlan volt, ami meglepte. - Hogyan lehet egy Tenson MacPhab határozatlan? - kérdezte önmagától, s mindjárt felelt is rá: - Így.

Mégis elindult, s egy nyilvános állomásról felhívta telefonon a riportert. Wennington-Laskett összevissza dörmögött a telefonba, míg Tenson beszélt. Valójában egyre jobban bámulta ezt a fiatalembert, aki ennyi erővel képes dolgozni a maga konok, kis céljáért. Közölte vele, hogy ha eleget akar tenni a hollywoodi szerződésének, akkor hétfőn kell indulnia Doverbe.

- Már beszéltem a hajózási irodával - mondotta -, és mindent elintéztem. Ha el akarja kerülni a nyilvánosságot, amit mernék ajánlani, akkor egy bizonyos Mr. Newmannál kell jelentkeznie.

Az útleveél már Tenson zsebében volt, és E. Ch. Smith névre szól...

- Ha már egyszer a hajón lesz - mondta Laskett -, akkor nem történik semmi baja. Csak - sóhajtott - bár már ott lenne.

- Ott leszek! - felelte Tenson, miután ő sem látott a jövőbe, mint ahogy a legtöbb ember nem lát. Tenson azután a hirdetőirodát hívta fel, és ott azt mondták neki, hogy „Maisie” jellegére üzenet van számára: legyen tízkor a Grosvenor Square bal első sarkán.

2

Pénteken este Maisie lefektette az apját, konyakot adott neki és mindenféle anyás gonddal vette körül.

- Aludd jól ki magadat - mondta -, de mielőtt jól kialszod magad, mondd meg nekem az igazi okot, amiért ez a fickó az egész dolgot csinálja.

- Már te is kezded - morgott Terbanks a takaró alatt -, miféle igazi okot?! Pénzt kért, és én nem adtam, ez az egész.

- De volt szó arról, hogy ő izé... hogy ez a fráter esetleg valami állást akart, és te elutasítottad?!

- Már nem emlékszem - dünnyögte Terbanks. Ha volt valaki, akinek a szemrehányó és szigorú pillantásától mindig félt, hát az a lánya volt.

Maisie vegyes érzelmekkel hagyta ott az apját. (Látta, hogy nem egészen őszinte hozzá, viszont olyasmi nem történhetett Tenson és az apja között, ami a fiatalember eljárását menthetné. De ha Tenson becsületes arcára gondolt... nos, nem volt szabad erre gondolnia, ez az egész. Elég volt a gyöngeségből! Napok óta hol szerelmesen, hol vak, gyilkos gyűlölettel gondolt Tensonra és a két ellentétes hullám között néha nem volt semmiféle átmenet.)

Most már mindent a holnapi találkozót fog eldönteni. Ha Tenson egyáltalán eljön, határozta el Maisie, akkor ő, félretéve minden lányos büszkeséget, egyszerűen egész nap nem fog tőle tágitani, és így megakadályozza, hogy Tenson végrehajtsa aljas tervének hatodik fázisát.

Ezzel aludt el.

3

Másnap már háromnegyed tízkor ott ült a Grosvenor Square baloldalán a kocsijában, de félórát nem jött senki. Végre felbukkant Tenson MacPhab magas, karcsú alakja a sarkon.

- Üljön be gyorsan - mondta Maisie, és átengedte a volánt a férfinak, hogy ezzel is leszerelje a bizalmatlanságát.

Tenson elindította a kocsit. Ma kissé komornak látszott, és nem szólt egy szót sem, délig folyton autóztak, és a nap már túljutott a zeniten, amikor Tenson megállt egy országúti vendéglő előtt, amelynek Wrencair volt a neve.

- Itt ebédelhetünk - mondta most, és ez volt az első szava tíz óra óta.

A futórózsák, érett bogyók között valami idegen és különös elem volt a feszültség, amely a néhány szóban éppúgy felvillant, mint tekintetükben.

Az alacsony, falán aránytalanul magas tetőt viselő ház falán, színes lánc csüngött mindenütt; apró zöld láncok ágazata, illattal és sárgaporos virággal. Piros terítő volt az asztalon, amelynél ültek; Maisie a terítőre rakta kezeit, s lehunytt szempillái mögött azt gondolta: - Meg kell akadályoznom, hogy visszamenjen Londonba, amíg papa Liverpoolba nem ért!

- Milyen szép itt minden - mondta hangosan. De Tenson mintha oda se figyelt volna.

Szemei az országút szélén álló sportkocsira szegeződtek.

Máris két tyúk ült a volánon, tollázkodva; s egy süldő malac a hátsó kerékhez dörgölte hátát. De az út másik oldalán nagy volt a forgalom, s két másik piros terítő mellett kőfejtők ültek.

MacPhab valami nyugalmasabb helyet kért a vendéglőstől. Maisie megértő pillantást vetett rá.

A vendéglős egy kis hátsó teraszra vezette őket, ahol árnyék volt, mert minden oldalról futórózsák, repkény és lonc csüngött a földre és ahol egyedül voltak. Szótlanul ették meg az ebédjüket, és amint ezen is túl voltak, Tenson hátrahajlítva a székét és felkiáltott:

- Most már vissza kell mennem.

- Nem, nem - tiltakozott a lány -, most olyan boldog vagyok, hogy itt lehetünk együtt. És arról akartam beszélni...

Tenson aggodalmasan nézte az óráját.

- Miről?! - kérdezte.

- Ha marad, akkor elmondom.

- Egyelőre maradok - mondta a férfi, bizonyos leplezett nyugtalansággal. - Miről akart beszélni velem?!

- Arról, hogy mit szándékozik tenni a jövőben.

- Kivándorlok, hétfőn - sóhajtott a férfi.

- Ó, hát megfutamodik?! - kérdezte csalódottan Maisie.

- Mi elől?!

- Előlem. Azt hittem, hogy a történetek után van valami mondanivalója... a dorkinsi erdőben történetek után, úgy értem.

Azt várta, hogy a férfi zavarba jön, de Tenson láthatólag el volt készülve a válaszra.

- Nézze, amit maga tud rólam, az csupa rossz. De maga legalább tud valamit rólam. Én azonban semmit sem tudok magáról.

- Amit tudnia kell - mondta Maisie, a férfira függesztve nagy, kék szemeit -, azt megmondhatom egypár szóval.

- Halljuk.

- Gazdag vagyok, és az apám sohasem egyezne bele a házasságunkba. De én... nos, én szeretem... én szeretnék a maga felesége lenni és... és tudok egy módot, hogy ez lehetséges legyen.

Egészen közel hajolt a férfihoz. Szőke hajfürtjei ott kóvályogtak Tenson tágra nyílt szemei előtt. Karjába kapta a vékony, erős testet és felülről lenézett rá.

- És mi az a mód?

- Maradjunk itt éjjél - suttogta a lány -, és akkor kompromittált engem.

Tenson visszaültette a lányt a székre, mint egy babát, és sokáig fürkészve nézett rá.

- Ez bajos... - mondta végül.

- Miért?! - fakadt ki Maisie pipacsvörösén - magának ez sok, amikor én...

Tenson tenyerébe hajtotta a fejét és hallgatott. Mindketten tudták, hogy most folyik a mérkőzés utolsó előtti és legizgalmasabb fejezete. Végül Tenson MacPhab hátrasimította homlokába hulló haját, és elhatározóan mondta:

- Rendben van, itt maradunk éjjél. És holnap hajnalban autón indulunk Gretna Greenbe, és ott megesküszünk a kovácsnál.

Maisie-n heves indulatok viharzottak át. Most ő is sorsdöntő pillanatokhoz ért. Ha holnap estig itt maradnak, akkor Tenson elvesztette a játszmát - de megnyert egy másikat. A hatodik és hetedik pofon elmarad... de milyen áron?! Meg lehet-e bocsátani az előző ötöt?! Maisie megpróbált úgy gondolkodni, hogy a házasság is csak egy epizódja lesz a bosszúhadjáratnak, amelyet ő, Astor Terbanks lánya, indított Tenson ellen.

Felnézett. Tenson sötét szemei várakozásteljesen függtek az arcán. Kinyújtotta a kezét.

- Ali right - mondta Maisie.

- Tehát mindketten becsületszavunkra fogadjuk, hogy addig nem válunk el egymástól, amíg Isten és ember előtt férj és feleség nem leszünk?!

- Becsületszavunkra fogadjuk! - ismételte Maisie.

- Bármilyen is történjék holnapig?!

- Bármilyen! - jelentette ki diadalmas mosollyal a lány.

Kezet fogtak. Úgy néztek egymásra, mint az új házastársak: kutatóan és szerelmesen. Mert tudták egymásról, hogy olyanok, akikre az adott szó kötelező.

4

Innen kezdve rohamosan telt a délután. Két szobát béreltek a kis vendégfogadóban, és kimentek a dombok közé. Tenson már nem nézte az óráját és nem kérdezte, hogy tulajdonképpen kicsoda Maisie?! Ez a kérdés nem látszott őt érdekelni. Csak fogták egymás kezét, csókolóztak, örültek egymásnak, mintha megnyerték volna a főnyereményt, egymás személyében.

Amint azonban az este közeledett, Maisie kezdett az órájára nézni. Egyre türelmetlenebbül várta az éjszakát. És pontosan, amikor a falióra a hallban tizenkettőt ütött, kaján mosollyal fordult Tenson felé.

- Ugye, tizenkettő után már vasárnap van?

- Igen - felelte Tenson.

- Tehát a szombat elmúlt.

- El - ismételte a férfi.

- És a hatodik pofon?! - gúnyolódott a lány.

- Azt már elintéztam fél tíz előtt. Reggel. Úgy rendeztem a dolgaimat, hogy semmi se zavarja az együttlétünket.

Maisie halálra váltan nézett a férjére. De kénytelen volt uralkodni magán.

Tenson tapsolt. A vendéglős bejött.

- Mr. Hackett - mondta Tenson -, talán már megjöttek a déli lapok Londonból.

A vendéglős kiment a *Times*ért. Maisie reszkető kezekkel tartotta maga elé a lapot.

Pillanatokat alatt végigolvasta a hatodik pofon történetét. Azután letette az újságot, és Tensonra bámult.

- Igen... - hebegte - no és mi lesz holnap?!

- Megesküszünk - felelte Tenson sugárzó arccal.

- És akkor... akkor lemond a hetedikről?!

- Hogy érti?!

- Hiszen megígérte, hogy nem megy vissza Londonba.

- Megígértem és nem is megyek. Imádom magát, és meg tudnék bolondulni az örömtől, hogy a feleségem lesz.

- Viszont - mondta a lány, kétségbeesetten kapaszkodva ebbe az utolsó szalmaszálba - egész bizonyos, hogy Mr. Terbanks nem jön le Gretna Greenbe.

De Tenson nem felelt. Maga elé meredt. Erősen úgy nézett ki a dolog, mintha gondolkodna.

- Kísérjen a szobámba, Tenson - mondta Maisie.

Az ajtaja előtt megállt. Kézcsókra nyújtotta a kezét.

- De maga se hagyja el a házat! - mondta figyelmeztetően - emlékezzen a szavára.

- De maga is emlékezzen a magáéra - mondta gúnyos mosollyal Tenson MacPhab -, hogy én meg szoktam tartani, amit ígérek, azt már tudja...!

Maisie bevágta az ajtót.

Bent leült az ágy szélére, s kiteregette maga elé a lapot. Újra és újra elolvasta a beszámolót, s megpróbálta elképzelni, hogyan történhetett.

Apja tehát nem jutott el Liverpoolba Bixmannel; hát lehetséges ez? Bixman erős ember, mindkettőjükénél revolver is volt, és senki sem tudhatta, merre mennek!

És mégis, itt van a történet, amely érthető és logikus, ha az ember arra gondol, hogy Tenson MacPhab áll a közepén.

Hogyan juthat eszébe ez a férfi?! Hiszen halálos ellenségek, de úgy látszik, Maisie-ben nagy színészi képességek lappanganak.

Egyetlen sovány vigasz: a hetedikből nem lesz semmi; és ez a pimasz, de becsületes csirkefogó halálosan meg lesz lepve, ha a házasságkötés előtt kiderül, hogy Astor Terbanks lányát veszi feleségül!

Az ablak előtt, a repkény közt valami madár fészkelődött, s egészen halkan füttyült... Csend volt, s a Hold kint úszott az éjszakában; fényes-sárga volt, mintha izzadna.

Kopogtak.

- Tessék - mondta a lány, mert tudta, hogy csak Tenson lehet.

Tenson belépett, s becsukta az ajtót.

- Ah, ön az?! - mondta Maisie végtelen meglepetéssel. - Mit óhajt?

- Egész nap némán harcoltunk egymással - mondta a fiatalember -, és most beszélgetni akarok magával. Miért aggódik maga annyira Astor Terbanksért?...

Maisie felkelt, s ringó léptekkel az ablakhoz ment. Tenson utánanézett; csábító alakja volt a lánynak, csupa ellentét! - karcsú és izmos, kecses és telt, finom és lázító, szelíd és érzéki minden vonala és a mozgása is.

Az ablaknál hirtelen megfordult, s a tenyerében tartott apró zsebkendőjét arca elé emelte.

- Én nem őt féltem. Azt se tudom, ki az. Én magát féltem.

- Mitől?

- Attól, hogy agyonverik. Vagy lecsukják. Ez nem sikerülhet mindig. Nincs végtelen széria. Amit végrehajtott, az egyszerűen érthetetlen. Az eddigi szerencséjéből következik éppen, hogy több szerencséje nem lehet már.

- Mondtam magának hogy itt maradok holnap estig, magával. De vágjon vidámabb ábrázatot. Az ember úgy érzi, hogy maga nem mond igazat.

- Miből érzi? - kérdezte a lány, rosszul leplezett ijedtséggel.
- Abból, hogy házasságról és szerelemről beszél olyan arccal, mintha vágóhídra vinnék.

Maisie vállat vont.

- Nagy elhatározás ez - mondta. - És maga nem könnyíti meg a dolgot. Kihez megyek feleségül?! Egy botrányhőshöz.
- Aki eredetileg mérnök volt - tette hozzá Tenson.
- Igen. De most?!
- Mit értem vele, hogy a zsebemben voltam mérnök, ahol a diplomámat hordtam?! Valaminek történni kellett. Adja ide a kezét.

Maisie nem adta.

- Mi lesz magából?! - folytatta ezt a kérdést.
- Férfj.

Maisie megfordult s a Holdat nézte. A Hold nem ad ilyen hülye válaszokat. Ez igazán egy szemtelen fickó, kár volt szóba állni vele. Astor Terbanks nem valami védtelen aggastyán, meg tudta volna védeni - talán - magát. De most itt van a legnagyobb baj: ez az „idill”.

Voltaképpen örülség, de ebbe a határozott, éles vonalú arcba, amelyből olyan átkozottul rokonszenves tekintet sugárzik, nem lehet gyűlölettel belenézni!

- Hagyjon békében - mondta a lány -, minek jött be.

Tenson oda állt mellé, és átfonta a derekát. Maisie megrezzent.

Tenson nevetett:

- Mintha egy elektromos hal fonódott volna a dereka köré, mi?! - kérdezte diadallal, s a mérges arcocskába bámult szemtelenül.
- Úgy látom - folytatta a fiatalember - végre rájöttem, mi bántja magát. Nem tudja, miből fogom eltartani!
- Ez engem nem izgat - felelte a lány.
- Nem?! Hogy lehet az? A családja gazdag, de ki fogja tagadni velem együtt, amint monddta... Miből veszünk benzint a kocsijába?!
- Majd gyalog járunk! - felelte Maisie. - És ne kérdezzon ilyen ostobaságot. Itt csak nekem van okom kérdezni. Azt se tudom, nem követ-e bigámiát el, ha engem feleségül vesz?
- Nem, nem; legyen nyugodt, mindent elkövetek, csak bigámiát nem. Maga az első nő, aki megkéri a kezemet.

Maisie elhúzódott tőle.

- Voltaképpen felesleges, hogy bent tartózkodjék a szobámban. Egy ajtón BILIÁRD-TEREM felírást láttam. Menjen le és szórakozzék, mint a nyugalmazott őrnagyok.

Tenson a fejét rázta.

- Nem - tiltakozott -, úgy vagyok a biliárddal, mint a szerelemmel: legalább két ember kell hozzá és három már sok.
- Akkor sétáljon egyet.

- Hajlandó?!

- Nem. Én le akarok feküdni.

- Nekem mindegy, nem ragaszkodom a sétához.

Cigarettára gyújtott, s álmodozva bámult a kékes füstbe. De Maisie szelíden megérintette a karját.

- Mr. MacPhab, én mindent megteszek magáért, amikor a felesége leszek, de ha most nem megy el, akkor a vendéglőssel dobatom ki. Ne képzelje, hogy engem is terrorizálhat; és ne képzelje, hogy a házasságunk földi paradicsom lesz a maga számára!

- Persze, tudom - felelte Tenson -, csak a maga számára lesz földi paradicsom.

A lány mélyet sóhajtott.

- Maga olyan szemtelen - mondta lemondással -, hogy szemtelenségét csak fényévekben lehet mérni. Ha ekkora szemtelenség mellé csak egy kevés tehetséget is adott volna a Gondviselés, akkor maga hatalmas karriert futott volna be.

- Az igaz - felelte Tenson -, és akkor nem egyeztem volna ilyen könnyen bele a házasságunkba.

- Még meggondolhatja.

- Tudom. De itt az ideje, hogy kineveljek magából bizonyos dolgokat.

- Például, hogy magával hasonló emberekkel érintkezzem.

- Hozzám hasonló emberek nincsenek.

Maisie jelentőségteljes pillantást vetett rá, s az ajtóra mutatott.

- Én magával nem tudom felvenni a versenyt - mondta -, és azért ismételten kérem, hogy menjen a pokolba. Álmos vagyok.

- Jó éjt, aranymókus! - mondta Tenson, enyhe rosszindulattal; mert emberismerete azt súgta neki, hogy ez a lány nem szereti az ilyen becéző jelzőket.

De mikor kint állt a folyosón és behunyta a szemét, pontosan látta a magas, karcsú alakot, a borzas haját és morcos arcot és azt az édes és varázsos és mágneses mosolyt, amelyet hiába titkolt és üldözött és fojtott és tagadott a lány, az mindig újra kiült az arcára, de legalábbis a szemeibe.

Lement a biliárdterembe s félóra hosszat játszott, egyedül. Mert a biliárddal is úgy volt, mint a szerelemmel: élete során rendszerint vagy hiányzott a második, vagy a harmadik is megvolt.

TERBANKS BIZTONSÁGBAN

I

Szombaton este a *Twopence* különkiadásban számolt be a végső fejleményekről. Első cikkében elismételte a hatodik pofon történetét, Bixman felháborodott előadása nyomán.

Két élelmes bukméker - jegyezzük fel a nevüket: Sam Bitter és Woodrow Neville Brompton volt az -, már péntek reggeltől kezdve fogadásokat vett fel arra, hogy befejezi-e MacPhab megkezdett művét vagy sem? Kettő az egyhez, ez volt az arány. A Scotland Yard, tekintettel a bűncselekmény enyhességére, talált egy formulát, amely szerint a további inzultusok megakadályozása céljából letartóztathatta Tenson MacPhab állásnélküli mérnököt!

Abban a pillanatban, amikor Drive felügyelő megkapta a letartóztatási engedélyt, megindult a gépezet. Hatszáz rendőr és detektív indult el a szélrózsa minden irányába. Keresték Tensont Londonban és a környékén. Keresték szállodákban és boardinghouse-okban, szerkesztőségekben és vendéglőkben, Wennington-Laskett lakásán és a Terbanks-irodák környékén.

Keresték a Towerben, a múzeumokban, a dokkok körül és Kensingtonban.

Keresték razziákkal, álszakállban és spicikkel és riadóautókkal; motorkerékpár-osztagok keresték, békés sétálóknak öltözött detektívek keresték és Drive maga is.

Szombat estig előállított kétszáz büntetett előéletű embert a dokkok környékéről és White-chapelből.

Azonkívül huszonhét pincért, tizenegy álruhás detektívet, négy újságíró és három baronetet.

Letartóztattak egy kimenős gárdistát, két kikiáltót és egy szabadnapos rendőrt. Rémületet terjesztettek a londoni alvilágban, és sok cockney ijedtéből besúgta a másíkról, hogy ő a keresett Tenson MacPhab.

A dolog szépen haladt. Este tizenegykor hétszázhetvenegyre emelkedett a letartóztatottak száma. Csak éppen Tenson MacPhab nem volt köztük. Bocsánatkérésben házi rekordot állított fel a Scotland Yard.

Amikor Terbanksnek elújságolták a Yard hadjáratát Tenson ellen, Terbanks legyintett. Nem volt az az ember, aki bízik a rendőrségben.

Különben sem érdekelte őt a dolog többé. Már nem volt önérzete, és nem mert szembeszállni a Tenson MacPhab képében jelentkező Végzettel. Biztonságot akart és végre meg is kapta!

2

Az említett két bukmékernek kellő kémszervezete volt. S amikor megtudták, hogy milyen módon szándékszik Astor Terbanks védekezni a hetedik pofon ellen, akkor ötszörösre, sőt nyolcszorosra emelték az oddszót.

Utóvégre MacPhab se művelhet csodát.

Terbanks, mint férfi, máris lehetetlen helyzetbe került, de hát ő azon kívül még az Angol Bank társelnöke is volt, milliomos és apa és sok minden egyéb.

Sokan igen nagy pénzekben tartották a hetedik pofont, és Terbanks enyhe gyűlölettel gondolt a számtalan ismeretlenre, aki ellene fogad, s így nyilván egész éjjel azért remeg, hogy Terbanks megkapja a hetedik pofont. Már csak azért is mindent meg akart tenni, hogy annak a vadállatnak ne legyen teljes a diadala.

Ugyanakkor mindenki sajnált egy Wennington-Laskett nevű hírlapírót, aki nem lévén a szériaelmélet híve, kontremínre játszott, és megtette az outsider-lehetőséget, hogy Terbanks nem kapja meg a hetedik pofont. Ezen a héten rengeteg ember „égett le” efféle fogadásokkal, s mert Wennington-Laskett egész megtakarított pénzét, 600 fontot befektetett ebbe az üzletbe, érthető, hogy időnként megborzongó aggodalommal gondolt Tenson dacos és konok természetére, valamint a nehézségekre, amelyeket máris leküzdött.

Szombat este Terbanks magához kérette az Angol Bank elnökét. Hárman tárgyalásra ültek össze: Sir Lawrence, Sir George és Terbanks. A megbeszélés eredményeképpen mind a hárman felkerekedtek, és az Angol Bank épületébe vitették magukat.

Kiürítették a Bank egyik pánccéltermét. Ez a pánccélterem a föld alatt volt, három méter széles betonfalai voltak. Több tonna súlyú acélajtó védte, amelyet a kombináció ismerete nélkül nem lehetett kinyitni. A kombinációt csak a Bank elnöke és két igazgatója ismerte. A pánccélszobába asztalt, vizeskorsót és ágyat állítottak be Terbanks számára. A pánccélszoba ajtaja elé hét kipróbált detektívet állítottak, töltött revolverrel felszerelve, akik csak telefonon át érintkezhetek a pánccélkamrában ülő Terbanksszel.

- Ide egyszerűen lehetetlen bejutni - mondta az Angol Bank elnöke -, és ha ön nem jön ki, akkor el fogja kerülni a hetedik... izét.

- Kijönni?! - nevetett keserűen Terbanks - nincs a világon olyasmi, amiért én kijönnék innen.

Mielőtt rázárták az ajtót, Terbanks félrevonta Sir Lawrence-t.

- Hallgasson ide, Sir. Van még valami, ami nyugtalanít. A lányom... tegnap óta nem volt otthon. Persze lehet, hogy valamelyik barátnőjénél van... szokott néha hétközben weekendezni, hiszen tudja, a mai lányok... de mégis, nyugtalanít és szeretném, ha utánanézne.

Sir Lawrence mindent megígért a szenvedő milliomosnak. Az ajtóból még visszafordult.

- Nem akar újságokat?! - kérdezte részvevő arccal. De Terbanks undorral intett nemet.

Az urak kimentek. A súlyos acéllap becsapódott, és elzárta a világtól Terbanks urat. A detektívek elfoglalták őrhelyüket.

MAISIE-T MEGLEPETÉS ÉRI

1

Csodaszép, napsugaras őszi reggelre virradtak Wrencair lakói. Maisie az ablakban állt, és karcsú alakját nyújtóztatta a reggeli szellőben, amely könnyű ruháját vidáman cibálta.

Amikor felébredt, azt sem tudta hirtelen, hogy hol van. Lassan ébredt tudatára annak, hogy mi is történt.

Istenem, gondolta, mit fog szólni Tenson, ha a kovács előtt megtudja, hogy Terbanks lánya vagyok?! Valószínű, hogy a rosszabbik oldaláról fogja fel majd a dolgot. Azt fogja mondani, hogy megtévesztettem. Micsoda jellemes bolond! - sóhajtotta elégedetten Maisie - mindig ilyen férfiről álmodtam. És mégis tönkre fogom tenni az aljas fickót!

Tenson a kert felől jött, egy nagy csokor mezei virággal a karján. Hatalmas pipacsok voltak a csokorban, és Maisie önkéntelenül elmosolyodott, amikor látta.

Tenson vízbe állította a csokrot, és átölelte a menyasszonyát. Mélyen fürkészve nézett rá:

- Sok dolog van bennünk és körülöttünk, ami nem tartozik a tárgyhoz. De félre tudod tenni mindezt, ha megkérdezem, hogy szeretsz-e?!

Maisie komolyan vizsgázta a pillantást.

- Tudom, hogy sok minden van azonkívül... - mondta lágyan - de szeretlek. Egész bizonyos, hogy szeretlek.

Dél volt, amikor autóba ültek, és Tenson még mindig nem kérdezett semmit. Maisie nem értette ezt, de most csak arra gondolt, hogyha a házasságkötés nem lesz előbb, mint öt órákor, akkor Tenson ma már nem érhet vissza Londonba és - eltelt a hetedik nap...

2

A kocsit megállt, Tenson leállította a motort. Kiszálltak. Apró, öreg, fekete házak között mentek kézen fogva, a greetna-greeni kovács háza felé.

A kovács már várta őket, mert Tenson megsürgönyözte Wrencairból, hogy jönnék.

Egy öreg férfi és egy nő volt vele, a tanúk. Jóakarátú mosollyal méregették a nagy elhatározással egymásra bámuló párt. Vasárnap lévén, a kovács nem dolgozott.

Maisie mindenképpen halasztani akarta a dolgot.

- Előbb együnk valahol - mondta.

Találtak is egy kis vendéglőt, a *Fekete Macskához*, és meghívták a kovácsot és a tanúkat is a lunchre. Maisie nagyon jókedvű volt, bort ivott, nevetett és belekarolt Tensonba. A fiatalember inkább ünnepélyes volt. A kovács „előre ivott a fiatal pár egészségére” - és a tanúk mindenféle enyhén kétértelmű célzásokat engedtek meg maguknak, amit magas korukra való tekintettel senki se vett rossznéven tőlük.

Végre felálltak az asztaltól és felkerekedtek, hogy a kovács hazába menjenek. És itt érte Maisie-t az első meglepetés.

A kovács felfektette a nagy bőrszíjas anyakönyvet, és feltette a kérdést:

- Az ön neve, uram?!

- Tenson MacPhab! - felelte határozottan a férfi. A kovács körmölt.

- És az öné, Miss?!

Maisie fél szemmel, óvatosan nézett fel Tensonra, mint ahogy a tyúk lesi az esőt, amikor mondta:

- Maisie Terbanks.

És gyorsan odábbhúzódott.

De nem történt semmi. A férfi arcán egy izom se rebbent. Komolyan, ünnepélyesen nézett maga elé, mint aki semmi újat nem hallott. Maisie megrendülve nézett rá. Hát... tudta?! Tudta?! Ismét érezte, hogy a csodálat és düh verekszenek belsejében, ha erre a férfira nézett, aki mindig, mindenben megelőzte őt! De mindegy! A hetedik pofont...

- Miss Terbanks, akarja-e ezt a férfit házastársának?!

- Igen... - mondta a lány, alig hallható hangon. Most már úgyis mindegy... majdnem minden elveszett.

- Mr. MacPhab - tette fel a sztereotip kérdést a kovács - akarja ön ezt a lányt házastársának?!

- Igen - felelte a férfi ünnepélyesen.

A kovács elővette az elkészített gyűrűket, és házastársaknak nyilvánította őket. A két tanú aláírta az okiratot, és tőlük telhetően éljeneztek, az utcára érve.

Maisie itt megállt, és Tensonra nézett.

- Megállapítom, Tenson - mondta a lány -, hogy minden sikerült magának, amit akart. Maga tudta, hogy én Terbanks lánya vagyok, és amikor az apámat üldözte, ugyanakkor udvarolt nekem és...

- Csak azt ne mondja - szakította félbe a férfi -, hogy a pénzéért vettem el.

- Ezen meg gondolkoznom kell. De arra feleljen, amit mondtam.

- Istenem, maga is tudta, hogy én vagyok MacPhab, és bosszút akart állni rajtam és közben hozzám jött feleségül.

- Csak azért lettem a felesége, hogy megakadályozzam a mai... dicsőséges befejezését a pofonhadjáratnak! Amit egy öreg ember ellen...

- Álljon meg! Először nem öreg. Másodszor, ha az öregség alibi, hát a fiatalság se bűn. Nagyon valószínűtlenül hangzik azonban, hogy maga csak azért lett a feleségem, hogy valamit megakadályozzon. Ezt nem hiszem. De azonkívül nem akadályozott meg semmit.

- Hogyan?! Fél hat van! - kiáltotta a lány - apám biztonságban van Londonban, és maga hajnal előtt nem ér oda.

- Az bizonyos - mondta a férfi -, de Mr. Terbanks ideér.

- Csak... nem azt... csak nem képzelem, hogy ő... idejön?! Hogy...

- De igen - mondta Tenson - Hamarosan itt lesz. Ugyanis megírtam neki, hogy mi itt megesküszünk. A hetedik pofon...

- Itt van a hetedik! - kiáltotta Maisie - és úgy vágta pofon a férjét, hogy még a tanúk is csillagokat láttak.

És közben rohanva közeledett egy túraautó, amelyben egy gyáva, kövér és tehetetlen pénzkapacitás percről percre hasonlatosabbá vált a dzsungel vérszomjas tigriseihez.

TERBANKS MEGŐRÜL

I

Terbanks békésen szundikált önkéntes sírjában, amikor megszólalt a telefon.

- Halló, itt Drive felügyelő, kívülről - mondta az ismerős hang -, nem tudok bejönni, expressz-levele jött, felolvassam?!

- Tessék.

- Halló!

Tisztelt uram - olvasta Drive - Wrencairból írok, ahol az éjszakát töltöttük, én: Mac-Phab és Maisie. Közlöm önnek, hogy a délután folyamán átmegyünk Gretna Greenbe és megesküszünk. Kérjük az ön atyai áldását frigyünkhöz, amelyet az akadályt nem ismerő, igaz szerelem hozott létre.

Kézcsókkal szerető veje

Tenson.

- A levelet reggel adták fel, Wrencairben - tette hozzá Drive. Ezután egy hörgő hangot hallott a vonal másik végén, majd ordítást. Valaki rángatta a vonalat.

- Engedjenek ki azonnal! - üvöltött Terbanks - menjen a kulcsokért, rendelje ide a kocsimat, rohanjon! Nyissák ki, hé!

Drive megpróbált ellenkezni.

- Nem helyes odamennie, uram, amikor...

- Mit, nem helyes! - bömbölt Terbanks - menjen a kulcsokért, maga gazember! Nyissák ki, halló! Felhívom a miniszterelnököt, ha...

Drive rohant. Az elnök és az egyik igazgató weekenden voltak, Londontól távol. A harmadikat szerencséjére megtalálta. Amikor végre kinyitották a páncélajtót, egy teljesen megváltozott, őrjöngő Terbankst találtak ott, aki keresztül tört és taposott az embereken és meg sem állt az utcáig. Ott fejbevágt a sofőrt, és beugrott a kocsiba.

- Száguldjon! - lihegte.

2

Tenson és Maisie egymásnak háttal ültek a kocsmában, és már egy órája nem szóltak egymáshoz. Maisie pukkadózott magában, s türelmetlenül topogott a lábával. Hirtelen odafordult a férjéhez.

- El vagyok készülve rá - sziszegte -, hogy ha apa idejön és maga hozzá mer nyúlni, akkor én leszúrom magát. Érti?!

A férfi nem felelt, a körmeit nézegette. Ugyanekkor kocsi állt meg a *Fekete Macska* előtt. Mr. Terbanks leugrott róla. A poggyásztartóból egy Wennington-Laskett nevű újságíró kászolódott le.

Terbanks berohant a kocsmába. Vértörős, felfújt arccal bámult a fiatalemberre.

- Megtörtént?! - hörögte.

- Meg! - mosolygott a fiatalember.

Terbanks ekkor kövérségének minden súlyával arcul csapta Tenson MacPhabet. Wennington-Laskett felordított a háttérben:

- Hétezeröttszáz fontot nyertem e pillanatban! - mondta. - És nehogy letagadhassa, fiatal óriás, megyek és megtelefonozom a szerkesztőségeknek.

3

Terbanks kimerülten roskadt egy székre. Ennyi izgalom igazán sok volt neki. Ha valaki az utcáról benézett volna, órákon át nem látott volna egyebet, minthogy Maisie ott kuporog az apja ölében, és hevesen gesztikulálva magyaráz neki valamit, egy, a sötétben hallgató fiatalemberre mutogatva.

- Ugyan kérlek - mondta végül Astor Terbanks -, mit gesztikulálsz folyton az orrom alatt! Rettenetes! A görögök tudták, hogy miért csinálják kéz nélkül a Milói Vénuszt!

Tenson felrezzent a sötétben.

- Ne kompromittálja magát, Sir! A görögök kézzel együtt csinálták a Vénuszt.

- Lehet, de később mégis letörték - állapította meg Terbanks -, és ha Angliában volna törvény, mint ahogy nincs, akkor magának is letörnék a kezeit.

Míntha a saját szavai lázították volna fel, Terbanks most lelökte Maisie-t az öléből, és vérvörös arccal közeledett Tenson felé.

- Különben is, én pénzember vagyok, és ipartelepeket létesítettem és nem értem rá a görög művészettel foglalkozni, mint magához hasonló léhűtők: és a legszebb az egészben, hogy ezek után még maga mer gúnyos megjegyzést tenni rám! Az ember esze megáll ekkora elvetemültség és cinizmus láttán.

- A papának igaza van - mondta Maisie.

- Én nem tettem gúnyos megjegyzést - védekezett Tenson -, és különben is, én önt soha a személyében nem bántottam meg; ön szimbólum volt, a Könyörtelenség, és Kapzsiság szimbóluma. Én ezt a Szimbólumot ütöttem meg, nem önt.

- Nem engem!!?!!

- Nem; önt nem.

- Engem nem??!!!!!!

Tenson teljes nyugalommal rázta a fejét. Maisie ismét megszólalt.

- Tensonnak igaza van - mondta.

ALUDNI IS TILOS

„Ha pedig a te szemed gonosz, a te egész tested sötét lesz. Ha azért a benned lévő világosság sötétség: mekkora akkor a sötétség?!”

H e g y i b e s z é d. M á t é: 6.23.

Ezek a feljegyzések egy kortárs monográfiájából valók. A teljes monográfia, kortársról lévén szó, még megíratlan. Éppen ezért, a következő vázlat inkább aktaszerű, mint irodalmi jelentőséggel bír. A fiatalember, akinek adatait tartalmazza, közvetlenül az idegeinek, közvetve pedig a közelmúltnak áldozata, aki abból a feltevésből indult el, hogy a gyűlölet nemesebb érzés a szerelemnél, mert gyűlöletet nem lehet vásárolni: később azonban testben megerősödve, lélekben megrokknva, éppen a szerelem volt az egyetlen, amit akkor is megtalált, amidőn olyan egyedül kódorgott a városban, mint aki nincs is. Természetesen a szerelem nem lehet beteljesülés, se megváltás: annak a játékosnak a részére, aki veszít, nem más, mint újabb elveszteni való. Azt mondják, igen sok művelt és képzett fiatalember nyomorog. Én csak Flóriánt láttam nyomorogni, tehát csak róla tudok. Mindenki csak egyről tud. De egy annyi, mint tízezer. És amióta felmerült bennem a kísérteties kétely: vajon tényleg csupán szerencse és szerencsétlenség, vagy erő és gyöngeség a nyitja az effajta nyomorúságnak, vagy pedig általánosabb s kívülálló okok?! azóta nem kerülhettem el, hogy tanulmányozni kezdjem a Flórián-ügyet. Vezérlő szempontjaim a következők voltak: születetten beteges jelenség-e Flórián, vagy csak a nyomor tette azzá? szabad-e a halálon túli kárpótlás abszolút garanciája nélkül belenyugodnunk abba, hogy akár egyetlen ember teste és lelke silányabbá váljék közöttünk és miattunk?! És végül: volt-e olyan lehetőség Flórián válságos heteiben, amelyet kihagyott; de egyáltalán, a teljes pénztelenség állapotának harmadik, negyedik hetében van-e moralista, aki azt mondaná: ne vétkezz, hanem koplalj vagy kódorogj, égő szemekkel, tovább?! Engem inkább az érdekelt tehát: van-e lehetősége Flóriánnak arra, hogy vétkezzen?! A világ, amelyben egyes, hasznot hajtó vétkeket az erkölcsös emberek sajátítottak ki önmaguknak, azzal bünteti szerencsétlen fiait, hogy nem engedi vétkezni őket. Rákényszeríti a becsületes koplalásra, amelyet kancsal mosollyal boldog és tiszta állapotnak nevez - a maga részéről persze nem kér belőle. Ne törődjete velünk! mondják a dőzsölők, mi elkárhozunk. De Flóriánt nem engedik elkárhozni. Gondját viselik, aggódnak, de csak azért, hogy a figyelmét eltereljék arról, ami itt a földön történik.

Ezekre a kérdésekre Flórián élete válaszol, mint illetékes, de nem tévedhetetlen fórum. Azért ezt az életet, bár elenyésző töredékében, de legalább pontosan kellett felvázolnom, tekintet nélkül a formai követelményekre. Köszönetet kell mondanom kiadómnak és munkatársaimnak azért, hogy ebben az elszánt törekvésemben úgy Flóriánnal, mint az olvasó kortársakkal szemben támogatott.

Aznap vált először tudatossá benne. Addig olyan volt az egész, mint valamely távoli, rossz előérzet. Vagy, mondjuk, mint kezdődő betegség.

Tóth Flórián a szokott úton ment lefelé. Az embereket igen érdekli ez az út; részvéttel és aggodalommal figyelik azt, aki lefelé csúszik - mikor aztán lent van, nem törődnek vele többé.

Éppen ez a periódus hozott pedig látszólagos sikereket is. A mérnöki diplomája semmit sem ért, még az építőmesterekkel sem vehette fel a versenyt. Két egészen távoli rokonának szűkre szabott jóindulatát teljesen elfogyasztotta; és benne is megsavanyodott az a jóság, ami ahhoz is kell, hogy kérni tudjunk. Végül nekiült és írni kezdett. Világos fejjel és józanul tudta, hogy nincs tehetsége az íráshoz, és nem is szándékozott többet írni, mint azt az egyet, amellyel a Tehetségkutató Vállalat R. T. pályázatán vett részt. Ez a vállalat ötszáz pengővel szándékozott jutalmazni azt a legjobb novellát, amely a háború és béke kérdésével foglalkozik. Flórián megnyerte az első díjat. Gyermekkori nevelése és vérmérséklete sohasem engedte túlságosan örülni valaminek. De ez az ötszáz pengő - bár kétségtelen, hogy napokon belül el fogja költeni -, mégis új reményt és új erőt adhatott a küzdelemre. Levelezőlapot írtak neki, hogy holnapután, azaz pénteken keresse fel a „Tehetségkutató Vállalat Rt.” igazgatóját.

A díjnyertes írásmű ilyen volt: Az észak-amerikai nehézipar egyik emberét állította a háborús körhinta tengelyébe. Egész vagyona a háború prompt kitörésén áll, amikor egy éjszaka megjelenik előtte Pál apostol, és rá akarja beszélni, hogy mondjon le a háborúról. Ennek az írásműnek nem volt eleje, vége sem volt; éppoly kevésbé formája, vagy tendenciája. Nyers, tehetségtelen és lelkes írás volt, amely erősen hatott a bírálók párnázott lelkére. A vállalat belső emberei voltak a bírálók, könnyen hozták a döntést, mert annak a jelentősége felől nem ringatták illúziókba magukat.

Délelőtt tizenegykor Tóth Flórián, állástalan mérnök, elment az első díjért, Germán igazgató úrhoz. Mindent elkövetett, hogy ne gondoljon a lehetőségekre, amelyeket az ötszáz pengő fog nyújtani neki; mert tapasztalatból tudta, hogy a valóság rendszerint rácáfol a fantáziára. Tulajdonképpen nem a pénz volt az, amire mindenkor vágyott, hanem a pénzkiadással járó kellemes érzetek.

Amikor felment a lépcsőn, szédülés fogta el. Zsuzsi megállt mellette, és inkább kíváncsian, mint riadtan nézett rá. Szédülést érzett, de nem értette meg, teleszívta levegővel a tüdejét és tovább ment. Tegnap óta nem alhatott Mecsérynél, mert Mecséry bevonult a dandárhoz, és ezért is örömmel gondolt az ötszáz pengőre.

Germán úr felcsillanó szemekkel fogadta. Energikus mozdulattal mutatott a fotőjre, amelybe Tóth Flóriánnak le kellett ülnie.

- Kedves barátom - mondta Germán úr -, ön láthatta a lapokból, micsoda propagandát csinál íróinak a *Tehetségkutató Vállalat Rt.* Sajnos... - itt megállt és leszórta a hamut a cigarettájáról - sajnos, a cég nehézségekkel küzd. Külföldi követelések... a közönség közönye... az általános gazdasági hanyatlás... hiszen ön mindezt tudja. A novellája meg fog jelenni lapunkban, a honoráriumot megkapja a megjelenés után. Azonban az ötszáz pengőt egyenlőre nem adhatjuk ki - ellenben ön, aki kezdő író, megfizethetetlen reklámot kap; vállalatunk egész erkölcsi súlyával ott áll ön mögött -, az utak megnyílnak és ön érvényesülhet.

Flórián megborzongott. Névtelen érzések surrantak át az idegein.

- De - szólalt meg rekedten -, én nem szándékozom írni. Én inkább az ötszáz pengőt választom; én nem születtem arra, hogy olyan nyitott ajtókon menjek be, amelyek mögött nincs mit keresnem.

Az igazgató vállat vont.

- Hja - felelte -, nem tehetünk mást. Ez manapság így szokás. A szomszéd szobában ott ül a második, harmadik és negyedik helyezett. Mindegyik boldogan elfogadja ön helyett ezt az ajánlatomat.

Flórián felállt. Zsuzsi is feltápászkodott, és megnyalta a gazdája cipője orrát.

- Nos - kérdezte még egyszer az igazgató -, ön talán mégis karriert akar csinálni. Gondolja meg.

Flórián fejét csóválva ment az ajtóig. Nem tudta kinyögni azt, amit mondani akart.

- Jó napot! - és kiment az ajtón.

Amikor az utcára ért, esett ez eső. Hideg, nyálas és sötét volt a város. Zsuzsi megborzongott. Zsuzsi - akármennyire kutya volt csupán - tudta, határozottan tudta, hogy nincs lakásuk. A lakásöszön jobban élt benne, mint az emberben, aki mellette lépdelt, és aki ez idő szerint nem tudott másról, mint hogy az ötszáz pengőt nem kapta meg. Lassan azonban egész lelke megtelt a füstbe ment tervek és elmúlt lehetőségek árnyaival. Amúgy is sötét volt az utca, de még sötétebbnek tűnt, mint amilyen volt a valóságban. Szédül a gazdám, gondolta Zsuzsi, szédül; bizonytalanul lép, nem olyan a járása, mint volt.

A dolog úgy áll, hogy három napja már annak, amikor utoljára ágyban töltött egy éjszakát, akkor Mecsérynél aludt, de másnap el se ment hozzá, mert könnyelműségében úgy gondolta: mégsem illik kutyával menni oda. Nevetséges, hogy valaki nyomorogjon, és amellet kutyája legyen. A kutya vele nyomorgott.

Erdélyben élt két rokona, akik azonban nem voltak gazdag emberek, és csak illegális úton küldhettek volna pénzt, mert a törvények szerint ehhez nem volt joguk. De pénzük se volt és kedvük se, hogy őszinték legyünk. Flórián felnőtt ember, az apja polgármester volt Gyulafehérváron, más menekültek is révbe jutottak Pesten. „Hát Flórián nem jutott révbe. Hát mit csináljak” - így beszélt róla az egyetlen közelebbi rokona, Enyeden. De csak két évben egyszer beszélt róla, egyáltalán. Lehet, hogy Flórián könnyelmű volt. De erről nem érdemes beszélni. Egy ember, aki könnyelmű, de nincs pénze, amiből könnyelmű legyen: éppoly kevésbé az, mint ahogyan a hazug ember, aki siketnéma és egy elsötétített szobában áll egyedül: cseppet sem hazug.

Talán nem kellett volna az örökség utolsó filléreinek elfogytával, a baráti ígéretek csődjével s kéthónapos nyomorúság után a kutyájához ragaszkodnia. De a kutya ragaszkodott hozzá, s ez eldöntötte a dolgot.

Ebben a nyálas, hideg esőben végigballagott a Vilmos császár úton, egész hosszában, s Zsuzsi, széles talpaival szaporán lötyögött mögötte. Flórián egyenesen járt, merev gerinccel, s csak a szemhéjai csüngtek petyhüdtlen a fáradt, szürke szemek felett. Mint a felhők, gomolyogtak egymás mögött, és tolakodóan a gondok benne: alvóhelyet kell kerítenie; a látszat utolsó füstje elszállt, gondolta, szegény vagyok, semmim sincs többé, a kutyámról se tudok gondoskodni.

Képtelenség folyton gondolkodni. Egészségtelen és természetellenes is, persze. A legtöbb ember átlagosan egy órát gondolkodik naponta. A többi huszonzármat szellemi tétlenség, reflexek és az agyvelő gépies motyogása tölti ki.

De a nyomorgó folytonosan gondolkodik. Pillanatnyi szünetek után újra és újra nekilódulnak a céltalan gondolathullámok, hogy azután, ezer ízre marva és tépve magukat széjjel, véres esőként hulljanak a lecsüngő fejre vissza.

Flórián is fáradtnak és csüggedtnek látszott, de az agyvelejében örületes túlprodukción állt be. Ezerszer és újra visszatért a múlt valamely elmulasztott lehetőségére, vádakat kovácsolt önmaga, majd a társadalom ellen; azután hirtelenül szánakozni kezdett, könnyek törtek fel a szeméből és megrázta a fejét, mintha ezzel kifejezést adhatna méltatlankodásának.

Esett az eső. Most már, az Eskü úton, vizes fejjel és fáradtan kissé lecsillapult a gondolatainak veszett körforgása. Szórványosan és formátlanul bukkant fel agyában egy-egy törött mondat, néhány szó, amelyek találomra állottak össze; éhes volt, fázott és sajnálta Zsuzsit.

A Népkonyhára vonakodott elmenni. Attól félt - többek között -, hogy azok a szegények, akikkel ott találkozni fog, rossz tréfának, vagy talán kihívásnak veszik majd azt, hogy kutyát visz közéjük, még hozzá ilyen selymes és úri kutyát, mint Zsuzsi. Azok a szegények, gondolta, régi szegények már. Valósággal a szegénység arisztokratái. De hogy az övék lenne a mennyek országa, morfondírozott, azt már nem, hanem az önkéntes szegényeké. Mert aki az akarata ellenére szegény, annak éppúgy kevés az érdeme, mint a gazdagnak. Flórián szeme csillogni kezdett. Igen, nem az, hogy hibát követtem el. Vagy, hogy életteretlen voltam. Miért életteretlen?! Halhatatlan, önkéntes szegénység. Én akartam a lelkem mélyén, hogy így legyen. Bemehetnék a kávéházba ismét, mint régen. És volna hitelem. De nem, nem megyek be.

Ekkor azonban Zsuzsira nézett. Zsuzsi farka gyöngye ívben konyult a síkos aszfalt felé, és víz csöpögött belőle. Flórián elbiggyesztett ajakkal nézett a kutyára, valósággal nyafogni szeretett volna, mint egy kislány. Mert a kutyáról szólván, már nem áltathatta magát: hiába menne be a kávéházba, immár nem volna hitele.

És mégis bement. Az eső rákezdett, Flórián nem tehetett mást. Odabent a melegben, lármában, füstben; és fényben megszólított egy pincért:

- Nem kaphatnék valami csontot a kutyámnak?! - kérdezte.

A hangja fátyolosan, hamisan szólt, idegen ember hangjaként. Idegen volt a régi kávéház is, minden.

A pincér odébb állt, egy másik rendeléssel. Flórián ismét gondolkodni kényszerült: vajon meghallotta-e a pincér a kérését és vajon csak felelni tartotta-e fölöslegesnek, vagy pedig talán szó sem lehet a kérés teljesítéséről?!

Amikor az iménti pincér arra ment ismét, Flórián éppen lehunytt szemmel állt, mint egy vak koldus, és Zsuzsi a pincér lábait szimatolta.

- Majd szólok a főnök úrnak - mondta a pincér, mielőtt tovább szaladt. Flórián kinyitotta a szemeit. Homályos és zavaros tekintettel nézett oda, ahol a pincér állt előbb.

Azon gondolkodott, hogy képesek vagyunk-e ott tartani a tekintetünket, ahol egy pillanattal előbb egy ember szemébe néztünk. Nem, mondta, tanáros aprólékossággal magában, amint az a fej eltűnik onnan, már csak a mögötte levő tárgyakat látjuk, mert színtelen közegeben vakok vagyunk. Az a szerencse, hogy a levegőnek nagy tömegben van némi színe, és így testi szemeink nem ismerik meg az Űrességet.

Nagyon hideg volt most, a forró teremből jövet, itt kint, a novemberi esőben.

- Nekem van kabátom - suttogta Flórián -, de neked nincs, Zsuzsi.

Felemelte a sáros, didergő kis kutyát, és bedugta a kabátja hajtókái közé. A hideg sár és hólé végigfolyt a mellén.

Bár nem volt tehetsége az előmenetelhez, összeköttetések kiépítéséhez, barátok megtartásához; azért, természetesen, voltak barátai. Három barátja volt. Egyikhez se mehetett el többé.

Az egyik Mecséry volt, akinek sezlóján háromszor aludt az elmúlt héten. De Mecséry kényes fiú volt, és minden jószívűsége mellett kérdezgetni kezdte Flóriánt, hogy tulajdonképpen miért nem lehet hozzájutni ahhoz a pénzhez, amit Enyedről küldenek.

Flórián kitért a kényszerűség elől, hogy meg kelljen mondania: Enyedről nem küldött senki pénzt. És Mecséry amúgy is elutazott.

Azután báró Wintersturm. Szászrégeni fiú, előkelő, elegáns, gazdag és lovagias. Sohasem felejtette el, hogy Flórián abban a városban született, ahol ő, és hogy Flórián milyen kitűnő családból származik. Ha lovagias ügyben, valami nő körül, vagy akármilyen más módon segítenie kellett volna: Flórián számíthatott volna rá. De ez a báró Wintersturm betegesen irtózott azoktól, akiknek sürgősen pénzre van szükségük. Soha nem adott kölcsön senkinek. Flórián két hónappal ezelőtt kapott tőle száz pengőt. Pénzt fogok kapni Enyedről, mondta Flórián, és tíz napon belül megadom.

Nem kapott pénzt Enyedről, és tíz napon túl sem adta meg. A báró azonnal elhidegült és letagadtatta magát.

És itt volt még Raif dr., a magánmatematikus. Akinek elmélete megjárta a minisztériumokat, és sikereket aratott reálpolitikusainknál. A Raif-elmélet szerint, ha az átlag kiszámításánál nem a teljesítmény végösszegét osztjuk el az Idővel, hanem külön kiszámítjuk a Teljesítmény szakaszait és megszorozzuk az Idővel, akkor az eredményben 0,9167432 eltérés fog mutatkozni. A kereskedelmi miniszter állítólag így nyilatkozott: ha ez igaz, akkor korszakalkotó jelentőségű.

Csak hogy Raif doktornak öt gyereke volt, és kevés jövedelme. Nem tudom, hogy ez korszakalkotó jelentőségű-e: de viszont igaz.

Flórián egy ízben Raif doktor előszobájában aludt, öt kis gyerekkel együtt. De a legnagyobb lánya másnap panaszt emelt ellene: félek az idegen bácsival egy szobában aludni, azt mondta, és Raif doktor ezt a körülményt Flórián tudomására hozta.

Ami jót életében tettek vele, az édeskevéssé volt ahhoz, hogy segítsen rajta, de másrészt mégis túl sok volt: sohasem gyűlhetett fel annyi keserűség benne, amennyi, felrobbanván benne, kivághatta volna őt a polgári elszegényedés és nyomorúság pályájából.

Most már egészen más volt a helyzet. Az okok önként adódtak. Nem maradt semmi az életében, amiért meg kellett volna fontolnia a cselekedeteit. De most a kimerültség és az idegeiben zsiromgó béna álmoság tették a cselekvésre képtelenné. Csak úgy homályosan kérdezte magától: vajon, ha erős és egészséges volnál, mit tennél te, mi?! És így felelt rá: amit akkor tehetnék, ha erős volnék és egészséges: arra nem volna okom, ha az lennék. Ez így van: néhány nappal ezelőtt, pár filléres fogyasztás után két és fél órát aludt, az asztalra borulva, egy sofőr-vendéglőben. Pincér gorombán megrázza. Flórián felébred, előnti a düh. Egy éjszaka mégsem válhatik valakiből proletár. A pincér durvasága felbőszítette, elfeledkezett a körülményekről, felugrott, hogy pofon üsse.

Igen, de a keze nem mozdul. Két és fél órát aludt az alsókarjára könyökölve, s mind a kettő elzsibbadt. Tehetetlen! Agyonverhetnék, nem tudna védekezni.

Kisomfordált az ajtón. Íme, ez az; ha a keze nem zsibbadt volna el az asztalon alvástól: pofon üthetné a pincért. De minek ütné pofon, ha mindez nem történt volna?! A világirodalom

legszemérmetlenebb hazugsága a romantikus és mosolygó szegénységről szól: ami pedig nem létezik. A szegénység örli és marja a szegényt; és egyik szegény örli és marja a másikat - vajon tetszéssel olvassák-e a regényeket, ahol az obligát gazdag ember megcsömörlik vagyonától és irigyen nézi a játszadozó szegényeket?! Nincsenek boldog szegények, mert azok, akik a szükségleteikről lemondanak, ha megszerezni nem tudják őket: nem boldogok, hanem együgyűek, gyávák vagy igénytelenek és semmi esetre se szolidárisak: mert ezt az igénytelenségüket aztán csendes és állandó propagandára használják fel igényesebb társaik ellen.

Flórián mindig szerette az Erzsébet-hidat. Szerette az első évek folyamán, amikor a karcsú, sárga test naponta új szépségeket tárt fel mohó szemei előtt; és még ma is szerette, amikor fényes ívben szikrázott előtte, a parti lámpák záporos fényében. Síkos, nedves, csillogó acél-lapok döngtek a villamos csikorgó kerekei alatt, a zökkenőknél. Esett az eső, Flórián ott állt a hídon a kutyával, vizes felöltőben és boldogtalanul tépelődve. Üres, frivol kis melódiák makacskodtak a fülében, habpuha vánkosoakat képzelt, amelyen meleg és száraz vacokban, aludni lehet. Az ember valósággal belefúrja magát, laposan és kéjjel összehúzódva, a paplan s a lepedő közé, hogy szinte minden levegőt kiszorítson. Keserves volt ezekkel a paradicsomi képzeletekkel bíbelődni, de nem tágitottak. Flórián ellenállása lassan megtört, szájaszéle lebiggyedt, szemeiből kibuggyant a könny, forrón és bőven ömlött az orrán és arcán lefelé. Elérhetetlennek látszott minden, csak a halál kellebbe magát, odalent; lévén az egyetlen elérhető és megengedett dolog. A vallás szerint bűn: de nem tartozik azon bűnök közé, amelyekkel szemben a világi törvények is támogatják a vallást; Jézus parancsai közül felszívódtak a törvényekbe azok, amelyek a Tulajdon védelmét szolgálják: - a többi nem. Valamely öngyilkosság feltétlenül javítja az általános statisztikát és feltétlenül enyhíti a munkanélküliséget, a maga szerény, magános ezrelékével - tehát nem haragszunk az öngyilkosra. Kivéve, ha életben marad és újabb nehézségeket okoz.

De, az igazság az, hogy Flórián nem sokáig időzött ennél a kérdésnél. Esetleg, minden analízis nélkül megállapíthatjuk: esetleg beugrott volna a Dunába. De a kutyával ez semmi esetre se ment. Nem holmi részvétel vagy gyöngeség miatt. Hiszen halálra vált emberek néha a gyermeküket is magukkal viszik. De valahogy az a tény, hogy Flórián magyarázni kezdte Zsuzsinak az öngyilkosság fogalmát - bár inkább önmagának magyarázta talán -, és hogy Zsuzsi, más esetekkel ellentétben, semmit sem értett a magyarázatból és dideregve ácsorgott a hídfő felé bámészkodva; - hiába, nos, mégiscsak furcsa dolog egy kutyát öngyilkosságra kényszeríteni. Az oktalan állat amúgy sem látja az öngyilkosság aktusában rejlő emberi privilégiumot: a lehetőséget, hogy végső esetben elégtételt és pihenőt szerezzünk magunknak; esetleg új formát a létben, amelynek egyik dimenziója összefogott ellenünk. Einstein, amerikai dolgozatában már ott tart, hogy - régi és együgyű tanítások új szint és fényt kapnak, ha egy kis absztrakt matematikát adunk hozzájuk: - az anyag megmarad, de csak azért, hogy az energia új és új formát alakítson belőle. Mi az anyag, ha nem a test és mi az energia, ha nem a lélek?! A test változik, az energia megmarad: és talán nem aszerint, hogy jó, vagy rossz, hanem erős-e vagy gyöngé?!... De amíg ezeken töprengett, Flórián végigment az Eskü úton ismét, és a Kossuth Lajos utcán s a Rákóczi út elején megállt egy kapu alatt.

- Te örült, lázadozott, micsoda hülyeségek ezek, gondold egy pengőre. Ez a világrejtély, egy pengőért meleget kapsz, fedelet. Egy pengő. Hogyan lehetne egy pengőhöz jutni?!

Relatív. Néha igen könnyű, de máskor lehetetlen. Hosszabb útra nem vállalkozhatik az ember és különben is, hová?! A felöltő alatt levetközni, és eladni a zakót három pengőért: kinek, este nyolckor?! Talán egy pincér megveszi.

De ilyesmivel nem mehetsz be a vendéglőbe. Istenem, ez a kutya bizonyosan meg fog fájni. Fel kell menni Raifhoz, és otthagyni a kutyát.

Kiugrott a kapu alól, és a Mikszáth tér felé sietett. Lyukas cipője csámcsozva jelzett minden lépést, ki- és betódult a víz az eresztékeken.

Raiféknál két gyerek beteg volt, és a kutyát nem vállalták. Most báró Winterstein került sorra: „otthagynom Zsuzsit, nekiadom. Ha emberről volna szó, a feleségemet is nekiadnám, könyörögnék, hogy fogadja el, semmint hogy velem kínlódjék tovább.” De Winterstein St. Moritzban volt, s a lakása zárva. És útközben több idegen embernek felajánlotta a kutyáját, de Zsuzsi betegnek látszott, és Flórián gyanúsnak; mindenki megrázta a fejét és tovasietett.

Ismét a Rákóczi úton volt; esett az eső, a Pannónia elé esküvői menet ért, a menyasszony egy ernyő védelme alatt sietett a kapuig - magas, barna nő volt, „gaálfranci-arccal”. „Mindezt észre kell vennem”, átkozódott Flórián, „mert a szemem lát, a fülem hall és köztük vagyok; de ők már nem látnak és nem hallanak engem és nem akarnak tudni rólam”.

Így bámészkodott, s agya tovább kalimpált, mint egy túltúrázó motor. Néha az öntudat, a gondolkodás plátói tisztasága s a kanti ellenőrzés leköltözik a szívbe és más alantasabb szervekbe - igen -, míg az agyvelő könnyű és vidám mondatokat görget, a fül kis, frivol kuplékon kérődzik - így Flórián egész testével tudta, hogy nagy, csúnya baj érte, de éppen a központi idegrendszer volt az, ami erről nem vett tudomást. De Flórián nem volt örült, mint ahogy a lázas ember nem okvetlenül maláriás. Talán az ötszáz pengő se segített volna rajta. De azt hitte, hogy segítene. Senki se törődött vele az egész világon. Egyetlen agyban se fordult elő, mint gondolat, egyetlen újságban se szerepelt, egyetlen ajakpár nem ejtette ki a nevét. Az ilyen ember talán nem is létezik. A pozitivizmus, sőt a késői perspektivizmus szempontjából mindenesetre olyan jelenség ez, amely legfeljebb relatív jelentőségű. Egyedül Flórián az, aki látja önmagát. De talán tévesen.

És Zsuzsi. De Zsuzsinak nincs szerepe a filozófiában. Vakarózni próbál, de a csuromvizes szőr megakadályozza benne. Ismételten felnéz Flóriánra: a világért se sűrgetően vagy szemrehányóan! csak felnéz. Háttha már történt valami azóta odafönt... vagy nem?! Mindegy. Zsuzsi megnyugszik a végzetben.

Ott bámészkodnak a Rákóczi úton. Folyik a víz róluk, minden oldalon. Egy sivatagban milyen szárazság van most! Milyen jó lehet ott - ha innen nézzük a dolgot! Vagy egy forró kemence mellett, hatalmas, száraz ágyban, aludni!

Továbbúsznak az esőben, amely nem éri be azzal, hogy eshet, hanem ver is.

Vannak szegénységre és vannak gazdagságra született emberek. Ez utóbbiak még rongyos szegényen is bizonyos mértékig a gazdag emberek módjára viselkednek. Ez a viselkedés nem annyira az embertársaik felé irányul, mint a saját idegrendszerük ellen: az ilyen, gazdagságra-hajlamos embernek gyakran semmi tehetsége nincs a pénzszerzéshez. Néha egész életén szegény marad. De sohasem lesznek barátai a szegények közül; és sohasem fog megnyugodni a szegénységben.

Ilyen volt Tóth Flórián.

Amikor este lett, s a késő novemberi, ködös utca benépesült sietőkkel, bámészkodókkal, az utca átutazó-lakóival: akkor Flórián a Baross téren állva, tudta, hogy az utca végleges otthona lett. Agyát gyors és erőszakos kérdések mardosták: hova mehetnék, mit tegyek, hol aludjam, hogyan lehetséges ez, mindenki alszik valahol, de hát, istenem, csak nem állítok be egy távoli ismerőshöz ezzel, hogy aludni hagyjon; inkább bemegyek a Keletre.

A Keleti harmadosztályú várótermében, a padsor végén leült, és Zsuzsi a lábaihoz kuporodott.

Hideg volt a kő, de Zsuzsi nem panaszkodott. Az emberek ilyenkor előkotorják a múltjukból mindazt, ami szebb és jobb volt a jelennél, és sóhajtozva emlegetik. Zsuzsi tudta, hogy aminek egyszer vége szakadt, annak mindörökké vége van. Ezt az emberek mindig kevésbé fogják megérteni. Olyan tulajdonságuk a remény, amely az asszociáló képesség túlfejlesztéséből származik. Az ember megtanult asszociálni, és egyszerre csak képtelen volt megállni vele. Elmosódtak a valóság és a lehetőség határai, minduntalan a képzelődés és remény világába tévedünk, ahol az Egyensúly határőrei belénk puffantanak. A remény kergeti gyilkosságba az egyént, forradalomba a tömeget és háborúba az államot: a siker reménye. Remény nélkül minderre sose kerülne sor.

Így volt ez az ötszáz pengővel is. Akármilyen szigorú mértékkel reménykedünk, mindig ki fogunk hagyni a számításból egy adag emberi lelkiismeretlenséget, önzést és rosszindulatot.

De Zsuzsi mindezt nem tudta. Aludt a kövön, és Flórián aludt a padon. Szemhéjai tüzesek és súlyosak voltak az álmoságtól. Álmában összerándult, egyszer felugrott és körülnézett. Félt, hogy rajtakapják.

Nemsokára hatalmas test nehezedett a padra, amelyen Flórián ült. Vadászruhás, tollas kalapos úr volt, jól táplált német vizslával. A vizsla letelepedett, és idegenkedve szimatolt Zsuzsi felé.

- Jó estét - köszönt zsíros hangon a vadászruhás -, jó estét, jó estét. Látom, szintén kutyával utazik.

- Igen - felelte Flórián. Az alvás lehetősége egy időre megszűnt. A vadászruhás elővette a hátizsákot, kenyeret és libacombot szedett elő, és zabálni kezdett. Egyes darabokat a vizslája elé dobott.

- Hová utazik?! - kérdezte tele szájjal.

Flórián habozva felelte: - Én... Hatvanba.

- Hatvanba?! - rőffent fel a vadász - á, nagyszerű. Én is Hatvanba utazom.

Flórián riadtan pillantott le a Zsuzsi apró, fényes szemeire. A kutya didergett. A kövér vizsla és a kövér vadász lázas igyekezettel ettek. Talán már nemsokára indul a vonat?!

- Én nem ezzel a vonattal utazom - próbálkozott Flórián. A vadász felhorkant.

- Remek! Én se. Ez a tíznegyvenkilences, ez egy vicinális. Tíz perccel később indul a gyors. Azzal megyünk.

Flórián lesütötte a szemeit.

A kövér úr elrakta a bicskáját, és kisimítván, összehajtotta a papirost. A vizsla lustán feküdt el hatalmas lábain, de Zsuzsi apró szemeivel gondosan követte a kövér úr minden mozdulatát. A szegényeket mindig érdekelték a gazdagok tettei.

- Nos - mondta elégedetten a vadász -, amint látom, ön bóbiskol.

- Én?! - riadt fel Flórián - dehogy. - Miért?

- Ez éppolyan - folytatta a kövér úr -, éppolyan, mint Volhyniában, amikor kilenc napig nem aludtam, egyfolytában, ezt hallgassa meg, fiatal barátom, érdemes - be voltak havazva az állások, és én nekidőltem a földhányásnak, hogy állva aludjak, mert már leragadtak a szemeim; és akkor odajön hozzám a Fitzere zászlós, és azt mondja, van egy remek történetem a maga számára, hehe -, de figyel maga, fiatalember?!

- Igen - kapta fel a fejét Flórián -, figyelek. Hogyne.

- És azt mondja tehát, úgymint a Fitzere, hogy mikor a Balkán-háborúban kint voltak öt napig a hegyek között, és nem aludtak egy szemhunyaszt se, úgy mint ők, akkor odajön hozzá a főhadnagy és a vállára üt... de maga alszik.

- Nem alszom - felelte Flórián, de lecsüngő szemhéjai rácáfoltak.

- Határozottan - neheztelt a vadász -, maga ide se figyelt arra, amit mondok. Mondja csak, öcsém, maga... nem úgy aludt maga...?!

- Hogyan...

A vadász végignézett Flórián öltözkén. Nem, mégis, a dolog valószínűtlennek tűnt.

- Ah - legyintett -, maga bizonyosan lumpolt az éjjel.

- Igen. Lumpoltam.

Flórián örömmel vállalta ezt a látszatot. Lumpolni kedélyes, úri dolog. Nyomorogni szégyen. Ehhez kétség se fér.

De a kövér, tollas vadász, semmiképpen se szándékozott ennyiben hagyni a dolgot.

- Mondja! - szólalt meg ismét, miután a didergő Zsuzsit arrébb tolta bakancsos lábaival - mondja csak, van már jegye?!

- Jegyem?!

- Jegye. Kérdelem, van-e már jegye a hatvani gyorsra.

- Jegyem - suttogta Flórián -, nem. Jegyem még nincs.

- Akkor váltani kell - jelentette ki a vadász, fokozódó gyanakvással.

Flórián felállt. Maga mellé húzta Zsuzsit. Itt, a váróteremben nyugodtan alhatott volna egy órát. De túlságosan irtózott attól, hogy valakinek a megvetése közvetlenül érje, hogy hazugságon kapják rajta, hogy megtudják, *miért* álmos.

- Zsuzsi - húzta meg a szíjat -, gyere.

- Halló! - kiáltott utána a vadászruhá - nem arra van a pénztár!

De Flórián határozottan a kijárat felé tartott. Menekült dobogó szívvel. Hátha a kövér bakó utánaszalad, elkapja és: Hé, maga csaló! Maga nem azért ült a váróteremben, hogy Hatvanba menjen! Maga nem azért álmos, mert lumpolt! Maga azért álmos, mert hetek óta nincs lakása! Idegen lakásokon lopja az álmot. Lopja! Lopja! Minden rendes embernek van alvóhelye! Lakása! Hiába titkolja, maga nyomorog!

Flórián kiugrott az ajtón, mielőtt ez tényleg bekövetkezik. Ismét kint állt a nyálas, hideg esőben, és Zsuzsi most már egészen rossz állapotban volt, a hideg rázta és lelógott a feje.

Flórián eltelt keserőséggel. Nem tudott segíteni a kutyán. Zsuzsi számára nem volt Népkonyha a városban; egyáltalán, az első kutya volt, amely a városban nyomorgott - és Flórián már arra gondolt, hogy elengedi. De ez nem segített volna. Elindult az esőben a Rottenbiller utcán lefelé.

Zsuzsi megállt egy sarkon és hányt. Szemmel láthatóan magas láza volt. Flórián felnézett és könnyben és esőben ázó szemei az Állatorvosi Főiskola tégláira meredtek.

Karjába vette Zsuzsit, és megkerülte az épületet. Becsöngetett.

A portás kicsoszogott.

- Ez a kutya - suttogta Flórián - beteg.
- Most nincs felvétel - morogta a portás.
- De beteg.
- Vigye haza reggelig - mondta a portás -, és tegye a kályha mellé.
- Nincs... kályhám - buggyant ki a kétségbeesés és szégyen Flóriánból - a kutya...
- Sajnálom...

Flórián lábát a vasrácsos kapu közébe vetette, és benyomta a kutyát. Azután, képtelen gyorsasággal szaladni kezdett.

A sarkon megállt, lihegve. Visszanézett s úgy látta, hogy Zsuzsi nincs az utcán.

Tehát a portás nem dobta ki, mégse.

Micsoda szerencse, gondolta Flórián minden irigység nélkül, hogy nem ember. Mégis, kutya: hát befogadták.

Elindult, vissza a Keleti felé.

Az éjszaka története azután már meglehetősen összefolyt az emlékezetében. Egyfolytában sohasem aludt félóránál többet, de szunyókált a padon, a posta előtt és bent a váróteremben. De ez nehéz, kínzó, nyugtalan alvás volt, zsibongó idegekkel, rettegve és a kielégülés reménye nélkül. Egy darabig azt álmodta, hogy Zsuzsi nyalja a kezét. Hajnaltájt egy keselyű orrú ember hajolt fölé, belerúgott a sípcsontjába és röhögött:

- Szól a kakas, kelj fel pasas.

Körös-körül álmos parasztok cihelődtek.

Ha a mi embereink valamely más bolygón élnének, bizonytalán a Föld lenne a pokol, amelybe haláluk után száműznék őket. Sőt, lehet, hogy ezzel éppen ráhibáztam az igazságra.

És ennek a lassan fejlődő pokolnak mai állapotában immár csupán hét főosztályt kell megkülönböztetnünk. Az első osztály a Bürokrácia Pokla. Ebben a pokolban iskolapadszerű rekeszre van osztva minden. Láthatjuk az asztmatikus embert, akinek orvosa megtiltotta a járást s akinek mondjuk: Ülhetési Engedélyre van szüksége, s aki ezért már kilencednapja megállás nélkül jár két pad között ide és vissza. Bele fog halni, de megszerzi az Ülhetési Engedélyt, a kellő mellékletekkel, előírás szerint.

Itt látható a fiú, aki Budapesten született s az apa, aki külföldön. A fiú örökbe fogadja az apját, miáltal az is magyar állampolgárrá válik.

Itt látható az Előzékeny Hivatalnok, aki elintézi az aktát, anélkül, hogy meghallgatná a felet. Minek fáradjon a fél?! És itt látható a Goromba Hivatalnok, aki meghallgatja a felet, és nem intézi el az aktát. Mindegy.

És itt látható a Csodabogár, akit elítéltek, mert nem tudja bebizonyítani, hogy az illetőségi bizonyítványa nem hamis; és akin nem lehet az ítéletet végrehajtani, mert, hogy az illetőségi bizonyítványa hamis: szintén nem bizonyítható. Annak az egyszerű ténynek az áldozata, hogy jogrendünk nem ismeri el a negatívumok bizonyíthatóságát, csupán valószínűsíthetőségét, mint olyant. És itt van az a közhivatali kérvényező akta, amelyet nyolcvan év előtt nyújtott be iksz ipszilon és amely most kedvező elintézt nyert, azonban az erről szóló értesítésre iksz ipszilon nem jelentkezett - mert azóta már a fia is éhen halt -, s ebből a megnövekedett jövedelemre következtetve, hatalmas adót róttak ki rá, amely nem lévén behajtható, az unokákra érvényesítetik, akik közül az egyik tegnap szökött meg a szegényházból, a másik viszont hetek óta abból él, hogy az indokolást, amellyel szegénységi bizonyítványra irányuló kérését elutasították, félkilós papírzacskókra vágva, eszi.

A második pokol a Haladás Pokla. Az emberi haladás fontos lépéseit egészen a huszadik század elejéig Európában tette meg. Az emberi haladás ugrásszerűen, forradalmak segítségével következik be. Néhány évtizeddel a forradalmak után társadalomtudósok bukkannak fel, mint a gombák; és különböző módszerrel egyöntetűen bizonyítják, hogy mindaz, ami történt, azért történt, mert így kellett, hogy történjen. A nagy forradalmak háromféle alaptípusra oszthatók: a szabadság forradalmaira, az értelmiség forradalmaira és gazdasági forradalmakra.

Szándékosan használtuk ezt a sorrendet. Napjainkban eljutottunk odáig, hogy szükségleteinkhez képest szabadok vagyunk; jogunkban áll felvilágosodottan gondolkodni - ha pedig szüleink elég ügyesek voltak kellő vagyont összeharácsolni, akkor semmi sem áll már boldogságunk útjában.

Egészségünket nem fenyegetik pusztító járványok, se lelkiismeretlen kuruzslók. Az emberiséget ma már, a halandóság szempontjából két - mindössze és egyszerűen két részre lehet osztani: az egyik részt a bőség öli meg, a cukorbetegség, érelmeszesedés, valamint a rák fegyverével -, míg a másik részt a szükség, a fiatalkori nélkülözések, a rossz táplálkozás és orvossághiány. Nincs többé kasztrendszer: minden ember tönkremehet és minden ember meggazdagodhat, de aki későn megy tönkre, az már nem szabadulhat meg a súlyos hájtól, amely agyára és szívére nehezedik, és aki későn gazdagodik meg, az sem tudja az ifjúkorában leromlott szervezetét újjáépíteni. A sötétség századában megszámlálható igazságtalanságok történtek: néhány boszorkányégetés, jobbágyok brutalizálása - de ma megszámlálhatatlanul, milliószámra, naponta történik ilyesmi. Naponta százezer pörös ítélet, százezer furfang, százezer rágalom és erkölcs-telen merénylet, millió láthatatlan, alattomos gonoszság. A sajtó ontja a tudást, de a tudás

csak határtól határig terjed, az igazság minden vidéken másképp hangzik. Az írók már nem a világosságért küzdenek, hanem a homályért, amely mindent eltakarjon. A statisztikusok a gépek eltűnéért imádkoznak, a gépész a munkás megsemmisüléséért. A kocsi megtelt; megtelt felvilágosodással, adatokkal, egyszerűséggel, haladással: az ember lentrekedt. Itt futnak ezek a kocsik körös-körül, büszkék lehetünk rájuk és elébük fekkethünk.

És a haladás pokla mellett itt van íme a maradiság pokla. A haladás elgázolta a híveit, de békén hagyta az ellenfeleit. A népesség lépten-nyomon megoszlik; az egyik úr a televíziótól várja a lelki üdvösséget, a másik még mindig a hangosfilm létjogosultságán vitatkozik. Itt vannak a szabad erkölcsök mártírjai és itt van százezer szerelmes, akik még mindig azért nem lehetek egymáséi, mert az egyikük családjából valahol elkallódott egy ipszilon.

És itt van a háborúk pokla. Régen, a sötétség századaiban, ez is másképp volt. Néhány ember mérkőzött meg a százazrekért. Ma milliók mozdulnak meg néhány intrikus intésére. A világosság százada kiirtotta a háborúkból a lovagiasságot és hitet; méltatlannak találván az eszményesített háborút: háborúsította az eszményeket.

És itt van a bizalmatlanság pokla. Ez talán nem új?! De. Sohasem volt a bizalmatlanságnak olyan reneszánsza, mint ma: polgári erény lett, üzletemberek, családok jelmondata. Az óvatosság a legszebb férfierény; hagyjuk a vakmerőséget az öregeknek, akik semmit se kockáztatnak vele. Ne bízz felebarátodban: mert egyenesen azért szenved, hogy neked a részvét érzetének kényelmetlenségét megszerezze; azért nősz, hogy a gyerekeit neked kelljen eltartani, azért nyomorog, hogy a te pénzedet elkunyerálja. Egy darab kenyeret adhatsz neki, de ne fogadd be a házádba, ha álmos és fekhelyet akar: mert bizonyosan lopni, ölni és gyújtogatni akar. Mindenki aljas, csak te nem vagy az; mindenki tolvaj és mindenki tőled akar lopni; zárkózz be a házádba, és csak akkor nyiss ajtót, ha utolsó órádat éled: akkor már mindegy neked.

Nem a hazug emberek okozták ezt az általános és programmá lett bizalmatlanságot a becsületesek szívében. A hazugság nem reveláció, hanem annak a megkerülése: diplomácia. A hazugok terjesztik rólunk, hogy hazugok vagyunk és szükség van a bizalmatlanságra. A felfegyverzetek terjesztik a gyöngékről, hogy háborút akarnak, s hogy szükséges a védekezés ellenük. A csalók intik óvatosságra egymást, a rágalmozók verekszenek a becsületükért; a paráznák takarják le a szobrokat: az istentelenek üldözik a nekik nem tetsző vallásokat. A gonoszok mind bizalmatlanokká váltak; a bűnösök kérlelhetetlenekké; s a gazdagok túlságosan zsírosnak találják a szegény ember húslevesét.

És vajon ki nem ment át a szerelem poklán?! Ki ne találta volna úgy, hogy a természet rendjét szétzúzta benne az ember: káros szokásaival, amelyekhez ragaszkodik, kapzsiságával, álszemérmével és gyöngeségében elkövetett gazságaival?! Vajon nem harcol-e kétezer nő az egyenjogúságért s nincs-e milliárd, aki már ma erősebb a férfinél?! Ki ne tanulta volna meg, hogy a nászéjszakát éppoly kevésbé sikerült intézményesíteni, mint ahogy nem lehet konzerválni a szerelmet. Ki ne szerette volna reménytelenül a barátja feleségét és kinek kellett a nő, aki reménytelenül szerette őt?! Ki ne tudná, hogy a szép és kíváncsú asszonyok óvatosak és hidegek; ki nem tette még boldogtalanná azt, akit boldoggá akart tenni?!

A lány szerencsétlenné válik ebben a társadalomban, ha megtagadja a szerelmet; és szerencsétlenné válik, ha átadja magát a szerelmi váagnak. Az asszony boldogtalanná válik, ha becsületes és becstelenné válik, ha boldog. Nem pokol-e az az élet, amelyben boldog csak akkor lehetsz, ha megtalálod a nőt, aki szeret és akit szeretsz; (öt másik ember békességén keresztülgázolsz érte) és ugyanakkor megnyered a főnyereményt.

És itt van a fiatalság pokla.

A fiatalságé, amelyre húsz év előtt, a gyerekoszobákban vagy utcasarkokon irigykedve csillant az öregedő bácsik pápaszeme: ezek a bácsik ma is öregednek még, a pápaszemük vidáman csillog, de már nem irigyelnek minket. Sőt: haragszanak ránk; félnek a szemrehányásainktól. Magam is azok közé tartozom, akik megfulladnak kételyeik páncélja mögött, de inkább megfulladnak, minthogy a saját benső kényelmükért az első hívó szóra kikászálódjanak belőle. Irtózom a hangos prófétáktól, akik lelki étlapjukat a szakállukon hordják, a filozófia emberévőitől, városi remetéktől és különféle fűszeresektől, akik üdvösséget árulnak. Egészen fiatal éveimben senki sem hallotta nézetemet semmiről; mialatt magamban végigjártam az utakat, amelyek sehova sem vezetnek, meghallgattam mindenkit, akit digresszív magatartásom abba a meggyőződésbe ringatott, hogy neki kell megtöltenie a bennem tátongó ürességet; és ma már tudom, hogy bár mindenki bölcsebb nálam, mégis egyformán gyámoltalanok vagyunk.

Mi, akiket, kissé akadémikusan, mai fiatalságnak neveznek, a közvetlen múltnak igen sokat köszönhetünk. Hogy csak a legfontosabbakat említsem: a világháborút, a túltermelést, kilencvenötmillió munkaképes koldust, Népszövetséget és a prohibíció eltörlését, ami még akkor sem örömdetes, ha a nők első és eddig egyetlen politikai sikerének bukása volt, hogy úgy mondjam. Olyan irreleváns az egész, mint a háború után az Egyesült Államok népének óriási öröme a német imperializmus letörésén; amiről nem tudták, mi volt - mint ahogy nem tudják, hogy most van helyette: japán imperializmus, angol imperializmus, cseh, rengeteg új kisebb, talán eszkimó imperializmus, és mindenesetre megmaradt a német imperializmus is, csak átkeresztelték.

Mondom, a leggyönyörűbb auspiciumok között indultunk nehéz, de céltalan pályánkra. Beleszülettünk egy társadalomba, amelynek terhére vannak a fiai; egy irodalomba, amely önmagát szorította korlátok közé, de ezt a kormányra vagy a közönségre fogja; egy emberietlen, érzéseit szégyenlő, hazug, jellemtelen, nagyképű, üres korba, amely lázongást és elégedetlenséget színel, holott lusta és elégedett. Ez a kor a főúri esküvőkön, a mások pénzének szolgálatán: állandó, éhes, céltalan, tülekedő, izzadt kibicelésen elégül ki; a szerencsés ember ráül a pénzére, és a máséra bámul nyálas ínnyel; a szerencsétlenek körülállják, kezüket tördelik, de nem emberi jogaik tudatában, hanem bizonyos tisztelettől áthatva.

A társadalmi átrétegződésre irányuló kísérletek világszerte igen eredményesek voltak: nagyjából megerősítették az uralkodó osztályokat és további százötven évre biztosították őket mindennemű meglepetés ellen. A háborúk is eredményesnek bizonyultak: mindenki elvesztette őket. Közvetlenül a születésünk előtt, és valamivel azután óriási támadás indult a betegségek ellen; hetvenöt százalékukat legyőzték a nagy rajongók - csak hogy a gyógyszert, amely még meleg volt áldott kezüktől, nem a betegek kezébe adták, hanem a gyógyszertár-engedélyeseikébe. Megszabadítottak néhány millió embert a lassú és kínos haláltól, és így lehetővé tették nekik, hogy gyors és kellemes halállal haljanak meg a háborúban; amelyeket régente az igazság védelmének tartottak, ma ellenben kétségtelenül általuk védekeznek az igazság, vagy mondjuk, igazságos követelések ellen. Divatba jött az, hogy idegen világrészben térképeket rajzoljanak olyan emberek, akik már az elemiben megbuktak a földrajzból, és határokkal játszanak olyanok, akik a Baedekerrel a kezükben is eltévednek, ha erre sor kerül. Megszoktuk, hogy intellektuális pályát választani éppolyan kínos könnyelműség, mint volt régen a dzsentrilány szökése a színpadra; megszoktuk, hogy színpadainkon kaméliás hölgyek haldokolnak örök egészségben, amikor százezer tüdőbajos földműves gyerekről nem lehet írni: meg fogjuk szokni, végeredményben, azt is, hogy ujjal mutogatnak ránk, ha mindezek ellenére is még mindig, vagy már megint hiszünk valamiben.

Miután megtanultuk, nem létezhet az, ami elképzelhetetlen; és elképzelhetetlen, ami nem létezik: tulajdonképpen nem is maradna miben hinnünk. Ha nem volnának köztünk is tárgyilagosságok, akik rámutatnak arra, hogy amíg nem méltóztattunk észrevenni őket, a bolygók se léteztek és a spirochaeta sem.

- Miben higgyek?! - kérdezte magától Tóth Flórián, amikor a kapu kő tönkjén ült, az Állatorvosi Főiskola előtt.

Már délelőtt bentjárt. Zsuzsi meleg kórházteremben, külön ketrecben feküdt; megismerte Flóriánt, és megcsóválta a farkát, hogy jelezze ezt. De már a végét járta, és Flóriánnak alá kellett írnia a beleegyező nyilatkozatot, mely szerint Zsuzsit kivégezhetik.

Utána visszament a terembe, megállt a ketrec előtt és bebámult Zsuzsira.

- Zsuzsi - motyogta -, én vagyok az oka. Én vagyok a hibás; magammal vittelek a nyomorba, mert szerettelek és mert ragaszkodtál hozzám. Egy kockacukrot sem adhatok neked, most, mielőtt kivégeznek. Kivégeznek, Zsuzsi, értesz engem?! Engem nem fognak kivégezni, mert nincs senkim, aki aláírja a beleegyező nyilatkozatot. Holott, hidd el, az egész társadalom, úgy, ahogy van, szívesen beleegyezne. Már látszik rajtam a nyomor. A barátaim részben letagadtatják magukat, részben azt mondják, hogy ne vegyem rossz néven, de...

Flórián megtörölte a homlokát és a szemeit.

- Isten veled, Zsuzsi - suttogta -, kívánom, hogy könnyű halálod legyen. Ez minden, amit mi, szegények kaphatunk. Szolgálj. - A kutya erőlködve két lábra állt a ketrecben.

Flórián megborzongott.

- Gonosz voltam hozzád - sírt -, de milyen egyedül maradok.

Felhajtotta a gallérját, és hátra se nézve többé, kiment.

A kapu előtt fáradtan leült a kő tönkre.

- Bizonyosan szabad lesz újjászületnie - gondolta -, mert nem zúgolódott az irdatlan szegénységünk miatt. Talán csak valami fényes, gazdag kutya lesz, ha újjászületik! - ezzel vigasztalta magát - annyi gazdag kutya van.

A Rákóczi útig ment céltalanul. Itt megbámulta a kirakatokat és minden vasrácsot, amely egy fa tövét vette körül. Bámulatosan hamar megtanulta, hogy az ilyen vasrácsok alatt, papír és törmelék között, aránylag gyakran akadnak pénzdarabok. De eddig nem volt szerencséje, és nem is volt tisztában vele, hogy ha találna egy pengőt, tulajdonképpen felvenné-e?!

A második sarkon beleütközött Sugár úrba.

Olyan álmos és fáradt volt, hogy a köszönés is nehezebbre esett. Azonkívül Sugár urat még a vidékről ismerte valahonnan, és nem akarta előtte is leleplezni a sorsát. De Sugár úr, aki a jobb időkben ismert műgyűjtő volt, és szerette a beszédtechnikáját bámuló fiatalembereken trenírozni, belekarolt.

- De kedves Tóth úr, olyan rég nem láttam. Talán beteg volt?

- Nem - felelte Flórián -, nem, miért lettem volna beteg?! A kutyám megdöglött - tette hozzá, hogy okát adja mogorvaságának.

- Nézze, ebben a házban lakom. Itt vannak a termeim, a negyedik emeleten. Maga mindig érdeklődött a régi dolgok iránt.

- Igen - sóhajtott Flórián. Megfigyelte, hogy ha öt percre egyik lábára nehezedett, már el is zsibbadt az teljesen.

- Most régi bútorokkal foglalkozom, tudja - vonszolta Sugár úr a kapu felé -, közelebbit nem mondok, meg lesz lepve.

- Bizonyosan - bólított a fiatalember. Szemei körül zsibongott és feszült a bőr.

- Gyerünk, mondom, meg lesz lepve.

Felmentek a félemeletig, és Sugár betessékelte Flóriánt a felvonóba. A villany zúgása andalítóan zsongott a fülében. Kétségbeesetten küzdött az álmoság ellen.

A lift megállt. Baloldalt névjegy fehérlett az ajtón: Sugár M. Lajos, műkereskedő. A jobboldali ajtón ellenben tábla: „Sugár-termek” felírással.

Sugár úr pedáns ember volt. Még egyszer közölte Flóriánnal, hogy „egészen speciális dolgokat” fog látni, valósággal múzeumot; majd becsöngetett balra és kijelentette, hogy itthon van, csak a raktárba megy, azután előkereste a kulcsait, kinyitotta a jobboldali ajtót, bocsánatot kért, hogy előremegy; természetesen előrement, felgyújtotta a villanyt.

A fényzőnben tizenegy ágy sorakozott Flórián káprázó szemei előtt.

Máris megfigyelte, hogy míg az utcai hideg serkentően hatott rá, addig a szoba melege valósággal kirobbantotta belőle az álmoságot. Itt, pláne, központi fűtés volt. Ellenállása megolvadt ebben a pokoli melegben; a szőnyegminták hol szét, hol összefolytak szemei előtt.

A tizenegy ágy kontúrjai azonban élesen szökkentek a csontszín fal muzeális háttéréből. Sugár úr elégedett mosollyal állt a ritka gyűjtemény fokán. Jó eladó lévén, hallgatott: várt, amíg a vevő magához tér meglepetéséből. Mert Flórián, e pillanatban aránylag inkább a vásárlók világához tartozott, és Sugár úr, lekapva arany cvikkerét, célba vette azzal, mondván:

- Nos, hát, kedves Tóth úr, látja. Ez itten, ebből csak egy van Pesten. Mikor én ott lent a használt bútorokkal kezdtem, mindig az volt a vágyam: csinálni valamit, amiből Pesten is csak egy van. Műgyűjtő van sok; de nézzen csak ide. Ez az ágy I. Lajos bajor király trónjába került. Lola Montez feküdt benne. Látja ezt az ágyat?! Kilenc ezres ajánlatok közt turkálhatok. Nincs kedvem eladni. Nem szólva Marie Jeanne Dubarry ágyáról, ott a jobb sarokban. De innen nem lát oda, lépjen közelebb. Ez a barokk ágy bizonytalan eredetű, de egyik legszebb darab: amint látja, ezek a faragások a lábnál Hardouin-Mansart versailles-i kastélyát ábrázolják kicsiben. Ez az óriási alkotmány itt egy tetuáni bordélyházból való; négy személyes. Itt van két reneszánsz-ágy: az egyik boroszlói Borbáláé volt és egy budai alagútban találták. Figyelje meg ennek a rokoko-chaiselongue-nak a rugózását Mintha...

- Egy pohár vizet - kérte Flórián. Sugár úr félbeszakítván előadását, kiment.

Flórián szemei mágneses erővel, ellenállhatatlanul csukódtak össze. Ha nagy erőfeszítéssel szétrántotta a szemhéjakat: rögtön lezárultak megint. Végtagjai ólmos nehézzé váltak ebben a melegben: és előtte tárták ki ölüket az ágyak. Tizenegy ágy: némelyik meg is volt vetve, korhű ágyneművel, letakarva takaróval - milyen puhán lehetne feküdni ebben a marokkói társzekérben, vagy itt... és ebben... és elnyúlni rajta... benne... rá...; és észre sem vette az átmenetet, már feküdt és aludt.

Természetesen Sugár urat meglepte, és igen kellemetlenül érintette ez a fordulat. Az ismerős fiatalember, akit, bizalmatlanságát legyűrve, felhozott ide, hogy önzetlenül és kivételesen megmutassa neki legfőbb kincseit: ez a fiatalember sáros lábakkal belefekszik Dubarry ágyába és alszik! Egy csavargó! Sugár úr szíve egyetlenegyszer nyílt meg, egyetlenegyszer akart jót tenni, barátságot és bizalmat mutatni egy félig ismeretlen ember felé: no, de soha többé. „Ebből okultam, nem érdemes az emberekkel másképp bánni, mint ridegen és gorombán.”

Így bándott magában Sugár úr, mialatt rángatta, lökte, majd amikor ez eredménytelennek bizonyult: ütötte, tépte Flóriánt. A fickó halálosan aludt, öntudata pillanatok alatt olyan mélyre zuhant, hogy nem érezte a testi fájdalmakat. Mindezt a meleg tette és a látvány: a rengeteg ágy.

Végül hirtelen lökést érzett, végigzuhan a szőnyegen, feltápáskodott. Bár még negyedórája sincs, hogy belépett ide: már fogalma sem volt róla, hol van és mi történt vele. Teljes kábulatban botorkált le a lépcsőn. A Rákóczi úton állt, dülöngélt, ázott, didergett és mindezek mellett bóbiskolt is.

Olyan érzése volt, hogy a teste nem bírja tovább. Minden, *minden* jobb lett volna, mint itt állni az utcán.

Egy sarokkal lejjebb, valaki megszólította:

- Szép fiú.

Flórián tovább botorkált. De a nő utánaeredt. Talán házbére volt esedékes; vagy hétfő volt, amikor a babonások jobban igyekeznek.

- Csak egyszer próbáld meg velem - suttogta egész közelről. Flórián, immár életveszélyes nyomorában, kétségbeesetten menekült a nő elől, mert érezte a mosatlan szájának leheletét, és undorodott tőle. De a nő elkapta a karját:

- Itt lakom.

Flórián megtorpant. A fekete falú házra bámult. „Itt lakom.” Lakom! Lakás. Lakás. Hm.

Elindult a nő mögött. A kapunál már előre érezte és élvezte a meleget. A szeme körül tűszúrások kínozták.

- Adjál öt pengőt - mondta a nő -, a kapus nem enged be különben. Előre kell adni.

Flórián megtántorodott. Még mindig újabb csapás. A falhoz kellett támaszkodnia, aztán így vánszorgott ismét a Rákóczi útig. A nő mögötte jött és szidta.

A Royal Nyomda és Lapkiadó Rt. vezérigazgatójának titkárnöje volt Teleki Alice. Magas, karcsú, szőke, kissé kimérten barátságos asszony, aki Darvas Péter bizalmasa, sőt néha tanácsadója is volt, s a vállalatnál le- és felfelé hangsúlyozott tiszteletnek örvendett...

Teleki Alice tizenhét éves korában került fel Pestre. Itt fejezte be a középiskolát, állást kapott egy szerkesztőségben. Tanulékony, csöndes, okos lány volt: talán csak azért nem volt szép, mert nem volt eléggé lágy; ő maga mondta néhányszor: „Olyan sok dologban van szerencsém, a szerelemben sohasem lesz.” Talán ezért voltak az arcvonásai kemények és csaknem nőietlenek. Szemébe nézett mindenkinek, szürke szemeiből határozottság, tiszta értelem sugárzott - és elutasítás. Mert húszéves korában jött el az első szerelmes pillanata, és meg kellett bánja azt is. Feleségül ment egy csinos, fiatal atlétához, akinek jó fizetése volt, és nem kellett dolgoznia érte. Ezt a férfit Gyéressy Viktornak hívták. Három hónapig éltek együtt.

Alice úgy képzelte, hogy mind a ketten dolgozni fognak. Csakhogy Viktor valamilyen ürüggyel rávette a feleségét, hogy ne járjon be a hivatalába. A férj sem járt be soha: a fizetést sportbeli érdemeiért kapta.

Alice úgy vette észre, hogy reggeltől másnap reggelig egymás mellett ülnek a kétszobás lakásban egy férfivel, akinek nincsenek mondanivalói, aki ellenben azért nősült meg, hogy tíz esztendei önmegtartóztatásáért elégtételt vegyen a női nem erre a célra delegált tagján.

Az a férfi volt, aki erős, csinos, kellemes és ennek ellenére tönkreteszi a nőt ügyetlenségével, oktalan és egyoldalú mohóságával: a csalódott asszony azonosítja ezt a férfit a férfiakkal, ezt az örömtelen üzekedést a szerelemmel; és még jó, ha életük végéig együtt maradnak, s nem más issza meg a levét annak, amit az első férfi elkövetett.

Bizonyos mértékig az a helyzet, hogy csak megközelítően sikerült házasságba a férfinak s nőnek egy távolságból kell érkezniök. Hogyan találkozzék az a nő, akinek teste és lelke megérett a házasságra: azzal a fiatalemberrel, akinek csupán a teste érett meg?! És hát, ez a testi érettség is... egy kicsit több kell hozzá. Minden szerelemhez kell egy kis művészet is, az első három napon. De csodálatos: az oktalan barom, a szarvasbika, az őzbak, a fácánkakas akkor is bűvészkedik és udvarol még, amikor már semmi sem áll a végső győzelem útjába. De az ember, ha szerencséjével, vagyoni állásával vagy másért megkapta a nőt - s azt az esküvő után azonnal eltéphetetlen kötelékek erősítik a nászágához -, az ember azonnal és minden művészkedés nélkül behajtja rajta, amivel tartozik: s a legritkább esetben jut eszébe, hogy segítsen a nőnek megtalálni a helyes utat, amelyen önmaga igen későn vagy sohasem jut el a kiegyensúlyozott fizikai léthez: például a saját teste teljes ismeretéhez.

Természetes, hogy ilyen körülmények között minden második nő a házasság előtt vagy után, vagy azon kívül keresi a választ arra a kérdésre, amelyet igen egyszerűen így formulázott meg magának: hát ez lenne az egész?!... Teleki Alice súlyosabb eset volt. Ő ezt a rövid életű házasságot súlyos sérelemnek tekintette, élete integritásának sérelmét látta benne, azonkívül ezt a végérvényes megállapítást: „mindig éreztem, hogy nem szabad a függetlenséget feladni ilyesmiért; igazam lett; nem is adom fel többé.”

A számításba hiba csúszott, az „ilyesmiért” szóval. De Alice nem tudhatta. A választ közös megegyezéssel mondták ki; Alice nem élt a névviselési jogával, és az egész ügyet betemette a homok.

Amikor a Royal Lap- és Kiadóvállalathoz került, már kitűnő híre volt a szakmában. Darvas maga mellé vette, és Teleki Alice elért annyit, amennyit el akart érni: egy kevés befolyást, sok munkát, anyagi függetlenséget.

Huszonnégy éves lett: ha szemébe nézett valakinek, egy árnyalattal feljebb ívelt a szemöldöke. Vállai szélesebbek, dereka még keskenyebb lett. Hosszú, vékony, finom kezei voltak. Egész lényéből hiányzott az érzékiség árama, de az ujjai fehérek s íveltek voltak, mint a térdhajlás, s mintha a lágyék bőréből szabták volna őket.

Este tizenegykor végiment a Rákóczi úton. Az Irányi utcában lakott.

A vicéné takarított nála. Egyszoba-hallos lakást bérelt, s a saját tervei szerint bútoroztatta be. A hideg vacsora az asztalára készítve várta.

Megevett egy szelet hideg sertéshúst s egy pohár bort ivott hozzá.

Azután levetközött, s pizsamában végigfeküdt a rekamién. Kiemelte Norman Angell régi könyvét a háborúról. Olvasmányában nem irányították belső ösztönök. Angell most Nobel-díjat nyert, Alice elolvasta a könyvet. De elolvasta: mert hallatlanul erős kötelességtudás élt benne, minden olyan feladattal szemben, amelyet igazságosnak érzett.

A házban nagy tiszteletnek örvendett. Egy pesti házban a férfinek jó híre van, ha nők járnak hozzá; a garzon nőnek jó híre van, ha nem járnak hozzá férfiak. Ebből is látható, hogy milyen felfogás uralkodik a pesti házban.

Alice nem túrt magában idegességet. Az idegesség minden tünetét, megnyilvánulását és fajtáját kinyomozta és száműzte önmagából. De hallatlanul idegesítette a pletykázás és a pletykával szembeni reménytelen küzdelem.

Éppen ezért, férfi még nem tette be a lábát Teleki Alice lakásába, Gyéressy egy ízben - három évvel a házasságuk felbontása után - találkozott Alice-szal. Tréfás modorban felvetette az eszmét: beszélgessenek egy órát régi dolgokról; az Alice lakásán.

Őszintén szólva, az asszony egy félpercre csábítónak találta az ötletet: csábítónak találta, hogy teljesen neki kedvező körülmények között fogadhatja a férjét: a saját lakásában, függetlenül, mint tulajdonos és vendéglátó. De amint a volt férje arcára pillantott, s meglátta rajta az ismerős, várakozásteljes mosolyt - egyszerre megborzongott, lerázta magáról az egész ötletet, mint a kutya a sarat.

És amikor hazament, a házmesterné a kapuban ült. „Jó estét, Dolesálné” - köszönt Alice -, „jó estét, kisasszony” - felelte Dolesálné, aki a levett Gyéressy névről mitsem tudott. És „jó estét vicéné” és „kezit csókolom, kisasszony, már fönt van a vacsora”. És „a Bimf úr, már ciánózás után?” „Igen, Teleki kisasszony, de mondok magának valamit: ez a cián még utólag is elég bűdös; még a kávéházban is érzem, mert benne van az orromban.”

Mindez elmaradt volna, ha Teleki Alice egy férfivel jön haza. Akkor csoportok alakultak volna a háta mögött. Utóvégre semmi közük hozzá és mégis. Lici hallani vélte volna a suttogásukat; amint megtárgyalják, ki ez a férfi, ez a Férfi, ez a férfi, ez a FÉRFI, és mit csinálnak odafönt és mi lesz azután, ha gyerek lesz, és elveszti az állását és a pasas meglóg?!...

Hát így, elképzelvén ezeket, Teleki Alice kizárta a férfiakat magánéletéből. Indokolása egyszerű és világos volt, amint azt egy tőle származó levéltöredék mutatja: „...tudod, néha irigylem a vétkező nőt, aki rögtön megbűnhődik érte; irigylem a szenvedő, kínlódva vágyakozó, reménytelenül szerelmes lányokat - néha elmegyek, kitépetem a szemöldökömet, fölöslegesen daueroltatok, visszatartom a lélegzetemet: hiányzik nekem a szenvedés, de nem az, amiben részem volt: a tévedés szégyene, amit az intellektuális ember érezhet egy rosszul sikerült házasság után, nem is a büszkeségem ellen akarnék merényleteket elkövetetni valakivel -, egyszerűen, szeretnék egy férfit, aki sokkal erősebb nálam, aki sokkal férfiasabb nálam, aki

sokkal okosabb és ügyesebb nálam, vagyis olyan férfit, amilyen nem létezik... csak az ismer-tethetné meg velem a fizikai szenvedést - vagyis a szerelmet, ahogy gondolom -, azáltal, hogy nem engedne felülkerekedni többé. Szóval: reménytelen; mindig erősebb leszek a támadó félnél...”

Külön szobája volt a szerkesztőségek emeletén, arra az esetre, ha a Vezérnek ideát lenne tárgyalása. Ebben a szobában ritkán tartózkodott.

Flórián, az ötödik napon, rommá lett emlékezetének ködében keresgélve, rábukkant a Royal-nyomdában tett látogatására, két év előtt. Darvast kereste akkor, ajánlólevéllel. De másodszor is el kellett volna jönnie, és azt hitte, másodszor elmenni valakihez: szegyen. Pláne, ha először hiába ment. A várakozás ideje alatt a titkárnővel beszélgetett. Semmitmondó beszélgetés volt, és Teleki Alice - aki akkor átmenetileg éppen Gyéressy Viktorné volt -, semmi esetre sem emlékezett már rá. Flórián is elfelejtette volna, ha a nyomorúság nem kényszeríti rá, hogy mindenkire emlékezzék, aki esetleg segíthet rajta.

De, belátván, hogy ilyen állapotban úgyse juthat be senkihez, nem is került a nyomda- és kiadóvállalat épületének, hanem a szerkesztőségbe ment.

A gondnok fülkéje előtt megállt. A sárvizes ruha dél óta keményre fagyott rajta.

A gondnok vállat vont. „A nagyságos asszony a másik épületben van. Tessék átmenni az igazgatóságba.” Összehúzott szemekkel nézte Flóriánt.

- De nekem azt mondta, hogy itt várjam meg, a szobájában.

- Ide fog jönni?!

- Igen.

A gondnok odaadta a szobakulcsot egy altisztnek, az altiszt kinyitotta az ajtót, és Flórián belépett. Komoly munkaszoba volt ez, de öblös karszék tárult Flórián elé, és most már csak az volt a kérése, hogy addig el ne aludjék, amíg az altiszt bent van.

Mintegy másfél órát alhatott. Melegen, zavartalanul, mélyen, boldogan. Mintha egy tonna tejfölbe ugrott volna, s most meglassúdott mozdulatai mellett is már a száját öntené el a puha, tömör anyag; összefüggő álma nem volt, csak széles aranyfoltokat látott, és úgy rémlett, hogy nyár van, holott tél. Valaki gyengén megérintette a vállát, s amikor ez nem használt, erősebben.

Flórián, az ilyen alkalmi alvások után, elmondhatatlanul nehezen ébredt. Amilyen könnyen merült transzszerű álmába, olyan nehezen értette meg, hogy ismét az ébrenlét Sarkvidékén jár. Többször belenézett az idegen arcba, amely föléhajolt, elcsodálkozva és értetlenül - egyre többet jegyzett meg magának belőle, s végül eszébe jutott, hogy a Royal-szerkesztőségekben van, s valahogy feljebb ült a széken.

Komor és mégis jóindulatú, hosszúkás, barna arc hajolt fölé; majd, amikor Flórián magához tért, diszkrétén visszahúzódott egy méternyire.

- Bocsánat - idős, ősz hajú úr volt, és halkan beszélt -, sajnálom, hogy felköltöttem. Az alvás irigylésre méltó. Irigylem önt.

- Igen.

Flórián egyre keserűbben látta, hogy az alvásnak vége. Megfeszítette minden idegszálát, hogy figyelni tudjon. A fene egye meg ezt a komédiát: mit beszélnek hozzá folyton, amikor nem

képes figyelni! És miért is figyeljen - lázongott -, semmi oka nincs rá, semmi köze az emberekhez. De ez a finom öregúr halkán beszélt, és halk, hangsúlyozott mondatai erőszakosabban hatoltak a hallgató tudatába, mintha kiabált volna.

- Ön képes valamire, amire én képtelen vagyok.

A hangjából őszinte, vad irigység áradt.

- Persze, vannak, akik elbújnak a bajukkal a világ elől, és bár tudják, hogy képtelenek aludni, mégis lefekszenek az ágyba, és ott fetrengenek reggelig; tíz év óta és még tíz esztendeig. De én nem így teszek. Reggel reggelizem, délben ebédelek, este bemegyek a szerkesztőségembe, dolgozom, tizenegykor sétálni kezdek, kávéházba, szerkesztőségbe, hajnali kocsmába, dunaparton: amíg aztán megint reggelizem, és így előlről kezdem másnapig. Minden pincér, sofőr és altiszt és járókelő engem tart Budapest legzüllöttebb fráterének. Pedig csak nem tudok aludni, fiam. Álmatlanság. Az egész életem duhajok, kofák, részeges hajósok, pohártördelő démonok közt játszódik le: egy számomra idegen világban. Az én tiszta szívem, mint a lidércfény jár köztük minden éjjel. Mert nincs nyitva másféle helyiség. Otthon nem bírom ki. Ilyenkor még jó, amíg itt vannak a fiúk és tele a kávéházak. És maga fiam, maga itt ül és alszik. Ez olyan mintha engem, öregedő embert, bevezetnének egy hárembe, megkötözve, mint nézőt, olyan napon, amikor a basa éppen új szállítmányt kapott.

Flórián tágra nyílt szemmel nézett az idegen úrra. Most megértette és elmosolyodott: álmatlanságban szenved. Igen. Álmatlanság. Szenved.

- Én is álmatlanságban szenvedek - mondta gyöngye hangon.

Az öregúr szemrehányóan nézett rá.

- Fiam - mondta szárazon -, én nem csúfolnék ki egy öreg embert.

Egészen rosszkedvű lett. - Az én álmatlanságom nem elhízás eredménye. Én fiatalkoromban sokat nélkülöztem. Éjjel dolgoztam. Mire felverekedtem magamat, nem tudtam élvezni többé a sikert. Nem ízlett az étel, az ágyban álmatlanul forgolódom, miért dolgoztam végeredményben, mi az, amiért feláldoztam magamat?! A maximális komfort: ez a legtöbb, amit pénzzel, gyakorlati téren el lehet érni. De ez a maximális komfort nem más, mint a nem is sokkal elvontabb boldogság! Egészséges tudóval, tele hassal feküdni egy szénaboglya alján: nincs-e annyira kényelmes, mint a rekamién fetrengeni, luminállal az ereimben?! Hol van a cél, az út, az irány, amely ne a biztos romláshoz vezessen, fiatal barátom! Ha nem hinnének kétezer éve a túlvilági elégtételben, akkor ezen a világon réges-régen elégtételt vettek volna rajtunk azok, akik elfonnyadnak a szegénységben. Mihez ragaszkodunk?! Hiszen mi is elfonnyadunk. Ismeri Flaubert álláspontját a kereszténységet illetően?! Szerinte a „kegyelem vallásán” múltott a francia forradalom bukása. De lehet, hogy erre a forradalomra már a római birodalom alkonyán sor került volna. Most még mindig a II. század erkölcsi magasságában és célkitűzéseinél tartunk.

Flórián még zsibbadt állapotában is átérezte ezeknek az óvatos szavaknak nagyszerű és lesújtó erejét. Észre sem vette: már nem gondolt önmagára. Minden embernek van egy alapgondolata - mondjuk inkább: gyökergondolata -, amely egész életén át kíséri. Flóriáné az evolúció volt.

- Bocsásson meg, uram - mondta -, ha kissé zavarosan fejezem ki magam. Ugyanis aludtam. És csoda, egyáltalán, hogy még gondolkodni tudok. De arra vonatkozóan, amit ön az imént mondott: szeretném közölni önnek, hogy mi a legfurcsább az egészben. Nézze: ismeri a „Gyermekszej” felírású díszkötéseket. Papa és mama beleírják egytől hétéves koráig a gyermek jó mondásait. De ha felnő, harminc-negyven éven át sokkal többet és jobbat mond, és annak nyomára sem marad. Ez az, ami az emberiség életében ránk nézve szomorú. Nézze, Aristophanes

örökké az első vígjátékiró marad. Nagy Sándor, Plinius, Shakespeare, Napóleon. Engem, látja uram, lelkiismeretes kortárs lévén, aggaszt az is, fognak-e Mussoliniról beszélni háromszáz év múlva?! Attól félek, nem: mert Japánban talán van már öt Mussolini, Amerikában kettő és egy vezér. Egy millió tehetséges íróból hogyan maradhatna meg egyetlen sor is?! Túlvariálódtunk, uram, vége az individualizmusnak és vele Európának, ennek a csodagyereknek, amely nem tudja többé számon tartani önmagát.

- Hja - mosolygott az öregúr, megigazítva monokliját, amelyről kissé megfeledkezett -, kevés azonban a „lelkiismeretes kortárs”, amint ön mondja, örülök, hogy találkoztam egyikükkel. És érdekelne az általános felfogásuk, amelyről felteszem, hogy a mai fiatalok szemlélete, és önben éppúgy kialakult, mint másban. Vagy jobban.

- Csak annyit tudok róla - felelte Flórián -, hogy én relativizmusnak nevezném. Sőt lehet, hogy fogom is nevezni. A relativizmus olyan szemlélet, amely a legbecsületesebb egyoldalúságot is nélkülözi; amely teljes pesszimizmussal viseltetik Európa sorsa iránt, viszont bizakodva nézi az emberiség kilátásait - ugyanakkor azonban bizonyosra veszi, hogy az emberiségből egyszer majd szintén Európa lesz. A relativizmus fő programpontja lenne, hogy ne tévesszék össze semmiféle nirvanizmussal: az ember egyszerűen könnyebben gondolkodik, ha nem önmagát képzei a világegyetem tengelyébe, s amikor egy ruhadarab miatt összevesz a családjával, egy pillanatra becsukja a száját, behunyja a szemét és megpróbálja elképzelni azt az Einstein-féle világgömböt, amelynek nincsenek falai és mégis gömb alakú. Ettől éppúgy belehet rúgni, mint három pohár cseresznye pálinkától, de bevallom, ismertem embereket, akik hasonló töprengésektől egész életükre kótyagosak lettek. Igen, uram, ez volna az új relativizmus. Sajnos, nem tudok most mindent elmondani. Én...

- Ön... vár valakit?

Flórián zavart mosollyal válaszolt.

- Várni?... Igen. Teleki kisasszonyt várom.

- Teleki kisasszony már hazament.

- Haza?!

Flórián felállt, szolgálai; mert az ürügy, hogy itt legyen, megszűnt.

- Akkor... ön már jöhet, ugye?! - kérdezte a monoklis úr.

- Igen.

A folyosókon már senki se járt. Egy-egy homályos lámpa égett a fordulókon. Altiszt mélyen köszön, rikkancsok álldogálnak a kapu előtt. Közben havazott, az idő megenyhült, de a hó is megmaradt a tetőkön. A körúton végig falapátos emberek dolgoztak, és Flórián szívében megdobbant a lehetőség, pénzt keresni. De ez az elegáns, álmatlan öregúr nem engedte el; és Flórián restellte kitergetni előtte a nyomorát.

- Van valami sürgős dolga? - kérdezte az öreg - vagy sétálhatunk egy kicsit?

- Hogyne.

- Nem fázik?!

- Nem.

- És... ha nem vagyok tolakodó: miután elváltunk, hova fog menni?

- Haza.

Flórián minden nyugtalanság nélkül hazudta ezt. Tulajdonképpen csavargó lett, akinek nincs bejelentőlapja, otthona, családja. Magános farkas, akit elmarat a csorda. De rajta még nem látható ez, s a szavain se hallja senki. Minek akasszon táblát magára, a kellő felvilágosítással?! Persze, ez hamis okoskodás volt, mert az önsegítés ötlete hiányzott belőle teljesen.

Az öregúr most kedves mosollyal fordult hozzá:

- Ha van kedve, jöjjön fel egy teára hozzám.

- Szívesen.

Mindjárt felelt, s ugyanakkor már el is gondolta: majd a tea idején nyitva tartja a szemeit valahogyan, s aztán, azon a címen, hogy lekéste az utolsó villamost, ottmarad éjszakára, a barátságos úrnál.

A József utca felé mentek. A monoklis úr, akinek barna arcára csak addig emlékezett Flórián, amíg nézte, most személyi témákra tért át, beszélt a munkájáról, ízléséről, szokásairól, az álmatlanság elleni céltalan, őrle harcrol - de egy szóval sem említette a saját lapját, a nevét sem és úgy látszott, Flórián személye sem érdekli közelebbről: csupán az a tény, hogy nincs egyedül.

Most már az úttest is havas volt. A telefonhuzalok tündéri fehér csikokká változtak, és fentről, a széles Feketeségből millió hópehely hullott; ormótlan, kövér pelyhek, képtelenség megfigyelni, melyik az a pillanat, amikor láthatóvá válnak odafent: csak kifordulnak a sötétből, egymás hegyén-hátán, tülekedve - mint egy zúrzavaros, apró, fehér, művészi pánik.

Egyemeletes ház előtt álltak meg. A monoklis úr saját kulcsával nyitotta ki a kaput. Elnézést kért, hogy előremegy. Előrement. Felgyújtotta a villanyt.

Egyenesen a dolgozószobájába vezette Flóriánt.

Az egyik fal tele volt könyvekkel. Csak kétféle könyv volt itt: az egyik az álmatlansággal foglalkozó könyvek csoportja volt, a másik szekszuális tárgyúaké. A hatalmas íróasztalon egy Magnus Hirschfeld-könyv feküdt kinyitva. Modern asztalkán ősrégi folyóirat, a Moltke-perről, Harden megvádolja Vilmos császárt, hogy eltúrte környezetében a homoszekszualitást.

Inas máris hozza a teát. Flórián szemhéjai - a meleg hatása alatt - mázsás súllyal ragadnak le, felrántja őket, zsibongó fáradság a szemei körül, leragadnak.

Ismét kinyitja a szemeit, gőzöket lát, tea. Az öregúr bejött, pongyolában, leül mellé.

Leragadnak a szemei, kinyitja.

- Parancsoljon. Rummál?!

Leragadnak.

- Köszönöm.

Kinyitja. Leragadnak.

- Cukor?

Nem tudja kinyitni. Nincs, miért.

Nincs, hogyan. Nincs, mivel.

Még eszméleténél van, de tehetetlen. Talán már tíz perce alszik? Vagy csak öt másodperce? Szóltak hozzá? Mintha valaki átfogná a derekát. Nem tudja, de valahogy ott van a tudatában: hogy egy simogató kéz vonul végig a homlokán. Se kellemes, se kellemetlen érzése nem volt ezzel kapcsolatban. De egyszerre ráfordult valaki: rekedt, haragos kiáltással:

- Mi az, alszik?!

- Nem - motyogja Flórián. De alszik, az igazság az, hogy alszik. Kis ideig, mintha egyedül lenne a szobában.

Most bejön az inas, rákiált. Flórián nem felel.

Megragadja. Cipeli. A kapun kidobja.

Az öregúr keresztbefont karokkal, összeharapott ajakkal néz maga elé. Nem mutatja, mennyire undorodik.

Kávét hozat be, kezet mos. Elővesz egy könyvet, olvas; már nem emlékszik, egy kis kellemetlen utóíz maradt csupán.

Flórián ott áll a kapu előtt. Sűrűn hull a hó.

- Vajon miért dobtak ki ilyen hirtelenül - töpreng -, bizonyosan helytelenül tettem valamit. Talán elaludtam. De hát miért is nem szabad aludnom. Talán megsértettem ezt az embert azzal, hogy elaludtam.

Tántorgott.

Persze, elaludtam. Mégis kételkedik benne, hogy elaludt-e tényleg. Most végigmegy az utcán, s a kis, szögletes Mikszáth téren megáll. Egész fehér a tér, mint valami játékváros. És Flórián az ólomkatona benne. Állva akar aludni; a hideg rázza.

Egyik játékfalon játékelírás: *hómunkások jelentkezése ma este 10-től 2-ig*. De már két óra régen elmúlt. Késő.

Most már alig bírt magával. Folyton sírt, fel-alá járt az utcákon, motyogott magában, átkozódott vagy imádkozott, és nem tudta, melyiket teszi a kettő közül.

Valahogyan a Rákóczi térre ért, hajnaltájban, amikor sötét volt még, de a tejeskocsik jártak.

Most elállt a hóesés, és Flórián letörölte az egyik pad sarkát, ráült. Ott ült a padon; fázott, de ült, és még aludni is tudott. Nem mélyen, csak felületesen, amennyire a hidegrázás engedte.

- Nincs senki, aki segítsen rajtam - gondolta. Csupán a sós könnyek melegítették, és csak ilyen biblikus lendületű közhelyek jutottak eszébe, mert minden józansága eltűnt. Ekkor rendőr lépett a pad elé.

- Hé - mondta a rendőr -, itt nem szabad aludni.

Miután Flórián nem felelt, megrázta.

- Hallja - kiáltott rá ismét -, megfagy itten, keljen fel. Ha részeg, hazavezetem. Hol lakik?!

- Sehol - nyöszörgött Flórián. Tele volt a torka halálos dühvel és keserőséggel.

- Nincs lakása?

- Nincs.

- Á, az más. De az nem lehet. Valahol csak lakik.

- Sehol.
- Mióta.
- Két hónapja.
- Akkor az csavargás, kérem. Ez hatósági csavargás, úgy érte. Maga a hatóság szerint csavarog. Elő fogom állítani, ha nem távozik a padról.
- Nem távoزم.
- Nem?
- Nem. Állítson elő vagy mit.
- Ahá.

A rendőr mindent értő szemmel pillantott rá.

- Ezt ismerjük. Éppen tegnap szidott le a kapitány úr, hogy tele vannak az őrizetes cellák, mindenki nálunk alussza ki magát, ingyen. Fűtés, világítás, persze. Az egyötvenet, az ágyért, azt elinni. Menjen innen, a padról.

Flórián nem mozdult. Bármit megtett volna most, hogy egy éjszakai nyugalomért eladhassa a büntetlen előéletét. De a rendőr félrevonult, és éles tekintettel mustrálta egy fa mögül Flóriánt.

Majd pedig elsétált a térről és befordult egy sarkon. Alkalmasint azt hitte, hogy a probléma megszűnik, ha ő otthagyja.

Mintegy negyedórával később visszajött, de Flóriánt nem találta a padon, s ennek őszintén örült. Ha azt kérdezték volna tőle: mit tett volna, ha az ő fiát vagy öccsét találja ilyen állapotban a padon - valószínűleg felháborította volna, hogy az ő családjáról ilyesmit feltételezzenek. Senki sem hajlandó elképzelni, hogy az ő családjában is fordulhat elő efféle baleset: és ezért fordul elő minden családban előbb-utóbb.

Az, ahogyan Flórián felkelt a padról, maga is egészen különös volt. Semmiféle elhatározás nem előzte meg ezt a mozdulatot, ami pedig valószínűleg - legalábbis részleges - megfagyástól mentette meg. Az egész egy rándulás volt, föl sem ébredt közben, valósággal álmában ment el a padról - bár ez nem volt pontosan alvás, csak olyasmi.

A nélkülözések annyira összemorzsolták, hogy például már képtelen volt fájdalmat érezni. Nem volt éhes, nem érezte, hogy éhes lenne; a bőre pedig már annyira összezsugorodott, hogy már nem is fázott - csak időnként rándult egyet-egyet.

Három férfi jött szembe, maguk között cipeltek két részeg nőt. Az egyik, zabolátlan mozdulatokkal és mégis természetes egyszerűséggel kínálta magát a szembejövőknek. Éktelen derűtséget keltett, hogy Flórián egyáltalában nem nézett oda. Villamos csilingelt, de még mindig sötét volt, a felhők úgy lógtak a város felett, mint egy rossz fényképész szürke drapériái.

Flórián most bement egy tejcsarnokba. Most nyitották ki, még takarítottak benne.

Fillérje se volt, nem is gondolt erre. Úgy ment be, vakon és gondolkodás nélkül, ahogy a kiehézt állat a kelepcebe.

Bement, leült, rendelt.

Ivott.

Meleg kávé ivott, zsemlét evett hozzá. A pincér lapokat tett elé.

Lapokat! Mihelyt hosszabban nézett ugyanarra a tárgyra, azonnal összefolyt előtte minden. Sok ezer apró, egyforma betűre! Félretolta az újságokat.

- Ez az átkozott élet: ha kint maradok, fel kell fordulnom az éhségtől és fáradtságtól. Ha bejövök és jóllaktam, akkor elalszom - gondolkodott és a bal tenyerébe fektette arcát. A tenyere ebben a hidegben is izzadt, a kimerültségtől.

Kellemesen feküdt egy órát: nem zavarták. De azután megérkeztek a reggeliző vendégek, Flórián nem mert aludni, és szólni sem mert most, hogy pénze nincs.

Nézte a vendégeket. Volt köztük egy lorgnonos hölgy, akkora bibircsókkal az orrán, hogy lehetséges: a bibircsók volt az orr. Nyugalmazott alezredes, kutyaival, a kutya csak szűrt kávéat iszik. (Zsuzsi megitta volna szüretlenül is). De hát ezek nem fontos dolgok. De Flórián, aki sohasem törődött a pénzzel, most sóváran nézte őket és egyenként mérlegelte, kinek mennyi pénz lehet a zsebében. Ilyeneket gondolt: ha most össze kellene adniok, ami itt, most a birtokukban van, vajon mennyi lenne. Talán hetven pengő.

Rögtön, beteges gyorsasággal, elindult a fantáziája: feldolgozta a hetven pengőt. Húsz pengő: lakás két hétre. Tíz a ruha- és kabátvasalás. Aztán meg keserűen korholta magát. „Azért nem sikerül semmi, mert gondolatban elköltöm a világ minden pénzét.” Arra nem gondolt most, hogy nem volt, ami sikerüljön; nem voltak ügyei, a „lecsúszott” ember nevét törlik az élet nagy Nyilvántartásából, és nagyon ritka ember az, aki még egyszer visszairatkozik.

Nemsokára ismét kiürült a tejivócsarnok.

Flórián magához intette a pincért, és azt mondta:

- Nincs pénzem, nem tudok fizetni. Mondja meg, mit tegyek.

A pincér megrökönyödve nézett rá.

- Semmit.

És elindult az ajtó felé, hogy rendőrt hívjon. De Flórián utánament és visszahúzta.

- Ne tegye, kérem... mégse. Nézze, leveszem a zakómat, azért elmehetek a felsőkabátban... adja el.

A zakót így is el lehetett adni öt, hat pengőért, de a pincér elégedetlenül mustrálgatta:

- Én menjek árulni ezt?!

Vállat vont.

- Na, hagyja itt. Majd valamelyik nap nézzen be, talán vissza is kap valamit.

Flórián ráhúzta az ingére a vékony felsőkabátot, s ismét az utcára ment.

Darvas Péter legbenső szentélyének előszobájában, fekete, tekintélyes íróasztal mögött, ült Teleki Alice. A fehér munkaruha, amely puha vászonból készült és széles redőkben hullott le magas termetén, figyelmeztette az embert az arc görögös tisztaságára. Olyan arc volt, amely a férfiakban vagy félelmet, vagy indokolatlan, mocskos gyűlöletet ébreszt.

A tisztaság, a komoly fény, ami erről az arcról sugárzott, egyenesen kihívó volt.

Az íróasztal előtt ült Hollósi Marica. Egy belvárosi ékszerész vörös hajú, csinos, izgága, tizenkilenc éves lánya. Az arca csupa ideg - mosoly, duzzogás, ámulat és érzéki villanások minden összefüggés nélkül váltogatták egymást rajta.

Este bridzspartit csinál, és Licinek el kell jönnie, először, mert remekül játszik, és „tudod, nekem ott lesz a Vukovich Petár és egy másik fiút hívok egyenesen a te számodra: mondd meg, ki legyen és ott lesz. Iszunk és kártyázunk és amit akarsz A jelszó: ne gondolj a jövőre.”

Alice egy cédulára írt valamit, csöngetett a tabulaturán. Altiszt bejön:

- El ne felejtse ezt a cédulát át küldeni a képosztályba. Soós csináljon egy képet a vezérről, felírtam neki, hol, mikor és milyen.

Maricához fordult.

- Szívem, nem megyek hozzátok.

- Miért?

- Megmondhatom. Csak azt ne gondold, hogy elítéllek érte. De hallottam egyet-mást a ti kvartettjeitekről.

- Hallottál? Mit?!

- Gondolhatod. Vagy gondolod, hogy a résztvevők nem mesélnek?!

- Nem. - Marica villámló szemekkel mondta: - Nem.

- De. Nekem egy fiatalember mesélte, aki hosszabb ideig a vőlegényed volt.

- Hosszabb ideig?! Kicsoda.

- Egy hétig. Rá akart beszélni, hogy menjek el bridzselni hozzád, az ő kedvéért. És élénken ecsetelte a várható szórakozásokat.

Marica hátradőlt a székében, és csodálkozva nézett a barátnőjére.

- És miért nem jöttél el?!

Alice vállat vont.

- Prüdériából?

- Nem.

- Szerelemből?! Hidd el, féltékenység és ilyen szokások ellen remekül bevált. Az ember társas lény.

- Igen. De... mondd csak, ha te mondjuk, férjhez mennél most egy kitűnő, de kissé maradi férfihez, akinek az a szokatlan kívánsága volna, hogy a nászéjszakát kettesben töltsed: meg volnál elégedve?! Megtudnád szokni újra, kielégítene?!

- Nem.

- Na látod: én el vagyok készülve rá, hogy egy ilyen maradi férfival találkozom.

- Nem hiszem - csóválta a fejét a kislány -, te nem még egyszer férjhez.

- Hát akkor csak kifogásnak mondtam.

- Kérlek.

Marica felállt.

- Nincs meggyőzőbb, mint egy rossz kifogás. Legközelebb, ha ilyesmit mesélnek neked, mondd, hogy én megcáfoltam. Ezek a fiúk lovagi kötelességnek tekintik, hogy ilyesmit terjeszsenek rólam. Manapság viszont divat öregedő színésznőkről azt terjesztetni, hogy tyúkokat ültetnek és érintetlenek. Szervusz.

A vezér száma csengett, és Alice leemelte a házivonalat. Bement Darvashoz.

Mire kijött, Flórián ott ült egy karosszékből, az íróasztallal szemközt.

Alice csodálkozva nézett rá; Flórián maga is csodálkozott.

- Magam is csodálkozom - ezt mondta, tágra nyílt szemekkel -, hogy be tudtam jutni. De az altiszt elment valahova. Tóth Flórián a nevem. Már voltam itt egyszer.

Alice gyorsan, idegesen lapozott egy könyvben.

- Az harminckettőben lehetett - mondta.

- Igen.

- Parancsoljon.

Flórián vállat vont: Már megint érezte a meleg, bágyasztó hatását. Nem jutott eszébe semmi.

- Igen - mondta később. Alice hidegen, mereven nézte, ceruzával a kezében. De valahogy nyugtalanító jelenségnek találta ezt az embert, ahogy itt ült és hunyorgott. És ahogy - mintha egészen mást akart volna mondani - így szólt:

- Én... tulajdonképpen nem is... nem is igen tudom, hogy miért jöttem el magához. Az igazság az, hogy tudom... de nehéz megmondani.

Alice az iratai között turkált. Egyszerre aztán felpillantott, és a férfi arcát kereste. De csak a lehorgasztott fejét látta: hosszú szálú, ritka haját.

Hirtelenül, megmagyarázhatatlan részvétet érzett. Mindig körül volt véve hivatásos kérőkkel, kérelmezőkkel és kéregetőkkel. Elintézte az ügyeiket, de érzéketlen maradt. Most azonban indíttatva érezte magát, felbátorítani ezt a különös embert.

- Nos hát - kérdezte lehetőségig szárazon -, beszéljen bizalommal és őszintén. Bizonyosan van valami kívánsága, amiért feljött.

- Igen.

Flórián most azt szeretne volna, ha végigzuhanna a padlón. Orvost hívnának vagy mentőket. Azok megmondanák a hideg arcú asszonynak, hogy mi lett volna Flórián kívánsága.

De nem ájult el.

- Miben segíthetnék - kérdezte az asszony még szelídebben. - Miért jött hozzám. Mondja meg.

- Hogy lássam magát.

Céltalan, örült hazugság volt. Olyan hazugság volt, amely ártott a hazudónak. Az asszony megcsóválta a fejét.

- Ez tréfa? Nem...?

- Tréfa.

Ha Flórián megismételte volna ezt a képtelen állítást, valószínűleg kidobták volna. De nem ismételte meg. Még mindig képtelen volt arra, hogy kimondja, amiért idejött: hogy tíz pengőt kérjen. Ötöt. Pedig semmi más célja az ittlétének nem volt, mint ez. Egy vezérigazgatói állás sem segített volna rajta, ha azonnal el kell foglalnia. Tíz pengő, vagy egy ágy.

- Nem - mondta határozottan -, azóta se tudtam elfelejteni - felállt és hátrafelé lépett -, csak ezt kellett megmondanom, most megyek, mert nem vagyok egy ilyen fényes irodába való.

Az asszony mélységes csodálkozással nézett rá.

- Várjon. Pénzre van szüksége?!

- Nincs.

- Mondja meg az igazat. Úgy látom, hogy pénzre van szüksége.

- Nincs, semmi esetre sem.

Teleki Alice vállat vont.

- Azt mondta, hogy zavarja a környezet...

- Nem. Én zavarom a környezetet.

- Mindegy. Hát beszéljünk máshol.

- Én... nem tudom...

Az asszony ideges lett.

- Ahol akarja. Egy kávéházban.

- De...

- Színházban!

Flórián csodálkozva nézett fel. Az asszony úgy mondta, mint egy mártír: - Moziban.

Sohasem volt moziban. Csak díszelőadáson, a sajtó képviselőivel. És mégis ezt mondta. Mert ez volt az egyetlen járható út az utak között, amelyek Teleki Alice legérzékenyebb bensejéhez vezettek. Talán máris azt érezte, hogy elsősorban az a férfi hat rá, aki mindenben ellenkezője a volt férjének, éppen azért, mert az. Gyöngye, rongyos, szánalmat keltő.

Vagy valami perverzió volt ez? A tisztaságot éppúgy megutálja magán az ember idő múltán, mint a piszkot. Éppolyan erős lehet a vágy, bepiszkítani magamat, mint máskor a tiszta víz kívánása.

Mi volt ez?!

- Itt állok - gondolta idegesen -, nézem ezt a toprongyos fiút. Rémesek a kezei. De a szeme körül selymes a bőr, mint a hártya... a tojáshej mögött. Szent ég, mindig erre fogok gondolni, ha tojást eszem.

Csengettek.

- Be kell mennem. Jöjjön a Corso-mozi elé, háromnegyed tízkor.

Ruganyos léptekkel bement a vezérigazgatóhoz.

- Tíz pengő - gondolta Flórián. - Jobb lett volna tíz pengőt kérni.

Soká tartott, amíg leért a lépcsőn. Gondolkodás nélkül a könyvtárba ment, itt déltájban kevesen vannak, egy félórát mindig lehet aludni.

Kivette az obligát kötetet, egy Fraknoi-tanulmányt, és az asztalra tette. Fölé könyökölt. A könyveiben szűrő fájdalmat érzett, lázas volt. Mindazonáltal aludt valamit. Csönd volt itt és meleg.

Ebéd után bezárták a könyvtárat. Amint a lépcsőn lement, Flórián, mint a hypochonder, a nyomorúságnak újabb tünetét fedezte fel magában. Mert íme, hogy a polgári élet bizonyos állandó és jelentős fogalmai kiestek a tudatából, csupán fájó és sikongó üresség rezonál benne, ha hallja őket. Cím - bejelentőlap -, elseje. Megélhetés. Ebéd után. Reggeli. Beosztás, takarékosság, bank. Célszerűség, elővigyázat.

Ebéd utáni alvás, házbérnegyed.

Mindez úgy érintette őt, mint ha a haldokló előtt a jövő szezon örömeiről beszélnek.

Ment az utcán, s amíg a Ferenciek teréről a Kálvin térre ért, csupa ilyen mondatfoslány érte a fülét. És nem bújhatott el előlük sehogyan:

- A Manó sokkal jobb megoldásnak tartja kétszobás... megjön a számla, a feleségem bridzs - kétszáz nekem sok; szopornyica, azt mondják... hat a nagyobb, de felesleges... bocsánat, de ön volt az, aki először tett kijelentést - manapság dupla személyzet - felemelték a fizetést - menekül, keres - hízik - élek - hogy van - na - pénz - bírom - c, c, - pardon.

Akkor rikkancs ordított a Flórián fülébe, és ez egy ideig elnyomott minden más hangot.

Mikor a szökőkút mellett lépdelt, s egy pillanatra levette a szemét a rendőrről: valami megcsillant előtte: csaknem elvakította a belső izgalom. A keményre taposott havon egy kétpengős feküdt.

Akkor, amint lehajolt és zsebre tette és két pengő volt a zsebében és azzal ment tovább: azonnal valami bűnös elégedettség szállta meg. Eszébe jutott az a furcsa, előkelő nő, valamelyik irodában, igen! aki a Corso-mozi előtt... persze. Flórián bement egy borbélyhoz, nem engedte levenni magáról a felsőkabátot, megborotválkozott, megfésülték; a kölnivíz kissé felüdítette.

Most átmenetileg lusta és szeszélyes lett: valami kellemes elfoglaltságra vágyott estig, és taxin akart a Corso-moziba menni.

Azonban mindez hamar elmúlt. Vett egy narancsot húsz fillérért, és már csak egy pengője maradt és az jegyre kell. Micsoda szerencsés nap! Vajon milyen nap lehet?! Alighanem szerda.

A Royal-vállalatok kereskedelmi igazgatója, Lösch úr, kövér ember, de „sokat ad magára”. Másokra keveset ad, másoknak még kevesebbet. Igen finoman, választékosan öltözködik, szereti a nőket.

Vele ebédelt Alice.

Fekete selyemruhát viselt, szoros nyakkal. Lösch úr ormótlan térdei időnként hozzábátorodtak Alice finom, hosszúkás térdeihez.

Alice-t sohasem zavarta ez. Ha egy cementdarabot támasztottak volna a térdének?! Éppolyan semmitmondó ez is. De Lösch úrnak élvezet volt.

Élvezet volt Alice-szal ebédelni, mert látták, hogy egy szép asszonnyal ebédel. Mert egész ebéd alatt látta a szép asszonyt. A gyöngyösen sorakozó fogait, szürke szemét. Sima, szőke haját.

Lösch úr volt már sovány is. Bámulatos, de igaz: három évig sovány, háromig kövér. Ez így megy nála. De mindig egyformán szereti a nőket. A feleségét nem: a felesége kövér, öreg, szomorú és csúnya. Csodálatosképpen Lösch Frigyes is kövér, öreg, szomorú és csúnya. De a feleségének nem tudja megbocsátani, hogy ilyen.

Minden pénzét nőkre költi. Akinek pedig elég pénze van erre a célra, az igen sok csinos és szerelemre termett nőt megszerezhet. A férfi legyen talpra esett, szokta mondani, a nő pedig hasra esett, és akkor minden rendben van. Mindenkinek dolgozni kell.

De nem, ezzel nem érte be: Teleki Alice-ra vágyott. Meg is mondta neki; visszaélt azzal, hogy az asszony soha senkit rendre nem utasított emiatt. Nem is volt rá szükség.

Csak Lösch úr idegei bírták el Alice tekintetét. És Lösch úr várt. Ráérek, mondta, legfeljebb akkor kapom meg magát, mikor már egy kicsit... nem egészen üde. Magánál az se zavar.

- Ebédelek, Lösch úr - mondta Alice rendreutasító hangon -, legyen tekintettel erre.

Lösch nevetett.

- Elnézem, hogy mozognak az ujjai, amint azt az almát hámozza. Milyen szépen mozognak. Kellemes itt ülni és nézni.

Ez így szokott menni egy bizonyos határig. Lösch kéjeleg abban, hogy ő a legvakmerőbb Alice minden imádója között. De Alice, azonkívül, hogy csöndes és rendíthetetlen közönnyel nézte ezt a férfit, mint a többi is, most bizonyos nyugtalan érzéssel figyelte őket maga körül, mintha bennük keresné a magyarázatát annak, ami délelőtt történt.

- Tudja, Lösch, milyen pontos ez az én híres kartoték rendszerem. Bejött ma egy fiatalember, és a régi bejegyzések alapján meg tudtam állapítani, kitől hozott annak idején ajánlólevelet, ki az apja, satöbbi.

Lösch azt hitte, hogy Alice az ő adminisztratív rendszereivel dicsekszik és azért mondja ezt.

- Hát, igaz, maga rosszabb, mint tíz detektív - nevetett. - Hogy jutott ez eszébe, azzal a fiatal-emberrel?! Megnézte a priuszát - és?!

- Csak mondom - ha mondjuk, valaki nincs most olyan közlékeny hangulatban, mint két évvel ezelőtt, vagy nincs olyan állapotban, azért én meg tudok állapítani róla bizonyos dolgokat.

- De, ha most jön először Darvashoz?

Alice nevetett.

- Ha először, akkor nem.

- Persze.

Délután is eszébe jutott Flórián, ami csodálatosnak nevezhető. Tulajdonképpen esze ágában sem volt elmenni a Corso-moziba. De olyan intenzív és megmagyarázhatatlan és különös idegenkedést érzett, ha Flóriánra gondolt - ami már majdnem vonzalom volt.

Leereszkedett a szerkesztőségek régióiba, és olyan barátságosan beszélgetett Reményivel, amire még nem volt példa. A szerkesztőségek szemében Alice a Magaslat Nemtője, vagy a Tőke Tündére volt.

Kilenckor az altiszt vacsorát hozott. Alice bejelentette, hogy ma már fél tízkor elmegy.

Darvas kilenckor visszajött egy külföldi újságíróval és bezárkóztak.

Amikor Alice elindult, hogy a mozi előtt találkozzék az ismeretlen és cseppet sem bizalomgerjesztő fiatalemberrel, már csak egy, utolsó reménye volt: hogy az illető tisztában van a dolog képtelen voltával és el se jön.

Mégis, eszébe jutott, hogy sohasem volt így moziban egy idegen fiatalemberrel, és az ilyen elsődleges dolgoknak mindig megvan a maguk varázsa. De hiszen nem jön el, volt valami zavaros a viselkedésében. De hát minden zavaros, ha úgy vesszük. Ne vegyük úgy.

Lássunk tisztán, mondta Alice, legyünk tisztában vele, egy ember, aki érdekelni tudna, bizonyos, hiányzó, változatosságot jelentene, ez az egész. De nem ez a fickó, semmi esetre sem ez.

A Petőfi Sándor utcába fordult. Innen, kivilágított kirakatok között a Szervita térre ment.

De ki tudja megmondani, nem az utca-e a kirakat? Ki látta a Szervita teret háromszáz év előtt, és ki látta a világ minden terét?! Ki lát?! Flórián, mint a mai fiatalok mind, relativizmusról beszél, ez a vallása és vigasza. De nem tudja, mi a relativizmus. Nem, Protagoras volt az első relativista, hanem Montaigne. És nem Spengler védelmezte a relativizmust és nem Trötsch támadta meg. És nem igaz az, hogy a relativizmusnak semmi köze sincs a relativitás-elmélethez. A relativizmus (lesz) az a filozófia, amely a gondolatot megszabadítja a tér és idő hazug salakjától. A gondolkodó embereket a cselekvő emberek terrorjától. Mert erről van szó. Mert...

De, hogy jön ez ide! Alice most ér a Váci utcai mozi elé! Bár, mit jelent az, hogy „most”?!

A holdtalan, de havas éjszaka higanyszínű volt. A gödöllői erdő felől pudvás foltok úsztak az égen; gomba alakú fák nyomorodtak az apró, sűrű völgyekben.

Az éjszaka higanyszínű volt, és millió fehér, vézna ág meredt belé, mint hályogos ablakon a jégvirág.

Az erdőnyúlvánnyal szemben, ott, ahol nyáron a csalamádé volt, jó méteres gödörben ült Ezry Artúr, térdére támasztott puskával.

Messze lent, nyugaton, Pest fehéres, gyenge fényt lövellt az égre. Mátyásmadarak himbálóztak az ágakon, mint a majmok; s a disznóröfögést utánozták.

A gerincen, süvöltő szélben, három szarvastehén menetelt. Feketének tűnt a hasuk, de néha-néha megcsillant a púpos cserjék között. Ezry lassú mozdulattal utánuk nézett, bozontos szemöldöke alól.

Most szélroham jött, tele jégcszilánkkal. Szétszórta a felhőket odafent, vad, foszlott pánik tört ki közöttük. Keskeny, sárga hold úszott elő alattomos, vést hozó mosollyal.

Két vadmalac kocogott a kemény havon. Ezry felemelte a puskáját, és leszedte őket.

Amint elültek, pontosan egymás mögött - csak a második vánszorgott néhány centimétert -, Ezry kikászolódt a gödörből. Száz méternyire volt a másik gödör, s abból is előkúszott valaki.

Mire odaértek, ahol az út az erdőből előszégyenkezik, már hárman voltak, nehéz bundák alatt. Ezry akkora volt, mint egy jegesmedve a bocsok mellett.

Egy darabig topogtak és dörmögtek, akkor szekézzörgés hallatszott.

- No, jön már! - morogta Ezry, s azzal otthagyván a malacokat, elindultak gyalog az erdőn át.

Óra járás volt Isaszeg. Ezüst erdőn át, réz holddal megpatkolva. Csakhogy egyikük se nézte az erdőt. Nem hallották a kuvikot, amint fáról fára lebbent előttük s tűzszemeivel mindig visszaneézett rájuk, nagyokat rikkantva. Nem látták a rókát, amint feltartott farokkal lopakodik a nyomukon, a sünt, amint a bucka tövéből fúj a róka után: a fácáncsapatokat a fán, amint felriadnak, buta kiáltozással, azt híván, hogy disznó jár alattuk - pedig sokkal rosszabb annál: ember. Az erdő lesi őket, meredt szemekkel; hegyes fülek, figyelő pofák tágulnak rájuk, de ők, az urak, kitöltött puskával lévén, nem veszik tudomásul az alantas népet. Egy szajkó különösen hív kísérőjük: majd megszakad a nagy erőlködéstől, hogy a puskaropogást utánozza, de csak szájalmas csettegetést produkál. Azt hiszi, a röfögés a disznó hangja, a puskalövés az emberé! És van is benne valami.

Még lent, a fatelepeknél is előnyúlik a hóból egy távoli, óvatos, de mégis kíváncsi kannyúl füle párja, utánuk kiált az uhu, és diadalmasan köhög a róka: azt híván, hogy ő kergette ki az erdőből az embereket.

Leérnek Isaszegre: a vendéglőben tiszta szoba, meleg bor várja őket. Először Ezry Artúrt hámozza ki a vendéglős a subájából; azután a lányát és végül Ung Dömét.

Ezry Kató nőiesen kicsi, bájos és szép lány; a szemei fátyolosak, nehéz pillantásúak: semmi öröm vagy gyerekesség nincs bennük.

Leülnek az asztal köré; Ezry a halinás lábát külön székekre rakja.

Kató bőrzekét visel és bőrnadrágot. Néhány keresetlen szóval jellemzi a vadászszerencsét, amelynek eredményeképpen „három órai didergés alatt egy bűdös hörcsögöt se láttam”. Bejön a paprikás csirke, ami után már rendes, hideg bor következik.

Ezry tehenészete meggyezerte híres. Kitűnő, modern gazda; csodát művel a hatszáz holdon (és kétszáz bérlet) a maga paraszti eredetű, de kiművelt és nemesbe oltott eszével. Mindenki rajong érte, talán, mert soha a kis ujját se mozdította meg senkiért, mindig goromba volt, ha az érdekei engedték; a munkásaihoz kemény, a feleségéhez komisz, a hatalmasokkal szemben finom és előzékeny volt - egyedül a lányát szerette, akit ezzel lehetetlen életmódra kényszerített, állandóan magával cipelt mindenhova. Kató tizenkilenc éves volt, mindkét combját belül havonta feltörte a ló s a bőrnadrág, revolverrel járt, társaságban vakarózott, köpött; amellet puha, édes, kislányos pofája, világos szemei valósággal kiprovokálták a gyöngédséget mindenkiből, aki ránézett; és azonkívül szűz volt.

Kint egyik vonat a másik után robogott Gödöllő felé. Azután sokáig nem jött egy se.

Már hajnalodott, de koromsötéten; a harmadik liter fogyott el éppen.

Ung Döme az asztalon könyökölt:

- Csak az a hárommázsás elibém kerüljön.

- A vadkan? - kérdezte Ezry durván - vagy a feleséged?

- Azt mondtam, hogy aki a feleségem nevét vadászaton kiejti, az mindennemű panamából kimarad. Részemről legalábbis, mármint hogy.

Ezry felállt, és dülöngélve az ajtóig ment. Megmondta, hová megy s miért. Ung Döme leeresztett szemhéjai alól figyelte a leányt.

- Színésznő pofád van - mondta.

- Ezt már hallottam.

- Már folyik a válóper. Majd ha elváltunk.

- Kapaszkodjon meg, mert magára dobja az asztalt! - Kató fitymálva nézte a férfi véres szemeit.

- Mit - dörmögte Ung -, folyik a válás, mondom. Az a kérdés, akarsz-e velem...

- Hallgasson! - kiáltott rá a leány elvörösödve. - Kidobatom innen.

- Engem?! - motyogott Döme. - Engem? Engem, az nincs kizárva.

Felkapta a fejét, nyílt az ajtó. De nem Ezry Artúr jött be rajta, hanem egy magas, sápadt fiatalember.

- Micsoda kommunista ez?! - üvöltött Ung Döme.

Háromnegyed tízkor a mozi előtt állt Flórián. Varrólányok suhantak el előtte, bundás hölgyek, akik szociális lelkiismeretüket kiegészítendő, napjában egyszer gyalog végigzarándokolnak a Váci utcán. Autóbuszok, autók, kéregetők és pendliző színészek. Fiatalember, a jövő sikasztói, bankárai, rokkantjai és örültjei. A forgalom hol megtorlódik, hol meg nekiiramodik. Magasan, magasan a város felett, vadludak húznak. Megindul a hóesés. Az autók teteje havas. Játékküzletek kirakatában kis vonat fut fényes síneken. Mogyorónyi villanylámpa az orrán. Alagút. Dinamó.

Teleki Alice a Vörösmarty tér felől jön, és mintegy meglepődve kapja fel a fejét a mozi előtt: ott áll Tóth Flórián.

Fogalmuk sincs róla, hogy mit kezdenek egymással. Mind a ketten csalódottságot és zavart éreznek. Alice átad egy ötpengőst a jegyváltás céljaira; Flórián egypengős jegyet vált, mert csak egy pengője van. Beülnek a negyedik sorba, a nézőtér világos, Alice kellemetlenül érzi magát, „micsoda komédia” gondolja: Flórián egy szót se szól és nem gondol semmit.

A film amerikai görblökről szól, Nacio Herb Brown és Henderson-számokkal, parkkal és aranylaméból készült óriási virágokkal; Flórián elaludt, bizonyos lelki küzdelem után, de már tíz perc múlva.

Teleki Alice megütődve néz balra. Szomszédja elaludt. Még a lelki küzdelem se válik mentségére, mert az titokban folyt le.

Szünet: öt perc. Teleki Alice csendesen meglöki a csodálatos fiatalembert, és figyelmezteti a világosságra. Egy pillanatig érdeklődéssel gondol a Hollósi Marica kvartettjére, amely azóta már minden bizonnyal meg is alakult. De Flórián sétát ajánlott a dohányzóban, és elég élénk fantáziára valló mesét talált ki annak a valószínűsítésére, hogy ő csak behunyt szemmel látja elég tisztán a vásznat; alvásról szó sem volt.

Alice megkínálta cigarettával Flóriánt, s miután dühre - inkább önmaga ellen - nagyobbrészt elpárolgott, tárgyilagos pillantást vetett a fiatalember megviselt arcába. A fiú csinos lehetett, egészen más körülmények között. Most az a szenvedő gyámoltalanság sugárzott róla, amely az embert, mint olyant, nem részvétre, hanem - csodálatosképpen - dühre ingerli.

- Ez a bőr - gondolta Alice - a szeme körül. Tojáshártya.

Flórián széles mozdulattal maga köré mutatott: de elfelejtette, hogy mit akart mondani, és a gesztust nem követték szavak. Az asszony megigazította szőke haját egy tükör előtt, és szeretne volna tudni, mi értelme van az egésznek? Ez a ma esti program megdöbbenően nevetséges, gondolta.

A második rész előtt, amint sötét lett a nézőtér, Flórián azonnal úgy érezte, hogy bizonyos szűrő karmok pizskálják az arcát, és ez, egészen természetellenes módon, álmodást idéz elő nála.

Egy öreg hölgy ült mögöttük. „Ez már a film?!” rikácsolta kétségbeesetten. Hozzá tartozóinak előadásából kiderült aztán, hogy a hölgy süket és vak. A némafilm idején még csak vak volt - de akkor is szívesen és sokat járt moziba. Később azonban, éppen a hangosfilm idejére, teljesen meg is süketült, és most már „nem lehet visszatartani”, panaszkodtak „hogy minden új filmhez el ne jöjjön és szigorúan meg ne kritizálja”. Az irodalom alkalmasint csak akkor érdekelné, ha teljesen meghülyülne, így van ez. A süketek és vakok szigorú kritikája egyébként kortünet. Egy szerelmespár hangosan csókolózott, ez volt aztán minden esemény; és Flórián magától felébredt, a befejező dallamokra.

Gyalog mentek az Irányi utca felé. Teleki Alice túlesett ezen is, szeretne volna már elfelejteni az egészet, kár bosszankodni rajta. „Érthetetlen, hogy miért erőszakoltam rá én ezt a mozit” töprengett, mialatt Flórián jártában s lecsüngő fejjel azon erőlködött, hogy az asszony felé eső, jobb arcán valami szalónmosoly keletkezzék.

- Moziban voltunk - gondolta félálomban - a hölgygel; öméltósága. Kezét csókolom, ja, vagy mi is?

Alice megállt. Egy kis, gúnyos mosolyt nyomott el a szája szegletében, és kinyitotta a retiküljét, hogy a kulcsot előkeresse.

Amikor megvolt, előrenyújtotta a jobb kezét.

- Nos - mondta -, isten vele.

Flórián keze előrelendült, de nem állt meg. Maga Flórián is ráesett volna az asszonyra. De Alice rögtön azt hitte, Flórián meg akarja csókolni, és elkapván a csuklóját, visszanyomta. Akkor Flórián egész testével átfordult, és végigzuhant a kemény havon.

Alice a szája elé kapta a kezét. De Flórián már fel is tápáskodott, és zavartan nézett fel, az asszony rémült arcába.

Megkapaszkodott a márványportál ékében, és így szólt:

- Rögtön felálltam, hogy ne hívjon valami rendőrt vagy mentőket... csak nagyon régen... nem aludtam.

És most mereven Alice szemei közé nézett. De ezt a tekintetet nem lehet sem elfelejteni - se megjegyezni. Zavaros, értelem nélküli, szétfolyó tekintet volt: ilyenné változik a mocsár tiszta vize, ha feltúrom az iszapot alatta; a haldokló szeme, mielőtt kifordul.

Alice megnyomta a csengőt, összeharapta a fogait és elfordította a fejét.

- Jöjjön velem - mondta. Flórián nekidőlt a falnak.

A házmester kitárta a kaput, de Alice mögött be akarta csukni. És Alice visszalökte a karját:

- Itt van egy pengő, Dolesál úr - mondta -, ez az úr is velem fog jönni.

A házmester elakadó lélegzettel bámult utánuk.

Flórián felment az asszony mögött az emeletre; egy szót sem szólt.

Alice előrement, felcsavart néhány villanyt. Az előszobában, falnak támasztva, összecsukható sodronyág állt: még sohasem használta. Betolta a fürdőszobába. Azután bement, ledobálta a párnákat, könyveket a rekamiéről - néhány gyors mozdulattal megágyazott, megütögette a párnákat, azután hátrafordult és Flóriánra bámult.

Az ott ült a szoba közepén, és fénytelen szemeiből egyenletes csíkban folyt a könny. Nem rázta a sírás, mereven és mozdulatlanul ült ott, s simán folyt a könnye, talán aludt.

Alice levette a kalapját, megigazította a csapzott haját, s lerántotta róla a télikabátot is. A kabát alatt nem volt zakó, csak egy gyűrött ing.

A sáros cipőt is lehúzta róla, és akkor a hóna alá nyúlt, megemelte. Flórián engedelmesen felállt.

Az asszony a rekamié elé vitte, és ott rákiáltott:

- Feküdjön le.

Flórián lefeküdt. Ekkor Alice-nak eszébe jutott, hogy ki kellene vasaltatni a nadrágot: lerángatta róla, azután betakarta a karcsú, hideg testet.

Kivitte a holmikat, s amikor tíz perc múlva visszatért, Flórián már ólomfehér arccal aludt; látszólag nem is lélegzett már. Ha igaz az, hogy a kielégítetlen ember arról álmodik, amire legjobban vágyott, akkor Flórián most azt álmodta, hogy alszik.

Sohasem fog kiderülni, meddig aludt volna Flórián, ha fel nem keltik. De másnap reggel tízkor felkeltek.

A viciné volt. Vastag krumpliorra felett kiduzzadtak a szemei: talán legszívesebben a megpukkadásig teleszívta volna magát azzal a látvánnyal, amelyet a Teleki kisasszony botrányának színhelye nyújthatott. Leplezetlen, maró kíváncsisággal nézte a férfit, aki miatt a kisasszony szakított a tisztességgel; az ágyat és a lepedőt, amelyen ez a szakítás történt, a falakat, amelyek nem omlottak össze: ellentétben a Teleki kisasszony nimbuszával, amely az egész házban összeomlott.

Már reggel hatkor Dolesálné - akit éjjel felköltött az ura - elmondta a Kendéék szakácsnéjának, aki bekopogott vele a szobaúrhoz.

- Teleki kisasszony egy férfit hozott haza éjjel - lihegte.

A szobaúr éppen a kelését akarta leragasztani. Tenyerét rányomta a flastromra, de a flastrom mindazonáltal leesett.

- Itt is aludt? - kérdezte.

- Nála - felelte a szakácsnő -, együtt aludtak - hogy semmi kétség se maradjon fenn.

A szobaúr káromkodott a flastrom miatt. Közben Dolesálné felköltötte Bimf urat, és a meg-rökönyödés vihara keresztülsüvített a házon. A szobaúr ismerős volt a Royal-vállalatnál, és lógó flastrommal sietett a legközelebbi trafikba, hogy elváltoztatott hangon - mintha elváltoztatás nélkül ismerték volna a hangját! - de mégis, elváltoztatott hangon megtelefonozza a Royal-vállalatok valamelyik tisztviselőjének, mit követett el Teleki Alice az éjszaka.

Végül is minden további érdemi megbeszélést felfüggesztett az Irányi utcai ház konventje arra az időre, amíg a vicéné tanulmányútjáról vissza nem tér. A vicéné tehát felköltötte Flóriánt, majd nekifogott az előszoba takarításának.

Flórián a nadrágját kivasalva látta viszont, a rekamié mellett egy széken. Ugyanott egy olcsó, de új zakó is rémlett. Fehérnemű kimosva, megszáritva, vasalva.

Flórián a fürdőszobába ment. Megnyitotta a csapot, inkább hideg, alig-langyos fürdőre vágyott. A tükör elé állt, kinyújtóztatta tagjait. Karcsú és erős volt még most is, csak az elmúlt hónapok vették el az erejének fölét. Most tisztán látott, friss volt és érezte, hogy ezúttal még következmények nélkül szabadult.

Amikor felöltözött, egy tízpengőst talált a zakó zsebében.

Most leült az asztal mellé, és gondolkozni kezdett. Tulajdonképpen mi is történt? Teleki Alice, igen. Azért a gondolatai elég kuszák még, ennyi alvás után is. Hja, hét napig nem aludt rendesen. Teleki Alice. Hogyan... milyen is volt az arca?! Szőke - a haja, persze, de az arca, azt kérdezem. Az arca olyan volt... a pénzt itt kell hagyni, természetesen. De az arca... valami fehér és barátságtalan. Ezt sohse lehet jóvátenni, amit velem tett. Megszégyenített, ugye? Fogadd részvételemet, egy nőtől elfogadni. Úriember az, aki nőtől még semmit se kapott. Legfeljebb betegséget. Na, és - nem voltam beszámítható, a koporsóba is belefeküdtem volna, hát még ágyba.

A vicéné bejött a maró kíváncsisággal és nézett.

- Hallja - mordult rá Flórián -, van itt család vagy ilyesmi?!

- He.

- Remélem, mondom. Család, többiek.
- Ó, a kisasszony egészen egyedül lakik.
- Kisasszony?! Egyedül?!

Flórián felállt, a tízpengőst óvatosan a terítőre csúsztatta. Igen rosszul érezte magát hirtelen.

- Soha még vendége se volt - sipította a vicéné szemrehányóan -, csak most. - Gyászos hang-súllyal ismételte: - csak most.
- És az egész ház tudja - gondolta Flórián; egy pillanatra élesen átérezte a szerencsétlenséget, amelyet Teleki Alice-ra zúdított. - Jó napot.

Futva ment a Kecskeméti utcán s az Üllői úton végig. Délre a tejivóba ment, ahol a kabátját hagyta.

Megebédelt, utána alkudozni kezdett a pincérrel. Az nyolc pengőt kapott a zakóért - jó anyagból való volt -, de pénzt már nem akart adni. Hosszas huzavona után végül hatvan fillért adott.

Flóriánt a Rákóczi úton kapta az újabb erős hóesés. Nehezen, szél és hó ellen lépkedett a Keleti felé. Elhatározta, hogy elutazik a városból. Másutt fog elpusztulni: valahol a hóban, erdőben, a többi vaddal. De nem Pesten, a siker városában. Nem szerette Pestet: és utóvégre válogathatott. Sehol sem volt mit keresnie.

Elhatározta, hogy hatvan fillérje lévén, jegyet vált valahova, ezért az összegért. Ott kiszáll és bemegy az erdőbe, megfagyni. „Kifagy belőlem a pizok, nyomor, ügyetlenség és a legújabb: a striciség.” Nevetnie kellett, mert valóságos dicsekvésnek tűnt, ezt az elegáns, finom és penzes mesterséget magára vonatkoztatni.

- Kérek egy hatvan filléres zónát - mondta. És amíg ott állt, az óriási hallban, eszébe jutott, hogy tizenkét éves korában anyjával állt itt, a Keleti előtt, Bécsből jövet. És eszébe jutottak a régi utazások és tervei, a világnak részben bejárására, részben meghódítására. A vagyont aztán egyrészt apja költötte el, másrészt elértéktelenedett.

Kiment a havas peronra. Beült egy harmadosztályos kupéba, s kinézett az ablakon. A nagy üvegbúra alól kiérve, az egész világ egy nagy, kristályos, jeges buborék volt, amely minden pillanatban szétpattant a világűrben, s már ismét készen állt állandó ideges szikrázás, pattogó fények játéka közben - tiszta, kemény, szűzi télbe suhant a vonat. De Isaszegen le kellett szállni róla: lejárt a jegye.

Amint a kicsiny állomás mögötti téren megállt a hófúvásban, jégcsilánkok csaptak a szemébe, vékony nadrágszárába belekapott a vad szél, mint dühös kuvasz; a sötét vásártéren pici, imbolygó fényt látott a pelyhek kavargó tömegén át.

Nos, itt volt hát a tél, a tiszta és hideg Tél, amelyre vágyott, s amelyet nem gyalázott meg a Város. Ez a tél itt úr volt, kegyetlen, kancsukás, füttyös úr. Tudja isten, inkább a tél pusztítsa el az önérzetes embert, mint a szegénység, amiről nem tudjuk, micsoda, de talán az emberiség öngyilkossága. Nem gyógyítani, de diagnosztizálni se tudjuk kellőképpen a szegénységet, ahány szegény ember, annyi bevallott, eltitkolt vagy megjátszott tünet, s ahány orvos, annyi felfogás. A Webb testvérek szociográfiája bizonynyal egészen más képet nyújt a nagyváros szegényeiről, mint Upton Sinclair, vagy pláne Panferow. Azok, akik a szegénységet számokkal magyarázzák: kötelességüket teljesítik, de vagy sosem voltak szegények, vagy régen nem azok. Mert, gondolta Flórián, mi, akik szegények vagyunk, nem értjük a szegénységet. Soha-

sem leszünk képesek megérteni. A szegénység nem lehet probléma: hanem az emberiség egy részének sikerült szélhámossága. Talán jobb volna mégis a számokban hinni, mint ebben?!

A tél öl. A tél megöli a csókát: itt fekszik a havon, gémberedett lábakkal. Megöli a gyöngye kisnyulat, az őzet is. A tél öl: joga van, része az Életnek. De a szegénység nem része az életnek. „Soha - fordult a szél ellen Flórián -, sohasem fogok belenyugodni, hogy az emberek pusztítsanak el: a szegénység. Itt vagyok, Szél! Itt vagyok, Hófúvás! Itt vagyok, Hideg! Végezzetek velem. Igen. De az emberek, ezek a piszkok, soha.”

És így állott ott, a vonat már régen elment. És mégis, kis idő múltán, a hideg megcsípte a lábát, fülcimpái tüzelni kezdtek, orrát kegyetlenül szúrkalta a fagy, a szíve lassabban vert: és akkor megindult a világosság felé. Mégis.

Öt percbe tellett, amíg az ajtóhoz ért, a fürgetegen át. Benyitott s csaknem vakon tántorgott valami füstös helyiségen át egy másik ajtóig, s azt is kinyitotta.

Lerázta magáról a havat, ledobta a kabátot, irtózatosságot meleg volt. Egy nő és egy férfi ültek az asztal mellett, mindketten vadászruhában. A férfi szemlátomást kért, és rákiáltott Flóriánra. Miután nem kapott választ, felállt, s odacammogott a jövevény elé.

- Hé - böfönt rá -, ez nem söntés.

- Tudom - felelte Flórián. Elég erősnek érezte magát ahhoz, hogy úgy viselkedjék, mint jobb időkben, amikor még szerette az ilyen apró mérközéseket.

- Ung Döme - morgott fenyegetően a férfi. - Mondom, nem söntés.

- Látom - mondta a fiatalember, és a hölgyre nézett. De a kabátját felakasztotta a fogasra, és elégedetten nyújtózkodott.

- Jó meleg van itt - mondta és gondolatban hozzátette -, talán csak egy nyugdíjas állás kellene, hogy boldog legyek.

- Hol vagyunk, mi?! - förmedt rá ismét a másik.

- Isaszegen - Flórián megdörzsölte a kezét -, ez éppen a különös. Miért éppen Isaszegen?! Tovább nem mehetek, sajnós. Kint a tél van, bent meleg. A tél szívesen látna, ugye? Az emberek azonban nem.

Ung Döme a lányhoz fordult tanácstalanul. De az a konyakját kavargatta egy gyufaszállal, és figyelmesen nézte Flóriánt.

Egy félpercig semmi se történt. Akkor Ung Döme ismét az ajtó felé lépett.

- Hé. Már egyszer, azt hiszem, mondtam...

- Igen - bólintott Flórián -, már mondtam.

- De, hé! Mondom, vigyázzon. Ung Döme - kiáltotta böszülten és hadonászva a férfi - a nevem, tudniillik.

Flórián felelet helyett a nőhöz fordult:

- Tóth Flóriánnak hívnak. Megengedné, hogy itt maradjak, amíg átmelegszem?

A lány tágra nyílt szemekkel nézett rá.

- Tessék - mondta halkán. Lányos, csipogó hangja volt.

Ekkor visszajött Ezry. Rábámult a jövevényre. Ung visszament Flóriánhoz.

- Ez a pasas - fordult Ezry felé -, ez a pasas, Artúr bátyám, bejött ide. He?!

Ezry nehéz léptekkel ment az asztalig. Rávigott az öklével.

- Pincér - ordította. Aztán Flórián felé fordult.

- Na, mi az?

Most azonban bejött a vendéglős.

- Három litert - mondta Ezry.

A vendéglős kiment.

Flórián bemutatkozott.

- Most jöttem a vonattal - mondta.

- Minek?

- Fogalmam sincs róla. Kértem egy jegyet, és a kalauz szerint idáig szólt.

Ezry éktelen nevetésben tört ki.

- Jól van, szegény pofa - bömbölte -, aki ilyen hülye, az rossz ember nem lehet. Csak ülj le komót. Ide adtak neki jegyet! Hú, a mindenségit, ez még velem se történt meg. Pont Isaszegre. Hol fogsz aludni?

- Sehol.

Ezen már Döme is elvigyorodott. Ezry rácsapkodott Döme vállára:

- Na, mi se alszunk ma sehol, mit akarsz! Alszunk ma valahol?!

- Sehol - felelte Döme és hátradőlt a széken.

- Ez mindjárt bemondja az ultimót, mi, Kató?!

- Ez be - felelte röviden a lány. És Döme tényleg rosszul érezte magát és álmos volt.

Jött a vendéglős a borral. - Hozzak poharat? - kérdezte Flóriántól, de Ezry intett:

- Fenét! Vidd ki a képviselő urat, fektesd le és tedd fel reggel a vonatra. Váltsd meg a jegyét Szolnokig vagy a Dunántúlra.

Elvörösödött örömében, hogy Ung Döme úgy fog járni, mint járt Flórián. A vendéglős kivitte a képviselő urat, s Ezry Artúr odatolta a poharát Flórián elé.

- Igyál - mondta -, huszonhetes debrői. Addig igyál, amíg éhen nem halsz tőle.

Hirtelen eltolta a poharat, s a lányára nézett.

- Részeg vagyok?! - kérdezte határozott hangsúllyal. Kató bólintott:

- Igen.

Ezry a székével együtt megfordult.

- Vaddisznó-lesen voltunk - mondta és mindjárt elkomoruló arccal hozzátette -, akkor most már mindegy. Nem szabad részegen hazamennem. A feleségem nyomorék. Most már igyunk, majd kiszellőztetem.

Ráütött az asztalra.

- Pincér.

Flórián most a lányra nézett. Véleményt akart erről a mozdulatlan lányról, aki tatáros arcformája ellenére is finomnak és törekenynek látszott, de úgy ült, keresztbevetett lábakkal az asztalnál, mint egy fiatal erdészgyerek. A szemeit Flóriánra függesztette, és merően nézte a fiatalembert, csaknem durva kíváncsisággal.

- Jól berúgtál Pesten, mi?! - mordult rá ismét Ezry. Flórián bólintott.

- Be.

- Vadásztál már életedben?

- Régen.

- Verébre.

- Nem. Apámmal jártam medvére, Predeálon és a Pojánán.

- Az jó lehet - csettintett a férfi -, szeretném a lányomat egyszer rászabadítani valami medvére. Én már nem jutok hozzá. Hol van az a Predeál?

- Romániában.

- Mi volt apád?

- Polgármester.

- Földje volt?

- Volt.

- Megvan?

- Nincs.

- Semmi?

- Semmi.

Ezry homlokán kidagadtak az erek. Ordított.

- Hé.

A vendéglős bejött.

- Imre álljon elő. Igyék fél litert, aztán megyünk.

- Igenis.

Felállt, felrúgta a széket. - Részeg akarok lenni - üvöltött -, gránát van a fejemben! Részeg! Inni akarok, hé!

Flórián a lányra nézett, aki nyugodtan ült a helyén. Ezry most káromkodni kezdett. A szoba utálatos szavakkal telt meg. Közben Kató egész halkán azt mondta:

- Vannak-e jó színdarabok Pesten?

- Hogyne - felelte Flórián suttogva.

- És mozidarabok?

- Igen.

Eszébe jutott, hogy nemigen tudná elmondani annak az egyetlen filmnek a tartalmát, amelyet az idén „látott”. És eszébe jutott Teleki Alice, ez a vértanú, aki egy alvó idegennel ment moziba.

Ezry belerúgott a falba, aztán kirohant.

- Most megver valakit - mondta Kató -, csodálom, hogy nem magán kezdte. Döme is azért lógott meg. Semmi baja se volt, csak fél az öregtől.

Flórián bólintott.

- Kár, hogy el kell válnunk - mondta -, ha már ilyen különös módon kerültünk össze.

- Miért különös? - kérdezte a lány - én semmit sem találok különösnek, ízlik magának ez a bor?

- Igen.

Kezdett álmosodni. A szemei körül elkezdődött az ijesztő zsibongás, ami után percenként egyre nehezebb nyitvatartani őket. A lányra bámult, és azt gondolta: „megint egy nő, akit nem ismerek, de ennek barna haja van és valószínűleg vőlegénye. Vőlegény! Mikor leszek én vőlegény?”

Ismét felrajzottak benne beteges, gyűlölködő gyorsasággal ezek a szavak: elseje, jövedelem, beosztás, család, kétszoba-hall, pótlék, pótlék! nyugdíj, kintlevőség, folyószámla, fix.

A lány folyton őt nézte, nyugodtan és érdeklődéssel. „Kevés beszédű lány lehet”, állapította meg magában Flórián, „csak ül itt, keresztbe rakott lábakkal és nézi az embert. Mit fog szólni, ha elaludtam?”

Ezekben az időkben elég volt kimondani ezt a szót: aludni, és Flórián már érezte az álmoság bénító gutaütését. De most belökték az ajtót, Ezry jött be.

- Most jönnek vissza a disznók - mondta lelkesen -, fél óra múlva megint beborul. Jönnek vissza a törésből. Gyerünk! - izgatottan állt ott, mint egy gyerek.

Mögötte jött a kocsis. Flórián félrehúzódott, de Ezry karon ragadta.

- Csak gyerünk, medvevadász úr - üvöltött -, itt van a Döme puskája.

Flórián elmosolyodott. Valóban ez a legjobb megoldás: kiülni egy gödörbe, elaludni és megfagyni. Ez bizonyos.

Ezry előrelökte. A lány leghátul kullogott. A kocsiban mindenkire két takaró jutott, de Flórián így is vacogott. A kocsi elindult le, a mély úton és tíz perccel később elérte az erdő szélét.

Az éjszaka csaknem fehér volt. Fehér a hó és a holdfény. Néma, mint az űr; csak a kocsi csendes nyekergése szállt fel ebből a kietlen csendből.

Ezry elől ült a kocsissal, a lány és Flórián a hátsó ülésen, némán.

Meztelen, fehér ágakkal meredtek fel az üvegfák. Néhány hópehely ereszkedett le némán. Távoli vonatfütyt üvöltött, s reszketve halt el.

- Nem fázik?! - suttogta a lány. Flóriánt meglepte a kérdés. Feljebb vont a takarót maguk körül. A kocsis halk fütytyentéssel és pattintással irányította a lovakat. De amikor a hegyi út kifordult az erdőből, a jobb első kerék lecsúszott a fagyott vágásról, magával rántotta a lovakat, s az egész alkotmány felborult. Flórián nyakig esett a hóba, kellemes, hűvös hab lepte el a bőrét, arcát, tódult a szájába és tömte el az orrát. Nyögés, káromkodás hallatszott, valaki feltúrta a havat Flórián körül.

Ezry Kató volt: és amikor rátalált, a jobb karjánál fogva előhúzta a férfit. Ezry Artúr a derekát fájalta, de már a felállított kocsin ült, „tehát” gondolta Flórián, „egy ideig aludtam a hóban”.

Ezry dühös volt, szidta a kocsist és a községet, amely az útért felelős - de annyira fájt a dereka, hogy le kellett mondania az éjszakai lesről.

A koci elindulása után Flórián semmivel se törődött többé. Egészben véve álomszerű életében akkor aludt igazán, amikor erőt vett rajta a gyengeség, és nem tudott többé tekintettel lenni a külvilág következményeire. Ébren se kellemes dolog dideregni, de a pokol kínját szenvedti az, aki álmában didereg. Flórián álmában didergett a bicegő kocsin; ruháján és testén hol megolvadt a hó, hol ismét megfagyott. Ezry Kató mozdulatlan arccal, a puskájára támaszkodva ült mellette; szemei a vágott utat keresték, amint kínos lassúsággal tekergett ki a havas buckák közül, a koci előtt.

Nagyon régen dolgozott már Alice Darvas Péter mellett, de sohasem fordultak elő magánbeszélgetések kettejük között. Ezen az estén azonban Darvas, a maga finom, hangsúlyozottan öreges eleganciájával, megállt Alice asztala előtt:

- Fél tizenegy van - mondta -, fontos, az amit csinál?

- Azt hiszem - mosolygott Alice.

- Nem, semmi se fontos, ami itt történik - mondta Darvas -, hacsak az nem teszi fontossá, hogy maga csinálja.

Alice bólintott.

- Nagyon köszönöm.

A Vezér vállat vont.

- Ha éppen olyan estéje van, amikor csupán egy öreg és idegbajos emberre van szüksége, aki hallgassa, hogy maga milyen kellemesen cseveg - akkor jöjjön velem.

- Olyan estém van - állt fel Alice -, azzal a különbséggel, hogy én fogom hallgatni, amit mond. Darvas felsegítette a kabátját.

- Gyalog szoktam menni - mondta -, de még nem küldtem el a kocsit.

- Csak küldje el - felelte Alice -, én szívesen megyek gyalog.

A vezérigazgató hosszú, sötét arcán megkönnyebbülés látszott.

- Ritkán van szerencsém fiatal hölgyek társaságához. De az autómtól irtózom. Mint ahogyan irtózom az ágytól is. Elvesztettem azt a képességemet, hogy kényelmet élvezzek vagy aludjam.

Alice komoly pillantást vetett rá.

- Ezt sohase hittem volna. Teljesen kiegyensúlyozott embernek látszik.

- Úgy is van. Egyensúly! Nézze: általános takarékosági rendszabályokat kényszerítettek rám. Az ezerpengős fizetéseket leszállítottuk nyolcszázra, míg az írónak, aki eddig harmincöt pengő előleget kapott, ha nagy szüksége volt rá, most egy fillért sem adhatok. Amikor elmegy, utánanézek az ablakomból. Látom a kitaposott cipőjét, a hátát, amely fiatalon is görnyedt már. Látom, amint átmegy az úttesten; érzem, hogy tele van csalódottsággal, szomorú és fáradt. Istenem - az üzletemberek többet panaszkodnak, mint a művészek. De én néma panaszokat hallok. Ha csak egyetlen fiatalember volt, akit a szegénység fizikailag vagy erkölcsileg tönkretett, mielőtt elvégezhetné volna a feladatát: akkor ez a társadalom nem várhat többé bocsánatot. Egyensúly! Én gazdag ember vagyok, de a lelkiismeretem százak helyett nélkülöz. Csak nem panaszkodhatom ezért?! Egész életemből csak azokra a kérésekre emlékszem, amelyeket nem teljesíthettem.

Az Oktogonnál megállt, és Alice karjára tette a kezét:

- Azért ne gondolja, hogy jó ember vagyok. Van úgy, hogy jót akarok tenni valakivel és nem lehet. Valóságos lámpalázam van, érthetetlenül habozok, félek a cselekedetem következményeitől. Rettenetesen nehéz.

Bementek egy vendéglőbe az Andrássy úton. Mindketten külön rendeltek vacsorát, a bort azonban Darvas Péter választotta.

- Mi a véleménye - kérdezte a férfi, a feketénél - a pletyka gyorsaságáról?

- Bámulatos - nevetett Alice.

- Már tudom, hogy tegnap egy férfi volt a lakásán.

Az asszony kitágult szemekkel nézett rá.

- Ostobaság - folytatta a vezérigazgató -, de egy szempontból érdekelt. Megtudtam belőle, hogy eddig nem jártak férfiak a lakására.

Alice könnyedén elpirult.

- Én vállalom ezt - mondta -, számítottam rá, hogy beszélnek róla. Persze, nem gondoltam rá, hogy komoly embereket is untatni fognak vele.

- Mondom, kíváncsivá tesz. Ugye, a férjétől már évekkal ezelőtt elvált. Mit csinált azóta?

- Dolgoztam.

- Más semmit?

- Sajnos - nevetett Alice. A férfi most cigarettával kínálta. Mindketten rágyújtottak. Darvas nem árulta el, ha más választ várt. Okos, fáradt, karikás szemei a levegőbe meredtek.

- Ha sajnos, akkor miért nem? - fogalmazta egybe a különböző kérdéseket - és ha nem, akkor tegnap mégis, miért?!

Alice mélyen leszívta a füstöt.

- Ha nem tételezi fel rólam, hogy mentegetőzni akarok...

A férfi elhárító mozdulatot tett.

- Sohase nélkülöztem semmit. Voltak gondjaim, de komolytalanok. Ma, minden héten egyszer, meglátogatom anyámat, aki egészen a múltnak és a nyugdíjának él. Külön lakom, mert független akarok lenni. A függetlenségemet sose használom semmire, úgy vagyok vele, mint a zsebkendővel: csak akkor foglalkozom vele, ha otthon felejtettem. Tegnap azonban szükségem volt erre a szabadságra. Megismerkedtem egy férfivel.

Darvas elnézően mosolygott.

- Várjon. Minden kommentár nélkül elmondom, ami történt. Meghívtam a férfit moziba. Moziba mentünk. A fiatalember aludt az egész előadás alatt.

Darvas tekintetében élénkség költözött. Cigarettájával háromszögeket írt a levegőbe.

- Utána hazakísért. A kapuban a nyakamba borult és amikor eltaszítottam, a földre esett. Felvittem a lakásomba, lefektettem és reggelig aludt.

- Igen - mondta a férfi egyszerűen -, majdnem így jártam én is.

- Kérem?!

- Én is felvittem a lakásomra, és rögtön elaludt.

Alice elővette a saját dobozát, és ismét rágyújtott egy cigarettára.

- De én kidobtam - folytatta Darvas -, és talán másnap, vagy harmadnap került magával össze.

- Hét napig nem aludt ágyban. De miért dobta ki?!

Darvas Péter intett a pincérnek.

- Menjünk máshova - mondta -, én éjszaka kénytelen vagyok csavarogni. Majd hazakísérem magát.

Fizettek.

Darvas ismét megkérdezte az asszonyt, nem parancsol-e taxit?! Végre gyalog indultak neki a fehér, hideg éjszakának.

- Azt kérdezte tőlem, miért dobtam ki. Nos, természetesen, rövidlátásból, egészen mást képzeltem, talán valami szélhámost láttam benne. Az ember bizalmatlan.

- Igen - bólintott az asszony. Olyan világosan csillogott a haja, mint a hó. - De látja, ha mindenki bizalmatlan, akkor ez az ember halálra van ítélve.

Az égből csak nagy, vörhenyes foltok látszóttak. Darvas felbámult.

- Nem - jelentette ki -, én nem azért dobtam ki. De látja, nem mondhatom meg, miért. Mondjuk úgy, hogy a hiúságomat sértette, hogy a fickó elaludt. Nézze, én tizenöt éves koromtól harmincöt éves koromig állandóan nők miatt szenvedtem. - A hangja és tekintete felforrott, és egyre gyorsabban beszélt. - Meg kellett ismerkednem a női hűséggel, amely teher; és a hűtlenséggel, amely kínszenvedés, öt évig szeretőm volt egy asszony, aki a pokol tüzét gyújtotta fel bennem, és nem tudta eloltani. Kínt és gyönyört kaptam az asszonytól, de elégtételt soha. Ha beleszerettem valakibe, arra vágytam, hogy a magamévá tegyem. Ha az enyém lett, meg kellett tanítsam a szerelem művészetére. Ha megtanulta, vigyáznom kellett, hogy meg ne csaljon. Végül vagy megcsalt, vagy meguntam. Amikor a tizedik ilyen eset után le kellett vezessem a tételt, akkor láttam, hogy a szerelem csak annak való, akit vagy nem érdekel a végcél, vagy a késői utódokban látja és keresi azt. Azután még néhány szórványos eset következett: egy lány, akit boldoggá akartam tenni, ami abban a pillanatban sikerült, amikor bemutattam neki egy barátomat; továbbá a feleségem, akit az orvosom tanácsára tettem az élettársammá: abban reménykedtünk ugyanis, hogy kínzó álmatlanságomnak jót fog tenni, ha állandóan egy alvó embert látok magam mellett. Azonban önagsága úgy találta, hogy az arca előnytelenül változik alvás közben, és külön hálószerobába zárkózott. Persze, ezek külsőséges dolgok. Tizenöt esztendő óta maga az első nő, akivel tíz percnél hosszabb ideig beszélek: fogadja részvételemet.

Amikor Alice a házmester arcát meglátta, egyszerre eszébe jutott a tegnap este. Felszaladt a lépcsőn; arra gondolt, hogy Flórián esetleg visszajött.

- Nevetséges - jutott eszébe -, kulcsa nincs, a házmester nem engedi be.

Megnyugodva, de elégedetlenül ért a lakásába. Felgyújtotta a villanyt, az előszobában, ahol a postája szokott feküdni egy asztalkán - de most semmi se várta.

Egykedvűen állapította meg, hogy micsoda butaság, köszönőleveleket várni.

A vacsorájához hozzá se nyúlt, kalapját s a kabátot levetette; leült a rekamié sarkába, felgyújtotta a kézilámpát, és eloltotta a csillárt.

A szűk kosztüm-szoknyát kigombolta oldalt, s a térdeit felhúzva, a sarokba kuporodott. Ez volt a legkellemesebb helyzet, ha az ember gondolkodni akart, s úgy érezte, hogy a testére szinte szüksége sincs, legokosabb tehát, ha minél kisebbre húzza össze.

Ha a kiterjedt sottogásra gondolt, amely, úgy látszik, az irodáig is elhatolt, valami idegenszerű dac szállt fel benne. Esze ágában sem volt valaha is olyat tenni, ami árthat a jóhírének. De

miután ez az ártalom bekövetkezett, mielőtt tett volna valamit: felmerült benne a kérdés, „mi közük hozzá?! Hát mi az a függetlenség, amiről a klubokban beszélünk, könyveket írunk és amiért teleagitáljuk a komolyabb problémáktól fáradt emberek fülét?! Dolesálnétól függne, hogy azt tehetem-e, ami jólesik?!”

Elnyúlt a rekamién, tenyerébe temette az arcát.

- Te bolond - mondta idegesen magában -, van talán olyan tennivalód, ami jólesne?!

- Miért ne volna - felelte önmagának -, ez a nagyképűség úgyse tart sokáig. Talán a valóság egyszer utoléri majd a fantáziádat.

- Hogyne. A Hollósi Marica orgiái nem gyújtották fel a fantáziámat. Sohasem éreztem kíváncsiságot. Hát akkor egy sovány, kiéhezett fiatalember, aki...

- Itt feküdt tegnap, és aludt édesen.

- Most másutt alszik.

- Itt hagyta a tíz pengőt.

- Vannak ilyen napok a hónapban...

- Ilyen hónapok az életben.

- Fogalmam sincs róla, kicsoda.

- Mindenki azt hiszi, a szeretőd.

- Szeretőm?

- Szeretőd. Szeretőm. Szeretőd. Szerető.

Felugrott.

- Eh!

Besétált a fürdőszobába, letussolta magát. Forgatta a csapokat szórakozottan, megigazította a gumisapkát a haján. Azután ledörzsölte magát, elhajította a gumisapkát.

Felrántotta a pizsamanadrágot, a kabátot kezében vonszolta maga után. Így ment körül a szobában, tanácstalan arckifejezéssel, amire semmi ésszerű oka nem volt.

Megállt a tükör előtt a falnál; kifeszítette a mellét, nézte őket, vállat vont. Felrántotta a kabátot, megvakarta a fejét gyerekes kétségbeeséssel.

- Huh, de nőies kezdek lenni - gondolta. Lerúgta a papucsait és lefeküdt.

Lapozgatni kezdett egy rádió-évkönyvben, aztán lecsavarta a villanyt.

Darvas Péterre gondolt. „Irtózik a nőiességtől, azért szeret engem”, gúnyolta magát. De vajon, mi lehet az igazi értelme ennek?! „Valószínűleg tőlem is irtózik, csak nem annyira.” Eszébe jutott Flórián, amint Darvas lakásán alszik, és kajánul felnevetett a sötétben. Valami szokatlan, asszonyos vadság ébredt fel benne, amikor arra a férfire gondolt, aki csak férfiakat szeret; és arra a másokra, aki senkit se szeret, mert álmos.

Amikor Darvas meg akarta magyarázni, miért dobta ki Flóriánt: nem magyarázta meg, hanem egyszerre csak a nőügyeiről kezdett beszélni. Itt valami összefüggés van, persze; úgy látszik lehetséges, hogy Darvas egy fiatalemberben próbálta megtalálni azt a viszonzást, amelyre minden élőlénynek szüksége van - de hát a fiatalember elaludt.

Alice büszke volt rá, hogy ő mélyebben látott Flórián életébe; de hát sokra ő se ment vele. Ha már felrúgom az „elveimet”, gondolta, legalább valami hasznom lenne belőle.

Hirtelen örülni kezdett az ágyának, amely körülölelte. Hol lehet vajon Flórián? Ágyban alszik-e, és kinek az ágyában?!

Eljöhett volna megköszönni... de hát mit köszönjön meg ezen... valószínűleg restelli magát...

Lehetséges, hogy egy ember, ennyi szenvedés után, restelkedni tudjon?! Mennyi minden lehetséges, amiről el se hinnők... nem ismerjük egymást, ez a baj. Minden ember más világ, más világrend. És sohasem önmagunk felett ítékezünk, ami kötelességünk volna, hanem egymás felett, amihez nincs jogunk.

Tóth Flórián, gondolta Alice, elalvás előtt, te túl szigorú vagy önmagadhoz.

Flórián délben ébredt. A szobában nem volt más bútor, csak egy hatalmas ágy s egy óriási mosdószekrény. A porcelán mosdó maga egy méter átmérőjű volt.

- Hát ez az Ezry-ház - gondolta kuszán. Miért is ébredt fel?! Reggel tíz órakor feküdt le, Ezry addig elcsitult, öblögette a száját, amíg be mert menni a feleségéhez és megcsókolta. Azt mondták neki, hogy Isaszegen rekedtek és Kékessyéknél aludtak.

Flórián felkelt. A szoba hideg volt, szürke és borús; és Flórián valami atavisztikus irtózást érzett a barna bútorok iránt.

Feltápáskodott, a hideg rázta. Bedugta fejét a mosdóvízbe, és benne hagyta, amíg csak lehetett.

Háromnegyed kettő volt, mire elkészült, s a hallba ment. Itt is formátlan, bő, barna bútorok voltak, és tolószéken egy idős hölgy.

- Maga vendég? - kérdezte halk, de sziszegő hangon; és Flórián ijedten felelte:

- Igen.

- Nahát - mondta a hölgy -, mi ebédelünk. Nem várunk senkire. Nem fogunk mindenkinek külön tálaltatni.

- Nem - felelte Flórián engedelmesen.

Az ebédet az idős hölgy társaságában ette végig. A hölgy egy szót se szólt, rengeteget evett, és közben nyögött, sziszegett vagy sóhajtozott. Valószínűleg fájdalmai voltak.

Flórián szükségesnek látta megkérdezni, milyen természetű fájdalmak kínozzák Ezryné; de nem tudta elszánni magát, így az ebéd hangtalanul folyt le, majd a háziasszony váratlanul kihajtotta a kocsiját, és Flórián egyedül maradt. Egy darabig kinézett az ablakon: látta, hogy Ezry, a bundazsebébe dugott két kézzel, komoran hallgatja egy bekecses, csizmás ember előadását. A gazdasági épületeket cserép fedte; a hanyagságnak nyoma sem volt ezen a tanyán.

Tíz perccel később Ezry és a lánya együtt jöttek az ebédlőbe. Kató most is lovaglónadrágot viselt, és a haja tetszés szerint állt a fején. Különös ellentétben állt ezzel, hogy karcsú, telt, nőies alakja volt, ami Flóriánnak is tetszett: de viszont úgy járt és mozgott, mint egy béres. Valami pesti parkettáncos Dubarry volt hozzá képest, ami a nőies mozgást illeti.

- Na, öcsém - mondta Ezry -, tegnap elestél a vadászattól, de addig itt maradsz, amíg meg nem lövöd az egy disznót. Annyi jár a vendégnek.

Flórián azt akarta mondani, hogy nem fontos neki. De mégiscsak kialudta magát itt, és ezért olyan bensőséges hálát érzett, mint a kutya a csontért. Úgy mosolygott tehát, mintha örülne a vadászatnak.

- A feleségem persze... - Ezry legyintett, nem fejezte be a mondatot. A legtöbb ember házaselete befejezetlen mondatból áll. Ebből lesz aztán a befejezetlen házaselet. Hiszen azért nőülünk meg, hogy hallgatóságot szerezzünk magunknak; mert nem érzünk erőt hozzá, hogy a hallgatóságot esetenként megszerezzük. De a kényelmes megoldások utólag mindig csalódást okoznak.

Ezryék megebédeltek. Azután Ezry lefeküdt: még mindig a derekát fájlalta.

- Akar korcsolyázni? - kérdezte a lány.

Flórián a fejét rázta: - Nem.

- Talán nem is tud?!
 - Tudtam valamikor.
 - Sakkozik?
 - Igen, de most...
 - Semmihez sincs kedve?
 - Dehogyan nincs. Csakhogy...
 - Miért nem ül le?!
 - Köszönöm.
 - Állandóan Pesten él?
 - Igen.
 - Mi a foglalkozása?
 - Mérnök.
 - Milyen véletlen, hogy éppen ide került.
 - Részeg voltam - felelte Flórián, makacsul védelmezve ezt a látszatot. - A barátaim csinálták ezt a tréfát velem, most már megmondhatom. Feltettek a vonatra.
 - Mulatságos barátai lehetnek. Apámnak is mulatságos barátai vannak. Mindig nagyon mulatok rajtuk.
 - De milyen komoran mondta ezt.
 - Igazán? Lehet, hogy komoran mondtam. Ilyen ellentmondások vannak bennem. Azt mondják, hogy a nő önmaga előtt is rejtély.
 - Már nem mondják - felelte Flórián fáradtan -, a múlt században mondták. Az egész világon minden rejtély, csak a nő nem.
- Kató neheztelő tisztelettel nézett rá. Flórián csöndesen dühöngött magában:
- Micsoda röhej, hogy ez a lány vagy mi, így cseveg velem. Velem nem szoktak csevegni. Bár hagyna békén.
 - Istenem - mondta a lány ajkbiggyesztve -, lehet, hogy én semmit se tudok, vagy csupa ilyen régi dolgokat. De ez is a férfiak bűne akkor, mert én mindig férfiakkal barátkozom.
 - Csodálatos - morogta Flórián.
- A lány finoman elpirult. Az ablakhoz ment és visszajött. Megállt a fiatalember előtt.
- Lehet, hogy furcsa, hogy én nem kérdeztem magától, kicsoda és mégis szívesen fogadtam. Talán kellemetlen magának ez; látom, hogy unatkozik. Beszéljünk másról.
 - De hiszen eddig is másról beszéltünk - felelte Flórián.

Este már közösen vacsoráztak, Flórián kissé jobb kondícióban volt, résztvett a társalgásban és megkedveltette magát. Talán a természetében rejlő tulajdonságok, talán a sorsának különösége folytán, gyakran megtörténhetett, hogy emberek percek belül felmelegedtek iránta, akik pedig bevezetetlen várak hírében álltak. De folytatása sose lett az ilyesminek, és ezért Flórián maga se becsülte sokra az ilyen furcsa, értelmetlen és haszontalan sikereket.

Vacsora után Ezryné visszavonult, de tíz órakor még fent volt és a férjét hívatta. Fél tizenegykor Ezry befogatott; nem volt már maradása.

Nem mondta meg, hova mennek, pálinkát és töltényeket rakatott a kocsira, és Flóriánt valósággal beemelte a hátsó ülésre. Kató most is mellé ült, és a koci nekiment a domboknak.

De most nem Isaszegnek mentek. Ezry félt, hogy valami ismét megakadályozza a vaddisznólest. Egyenesen felcsaptak a gödöllői erdő irányában. Borotvaéles szél hasított a fülükbe. Flórián szeméből folyt a könny. Kató szorosabbra és feljebb vonta a takarót, amely közös volt, a hátukon.

- Fázik? - kérdezte Flóriántól.

- Én nem - felelte halkan.

- Mert közelebb ülhet - súgta a lány.

Flórián mélyet sóhajtott. Egy kis tót parasztház maradt el a völgyben; sötét ablakszemeivel utánuk nézett. Most már fent voltak az erdőben, a fatelep is mögöttük maradt.

- Megyek a halálba - gondolta Flórián makacsul -, a nyugodt, bölcs hidegbe, ebből az örült kuszaságból.

Amint az erdőből kiértek, a koci megállt, szemben az első lesgödörrel. Ezry csöndesen le-kászolódozott, puskával a vállán, elővigyázatosan, hogy zajt ne üssön. Kató is leszállt, és visszanyúlt a kocsi padlóra; kihúzta a puskáját és Döméét is. Ezt a karabélyt ismerte Flórián, de nem érdekelte. Maga elé meredt.

Kató Flóriánra mutatott: - Nincs úgy öltözve - suttogta -, vedd magadhoz a gödörbe.

Ezry nemet intett. Sokkal fontosabb volt számára az éjszakai les gyönyörűsége, mint hogy bárki megfagy-e, vagy micsoda. Az ő gödrébe ugyan nem ül senki.

Flórián intett, hogy neki mindegy. Ugyanekkor szél kerekedett, amint azt Ezry már tegnap megjósolta. A szél olyan tömeg havat kapott fel, hogy egyszerűen a holdat se látták.

Kató elindult a hóval szemben, és intett Flóriánnak, hogy menjen utána. A koci bentmaradt az erdei úton.

Mintegy száz lépést mentek. Kató megtalálta a gödröt, amelyet földhányás vett körül. Most már tizenöt lépésre se láttak innen.

A lány megállt, és valamit mondott. Flórián közelebb ment. Úgy érezte, hogy a szél keresztül fúj rajta, mint valami rongyon.

- Mind a ketten itt maradunk - mondta a lány -, maga megfagy különben.

Flórián megpróbált keresztülnézni a pelyhek örvénylő tömegén.

- Nem - mondta -, nem lehet.

- De igen - felelte a lány. Levetette a juhászbundát magáról. Megfogta Flórián kezét.

- Vegye le a kabátját - mondta -, és lépjen le a gödörbe. Jó, így. Most álljon szorosan mellém, csavarja a lábunk köré a kabátját, a bundába pedig ketten bújunk be: el fogunk férni.

- Ne menjünk vissza a kocsihoz? - kérdezte Flórián.

- Nem lehet: apa kímélet nélkül beleserétez, ha lesen mászkál. És különben...

A bunda egészen körülfogta őket. A lány haja Flórián homlokán folyt le.

A hideg megszűnt, de most minden ízében érezte a karcsú, erős lánytestet, amint hozzátapad. A szél fejük felett süvített el.

- Meddig maradunk így - kérdezte Flórián.

A lány gyorsan, lihegve lélegzett.

- Sokáig - felelte alig hallhatóan. Meg se moccant. És az egész olyan hirtelen jött, mint egy szélroham. Bal karja átölelte a lány erős, vad derekát. Hallotta, hogy felsikolt, halkan és röviden és hozzátapad. Már a lány is átkarolta őt; néhány gyors, kereső mozdulat és csók; és odaadta magát a férfinak, aki nem tudta magáról, hogy láztól ég-e vagy didereg. Fütyült és ordított a szél, mezei egerek futkároztak a lábuk körül. Flórián lábszárai remegtek, a lány átfogta a derekát, a szeme közé nézett és hangosan sírt, de a hangot már a torkából kifújta és elvitte a szél.

Tiszta, hideg hajnal volt, most világosan látszott mindhárom lesződör. De a földhányás elfödte a bentlevőket.

- Akármilyen hideg van - súgta a lány -, ha szél nem fúj, én nem fázom.

Kibontakozott a bundából, szeméhez emelte a távcsövet. Aztán letette; betöltötte a puskát. Egy vékony erecske kéken duzzadt a halántékán.

- Van vagy két mázsa - súgta -, és erre jön. Csak elkapjam.

Most már látszott a hatalmas koca, a domboldalon kaptatott felfelé. Kató kétszázaz irányzékra vette, és a kellő időt kivárva lapockán találta a fekete tömeget. A koca tovább ment, s az erdő szélén összerogyott. A szajkók mindjárt összegyűltek a teteme felett, s a disznó röffenését utánozták, gyászénekül.

- Menjen - fordult most Flóriánhoz a lány -, menjen végig ezen a mély úton, ide nem látnak. És amikor kilép az erdőszélre, dobja el ezt a töltényhüvelyt. Azt fogom mondani, hogy a magáé volt a disznó. Akkor az öreg nem engedi el, amíg túl nem tett a két mázsán.

Flórián kimászott a gödörből. Millió apró jégtű táncolt előtte a levegőben. Visszafordult; látta, hogy a lány sápadt, de közönyös arccal néz utána - a kocsi pedig elindult az úton, az elejtett disznó felé. Ezry Artúr a kocsin ül, és komoran bámul maga elé. Flórián előbb odaért, és eldobta a kilőtt patront, a hármaskör mellett. Éhség gyötörte, fázott és álmos volt. Sok minden eszébe jutott, de közben, beteges makacssággal, mindig újra arra kellett gondolnia, hogy megint egész éjjel nem aludt. A tegnapelőtti esti halálraszántságot nem találta már önmagában. Az elejtett kocát nézte, és eszébe sem jutott, hogy egyetlen fillérje sincs. A szegénység sohasem tudott programmá válni benne, és éhesen és dideregve is úgy bámult Ezry Artúr széles arcába, mint egy másik földbirtokos.

- Egész éjjel Isaszegen voltunk - mondta Ezry Artúr az ebédnél, és Flórián tudatában már összefolyott az igazság a képzelettel és a hazugsággal. Kató ma nem mutatkozott sehol.

Ezry vaskos, fekete arcába bámult. A kitűnő gazda hatalmas és ízléstelen gyűrűt viselt a bal kezén, és ezzel a gyűrűvel törte fel a tojást, amelyet minden étkezés végeztével meg kellett ennie. A beteg asszony néha irtózáttal és rajongó tisztelettel bámult a férjére, és Flórián sose fogja megtudni, miért. Olyan ez, mintha valamely filmnek az utolsó ötszáz méterét látná csupán, és senki se volna, aki felvilágosítaná az előzményekről.

Ezry, jóllakván, kifújta az orrát, meglazította a nadrágszíjat, aludni küldte a feleségét, és Flóriánhoz fordult:

- Nem ismered a Nádor utcában Makó baromfikereskedőt?!

- Nem - felelte Flórián.

Ezry kinézett az ablakon. Azután meglátott valakit, aki valamit rosszul csinált, alkalmasint, mert felugrott és kiszaladt a szobából. Flórián egyedül maradt.

Kínos érzéssel a szívében, félt a Katóval való találkozástól. Még régen, az egyszerű dolgokat is egyszerűsíteni igyekezett; ez pedig éppen nem volt egyszerű. Mit mondjon, ha találkozik a lánnyal?! Azonkívül az álmoság, érthetetlen módon, újult erővel jelentkezett. Talán a hőmérsékletváltozások iránt vált fogékonyabbá: még ágyban sem tudott aludni, ha a szoba hideg volt; a hideg apokaliptikus irtózással töltötte el; míg itt, az ebédlőben izzasztó meleg volt.

Felállt, hogy tájékozódjék. Fogalma sem lehetett róla, milyen faluban van: a kocsi egyforma, havas dombok között hozta reggel.

De már a folyosón beleütközött Ezry Katóba. A lány tágra nyílt, fátyolos szemmel nézett rá, kezét nyújtotta és elsietve Flórián mellett, az ebédlőbe ment.

Flórián az ajtóban állt, és habozva nézett utána.

- Utána kell menjek - gondolta elszomorodva. „Mi a fenének jöttem ide. Mehettem volna Székesfehérvár felé is, hatvanért. Milyen édes kis lány, de nem tudom, mit akar most.”

Érezte, hogy bizonyos kapcsolat keletkezett köztük az éjszaka váratlan eseményei után; és tudta, hogy a lány egészen más szemmel nézi, és sokkal fontosabbnak tartja azokat, mint ő. Ez kellemetlenül érintette. Élete labilis, cél- és alaptalan volt, az adott helyzetben; és ő semmiféle újabb megterhelést nem bírt el.

Újra bepillantott az ebédlőbe: az ablaknál állt a lány, valami fekete ruhában, csipke nyakkal és kifelé bámult.

Flórián tehát bement a szobába, és ő is odaállt az ablakhoz és kifelé nézett. „Mit mondjak” háborgott magában, „ha egy szót szól, megmondom neki, hogy csavargó vagyok. Érettségizett, sőt diplomás csavargó, meg fogom ezt neki mondani; inkább. Már megszoktam, hogy nekem nincs helyem sehol, de megtévesztési komédiákat nem játszom.”

A lány, jobb keze kisujját az ablakra nyomva, így szólt:

- Nézze, ott vannak a locsodi dombok.

- Milyen dombok? - kérdezte Flórián.

- Onnan jöttünk reggel.

A férfi összeszorított fogakkal, udvariasan bámult kifelé.

- Igen - mondta -, és hol van itt vasútvonal Pest felé?!

- Félórányira, Tóbiáspusztá. De miért akar elmenni?!

- Mert - felelte Flórián, az ablaküvegre támasztva forró homlokát -, mert el kell mennem. Halaszthatatlan ügyek.

- Reggel beviszi a kocsi - mondta a lány csöndesen -, majd intézkedem reggel.

Flórián elfordult. És ha elalszik a vacsoránál?! - Nem vagyok emberek közé való. - Félt. A lány aggódva és alázatosan figyelte.

Flórián kétségbeesve nézett a lány sápadt, kerek, komoly arcába. Képtelen volt érdeklődést érezni iránta, szeretetet vagy gyöngédséget. Üldözött és megcsúfolt ember volt, idegeiben félelem és a lealacsonyítások emléke kísértett, fázott és félt, és egyszerre meggyűlölte ezt az idegen házat, talán éppen, mert idegen volt.

És, hiába. Délután Ezry Artúr ragadta magával: meg kellett néznie a mintagazdaságot, a rhodeislandi tyúkokat, az ezüstróka-farmot, a nyírest, a fácánokat, a disznókat és a méltán híres tehenészetet. Ez volt a paradicsom, de nem a látogatónak, aki a poklokból kapott szabadságot, és tudta, hogy visszavárják. Flórián utálta a Várost, félt tőle: de az kinyújtotta utána csengős, hideg, nyálkás, kormos karjait, és csodálatosképpen mindig vissza tudta húzni.

Hat óra felé megérkezett Karátsonyi rendőrfogalmazó. Ezry megmagyarázta, hogy Ung Döme és Karátsonyi közül fog férjet választani Katónak - „de majd csak ha muszáj.”

Megérkezett a szomszéd gazdaságból a nagynéni és egy hallgató fiatalember, aki harmadéves gazdász, de csupán Gulliver ifjúsági kiadását olvasta a világirodalomból. Épp ezért a kellő elfogulatlansággal tör palcát bizonyos destruktív írók felett, ami csak azért baj, mert Herczeg Ferencet is annak tartja.

Flórián tudja, hogy Kató a tea és hideg sütek idején folyton őt nézi, és hogy ez Karátsonyi Ivornak már fel is tűnt - hogy Ezry Artúr a konyhába jár inni; és hogy sohasem fogja az életben megtudni immár, milyen természetű fájdalmak okozzák a nyögéseket és sziszegő sóhajokat, amelyekkel Ezryné a vendégek vérért meg-megfagyasztja. Mindezt tudja, látja érzé - és még sok mindent. Mégis, ellenállhatatlan kényszer hajtja, hogy lehunyja a szemeit, fejét a sonkaszeletek közé hajtja, és semmivel se törődve, elaludjon.

Talán mindenki tudja, hogy nincs nehezebb, mint valamely ellenállhatatlan kényszernek ellenállni. Erre a feladatra vállalkozott Flórián, amikor a hozzáintézett kérdésekre nagyjából felelt, Kató kérdő pillantásaira hozzávetőleg ugyanolyan pillantásokkal felelt - és általában, inkább ébren volt, mint aludt. Azonban a botrányos összeomlást csak véletlenül kerülte el.

Ugyanis, Ezryné már nyolc óra után asztalt bontott. A vendégek csoportokba verődtek. Kató odaállt Flórián mellé, és azt mondta, halkan:

- A folyosó végén van a szobám, baloldalt. Akarok magával beszélni.
- Nem lehet - felelte Flórián, s a vendégekre mutatott. De Kató a fejét rázta.
- De később. Beszélünk kell, mielőtt elutazik. Nem?!
- Nem - sóhajtott Flórián. A lány fejet hajtott.
- Jó - suttozta. Egy pillanatig habozott, azután vidáman elbúcsúzott a társaságtól és eltűnt.

Flórián most már reménykedni kezdett abban, hogy hamarosan lecsukhatja égő szemeit. A vendégek elbúcsúztak, és Flórián Ezryhez fordult:

- Itt alhatom, kérlek, vagy pedig elvitetsz a vonathoz mostan?!

Ezry intett, hogy várjon egy pillanatig. Hamarosan visszajött, és így szólt:

- Csak tégy úgy, mintha lefeküdnél. Majd tizenegykor beszólok érted, és átszökünk Pécelre. Ott vár Döme.

Öreg, gyertyacsutakos lámpást nyomott a kezébe, s Flórián vállalkozott rá, hogy megtalálja a szobáját.

Amint a hosszú folyosón végigment, csaknem csukott szemmel, elvonultak szemei előtt a zavartalan álom gyönyörűségei. A méz édessége az álomé, az álom édes, mint a méz: zsibbadt agyában úgy húztak ezek a szavak, mint lusta, nyári vadlibák. Hús az álom, mint a tejfel, lágy, mint a pihe, édes, hús, lágy. Hosszú és mély, zavartalan. Fél tizenegyig két hosszú óra...

Amikor ráismert az ajtójára, letette a lámpát és benyitott.

A félhomályban szemei az ormóttan mosdót keresték. De valami fehér függöny lengett ott: „ez nem az a szoba”! dobbant meg. S már ugyanakkor két puha kar fonódott a nyaka köré, s közvetlenül a füle mellett forró susogás:

- Tudtam, hogy mégis el fogsz jönni.

Háromnegyed tizenegykor kocsin ültek, Pécel felé: Ezry, a lánya és Flórián. Csöndesen ültek a tiszta hidegben, Flórián a szerencsétlen kártyásra gondolt, akinek szerencséje van a szerelemben. De mire megy vele?! Míg mások földet, házat, vagyont és pozíciót gyűjtenek, ő mit tesz vajon: az emberi társadalomban a szerelem nem más, mint komfort, amelyet ki-ki a jövedelmeihez mérten megszerezhet magának. De akinek nincsen jövedelme, és mégis szeretkezik, az nyilván az állatvilágban képzele magát, ahol a jövedelem: az erő.

De ezeket talán nem is gondolta Flórián; álmodta inkább. Már megint mindent álmodott. Álmában fázott, rázta a kocsi; álmában aludt és álmában virrasztott álmatlanul. Időnként, ha néhány percre elaludt, azt is álmodta már, hogy ébren van és irtózatosan küzd az elalvás ellen.

A hóbuckák közül lilás ködben imbolygó fények tűntek elő. A faluba érve, mindenki leugrott a kocsiról, Flórián lemászott. Hirtelenül lázas idegesség fogta el, menekülni akart ezek közül, menekülni ebből az állapotból, amelyet „esztelen és kínos üldögélésnek” nevezett. Magába roskadva állt, amíg Döme üdvözölte Ezryéket, a háza előtt. Három cigány ácsorgott a kerti-kapu előtt, befelé nézelődve, kiskabátban.

Ung Döme betessékelte a vendégeit, de Flórián az ajtóban megállt. Döme rábámult.

- Nem jössz be? - csodálkozott.

Flórián fejét rázta.

- Nem. Meglógok, mert nem engednének el - mondta hetykén. - De elittam a pénzemet, az útiköltséget kölcsön kérem tőled.

Döme örült, hogy megszabadul tőle. Zsebébe nyúlt, és öt pengőt vett elő. Hosszú árnyat vetettek a padlóra, az előszobában állva.

Flórián eltette az öt pengőt, és erős vágyat érzett, felkiáltani; „nem ittam el a pénzemet, nem is volt nekem soha, én hazug csirkefogó, pfúj.”

De mégis: valamikor volt. Valamikor mindenki gazdag ember, legalább lassan kicserélődnek a rétegek, nemcsak a revolúció, hanem az evolúció útján is. Ha élek, akkor egyenes vonalban az első embertől származom, és közben néha voltam gazdag ember is, alkalmasint.

Minden magyarázat nélkül elbúcsúzott Ung Dömétől, és a keményre fagyott úton az állomás felé baktatott. Úgy csüngött a feje a feltűrt gallér tövén, mint egy útra kelt madárijesztőé.

Hamar visszaérkezett Pestre Tóth Flórián. Kilépett a Baross térre, ahol millió fény bújkált, csengőszó, a hólapátok kopogása hallatszott.

December elseje volt. A lakosság túlnyomó része valakitől, valamiért fizetést kapott, s most részben eleget tett kötelezettségeinek, részben mulatozott.

A Vigadóban Mengelberg dirigálta a VI. szimfóniát. Feltárult a beethoveni Természet. Patakcsobogás, kakukk, csirke, millió pici lárma, együttvéve mégis: csönd. Vihar - akár egy háborgó lélek, akár a villámló felhők vihara. A természet apoteózisa vihar után: a nyújtózó vetés, száradó erdő lélegzete, kelő lilék sípja a nádban, csobogó, tollászkodó, ujjongó, harsonázó Ébredés. A nézőtér: részint érdeklődést színlelő, valójában alvó emberek; részint alvást színlelő szakemberek.

A Vigadó előtt Mák Vince, az ismert újságíró, a kéthasábos Emberi Lelkiismeret, a vesékbe látó, de azonkívül teljesen vak Knickebocker-epigon, Hollósi Maricával. Végighallgatták a Pastorale-t, most beülnek egy taxiba és végighallgatják egymást, egy darabig csókolóznak, de Mák Vince már az Apponyi téren kiszáll, várható genfi hírek miatt, az inspekciós beteg. „Szervusz, kis taknyos”, kiáltja be a taxiba, Marica megigazítja komoly, csontkeretes pápaszemét.

A Belvárosi Kávéházban bankett van. A szemben levő színház új darabot hozott ki, a darab megbukott, a szerző boldog, nem tudja. Senki se meri neki megmondani, majd reggel megtudja a lapokból. Egy sarokban lent a legveszedelmesebb kritikus ül: háttal ide. Szerző epekedve nézi a hátát, kritikus élvezi a helyzetet. Egy hadirokkantat kidobnak:

- Maga mindennap megpróbálja, pedig már százszor megmondtam.
- Ezer bocsánat - feleli a cinikus hadirokkant -, kissé nagyothalló voltam a múltban, és így fölösleges volt valóban újra megpróbálnom.
- Igen, igen - idegeskedik a főpincér -, de így folyton munkát ad vele.
- Adjon maga is folyton munkát nekem - morog a rokkant, de azonnal el is kotródik.

A Lánchíd alól elindul a motoros. Már zajlik a Duna. Háromszáz méterrel lejjebb utoléri a nőt, néhányszor kibújik a fénykörből, végül egy jégdarab feldobja, elkapják a karját, berántják a csónakba.

Félóra múltán, a mentőkocsiban, magához tér. Megbánta a tettét. „Szeretek élni”, mondja buta képpel, „de nem válaszol a levelemre és másállapotban vagyok”. Minden szavánál víz freccsen a nyelvéről. „Talán lehet rajtam segíteni”, mosolyog. A Rókus kapujában meghal. Egy szabólegény miatt, akit a barátai megvetnek, mert rosszul biliárdozik.

Apró kocsmá a Lágymányosi tó partján. A lágymányosi tó a szegények tava. Itt nyáron ingyen fürdenek a népek, és áhítattal bámulnak a rohanó vonat után. Bárki érkezik vonaton Pestre, vagy utazik el innen, sohasem veszi észre a Lágymányosi tavat, pedig ott megy el felette. Aki itt követett el öngyilkosságot, azt nem húzzák ki, nem íratnak vele nyilatkozatot alá, ottmarad, ahová törekedett; két év múlva betemették földdel a tavat, sose kerül elő többet. Nem város ez, holott a sűrű nádas, a közepén, száz éve elhagyta már az utolsó vadlúd. Egy falábú ember áll a kiskocsmá léces oldalának dőlve, a saját arcát csípkedi: „ez az elsőért, ez a második-

ért; már megint feljön ez a... ez az epés kadarka.” Mellére csapta a tenyerét. „Feljön az előmunkásban a bűdös! Fel mer jönni! Én!” Nagyot hányt, aztán visszament, hogy eligya a többi pénzt.

A piszkos vízen hócsomók úszkáltak, három kikötött csónak között. Egy tyúk ült a parti fán, de fázott s a kerítésre repült, onnan az udvarra huppant. Két vonat zuhogott végig a töltésen, egymás után; egy hosszú és egy rövid. A féllábú ismét kijött, megdörzsölte az állát és felnézett az égre: „nálam volt a makk filkó”, mondta és elindult a Kruspér utca felé.

A Pálos-klastrom felett, két ember támaszkodott a mellvédnek: az egyik tanár volt, a másik gimnazista lány. „Látja”, mondta a lány, „milyen csíkos a Duna”. „Igen, csíkos.” „Istenem”, sóhajtott a lány. „Talán szomorú?!” „Nem, szomorú éppen nem vagyok.” „Hanem?” „Magam sem tudom.”

A Nádor utcában, az első emeleten, bridzs-parti folyt. Bridzstanár, igazgatóné, ez volt az egyik vonal. Igazgató, doktor, ez volt a másik. Bridzstanárnak viszonya van igazgatónéval. „Három pikkem van”, mondja Mellnérné. Igazgató gyorsan, halkán számol, és azt mondja: „Nem életkérdés.”

Udó garzonlakásán: „Kissé gépies vagy, szívem.” Az agresszíven meztelen asszony rábámul. „Miért?” Udó cigarettára gyújt, egyes helyeken megsimogatja, vagy megveregeti az asszonyt, gondterhes redők képződnek a homlokán, mert nehéz viselnie a saját nagyképűségét: „a dolog úgy áll, Eliz...”

A méltóságos asszony szenved. Három játékonysági tea egy délután, a nyomor nagy, a pneuk kopnak. Migrén. Őméltósága legalább harminc ember kenyere javát már megette, most inzulint kap, és azóta játékonyságzik. Ajtaján olvasható: Adományaimat a Szegénygondozó intézi.

Egy kávéház rosszul megy. Balra, a Körúton és szemben, minden kávéház jól megy. „Miért éppen az enyém megy rosszul?” kérdezi önmagától a tulajdonos. De önmaga nem felel.

Három utcai nő áll a sarkon, de hiába. Manapság minden erzsébetvárosi fiatalember meg-nősül, mert úgy olcsóbb.

Az automatabüfében valaki elvágódik. Görcs, száján tódul a hab. Mindenki dühösen néz rá.

A Villanyújság: Használjon gumikesztyűt. Zakopanéból jelentik.

Flórián ballag a Rákóczi úton, de nincs hová.

Különféle vitaestek folynak a városban. Gazdagok vitáznak a szegénységről. Fiatalemberek a Nőről. Bakfisok a Férfiről. Politikusok az Életről. Ahány ember, annyi tévedés. Ahány ember, annyi koordináta-rendszer. Ahány ember, annyi ember.

Épül a Boráros téri híd. Sapkás fiatalember ül a deszkamólón, cigarettázik, lábait lógatja. Talán arra vár, hogy elkészüljön a híd, és leugorhasson róla. A villamoskalauz felesége gyereket vár. Háborúkat csak eggyel lehet megnyerni: szaporasággal. Szaporodjunk. Élnünk kell. Legyünk sokan. De ne a Rákóczi úton, mint Flórián.

Villanyújság: Létrejön a Keleti Paktum. Mi történne, ha a villanyújság egy szép napon azt hirdetné: nézz körül az utcán, hátha segítségre szorul valaki, de restell kérni?! Valaki talán körülnézne?! Lehet. Esik az eső, ez jó a taxisofőröknek. Rossz a vendéglőknek. Talán nem is a társadalom hibás, hanem a természet. Bolondság! Senki se hibás. Csak annak van sikere, aki dicséri az embereket. Aki dicséri a fajt, az osztályt, a jelenlevőket. Az olvasót, a hallgatót, a felebarátot. Dicsérni kell. De egyben támadni a többieket. A másmilyeneket. Hát ez csak természetes.

Flórián megáll a sarkon, s a házakra bámul. Bármelyik háznak egynyolcadrészével beérné. Élete megalapozott és boldog lenne. Most legalább úgy látja. Mondjuk: ehhez képest.

Mindig így kellene kifejeznünk a magunk relatív igazságát: mihez képest?! Flórián nem tudhatja, de aki a toronyban ül és nézi az embereket?! Az ő igazsága is relatív.

A gesztenyesütő asszony két hibás gesztenyét ad Flóriánnak. Ez pontosan megtörtént, és nem is hiszik, milyen nagy és valószínűtlen tett ez. Két gesztenyét, ingyen.

Ez volt talán a legemlékezetesebb, legsötétebb éjszaka. Egy fiatalember állt az utcán, zárt kapuk és leeresztett redőnyök között. A házak, mint ezredéves szfinkszek, hipokrata idegenkedéssel, mintha még sose láttak volna embert, néztek le a vékony, imbolygó alakra. Némely ablak sötétben csillant meg szétfolyó tekintetében, úgy rémlett, valami óriás operatőr néz le rá fekete pápaszem mögül. A gázlámpák zöld fényt köptek le rá, a kövezet megszurkálta vékony talpát, a hideg újra és újra belemart. A hold éteri mosolya dermesztő volt, mint egy halálos ítélet. A város kivetette magából Tóth Flóriánt, aki visszajött; de a falak, házak, pincérek, lámpák nem feledkeztek meg róla: mindenkinek útjában volt. A nyomorultak minden válfajának jutott hely, adakoztak és gyűjtöttek; de a föld-, kenyér-, ág- s pártfogó nélküli intellektuel bosszantó, visszás és reménytelen jelenség. Ezek a szegénység parvenüi. A szegény embert csak akkor pártfogolják, ha tömegben van, s ha a szegénysége alatt jövedelmének elégtelensége érthető. *Ha azonban valamilyen oknál fogva egyedül jár, s a szegénysége már nyomorrá változott, ha elszegényedésének egyéni és nem kollektív oka van, balszerencséjéből semmiféle általános érvényű megállapítást leszűrni nem lehet: akkor mindenkiben bizalmatlanságot, gyanút és igen gyakran ellenszenvet kelt csupán.* Ahhoz, hogy valaki részvétet tudjon kelteni, jogcímeket kell szereznie, és ismernie kellene a részvét természetrajzát. Tudnia kell, hogy vannak családok, amelyeknek tagjai örökösen marják, tépik és unják egymást, kivéve, ha valamelyikük beteg vagy meghal. A legtöbb emberben a jóság csak bizonyos külső inger eredményeképpen lép fel, mint múló tünet. A részvét csak attól való félelem, hogy esetleg ők is megjárhatják. Csak akkor barátságosak, ha bajban vannak és csak akkor jók, ha rossz a lelkiismeretük. Az ilyen jóság tűzre való, semmit sem ér. Nem tudok undorítóbbat elképzelni, mint egy gonosz embert, amikor jó.

Flórián már senkitől sem várhatott segítséget. Folyton ez a gondolat kínozza: igen, ha a város lakói tudnának az ő helyzetéről! Ha tudnák, hogy ártatlan benne! Ha valamely gazdag ember tudna róla! De hogyan tudjon: éppen az ront el mindent, ha Flórián maga közölné velük. Ez a közlés kérés lenne, és ha kérés, akkor bizalmatlanságot kelt. De Flórián még sebes lábakkal, gyulladt szemmel, félig alva és félig meggémberedve is irtózott a koldulás minden árnyalatának gondolatától.

„Talán már koldultam is”, gondolta, „csak nem tudok róla.” Elment a Rottenbiller utcai menhelyre, becsöngetett. Mészáros külsejű legény nyitott kaput, megnézte Flóriánt.

- Már megint újságíró - dörmögte és mindjárt becsukta a kaput. De kisvártatva ismét ki nyitotta, és így szólt: - Nincs hely.

Flórián nem is bízott a dologban; csak azért jött ide, mert amúgy is kénytelen volt járni, hogy meg ne fagyjon. Néha megállt, nekitámaszkodott egy házfalnak, gyöngeség fogta el, köhögött, lihegett és sírt. Máskor beállt valami kapu alá, hogy a szél és hó elől menekedjék; de mindig érkeztek lakók, akik gyanakodva néztek rá, s figyelmeztették a házmestert, hogy „egy gyanús alak álldogál kint”.

A házmesterek tovább kergették aztán. Álldogálnia sem volt szabad. Hólapátolást nem vállalhatott, mert nem volt már ereje hozzá. Hogy időközben egy éjszaka aludt, s tegnap pihent egy-egy órát, már semmit sem segített rajta. A hideg és a fáradtság azonnal legyőzték. A markukban volt, és nem menekülhetett.

Éjfél után kettőt ütött valamelyik toronyóra, amikor leült egy Szervita téri kapu alá, azzal az érzéssel, hogy egyetlen lépésre sem képes többé. Leült és azonnal érezte, hogy elalszik, a lábai térdig megbénulnak s a feje merev és hideg, mint egy darab jég. Már aludt. Talán két percet alhatott így, de azalatt mérhetetlen sokat álmodott. Ezerkilencszáztizenöt telén, egy gyulaf-

ehérvári utcán állt, álmában. Láta a hosszú, fehér utcát, a házszámokat. Baloldalt, lent, a Ferencesek templomát. A négyszögletes tornyot, amely fehéren és hidegen meredt a házak fölé. Jeges szél sívított a marospart felől. A templomtorony kékesfehéren villogott a néma, fekete égen. Flórián felordított félelmében: a franciskánus-torony kékesfehéren szikrázott, millió apró, jeges vakolatszilánk repült szét róla, de senki se vette észre.

Most valami hócsomót kapott fel a szél, és keményre fagyott láp hullott belőle. Vigasztalanul egyedül volt az egész, hosszú utcán, és mintha ez lett volna az egyetlen, utolsó utca az egész kihűlt világon. A franciskánus-torony irtózatosan világos oldalára vékony, acélfekete árnyék húzódott. Valaki vállon ragadta.

Kinyitotta a fél szemét. Rendőr állt előtte. Rázta. Megint rendőr. Egy másik rendőr, de ugyanolyan, mint a Rákóczi téri volt. Vadul összekeveredett benne a vadság és a részvét, a hivatali és emberi szolidaritás.

- Hé, öregem. Mi az. Rosszul lett?

- Igen - suttogta Flórián.

- Na, majd hazaviszem - mondta a rendőr részvevő arccal. - Szerencséje, hogy idejekorán ráakadtam. Ilyen korai tél! Hol lakik.

- Sehol.

A rendőr arckifejezése azonnal megváltozott.

- Nincs lakása?

- Nincs.

- Hogy lehet az?!

Flórián képtelen volt elmondani. Feltápáskodott. De ez a rendőr belvárosi rendőr volt, és azt mondta:

- Jöjjön velem - s elindult a főkapitányság felé.

Egy fogalmazó elé vitte Flóriánt.

A fogalmazó fáradt és közönyös ember volt, meghallgatta a jelentést, elővett egy ív papírost, körülményes gonddal tollat keresett magának, bemártotta és írni kezdett.

- Neve.

- Tóth Flórián.

Irtóztos meleg volt. Flórián a vörös hasú vaskályhára nézett. Arca, a hirtelen hőváltozástól teljesen érzéketlen lett, hatalmas ráncok képződtek rajta. Zsebébe nyúlt, és elővette a személyazonossági iratait. Nem sok volt már, a javarésze elveszett.

- Hány éves? Hol született? Mi a foglalkozása? Apja neve? Anyja neve? Állampolgársága. - A rendőrtiszt fáradhatatlanul kérdezett; s a feleleteket gondosan feljegyezte. Végül gépiesen megkérdezte a lakáscímét is. - Igaz, lakása nincs - mondta és ezt a körülményt is jegyzőkönyvbe vette. - Büntetve volt?

- Nem.

Flórián elaludt. De a fogalmazó rászólt: már kezdett bizonyos részvétet érezni iránta, és most elalszik a fickó. Flórián felébredt. Persze, nincs jobb szó erre; de hát nem is aludt egészen, és nem is ébredt fel egészen. A kettő közötti állapotban volt végig.

- Nos, hát mondja el, mit akar.

Flórián nem akart semmit. Aludni akart.

- De hát értse meg, ember, nincs rendelkezésem. Ezúttal még nem foghatom itt magát, de hát kár volna elkezdni a dolgot. Maga még fiatal ember. Szedje össze magát.

Flórián az utcára gondolt. Hideg száj, két, emeletmagas fogsor között. Mit feleljen?! Mit gondoljon? Az utca! Itt meleg van, de nem szabad aludni. Nem szabad. Szemhéjait nem tudta már nyitva tartani, azt mondta: „igenis”, de csukott szemekkel.

- Nézze, fiam - a fogalmazó felállt -, nekem van itt egy szerény életvédelmi alapom, de abból nem adhatok csak annak, aki nyomora miatt öngyilkosságot kísérelt meg, és most húzták ki a Dunától.

- Igenis - motyogta Flórián, csukott szemekkel. Egyszerűbb volt így maradni, mint folyton erőlködni, hogy újra és újra kinyissa őket.

- De - folytatta a fogalmazó - nem kívánhatom, hogy öt pengő miatt a Dunába ugorjon. Egyötvenet adhatok a magaméból, többet sajnós, nem.

Csaknem szégyenkezve nyújtotta felé az egyötvenet. De Flórián nem mozdult - igenis - motyogta, és ott állt csukott szemekkel.

- Tegye a zsebébe - mondta a fogalmazó -, és vigye ki, János.

A rendőr úgy cselekedett. Megfogta Flórián jobb karját, és kivitte a szobából.

A többire nem emlékezett Flórián. A rendőr tanácsokat adott neki, de nem értette meg őket. Az egy pengő ötvenről is megfélemedezett, a zsebében.

Elindult, csukott szemekkel, az utcán lefelé.

Így ment, dideregve és remegő lábszárakkal végig az Andrássy úton, és befordult a Nagymező utcába. Csak pillanatokra nyitotta ki a szemét.

Itt már körben ment egy darabig, nekiütődött egy falnak, megfordult. Ismét le akart ülni a kapu alá, de akkor észrevette, hogy templom és a kapuja nyitva van. Még üres és sötét volt, csak egy hátsó mellékoltáron égtek gyertyák.

Homályosan látta, hogy valaki jár a sekrestye körül, s az első padban már ül egy kendős asszony. Behúzódott a hátsó padok egyikébe, egészen összehúzódott, hogy kevésbé fázzon s elaludt.

Most nem álmodott semmit, de sokára, nagysokára különös hangokat hallott. Orgonabúgás volt. Egészen furcsa érzés volt, felébredni így: a fülében, mint távoli, édes emlék, búgott az orgona, reggel volt, a padsorok emberekkel telve, s a pap éppen a kelyhet takarta le. Flórián átaludta a misét, úgy érezte, hogy megszentéstelenítette a templomot, s mégis, ebben a beteges, mindent felnagyító állapotban, valósággal sírógörcs fogta el, olyan intenzív hálát érzett, hogy az Úr, íme, hajlékában vendégül látta őt, akit mindenünnen kitaszítottak.

Itt aludt, a Vox humana búgása mellett, s bár aludt, talán ő is részesült a kegyelemben. Felkelt s mint a tolvaj, úgy settenkedett a kapu felé.

Most még hidegebb volt, mint éjjel. Kezein csomók keletkeztek, fejbőre fájt, s a kalapját mindjárt ismét lekapta, olyan nehéznek tűnt. Ujjjaival végigszántott a hajában, s érezte, hogy nagy csomó haja kihull. Fázósan bámult a tenyerén fekvő hajszálakra.

Azon gondolkodott, hogyan melegedhetne fel, amikor eszébe jutott, hogy hiszen másfél pengője van! Nekiiramodott s a körúton beült az első tejcsarnokba, örök, szédítő és jeges körforgás ez, gondolta, hát nincsen halál, vagy valami csoda, hogy meg lehessen állni végre?! Vagy meghalni, vagy megélni - de egyiket se...?!

De amint a dupla fekete ott gőzölgött előtte, s újságokat is kapott, azonnal megbékült. Alaptermészete elégedett volt, s talán ez a legnagyobb tragédia. Mintha valaki mindig egy kilométerrel az állomás előtt szállna ki a vonatból.

„...Minden emberi életnek joga van minden olyan kedvezményhez, amely másoknak nem árt - és megkímélendő minden olyan bántalomtól, amely másoknak nem használ.”

L o r d M a c c a u l a y

New Yorkban nehéz érvényesülni, ha az embernek rögeszméi vannak. Becskereki Vilmosnak például az volt a rögeszméje, hogy ő tisztességes ember. Becskereki Vilmos budapesti eredetű, tehát ízig-vérig európai ember volt, mi sem természetesebb tehát, mint hogy az Egyesült Államokban akart érvényesülni. Miért akart érvényesülni és miért pont ott, az rejtély. Talán, mert felesége volt, akit szeretett és akinek meg akarta mutatni, hogy ő az Államokban is megállja a helyét. Hogy ez mennyiben sikerült neki, azt döntse el az, aki az efféle ítélethozatalra hivatott.

Becskereki Vilmos összeszedte az összeszedhető pénzt és behajózott. Tengeri beteg lett a feleségével együtt, de ebből mind a ketten szerencsésen kigyógyultak. Ellis Islandon is átestek, és Becskereki Vilmos, valamint neje, szül. Fakó Emma, üzletet nyitottak az északi száztizenhetedik utcában - amelynek ajtajába Vilmos, mellénybe akasztott kézzel, azonnal kiállt: úgy, mint otthon.

Azonban nem tudta, hogy New Yorkban minden vállalat, gyár és üzlet valamely racket protektorátusa alatt áll. Ezek a zsarolásra szervezett társaságok formailag éppúgy akvirálnak, mint a mi éjjeliőr- vagy biztosító-társaságaink; azzal a csekély különbséggel, hogy ha az áldozat nem hajlandó kötélnék állni, akkor ők maguk törnek be az üzletébe, illetőleg gyűjtják fel a házát. Becskereki Vilmos tehát mit sem sejtve állt a mosodája ajtajában - New Yorkban minden második ember mosodát nyit, viszont minden harmadiknak piszkos a fehérneműje -, amikor belépett hozzá egy raglános ember, és így szólt hozzá:

- Uram, nem fél ön, hogy egy éjszaka valaki bezúzza a kirakatait? Milyen kellemetlen lenne ez önnek. Helyezze magát a mi protektorátusunk alá, és már nem fenyegeti ez a veszély.

- Uram - felelte Becskereki Vilmos büszkén és tört angolsággal -, én tisztességes üzletember vagyok, szeretem a feleségemet és nincsenek ellenségeim, tehát nem félek senkitől. Tisztességes embernek nem eshetik bántódása.

- Right - felelte a raglános -, de mit szólna hozzá, ha holnaptól kezdve az embere, aki a szennyes ruhákat összeszedi és a tisztát hazaviszi, szépen eltűnne a ruhákkal együtt?! Kellemetlen lenne, mi?! Viszont a protektorátusunk alatt, amely önnek mindössze két és fél dollárjába kerül, ez nem fordulhat elő.

- Nekem nincs emberem, a feleségem hordja ki a ruhát.

- Akkor a felesége tűnhet el. Ah, uram, vannak rossz emberek, akik elrabolhatják.

- Menjen a fenébe - kiáltott Becskereki Vilmos, mint egy tapasztalatlan gyerkőc -, még ilyen ügynököt nem is láttam. Szólok a rendőrnek, ha nem takarodik.

A raglános takarodott, Becskereki pedig megmutatta a feleségének a cédulát, amit hátrahagyott volt távozása előtt. A cédulán ez állt: American Protective System Company, XVIII. Street 20.

Reggel, a nyitáskor, Becskereki úgy találta, hogy kirakattábláit éjszaka bezúzták a rossz emberek. Szólt a rendőrnek, a rendőr vállat vont. Szólt a másik rendőrnek, a másik rendőr is vállat vont. Feljelentést tett, a feljelentésről nyugtát kapott. Ezután megcsináltatta az ablaküveget.

Éjszakára lesben állt, a feleségével együtt. A szemközt levő kapualjból látták, hogy éjfél tájban végigrohan egy nagy, fekete autó az utcán, amelynek ajtaja a mosoda előtt kinyílik - egy ember kinyúlt rajta, és hatalmas téglát vágott a kirakat ablaktáblájába, amely csörömpölve és ezer darabban hullott a kövezetre. Ezután megállás nélkül továbbrobogott az autó. Becskereki Vilmos reggel elment a tizennyolcadik utca 20. számú irodába, és lefizette a kettő ötvenet. Kapott pici, piros, háromszög alakú jelvényt, amelyre rá volt írva: American Protective System Comp., és ezt a jelvényt kiszögezte az üzlet küszöbére. Ezután békében élt és dolgozott. Három napig.

Harmadnap késő délután beállított hozzá egy szvetteres férfi, és először Becskereki Vilmosnéval beszélt. Az asszony ijedten hívta elő a férjét, mert rosszat sejtett. Vilmos megnézte az embert, és rögtön kiküldte a feleségét a szobából, mert ő is rosszat sejtett. Ezután a szvetteres emberhez fordult, aki egy, az övé sárgálló rézjelvényre mutatva, így szólt:

- Uram, én a Cheerio Protective Syst. Comp. embere vagyok. Én nagyon félek, hogy önnek kellemetlenségei lesznek a közeljövőben. Rossz emberek be fogják törni az ön kirakatüvegeit, el fogják lopni az önre bízott fehérneműt, és önt anyagilag és erkölcsileg tönkre fogják tenni.

- Uram - felelte Vilmos -, én tisztességes üzletember vagyok, feleségem hordja ki a ruhát, holott áldott állapotban van, amint látta. Én lefizettem az erkölcsvédelmi, kereseti és állampolgár-adót, és nincsenek ellenségeim, akik ellen védelemre szorulnék.

- De lesznek - felelte megnyugtató hangon a szvetteres -, ha nem veszi igénybe a védelmet, amelyet mi akarunk önnek nyújtani, ön havi három dollárt fizet, harminchat dollárt évente, és ennek fejében mi távoldartjuk öntől az emberi rosszság kitöréseit. Itt van a nyugta és a jelvény.

Egy kis, kék, kör alakú jelvényt mutatott, amelyre rá volt írva: Cheerio Protective Syst. Rack. Comp.

- Ezt - mondta - szegezze ki az ajtajára.

- Igen, uram - mondta Vilmos szomorúan -, de az én ajtómon már van egy piros, háromszögletű jelvény.

A szvetteres arca elsötétült. Nadrágzsebéhez nyúlt, és megtapogatta a revolverét.

- Nem ajánlom, hogy más rackethez forduljon támogatásért. Gondoljon Sweetle szabó esetére. Tegnapi robbant fel az üzlete.

Vilmos, ízig-vérig európai létére is megértette, hogy ha leszerződik, a régi társaság robbantja fel az üzletét, ha nem, akkor az új társaság robbantja fel. Elhatározta, hogy mind a kettőnek fizetni fog: vesszenek ők össze rajta.

Az üzlet természetesen tönkrement, a következő üzlet is.

Amikor tojáskereskedése volt, azért kellett fizetni, hogy fel ne borítsák a tojásos truckokat, amikor szappangyára volt, hogy el ne lopják a gyártási titkot és a zsírt. Azután papírkereskedést nyitott, mert fia született, akire papírgyárat akart hagyni. Lelki szemei előtt a következő névjegy lebegett:

IFJ. BECSKEREKI VILMOS
papírgyáros

Fia születését követő napokban két úr kereste fel, akik közül az egyik így szólt hozzá:

- Uram, önre nézve kellemetlen hírt kell közölnöm: az ön fia ki van téve annak, hogy ellopják.

- Lehetséges volna? - ijedezett Vilmos. - Egy csecsemőt?!
- Igen. Vannak mindenre képes gazemberek, ön csak egyet tehet: ránk bízza fia védelmét. Ez önnek havi öt dollár megterhelést jelent csupán.
- És ha nem bízom magukra?
- Akkor valószínűleg ellopják a fiúcskát.
- Dehogysis lopják el - ordított Vilmos -, ki, az ördögbe is, *ki* lopná el pont az én fiamat?!
- Például mi - jegyezték meg az urak. Vilmos fizetett, és megkapta az ötszögletes kis jelvényt, amelyet fia karjára kellett tűznie.

Vilmos egy és félévi hősies küzdelem után teljesen tönkrement, viszont alaposan megismerte New York üzleti életének sajátságait. Ő ezt nem tekintette vigasznak.

Vilmos egyedül ült szobájában, felesége kórházban feküdt, fia kéthónapos korában meghalt, karján az ötszögletű jelvénnel és dacára annak.

Vilmos a balszerencsés emberek közé tartozik. Nagy, de gyöngye lábai vannak, jó szíve, de üres pénztárcája. Éppen ezen gondolkozott azidőben, amikor egy reggel bekopogott hozzá egy komoly, pápaszemes gangster, vállára tette a kezét, és így szólt:

- Mr. Becskereki, az ön felesége, könnyebb megbetegedéssel, kórházban fekszik. A napokban haza fog jönni. Uram, önnek korához, anyagi és társadalmi helyzetéhez képest túl szép és túl fiatal felesége van. Önt az a veszély fenyegeti, hogy feleségét, ha mi nem vesszük védelmünkbe, elcsábítják.

- Már elcsábították - legyintett szomorúan Vilmos, és intett az ügynöknek, hogy mehet. Valóban ez történt Vilmos feleségével, akit az izgalmak tettek beteggé. A csábító ugyanis megszökött - minden csábító megszökik, kivéve a pechesebbeket -, és Vilmos nem akarta visszavenni az asszonyt.

Az ügynök elment, de találkozott az utcán egy Blake nevű, gyászos alakkal, akinek figyelmét felhívta Becskereki Williamre.

Blake felkereste Vilmost és kenetes, csaknem síri hangon a következőket mondotta neki:

- Uram. Ön anyagilag annyira kész van, hogy már a racketeereknek sem kell. Már nem fiatal ember, hogy valami újat kezdessen. Kisfia meghalt, felesége elhagyta önt. Az ön helyzetében nem állhat már be javulás.

- Nem - sóhajtott Vilmos. - A nagynéném megmondta, hogy Óbuda, az mégis biztosabb.

A fekete ember lesütötte a szemét:

- És lehet, hogy rákja van - mondta.

- Rákom? - ijedezett Vilmos.

- Igen. Minden harmadik embernek rákja van.

- De miért lennék én harmadik? - kérdezte Vilmos, a kispolgárok lélekmelegítő optimizmusával.

- Minden ember lehet harmadik. Nem érdemes folytatnia ezt a reménytelen küzdelmet. Amúgy is minden csak hiú ábránd. Cégem, a Jacopoff and Whitleton, mérlegelte az ön helyzetét, és arra a meggyőződésre jutott, hogy ön nem tehet egyebet, mint hogy föbelővi magát.

- Mi... micsoda? Mit?! - ijedezett Vilmos.

- Öngyilkosságot követ el. Önnek már nem érdemes élnie. Az élet az ön számára nem tartogat már örömeket. Ha nincs ereje elsütni a revolvert, mi szívesen lelőjük önt. Egyetlen kikötésünk, hogy a Jacopoff and Whitleton céggel temettesse el magát. Tíz dollár előre fizetendő, a többi mi elintézzük haláleset után. Gyors, modern és kellemes temetése lesz, uram, a mai halottak szeretik a gyors és modern temetéseket, és cégünk merőben alkalmazkodik a t. halottak kívánságaihoz. Panaszkönyv rendelkezésére áll.

Mielőtt visszajött Európába, mégis kibékült a feleségével. Csupán azért tette ezt, mert rendes kispolgár volt, és nem szerette elhagyogatni a holmiját.

Visszajött a feleségével, mondom, és mosodát nyitott Budán. A lángelmék életén szokott ilyen vörös fonál végighúzódní, amilyen Vilmos életében a mosoda volt. Az ilyesmi talán atavisztikus eredetű; talán már I. Psammetich alatt mosodája volt valamelyik ősenek. Igaz, a budai mosoda nem megy. Se jól - se tönkre. Nem védik betörés ellen, de nem is törnek bele. Nem lehet belőle megélni, de nem kell belőle meghalni sem. Az ilyen kispolgárok egészen idevalók - ez a kispolgár világrész, Európa a hazájuk. Visszajönnek ide. Nem halhatatlanok ezek, mint egy nagy tehetség, de nem is élehetetlenek, mint egy kicsi. Ez a világ a melegágyuk - a retrográd forradalmak, a politikai bűbáj, a Burgok és bürgerek, a divat és a diplomácia világa, ahol az egész világon legtöbbet beszélnek a nyomorról s a legkevésbé segítenek rajta. Itt él a kispolgár; és a mosoda s a kétsoros szmoking két véglete közt fejlődik generációnként oda és vissza.

Másfelől, ezek a kispolgárok alkotják a jól megépült társadalom gerincét, amely akkor is kemény lesz, amikor már minden lerohadt róla. Szükség van rájuk, mert útjában állnak az evolúciónak - s ez büszkévé teszi őket. A parasztság beléjük olvad letről, az arisztokrácia fentről. Nem hiába áll az antagonizmus a németek és franciák között: a világ két legszívósabb kispolgár-blokkja áll egymással szemközt, amely kibírta az értelmiség forradalmát, a rövid hullámok gyakorlati alkalmazását, a világháborút és semmi baja se lett, még egy könyvet sem olvasott el ijedében.

A Ferry Oszkár úti mosoda tulajdonosa azonban, csodálatosképpen, szerette a természetet. Még Amerikát is természetesnek látta, a felhőkarcolók „úgy nőnek egymás fölé, a konkurren-
cia miatt, mint a fák az erdőben”. Télen és nyáron minden vasárnap bezárta a lakást és kirándult. Külön kis házban volt a mosoda, már a külön kis ház is az övé volt, s minden vasárnap, mondom, kirándult a Hűvösvölgybe, s utána megivott két spriccert. Az első spriccer után - ismétlem: minden vasárnap -, így szólt Vilmosné: „meg fog ártani”, mire Vilmos azt felelte: „nem létezik, Emma”. És létezett. Már említettem, hogy minden vasárnap így történt, és tényleg megártott neki, de a hosszú villamos úton „kifújta a fejéből”. Néha azonban afférjai támadtak: valaki rákönyökölt Emma fejére, amiért az asszony csodálatosképpen Vilmosra neheztelt: „Ez az úr”, mondta helytelenítő tekintettel Vilmos felé, „ez az úr elég különösen viselkedik”. Ekkor az az úr rendszerint szintén Vilmoshoz fordult: „A hölgynek kellemetlen megjegyzései vannak.” „A hölgy a feleségem és állami hivatalnok vagyok.” Ez volt Vilmos nagy és egyetlen hazugsága, amely válságos helyzetekben erőt kölcsönzött neki, s amely átlag kéthetenként - mondom, vasárnap - ismétlődött. Természetes, hogy hétköznapi nem történt

semmi, de Vilmosék nem vágytak New York után, ahol annyi minden történik és „mindig csupa kellemetlenség”.

Mindezeket előrebocsátva, azt hinné az ember, hogy Becskereki Vilmos és Becskerekiné Emma már semmin se lepődnek meg. Mozgalmas életük volt, de idejük is van már, gondolkodni rajta. És mégis, az igazság az, hogy Vilmos ezen a vasárnapon meglepődött, és - Emma nem kevésbé.

A dolog így állt: mielőtt kirándulnak a zöldbe, amely az év ezen részében fehér: gondosan bezárnak ajtót, kaput - minden vasárnap, amint talán már említettem. Ők kimennek a szabadba -, de a szabad ne jöjjön be hozzájuk. És mégis, amikor ezúttal este hazaérkeztek, Vilmos ágyában egy idegen ember aludt, ruhástól.

A dolgot, persze, nehéz elképzelni: főleg a házaspár megrökönyödését nehéz. Azonnal lázas vitatkozás indult, amelynek során megállapítást nyert, hogy Emma megint nem fordította rá az éléskamra ablakára a kilincset; a szél benyomta az ablakot, s valaki bemászott. És ez a valaki most, sáros cipőivel, ott aludt Vilmos ágyában. A huzatokon, amelyek még 1889-ből Lugosról vagy Facsádról valók.

- Szeretném levágni a kezeimet - sikongott Emma. Vilmos, a két spriccer hatása alatt -, amelyek közül a második megártott - könnyebben fogta fel a dolgot.

- Te hagytad nyitva - mondta -, de ha levágod a kezeidet, vagy nem vágod le, azzal már nem lehet visszacsinálni a dolgot.

Körülállták az ágyat, rettegve és tanácstalanul. Semmi se hozta ki őket még a sodrúkból annyira, mint ez az eset, amelyben éppen az volt az érthetetlen, hogy itt történt, Budán és nem Le Havreban vagy Manhattan Islandon. Vilmost valósággal megrázta a felfedezés, hogy itt is történnek ilyen dolgok.

- De - csitította a feleségét -, ha rabolt, akkor az még itt van.

Emma felsóhajtott:

- Még szerencse, hogy elaludt - és keresni kezdte a lakásban az elképzelése szerinti bugyrot, a lopott holmival. De nem talált semmit, és Vilmos megjegyezte, hogy nem is hiányzik semmi.

- Mit tudod te - vélte Emma -, hátha hiányzik.

Vilmos nem felelt. Érdeklődéssel nézte az alvó embert, és csak arra riadt fel, hogy Emma rendőrért akar menni.

Vilmos vállat vont. Úgy vette észre, hogy az alvó ember mozgolódni kezd. Nem vette le róla a tekintetét, és az alvó, talán éppen e tekintet hatása alatt, kiabálni kezdett és felébredt. Emma felsikoltott. Vilmos is összerezzen. A sápadt és borotvátlan fiatalember felült az ágyon, és zavaros tekintettel meredt a lámpába.

Vilmos, kifinomult ravaszsággal a feleségére kiáltott:

- Emma, a revolveremet.

De Emma nem tudta követni a gondolatmenetét. Vilmosnak nem volt revolvere, és nem értette meg, hogy ez a felszólítás ijesztésül volt szánva. Ezért Vilmos, előreszegett nyakkal, rászólt a fiatalemberre:

- Hé... kérem... öh...

A fiatalember hunyorgó szemekkel fordult felé:

- Tóth Flórián - mondta bátortalanul. Vilmos viszont magához tért kissé.

- Mióta alszik itt?! - kérdezte szigorúan.

Flórián elgondolkodott. Emma arcáról lassan szintén eltűnt a félelem, és az alacsony intelligenciájú nők végtelenül rosszindulatú szigora ült ki rá.

- Délelőtt óta - felelt végre Flórián. Láthatóan örült, hogy végre felelni tudott, és egyáltalán, olyan tartással ült az ágyon, mint aki udvarias akar lenni.

- Hogyan jött be?! - kérdezte a mosodás most már szinte joviálisan, ami egyáltalán nem tetszett Emmának.

- Minek beszélgetsz vele - mondta élesen -, dobd ki.

- Nehéz volt - felelte Flórián, és lekászolódt az ágyról. Mindjárt a sárgás színű szekrénynek támaszkodott, mert gyöngé volt. - Bemásztam...

- Le tudnám vágni a kezeimet - mondta Emma, minden szót erélyes fejmozdulattal hangsúlyozva. Vilmos kezdett tetszeni magának a fensőbbes szerepben.

- De mégis - fordult a sápadt emberhez -, mit akart ezzel. Csak őszintén. Mit akart ezzel, mert, mint amint Amerikában mondják, uram: mindenki akar valamit.

- Igen - sütötte le szemeit Flórián -, valóban. - Szorosan a szekrényhez támaszkodott, és a szekrény jó volt hozzá: nem lökte el.

- Minek beszélgetsz vele - mondta az asszony -, dobd ki.

- Várj - csitította Vilmos -, ne légy türelmetlen. Ki akarom venni belőle.

- Hátha zsebre tett valamit.

- Nem - suttogta Flórián.

- Na látod, fiam. Nem tett zsebre semmit.

- Te mindent jobban tudsz - felelte Emma keserű szájmozdulattal -, hátha gyilkolni akart?!

Vilmos a fiatalemberre nézett. De az nem felelt, csupán gyengén elmosolyodott. Emmát a saját feltevése olyan izgalomba hozta, hogy ismét így szólt:

- Ne beszéljess vele. Dobd ki!

Flórián egyik lábáról a másikra állt. A lábai unták már tartani, gyöngék és életuntak voltak. Egyik lába a másikra hárította a dolgot.

- Én csak bemásztam - mondta Flórián -, mert...

- Éppen ez az - csapott le rá Vilmos -, nézze, barátom, ez az, amit tudnom kell. Mert én állami tisztviselő vagyok.

- Ne beszélj annyit - förmedt rá Emma.

- Várj.

Flórián azonban nem tudott mit mondani. Most lépett abba a periódusba, amikor már szégyenkezni, s a való helyzetét leplezni is fáradt volt. De Vilmos sürgette.

- Ha nem akart semmi rosszat, mint amint mondta, ugyebár - fejezte ki tőle tellő szabatsággal - a maga állítása szerint, nemde; akkor miért, ha szabad kérdeznem. Az ember nem mászik be idegen ablakon. Úriember nem, azt mondhatom.

- Úriember! - sziszegte Emma.

Flórián elővette a mérnöki diplomáját, és átnyújtotta az asszonynak. De Emma eltolta:

- De kérem! - és szenvedő arccal fordult az urához:

- Meddig akarsz még ezzel az úriemberrel beszélgetni, éjjel, a hálósobámban.

Flórián arca, akarata ellenére, elfintorodott.

- Kár - gondolta -, hogy nem budoárt mondott. És Vilmos a fejét rázta.

- De hát én azt se tudom, mit mondjak. Az ember hazajön, és itt találja magát. Mégis...

Flórián megszédült. Folyton egy helyre nézett, és ez erősen fárasztotta. Láta az éjjeliedényt az ágy alatt, és ez a házias békét és biztonságot szimbolizálta most.

- Uram - mondta csüggedten, egyenesen Vilmoshoz intézve szavait -, én néhány napja lakás nélkül vagyok. Nem tudom, hány óra volt: az álmatlanságtól és a hidegtől való félelem kergetett ide.

- Valami csavargó - bólintott Emma.

Vilmos a fejét csóválta.

- És nem gondolt arra, hogy itt laknak?! Hogy haza fognak jönni?!

- Nem gondoltam.

- Na és most, hova megy?!

- Nem tudom.

- Dobd ki! - sürgette Emma. - Talán meg akarod hívni vacsorára?!

- Nem, de az üzletben alhatna...

Emma elképedve nézett rá.

- Ott van Hektor - folytatta Vilmos -, és az utcára nem mehet ilyenkor.

- De mehet. Ha eddig ment, menjen most is. Mit csinált eddig?! - mondta Emma, éppen úgy, mintha átkozódna. És ebben benne volt a társadalom álláspontja: mit csinált eddig, mért nem segített rajta más, ha eddig kibírta, kibírja ezután is.

Csak hogy Vilmos ragaszkodott hozzá, hogy a fiatalember az üzletben aludjon. Emma rendőrt akart hívni és szitkozódott, a második spriccert okolta. Holott Vilmos egyszerűen örült, hogy nem kellett verekednie, megsérülnie, kárt szenvednie: sőt, végül még ő került abba a helyzetbe, amikor az ilyen fiatalemberek sírva csókolnak kezét a jötevőjüknek, mint a moziban.

És végül, igen határozottan döntötte el a vitát, így szólt:

- Ne legyél olyan kérlelhetetlen. És amikor én megbocsátottam neked, mikor megszöktél és a kórházba kerültél odaát?!

Emma elsápadt. Összeszorított ajakkal, szó nélkül megfordult és kiment a szobából.

Vilmos egy kis zavart érzett. Ezt talán mégsem kellett volna. De ott állt a fiatalember, és Vilmos intett neki, hogy mögötte jöjjön, mert a kutya, amely az üzletben alszik, harapós.

Az üzletben egy rakás piszkos fehérneműt ajánlott fel fekhelyül. De Flórián a fehérnemű mellé, a padlóra feküdt.

- A kutya nem bántja, amíg fekszik - mondta Vilmos -, de fel ne találjon kelni. Pfuj, Hektor.
Azzal lecsavarta a villanyt, bezárta az ajtót a lakás felől és ment, megadással, a felesége elé.

Flórián elnyújtózott a padlón, és már háromnegyedrészen aludt. Egy morgó, bűzös leheletű, dühös kutyafej szaglászta az arcát.

- Zsuzsi - motyogta álmában -, kedves Zsuzsikám.

És csakhamar megint álmodott, különös, nyomasztóan hazug képek háborították. Villamoson utazott, de a villamos megállt, előre-hátra húzták, a vezető valami zűrzavaros program-beszédet vágott ki. Flórián kimászott az ablakon s keresztüllábalt a levegőn. Alice már várta az autóval, melléült és így szólt:

- Köszönöm, Xénia.

Alice nagyon csodálkozott, és meg akarta kérdezni: voltaképpen miért szólítasz Xéniának engem?! De nem kérdezte meg, úgy tett, mintha tényleg Xéniának hívnák. És nem volt-e lehetséges ez?! Flórián makacsul ismételte:

- Köszönöm, Xénia.

Xénia elmosolyodott. - Már tudom - mondta -, mit akarsz ezzel kifejezni, Xavér.

És ettől olyan megkönnyebbülést és örömet éreztek, hogy ujjongani szerettek volna. De nem volt hangjuk, amellyel ujjongjanak.

- Nincs hangom, amellyel ujjongjak - mondta ijedten Flórián. De Alice nevetett:

- Akkor hogyan tudnál beszélni, barátom?

És így az utolsó aggály is eltűnhetett.

Megfogták egymás kezét, és egymás szemébe néztek.

- Milyen kellemes - suttogta Flórián.

„Engem nem szeret senki”, ez volt az első gondolata, amikor felébredt - ez a szívrepesztő árvalány-regénybe illő sóhaj. Maga is, mindjárt, amikor a redőnynyíláson beszűrődő éles téli napfényt látta, helyreigazította önmagát. „Engem nem szeret senki”, gondolta, mi sem természetesebb ennél, én se szeretek olyasvalakit, akiről nem tudok. Rólam nem tudnak, ez a baj - legalábbis olyanok nem, akik eléggé értelmesek hozzá, hogy megértsék a mások életét is.

A hatalmas farkaskutya legörbített háttal állt mögötte. Flórián moccanni se mert. Amint így feküdt, éberen és várakozva: olyan világos percek voltak, mint már rég nem. Rég nem fordult elő ugyanis, hogy ilyen nyugalmi állapotban éber lett volna. Ha feküdt, akkor már aludt is, ha pedig járt, akkor az állandó erőfeszítéstől meg gondolkodni volt képtelen.

De most például maga előtt látta az egész utat, amelyet bejárt. Talán egy esztendővel ezelőtt, amikor még volt valami pénze, szívósan és szüntelenül állást kellett volna keresnie. Fel kellett volna tárnia - naponta és többek előtt - szüleinek tragédiáját, amely jellegzetesen háborús eredetű tragédia volt -, nem kevésbé a maga kezdődő nehézségeit. Sorsát különböző közkeletű frázisokkal hozzákapsolni, hozzáerőszakolni olyan közönséges részvétkomplexusokhoz, amelyek mindenkiben felelősségérzetet keltenek. Ha fel akarod egy ember részvétét kelteni, légy osztálytársa, vagy földije; ha egy hivatalét, légy menekült, vagy ilyesmi. Pusztán azzal, hogy fiatal vagy, jellemes és szemérmes, szegény és munkanélküli, dolgozni vágyó, de tétlenségre kárhoztatott; harcra termett, de akaratod ellenére elpuhított; bátor, de tehetetlenségre kényszerített - azzal, hogy a szervezeted tönkremegy, szemeid fiatalon elromlanak, szíved meggyengül, gyomrod összezsugorodik, idegeid pokolian megromlanak, és soha többé nyugodt, elégedett és egészséges nem lehetsz: mindezzel *nem* fogod elérni, hogy valaki kötelességének érezze, tenni valamit az érdekedben. Hiába hízelegnél és hiába hajlonganál: ma már ez se kell az embereknek. Van-e valami kényszerítő szükségessége annak, hogy befogadjanak érdekkörükbe: ez a kérdés. Tagja vagy-e ugyanazon pártnak, ugyanazon családnak, ugyanazon vallásnak, vagy sem. Van-e, aki exponálja magát érted.

- Az Úr Jézus exponálta magát értem - mondta hangosan Flórián. A kutya morgott.

Tavaly télen ajánlólevelet kapott egy képviselőhöz, aki ajánlólevelet adhatott neki ahhoz az emberhez, akinek módjában lett volna Flóriánt a városhoz behozni. Ez az úr, az ajánlólevél hatása alatt, felírta Flórián címét.

De mások is voltak, sokan, akik hasonló alkalmakkor, felírták a Flórián címét. Flórián címe tíz-tizenöt befolyásos úr jegyzőkönyvében fel volt írva. Ki tudja, hány fontos értesítés érkezett azóta arra a címre. Talán olyan is, amelyben felszólítják, hogy foglaljon el egy állást!

Megint megindult agyában a Végtelen és Elérhetetlen szavainak bosszantó körforgása. Állás, fizetés, rekamié, lakbérnegyed, kamatmentes kölcsön, rádió, állás, bruttó, fizetés, rekamié, Nemzetközi Vásár, bevásárlás, olcsó, drága, fizetés, rekamié. Készlet.

Most belépett az üzletbe Vilmos. Arckifejezéséből látható, hogy az éjszaka folyamán Emma álláspontja győzött.

Egyenesen a pultfiókhoz sietett, kinyitotta és megszámlálta a pénzt. Ismét megszámlálta, miközben ajkai némán mozogtak.

- Megvan - mondta - huszonhárom hetvennégy. Pfuj, Hektor. Kedves uram, kinyitjuk az üzletet.

- Fogja meg a kutyát - felelte.

- Nem bánt.

Flórián feltápáskodott.

- Köszönöm a szívességét - mondta. - Nem fogom többé megzavarni a házasesetét.

Vilmos felfújta magát, mint egy pulyka. Az ő házasesetét megzavarni? Megzavarni bármit, ami az övé?! Legyen az akár a házasesete?!

Elnéző gesztussal fordult az ajtóhoz. Kinyitotta az egyik szárnyat, a redőny zárát és felhúzta a redőnyt. Vakító világosság ömlött be kívülről. A világosság mindenhova behatol, a tudomány álláspontja szerint nincs a földön teljes sötétség. Valami mikroszkopikus fényrészcseke mindenhova behatol. Ez tehát a kispolgár fejére is vonatkozik.

- Na, ennek nem lesz jó vége - mondta Becskereki Vilmos, és szemrehányóan nézett Flórián szaporodó lábnyomaira a havon.

Sajnos, nem áll módomban Vilmos jóslatának eredményéről meggyőződni. Flórián életének csupán egyetlen szakaszát ismerem: azt, amelyet az emberek nem ismernek. Kérdés, végződhet-e valami egyáltalán jól, és érdemes-e úgy az esztétikának, mint a dramaturgiának olyan nagy súlyt fektetni a végződésre, amekkora a Vilmos jóslatából kiviláglik?! Az orvostudomány fő célja a halál megakadályozása, illetőleg halogatása, az irodalomé a halál hatásos kommentálása és racionális megvilágítása. Egyedül marad az a tudomány, amely az életet akarná megszépíteni, és senki se hallgat a fiatalemberre, aki ép szervekkel szerette volna megérni a negyvenéves férfikort - de erre nem adnak módot neki. Flórián csak akkor kerülhetett volna orvos elé, ha a mentők viszik oda. Véletlenül nem volt se paraszt, se munkás, se tisztviselő, se földbirtokos: mi volt tehát?! Semmi; mert mindnyájan annyit érünk, amennyit a csoport, amelyhez tartozunk. Az okos emberek pedig azt mondják: nincs külső kényszer, amely valakit a nyomorba kerget - az egyén tragédiája benne magában találja magyarázatát.

Nos: ez nem igaz.

Mert, mi történik a következő esetben: Flórián hosszú nyomorúság után szerencsés körülmények közé kerül, megfelelő munkakörhöz jut, sikerei lesznek. Bebizonyosodik, hogy életrevaló és tehetséges volt. De a sikereinek idején már beteg, az ifjúkori nélkülözések megbosszulják magukat. Idegei felmondják a szolgálatot, gyomorfekélyét, szívzavarait, korán meszesedő ereit különböző orvosok kezelik, de éppoly eredménytelenül, mint a könnyebb betegséget, ha az öröklött.

Ez gyakori eset. De hova könyvelje el Flórián akkor az álmatlan csavargásokat, a hiányos táplálkozást, a kínzó félelmet hónapokon át?! Kit tegyen felelőssé akkor, ha a Végző sikertelenség, korai halál, öngyilkosság vagy megőrülés nem igazolta azokat, akik az egyént okolták?

Mindenki maga felelhet erre. Régebben gyakran mondták, hogy a szenvedés megnemesíti és megedzi az embert. Nos, hogy megnemesíti-e, arra nem érdemes szót vesztegetni. Hogy megedzi-e?! Igen. Aki ritkán eszik, megedződik az éhség ellen. Képtelen lesz később többet enni, képtelen lesz jóízűen enni, a gyomra összezsugorodik és kilyukad. Aki megedződött az alvás ellen: nem fogja tudni élvezni az alvást többé, álmatlan, ideges lesz, rettegő és örökké sápadt, így edződnek a nyomorgók a bátorság, a lelkiere, az életkedv, az egészség ellen. A hosszú élet ellen. Igaz: mi szükségük van rá?! Ha nélkülözni tudják, nélkülözzék. És mért ne tudnák, ha kénytelenek.

Ezek a nyomorgók: fakírok, akik akaratuk ellenére lettek azzá. Nélkülözik a földi javakat, de nem önkéntesen; és így nem érdemelték ki az égieket sem.

Úgy gondolta, hogy gyöngeség, pedig a pillanatnyilag fellángoló erőnek megnyilvánulása volt, hogy tisztán és határozottan látni akarta Teleki Alice-t. Ilyen, megközelítően erős pillanataiban majdnem úgy gondolkodott és érzett, mint a többi „rendes” ember. A szívverése kihagyott a szégyentől, ha eszébe jutott, hogyan gondolkodhatik róla ez az asszony.

Ezért elhatározta, hogy megvárja az igazgatósági épület előtt. Felmenni nem mert hozzá.

Már negyed egykor ott volt, s a kapu körül őgylgett. Ezekben a hónapokban nem tudott mit kezdeni az idejével: számon tartani sem tudta. A nappalok összefolytak az éjszakákkal, néha fogalma sem volt róla, milyen nap van és hányadika. Ha van édes semmittevés: ez keserű semmittevés volt. A várás már egyáltalán nem idegesítette: az ilyesmikkel szemben edzett és közönyös lett. Régen egy találkozás ízét megkeserítette a számára az, ha a nő elkésett - ma örült, ha várnia kell, mert rettegett a találkozástól.

Teleki Alice, akármit tett érte, kétségtelenül zárkózott és büszke természetű. Lehet, hogy kelletlenség ül az arcára, ha meglátja Flóriánt. Lehet, hogy valamelyik kollégájával jön le majd, és úgy tesz, mintha nem ismerné Flóriánt.

Igen, így is fog történni. Erősen elhatározta és ismételten elképzelte, hogy így fog történni - mert magában remélte, hogy akkor éppen ezért, másképp történik majd. Izgalmai közben alakult ki benne ez a babona, az állandó félelemérzet következményeképpen: szentül hitte, hogy mindig az ellenkezője történik annak, amit vár s amire számít. Tehát várakozás közben mindig a rosszabb esetet képzelte el, és esküdözött magának, hogy csak az következhetik be. Néha sikerült is ez, mint most is. Teleki Alice egyedül jött ki a kapun, és az arca felderült Flórián láttán.

Prémszegélyű kucsma volt a haján, ferdén. Háromnegyedes bundát viselt, és a bunda alsó szegélye, valamint a hónsima szára között füstsínű, vékony selyemharisnyában tündökölt a karcsú láb. Éppen olyan magas volt, mint Flórián, és ez, akármilyen nevetséges, valahogy exkluzívvá tette őket útjukon, a javarészt alacsonyabb járókelők között. A különös az volt, hogy Flórián, ebben a kopott és gyűrött felöltőben - már inkább hálóing volt, mint felöltő -, a formátlan nadrágban, kitaposott cipőben és egyenetlen járásával is karcsú, jó alakú és elegáns férfi benyomását keltette -, persze, ha köd volt és kissé messzebről nézte az ember.

- Ide jöttem - mondta Flórián -, mert, bár nem tudom megköszönni, amit velem tett, alkalmat akartam magamnak adni, hogy megköszönjem. De hát nem tudom. És olyan céltalan volna.

Alice fejét csóválva mondta:

- Nem hiszem, hogy feltételezte rólam, hogy igényt tartok rá. De...

Olyan hirtelen hallgatott el, hogy Flórián rámeredt.

- Ugye, azt akarta kérdezni, rendbehoztam-e magam körül a dolgot... azóta?! Elfelejtettem mondani, persze. Csak nem képzeli, hogy azért vártam meg, mert ismét szükségem van magára?! Nem, hiszen látja: ahhoz képest, amilyennek látott, egészen beszámítható vagyok. Nagyon kellemetlen lehetett magának.

- Nekem nem: de magának borzasztó lehetett. Gondolkoztam azóta: hogyan is volt lehetséges, ilyen megkínzott állapotba kerülni?! Miken mehetett keresztül!

Flórián részben nevetségesnek találta ezt a kétségbeesést, másrészt azonban büszke és elégedett arcot vágott.

- Igen, természetesen - mondta az afrika-vadász hangján -, furcsa dolgok történtek velem. De az elmúlt napokban rendbeszedtem magam, és most csak azt sajnálom, hogy a maga számára örökre megszűntem létezni, mint férfi. Maga már mindig azt a nyomorult és szánandó alakot látja bennem...

Elhallgatott, mert rájött, hogy felületes és minden belső érzés nélkül való, amit mond. Az asszony arca elkomorodott. Nem tudta, mire vélje ezt a kijelentést: de nem felelhetett rá semmit. Nem mondhatta, hogy: „igen, én magában soha a férfit nem tudnám látni”; de azt sem mondhatta, hogy majd igyekszik. Egyszerű zsarolás volt, amivel tele van a felületes társalgási nyelv. De Flórián elmosolyodott:

- Tudom, mit gondol: szemtelenség nemekről beszélni.

Alice tudomásul vette az elégtételt, és azt gondolta: „egészen kedves arca van, amikor nevet”. Mert így volt vele: mindazon férfiak, akikkel a házassága óta dolga volt, külsőleg és gyakran belsőleg is kifogástalan, vagy előnyös tulajdonságokkal rendelkeztek. Minél kifogástalanabb volt egy férfi, Alice annál kétségbeesettebb igyekezettel keresett hibákat benne és érveket ellene; minél hatásosabb volt az udvarlása, Alice annál feljebb srófolta a maga igényeit. Most, ezzel a nagyon is kifogásolható, és nagyrészt ismeretlen férfivel szemben, ugyanilyen buzgalommal kereste a mentségeket; igyekezett a képzeletében nagyszerű képességekkel felruházni, talpra állítani, egyenrangú partnerévé tenni. Az a fajta asszony volt, aki se le-, se felfelé nem szereti a nagy distanciát; igyekszik legyűzni az erősebbet és éppúgy, megerősíteni a gyengét.

Erről a ritka tulajdonságáról lehet egyébként felismerni a jellemes embert kártyában, sportban, szerelemben és politikában.

Kétségtelen, akármilyen különösnek találta volna Flórián ezt a feltevést: ő maga sokkal közelebb állt ahhoz, hogy Teleki Alice a „férfit lássa benne”, mint bárki más. Olyan kapocs volt közöttük, ami adott alkalommal erősebbnek bizonyulhat minden másnál: a férfi gyengesége. Alice, a maga rendezett, tiszta és hüvösen úri életében, már hetedik napja nem tud szabadulni egy fiús szomorúsággal legörbülő száj, vékony szálú, csapzott haj és két mély, sötét, félig lefüggönyözött szem emlékeitől.

Alice meghívta, hogy ebédeljen vele, és Flórián vele is ment, de nem evett. Azt mondta, ebéd után van.

Ez a hazugság aztán megbosszulta magát: csikorgó düh fogta el, amíg nézte, hogy az asszony eszik.

Agya tisztán és világosan kontrollálta önmagát. Jelezte, hogy Alice szőke haja igen szép, a domború homlok fölé kunkorodva; vékony, egyenes orra és kissé gúnyos hajlású, de egy-egy mozdulatra ellágyuló szája különös élvezettel tölti el, amint nézi és vizsgálja ezt az arcot, részleteiben és az egész belső féken tartott, degresszív és mégis hízalgő és hatásos nőiességében. Látta és tudta: de közben látása, tudata és akarata ellenére vad düh szállt fel a gyomrából; éhség, amely, mintha a pokol gőze lenne, úgy szállta meg lassan a mellkasát, szívét és végül a torkát szorongatta. Néha attól félt, elkapja Alice elől a tálat, a roastbeeffel, amely lágy, langyos és vérző volt, egy halom mustárral a hasán. Nem, Flórián nem bírta tovább. Engedelmet kért, hogy egy pillanatra kimehessen. A konyha felé osont, onnan az udvarra. Az utcán futni kezdett, amíg egy péket talált. Két zsemlét vásárolt, az egyik sós volt, a másik nem. Útközben ette őket; a sós volt az ebéd, s a nem sós a kenyér hozzá. Csaknem megfulladt rajtuk, de a gyomrát egy kis időre elhallgattatta s visszamehetett az iménti kerülő úton, Alice-hoz.

„Most jut eszembe, mit akartam mondani.” Flórián összeráncolta a homlokát „a múltkori éjszakáról. Én azt hittem, maga... hogy is mondjam... amennyire éppen hinni tudtam valamiben... szóval, hogy maga a családjával él... és a családtagokkal... azokhoz... amennyiben... szóval, fogalmam sem volt róla, hogy maga egyedül él és lakik... nem tudtam, hogy ilyen nagy áldozatot vállal értem...”

- Hogyan...

- De attól félek, hogy nem is gondolta meg előre... és aztán... esetleg kellemetlen látszat... szóval, kellemetlenségei volnának miattam...

Teleki Alice Flórián szemébe nézett. Most rajta volt a sor.

- Nem egyedülálló eset volt. Máskor is előfordult - mondta.

- Hogy maga... és egy férfi...?!

- Miért nem?! Igen. Nem keltett okvetlenül feltűnést, hogy magát beengedtem.

Flórián mindenről megfedkezvén, mélységesen elmerült ennek a felfedezésnek csodálatában. Elborult arccal nézett fel a mennyezetre, és szavak között válogatott, idegesen. És az asszony nyugtalanul és kihívóan nevetett.

Mind a ketten önmagukkal ellentétes módon viselkedtek: tetszeni akartak egymásnak.

Flórián most vállat vont. - Ez volt a fő oka annak, hogy lelkiismeretfurdalásaim voltak. Gondoltam, íme, egy tiszta életű asszony, aki most rossz hírbe került miattam. Egy pillanatig sem aggódtam lelki intaktságom miatt. Már más nőktől is elfogadtam ilyen kisebb szívességeket.

Az asszony megütközve nézett rá. Sértette a fülét ez a hang.

Egy pillanatig se gondolt arra, hogy ő maga is ugyanígy megpróbálta bepiszkítani önmagát. És mire volt ez jó? Vad és hirtelenül jött elfogultsággal tekintettek egymásra. Flórián hátra vetette a fejét, és a mennyezetnek mondta:

- Persze, most háládatlan vagyok. Meg kell játszanom, hogy érdemes voltam a jóságára: hogy kellemes utóíze maradjon a dolognak.

Alice mérges lett. Utóvégre, igenis, jót tett, ezzel az ismeretlen fickóval. És ezért feláldozta a jóhírét. Az emberek csodálkozó tiszteletét, az exkluzivitást. „Ennek a dolognak” jelentette ki, „semmi esetre se maradhat kellemes utóíze.”

- Sajnálom. De hogy érti?

- Mindenesetre... kellemetlen, hogy sokan látták, amikor feljött a lakásomba. Éjjel.

- De mások is mentek már fel.

Egy pillanatig a tehetetlenség érzése fogta el Alice-t. De az asszonyokat a legböszültebb tettekre ingerli a tehetetlenség érzése.

- Igen - mondta -, voltak nálam már mások is. De nem ilyenek.

Intett a főpincérnek, fizetett. Felállt, rásegítették a kabátot. Flóriánhoz fordult.

- Maga marad még - így kérdezte, a kérdő hangsúly mellőzésével.

- Igen - felelte Flórián udvariatlanul félrenézve -, még maradok.

Az asszony elment. Flóriánt, hirtelenül, heves szégyenkezés érzése fogta el. Az értelmetlen vita, nevetlen és durva viselkedése világossá vált előtte. Nem is köszönt az asszonynak,

amikor elment. Itt maradt a vendéglőben, ahol nem fogyasztott semmit. Végtelen egyedül-létében, amikor mindennap arról álmodozott, hogy valaki előtt feltárhassa az élete sebeit: az egyetlen ilyen alkalommal elriasztotta magától azt, akihez a gondviselés vezette. - „Igen” próbálta megnyugtatni magát -, „mindig a jóság, gondviselés, hála. Bizonyosan beleszeretnék, és azt hinném, szerelem, holott hála, vagy ilyesmi lenne. Csak az életemről volt szó, hogy meg ne fagyjak, de én nem vagyok neki férfi. Ha egyszer véget ér ez a nyomorúság, akkor majd visszahúznak bele azzal, hogy folyton emlékeztetni fognak a jótéteményeikre.”

De hiába akarta magát beleingerelni ebbe az önérzetes magatartásba. Fülében újult erővel dongott az árvaság dala, szívét keserűség szorongatta. A főpincér ott állt jobbra tőle, de Flórián elfordította a fejét; felállt és valósággal kisompolygott az étteremből.

Kint, az utcán szél fúj, havat söpörve. Siető emberek feje felett nézelődött Flórián, ha meglátja-e Teleki Alice karcsú alakját a szürkességben. De nem látta sehol. Úgy gondolta, ha innen hazamegy, akkor a Károlyi-kert felé mehetett. Arrafelé indult, siető léptekkel és dobogó szívvel. A havas szél megszürkálta az arcát; behunyt szemmel loholt tovább. Behunyt szeme alatt elvesztette a valóság tudatát, csupán a hideget érezte, személytelenül és időtlenül. Gyakran megtörtént ez vele, egy pillanat alatt, öntudata relatívvá kapcsolódott, időérzéke végtelenné; a hideg az úrból áramlott, és a gondolkodása zsibbasztó körforgássá alakult. Ez a körforgás azt a ritka állapotot jelentette, amikor szavak nélkül gondolkozott, vigasztaló kételyek merültek fel benne: vajon ő-e az, aki ezen a bőrön belül van és belül van-e rajta egyáltalán?! Addig tartott ez az állapot, míg meg nem botlott a kövezet végén. Akkor rábámult az egyetemre, átment az úttesten, és sietett az Irányi utca felé.

Miután Alice-t közben és most se látta, habozás nélkül felsietett a lépcsőn. Nem tudta, miért teszi, de tudta, hogy nem mondhat le erről. Az ajtó előtt egy pillanatig megrémült attól a lehetőségtől, hogy Alice esetleg barátságtalan lesz hozzá. De nem tudta, milyen kézen fekvő ez a lehetőség; becsöngetett.

Alice rögtön ajtót nyitott. Meg kabátban volt, de a fekete sapka már nem ült a haján. Meglepetten és Flórián úgy látta, ridegen nézett rá. A férfi azonnal szégyenletesnek találta, hogy ő ugyanakkor valósággal alázatos arccal és testtartással áll itt; kihúzta magát, és gúnyos mosoly telepedett az arcára. De ezen a fáradt és sovány arcon kiáltóan teátrális volt ez a hamis mosoly.

- Mit akar?! - kérdezte Teleki Alice - mondtam, hogy kellemetlen nekem, ha...

- Nem mondta - kiáltott Flórián -, igazán nem mondta, és nem is lehet ez kellemetlen most. - Hangja egyszerre csak kétségbeesetten csengett, remegve gondolt arra, hogy vissza kelljen fordulnia. Az asszony félre állt.

- Kérem, jöjjön be - mondta -, ha valami közlendője van.

Letette a kabátját, és bevezette Flóriánt a szobába. Ott volt a rekamié, és felette a keskeny polc könyvekkel; a fantasztikus vonalú virágállvány és három különböző, modern karosszék.

- Üljön le - kínálta az asszony.

- Nem, köszönöm - és nincsenek közlendőim sem. Azért jöttem fel, maga után, mert beláttam, hogy felháborító módon viselkedtem.

- Nem - felelte az asszony könnyedén -, ez ne aggassza. Magának, ilyen lelkiállapotban, nem szabadna szigorú mértékeket alkalmazni önmagával szemben. És legyen nyugodt, én sem teszem.

- Köszönöm, de ez megint csak nagylelkűség és önkéntes feloldozás. Én be akarom bizonyítani magának, hogy nem követtem el semmi olyant magával szemben, ami...

- De miért bizonyítaná be?! Felesleges.

- Nem. Igaza volt abban, hogy tudnom illik, mekkora áldozatot hozott értem. Meg kell hallgatnia...

- De mit akar tőlem: én tényleg semmiféle áldozatot nem hoztam, örülök, hogy már nem tartanak szentnek vagy betegnek: és főleg örülök, hogy semmit sem kellett tennem azért. Úgy is mondhatnám, hogy most kezd csak jó hírem lenni - de a vele járó kellemetlenségeket elkerültem.

- Most álláspontot cserélünk - sóhajtotta Flórián -, és ugyanúgy össze fogunk veszni.

- Nem - felelte hűvösen az asszony -, nem fogunk összeveszni. Egy feketét csinálhatok magának.

- Köszönöm. Nagyon jó lenne. De azt akarom mondani: azért jöttem ide, hogy... azért, hogy megmondjam végre, én se voltam mindig ilyen állapotban.

- Tudom.

- Nem tudja. Nem akar ezzel a kérdéssel foglalkozni, elhárítja folyton, pedig nekem ez fontos - értse meg, kérem. Látom a szemében, hogy nem veszi komolyan, amit mondok.

Az asszony türelmesen állt az ajtóban.

- Azt hiszem, még nem mondott semmit.

- Jobbnak szeretnék látszani. Vagy többnek - legyintett Flórián -, ez az egész. Nem tudom kifejezni. Bánt és sért az a tudat, hogy maga jót tett velem, és én tehetetlenül türtem. Nem viszonzásra gondolok.

- Remélem. De hát mire gondol?

- Nem ért meg, kedves. De miképpen fejezzem ki ezt?! Hiszen csak a maga jósága sért engem. A mások komizása és a maga jósága: ez a pokol.

Alice visszajött.

- Miért kínozza magát ezekkel - kérdezte csendesén -, ne képzeljen engem jónak. Igazán nem tudom, miért?

Flórián kétségbeesve látta, hogy még mindig másról beszélnek, mint amiről szeretne. Mindez csak feszültséget okozott eddig. - De hát mit is akarok - kérdezte magától, majd hangosan hozzátette:

- Nem tudom kifejezni, de valahogy a szegénység, a ruhám lomposága, az, hogy maga most be fog menni a hivatalába, és nem marad itt velem, hogy semmin se tudok változtatni és semmiféle szerepem sincs az életben; hogy a maga szemében csak a maga viselkedésének tárgya és a nemeslelkűségének eszköze vagyok - hogy nem lehetek egyszerűen a vendége, akinek a kedvéért itthon marad, valaki, akire örömmel gondol és nem sajnálattal: mindez ingerlékennyé és szerencsétlenné tesz. Persze, hogy ezt ilyen egyszerűen el tudja képzelni, ahhoz vagy fantázia kellene, vagy átélés. Remélem, egyikkel sem rendelkezik olyan mértékben, mint én.

- Nahát - mosolygott Alice -, ez hatalmas vallomás volt. Hát nézze: nem megyek ma be az irodába, és maga a vendégem lesz.

Flórián, úgy látszott, nem érti át ennek az elhatározásnak teljes jelentőségét. Alice arcát nézte, szokatlanul figyelmesen.

- Maga ritkán mosolyog így - mondta -, nagyon szép magától, hogy most így mosolyog.

- Miért? - kérdezte az asszony - hogyan mosolygok. Többféleképpen lehet mosolyogni?!

Közben behozta a kávéfőző-gépet, és aztán folytatta:

- És honnan tudja, hogy ritkán mosolygok így?!

- Azt hittem eddig, hogy én nem látom a maga arcán a szépséget, ezekkel a fáradt szemeimmel. De most megtudtam, hogy maga nem mutatta.

Alice enyhe zavart érzett. Valóban kissé könnyedén fogta volna fel a dolgot?! - Úgy látom, maga üres óráiban a női lelket tanulmányozza.

- Csak azt tanulmányozhatom, amit ismerek - felelte Flórián -, női lelket még nem láttam. De a női testet ismerem.

- Ne mondja - Alice a fortyogó kávé figyelte -, most már látom, hogy tényleg dicsekedni jött vissza.

- Ez nem dicsekvés. Azzal rontottam el az életemet, hogy aránytalanul többet törődtem nőkkel, mint férfiakkal. Ez volt az én külön világom, ahol a siker bukás is egyben.

- Fogadja részvételem. Ezért nyilván érdemes szenvedni.

Flóriánt bosszantotta, hogy az asszony gúnyolódik. - Hiszen én komolyan beszélek, kérem - mondta -, nem azon múlik, hogy hány nőt ismert az ember, hanem, hogy mennyire. Nem azt akartam magamról mondani, hogy csinos borbélylegény voltam, akinek hetenként új szeretője akadt, hanem egyszerűen arra születtem, hogy túlbecsüljem a nők jelentőségét, erre volt hajlamom, szemem, tehetségem és ebben lehetne esetleg sikerem. Más a pénzzel van így: én, sajnós, nem.

- Értem - bólintott Alice. Az üveggömbben sistergő kávé is átvilágított a szőke haja. - Ahogyan maga is beállította a dolgot, tényleg nem hallatszott dicsekvésnek. De azt sem vehettem volna rossznéven.

- Dicsekedni is fogok - mondta Flórián -, de csak azért, hogy elleplezzem a gyöngeségemet.

A kávé készen volt, Alice kitöltötte és Flórián nagy élvezettel itta. Az asszony szinte visszafojtott lélegzettel nézte ezt. Ismét valami furcsa borzongást érzett, a férfi öröme láttán, amellyel a kávé szürcsölte. - Én adom neki - gondolta -, jó érzés, látni, hogy ízlik. Milyen jót tesz neki; valósággal felrázza.

Mindez különös és új volt Alice-nak. Egész életében ellenkező viszonyban volt a férfiakkal: anyagilag függött tőlük, személyileg felettük állt. Most fordítva van: ez a férfi szegény és fáradt, és mégis el lehet képzelni, hogy ha erős volna „és szerelmes, például: minden tekintetben fölém kerekedne.” Igen, Alice el tudta képzelni ezt. Ebben az esetben, persze, asszonynak és gyöngédnek érezte magát, mert segítenie kellett, és főleg, mert a férfi mégsem engedte lebírní magát, ezzel a segítéssel.

A nyárspolgárok számára megkönnyíteni a gondolkodást: ez az elv alakította ki az elmúlt században a fogalmakat, így keletkeztek azok a rövid vezényszavak, amelyek egyforma és szűkre szabott négyzetekre osztják az életet. A természet nem ismeri a négyzetformát, de az ember négyzetekre osztotta a föld felszínét, hogy elhatárolhassa egyik ember földjét a

másikától. Az életet is ilyen négyszögölekre osztották, és ezeket a külön kis világokat sosem módosítják az emberek tulajdonságai szerint, hanem az ember kénytelen hozzájuk módosulni. Elaggott aranyigazságokkal, túlhaladott, de meg nem döntött balhitekkel, százezerszer megcáfolt, de mindig újra hatásos jóslatokkal kell megküzdenie a szabad és független észjárású embernek. Mindenki menekül a függetlenségtől, de elsősorban a gondolkozásának függetlenségétől menekül. Részben száz év előtti formulákhoz ragaszkodunk, részben olyanokhoz, amelyeket mások állítottak fel. Ezért mondjuk egy asszonyról, hogy megközelíthetetlen, a másikról, hogy mindenki számára kapható. Holott a másikat esetleg nem tudtuk megközelíteni, az első pedig a karunkba ugrik. De az agyunk tele van megkövesedett mondatokkal, amelyektől nem tudunk megszabadulni soha. A felfedezők és tudósok olyanok néha, mint a gyerekek: igen, mert ahhoz, hogy az agyunk valami teljesen újnak a befogadására képessé legyen, előbb valósággal újjá kell születnie, így hiszi a nyárspolgár, hogy a színészek könnyelmű és „bohém” emberek: holott legtöbbször takarékkönyve van és óvatos: így hiszi a politikáról, hogy az „nem való nekünk,” Wagnerről, hogy „túl hangos,” a saját életéről, hogy az „nehéz”, viszont a máséról, hogy könnyű.

Természetes, hogy Teleki Alice-ról fejcsóválva állapították meg, hogy „hideg.” Azt is mondták róla, hogy „férfigyűlölő”. Beletették egy skatulyába - mint némelyik neves író -, amelyből nem szabad kimásznia. Ha mégis, kimászott, akkor azonnal beleteszik egy másik skatulyába. Természetesen igen nehéz volna megérteni, hogy az asszonyt nem a férfi bizonyos, rosszabbul, vagy jobban fejlett képességei teszik boldoggá, hanem egyszerűen az a férfi - vagy azok a körülmények -, amelyek meg tudják szüntetni a gátlásait. A boldogság készen van az asszonyban, a férfi egészen pontosan azért kell csupán, hogy eltakarítsa és szabaddá tegye az odavezető utat. Ezzel szemben a férfi, ellenkezően, a boldogságot vagy boldogulást képzeleli az eszköznek, amelynek segítségével az asszony valami végleges eredménnyé - az „övé” - lesz. Az egész „szerelem” nem más, mint örökös keresés egymásban, egymás mögött és körül, amelyben a célt az eszközzel igen könnyű összetéveszteni. A szerelmi élet válsága, az aberrációk, az önmegtartóztatás, a „Back to nature” és a nudizmus mind az állati egyszerűség és szerelmi racionalizmus keresése - az az egyszerű vágy, hogy mindig kelljen, amikor lehet és mindig lehessen, amikor kell.

Amikor öt óra volt már - az az időpont, amelyben Alice-nak vissza kellett volna menni az irodába - Flórián egyre nyugtalanabb lett. Célzást tette arra, hogy amennyiben Alice meg gondolta volna a dolgot, ő nem áll útjában annak, hogy együtt elmenjenek „hazulról”, és Alice megtérjen az íróasztalához. De Alice csak annyit mondott:

- Darvas egyszer nélkülözni fog.

Egészen jólesett ez a kis kilengés, és kellemesen izgatta a tény, hogy szabályellenesen tölti a délutánját. De feltűnt neki, hogy Flóriánnak egy arcizma se rándult, amikor Darvas nevét hallotta. Ez a kérdés valami nőies kíváncsiságot keltett benne. De most még nem kérdezte meg, amit kérdezni akart.

Amikor Flórián megkönnyebbülését látta, újabb nagylelkűségi hullám öntötte el.

- Most nem tudja senki, hogy itt van - mondta -, ismét itt aludhatik nálam. De nem a rekamién, hanem a vaságyon.

- Most van lakásom - mondta Flórián, de rögtön arra gondolt, hogy megmondja az igazat. Az asszony elpirult, mintha ő hazudott volna.

- Hol lakik?

- Egy barátomnál - nevetett Flórián -, de milyen különös az, hogy maga ezt ilyen szigorúan kérdezi. Maga, velem szemben olyan bölcsnek, gazdagnak, hatalmasnak és öregnek tűnik most. Miért? Mert berendezett lakása, havi jövedelme van és mindennap jól kialussza magát. Ne felejtse el, hogy maga mindezek ellenére is évekkal fiatalabb nálam és sok tekintetben egészen tapasztalatlan hozzám képest.

- Csak dicsekedjék - felelte a nő -, még sincs lakása. Azért várt meg ma az iroda előtt, hogy miután egy rózsacsokorral nem áll módjában kiegyenlíteni a tartozását, legalább eldicsekedjék azzal, hogy milyen jól megy a sora.

- Ez igaz - bólintott Flórián.

- Lakása pedig ma sincs.

- Nincs. De ez nem izgat. Szívesen vállalnék egy néhány olyan éjszakát önként, mint az elmúltak: ha magának megmutathatnám, hogy mindaz a jó és szép, amit szívességből feltételez rólam: tény és valóság és megvan bennem.

Valósággal meghökkent, amikor ezeket mondta. Úgy érezte, hogy meleg és egészséges vérhullám önti el. Már rég nem érzett ilyesmit. Meglepetéssel és utólag kellett rájönnie, hogy amit mondott, az ezúttal igaz és őszinte volt.

Alice egy tál süteményt tett az asztalra.

- És mivel akarja megmutatni?! - kérdezte, leplezett érdeklődéssel. - Például azzal, hogy kiverekszi magát ebből a helyzetből, újfajta sikereket ér el, és azokkal dicsekszik el nekem?!

- Nem - felelte a férfi - most szeretném megmutatni... Már is szeretnék egyenrangú lenni magával.

- Hiszen egyenrangú.

- Nem: már megint címeket ajándékoz. Én ilyesmiről álmodozom: ha megszuggerálhatnám, hogy elfelejtse, ki vagyok és hogy egy éjszakán szállást adott nekem. Ha levethetném ezt a gyűrött és piszkos ruhát, amelyben gyűröttnek és piszkosnak látszom: hogy csupán fiatal és erős férfi legyek, aminthogy maga se több, sem kevesebb, mint fiatal és erős asszony.

Alice komolyan elpirult.

- Erre nem bízathatom - mondta -, de ezen is segíthetek. Van egy hosszú, halványzöld házikabátom, azt felveheti. Majd behozom, és amíg én lemegyek konyakért, addig átöltözhet. Papucsot is kap. Teljesen egyenrangú lesz.

Flórián felállt. Lenézett a lábszáraira, amelyeken nem látszott, hogy egyenesek, mert a nadrág olyan formátlanul lötyögött rajtuk, mintha két göcsörtös fűzfa-ágot takart volna. Flórián kinyújtotta a kezét, és kézen fogta Alice-t. Szokatlanul tiszta és erős tekintettel nézett az asszony világos szemeibe.

- Mondja, nagyságos asszonyom, megőrült maga?!

- Miért?

Alice meghökkent. Valahogy úgy képzelte eddig, hogy amennyiben megőrült, ez a férfi nem fogja azt észrevenni. De észrevette. Most már egészen más a helyzet.

- Nem vagyok abban a helyzetben - szólt most rekedtes hangon Flórián -, hogy bármit is visszautasítsak. Nincs a világon olyasmi, amiben ne szenvednék szükségét. Ha étellel kínál, megeszem, ha itallal kínál, megiszom. De, különösen, figyelmeztetem: ne kínáljon elégáns házikabáttal és szeretettel, mert attól félek, hogy elvesztem a fejemet.

- Nem baj - mondta Alice bátran -, nem félek az olyan embertől, aki ezt a két dolgot kívánja legnagyobb mértékben.

- Lehet, hogy mást is kívánok - felelte Flórián.

- Akkor álljon a hideg zuhany alá - nevetett Alice egészen fesztelenül -, amíg visszajövök.

- Azt is kívánom - felelte Flórián -, a hideg zuhany alá fogok állni. Ha nagyon sokat kapok magától, akkor kevésbé fogok szégyenkezni miatta.

Alice a félemelet karfájánál megállt egy pillanatra. Megnézte a táskáját, hogy benne van-e a pénztárcája. Azután elgondolkodott, meghökkenve és szégyenlősen, de a cselekvés lázában.

- Hát - gondolta -, nem értem, mi történhetett velem. Egyszerűen a négy év reakciója - próbálta elintézni a dolgot. De ez nem magyarázott meg semmit, ha Flóriánra gondolt. - Hiszen egyáltalán nem kívánom - mondta olyan nyíltan, ahogy önmagával beszélgetett -, talán én is csak arra vágyom, amit ő szeretetnek nevezett. De hiszen nem szeret. Ő az, akinek szüksége van mindenfélére, és esze ágában sincs adni valamit.

Tovább ment. A csemegésnél vásárolt egy üveg konyakot és hideg sült húst. Visszamenet beszólt a vicénének:

- Nem jól érzem magam, ma már nem kell semmi, lefekszem.

- Ne csináljak borogatást vagy teát?! - kérdezte a vicéné. De Alice nemet intett, és felment a lépcsőn.

Szándékosan lassan ment, de amikor az előszobába lépett, az üvegajtón át látta, hogy Flórián most lép ki a fürdőszobából, meztelen testtel. A széktámlára borított házikabátot magára veszi, s a zsinórt meghúzza a derekán.

Alice elfordult. Könnyű zavarral rakta le a csomagokat az előszobai asztalkára. A sötét előszobafalra bámult, és szemei előtt kirajzolódott a fehér, nyúlánk férfitest, amely csak a vállban szélesedett ki.

- Csodálatos - gondolta, csaknem akarata ellenére -, hogy ilyen nyomorúságos élet mellett tiszta tudott maradni.

Azután mindjárt kelleetlenül gondolt arra, hogy Flórián teljesen levetkőzött. Talán mégis rosszul ítélte meg ezt a fiatalembert, és túl sok bizalmat előlegezett neki. Vagy Flórián becsülte le túlságosan őt...?!

Mégis, végeredményben örült, hogy itt van, ilyen újfajta veszélyek között és rosszkedvűen gondolt az irodára.

Az enni- és innivalókat kerek asztalkára tette, és azt betolta a szobába. Eszébe jutott, hogy vasárnaponként az anyját szokta ugyanígy kiszolgálni. Hétköznapi sohasem érkezett vendége - tudták róla, hogy az irodában van. Mégis megfordult, kiment, és az előszobában bezárta az ajtót és lehúzta a kulcsot. Különös lenne, ha itt találnák ezzel az idegen fiatalemberrel, így azt fogják gondolni - ha jön is valaki -, hogy nincs itthon.

Amikor visszament, még mindig bántotta egy kissé Flórián levetkőzése és otthonos viselkedése. De ez a harag elpárolgott belőle, amikor észrevette, hogy a férfi gyerekes örömmel és gyámoltalanul ül a halványzöld házikabátban, és nyilván semmilyen viselkedésre nem tudja elszánni magát.

- Voltaképpen - mosolygott Flórián - abszolúte nem akar megjönni az önbizalmam. Most épp azért érzem nevetségesnek és inferiorisnak magamat, mert ebben a selyemdologban ülök itt. Hiába keresek egy gradus ad Parnassumot, egy jogcímet ahhoz, hogy a politikáról csevegjek magával, mintha az volna a legfontosabb nekünk.

- Darvassal mindig politizálok - mondta Alice -, ismeri Darvast?!

- Nem - felelte a férfi -, ki az?

- A főnököm. - Alice most már látta, hogy Flórián nem tudja a nevét annak a férfinak, aki egyszer felhívta a lakására, de nem azért, hogy zavartalan alvóhelyet biztosítson neki. De nem is tartotta szükségesnek, hogy felvilágosítsa erről az összefüggésről.

- Én vagyok az egyetlen nő - mondta -, akivel politikáról beszélhet. Már három éve dolgozik a *Népszövetség* című könyvén. Némelyik részt én gépeltem neki, amikor az irodában akart diktálni. Például a következő esetet: két ország között, a határon...

- Két ország között határ van?! Ha ez nem politika, akkor semmi. Megengedi, hogy töltsék ebből a konyakból?

Alice bámulatosan hamar megszokta Flórián egyéni modortalanságát. Nyugodtan folytatta:

- ...lelőnek egy embert. Az embernél nincs személyazonossági okirat, nyilván a gyilkosai vették el tőle. Senki sem ismeri fel az embert. Mindkét ország feljelenti egymást a Népszövetség kellő albizottságánál, amely hivatva volna eldönteni, melyik ország alattvalója volt az áldozat és melyik ország határőrei lőtték agyon?! Ezt a kérdést közmegegyezésre eldönteni két okból lehetetlenség: először, mert nincs támpont arra nézve, melyik fél a bűnös és melyik a sértett; másodsor, mert akárhogy is szólna is a döntés, a másik állam elégedetlen lenne vele - ugyanakkor persze a másik állam barátai is. Ennélfogva a Népszövetség megfelelő albizottsága különbizottságot delegál, amelynek feladata döntőbírásgot nevezni ki az ügyről szóló jelentés megszövegezésére. Minthogy úgy az albizottság, mint a különbizottság és a döntőbírásg ugyanazon tagokból áll, a jelentés simán elkészül kilenc hónap alatt, mialatt a két állam közötti viszony végképp elmergesedett, és az áldozat ismeretlen árvái valahol éhen haltak. Ekkor a jelentést kiadják a szakértőbizottságnak, amely különféle indítványokat készít.

Alice szemmel láthatóan élvezte a saját előadását: nem ugyan a módot, hanem a tényt magát. Közben megitták az első két pohárka konyakot, és Alice elmondta, hogy édesanyja szenvedélyes aranyhaltenyész, azonban egy takarékosági rohamában elajándékozta a kedvenc, de szapora állatokat, amire egy nagybácsi azt mondta, hogy valószínűleg vissza fognak szökni hozzá. Flórián jóindulatúan nevetett ezen, és hízogően nyilatkozott a nagybácsiról. Úgy érezte most magát, mintha valóban otthon lenne, és hirtelen az a szédítő érzése támadt, hogy ez a fiatal, szőke nő itt a felesége. Máskor jó volt a valóság talajának ez a váratlan elcsuszamlása, de most rémülten kapaszkodott vissza abba a világba, amelyhez, nyilván büntetésből, tartozott. Mégis szeme makacsul visszafordult az asszonyhoz; látta a fekete, rövid pulóver alatt gömbölyödő két, lányosan kicsi halmot, a karcsú, telt nyakat és a most lágyan görbülő száját. A tudata minden más irányban egyszerre elzsibbadt - így volt ez most mindennel, ami erősebben igénybe vette -, és csodálkozva ébredt rá a nő szépségére és hogy talán el is érheti ezt a különös, kihívó és tartózkodó, lágy, és tüskés, csábító és fenyegető szépséget. Alice, jobb kezét a nyaka elé tartotta, és zavartan nevetett. Ujjai finoman, alig észrevehetően remegtek, mintha egy miniatűr zongorán trillázna. Felhajtott egy pohárka konyakot, és a könyvei felé fordult. Mindenféle szobrocskák, réz és kerámia hevert a könyvek előtt és közöttük, egy-egy üresen hagyott helyen. Flórián követte a tekintetét.

- Ugye - mondta, hirtelen támadt türelmetlenséggel - nem igaz, hogy sokszor vannak férfi-vendégei?!

Alice megfordult, a fehér, hosszú ujjak még mindig ott táncoltak a nyaka körül.

- Soha - felelte komolyan. - Miért kérdezi?

- Mert, mondtam, szeretném, ha mindez, amit magától kapok, minél többnek bizonyulna. Olyan soknak, hogy el se lehessen hinni. Hogy olyan legyen, mintha álmodnék és senki se költöthet fel... jó volna egyszer megvenni egy öröklakást meg örökágyat, és nagyon sokáig aludni benne.

Annyira elkomorult az arca, hogy Alice elszégyellte magát.

- Ha le akar feküdni, behozom az ágyat. Ne haragudjék, ha elfeledkeztem róla.

Flórián élesen felnevetett.

- Nem haragszom - lihegte -, és nem vagyok álmos. Pedig konyakot iszom és az álmosít. Én már úgy osztottam be a dolgokat, látja: egy részük felfrissíti az embert, ilyen a hideg, a járás, a feketekávé és a lárma. Más részük álmosít: a meleg, az üldögélés, az alkohol és a csend. Jobban szeretem a fájdalmat, mint a kellemes, langyos semmittevést. A fájdalom ébren tart. Az erős fény szintén.

Alice gondterhesen nézte Flóriánt. Azután elejtette a jobb kezét, felkelt, az ablakhoz ment, leengedte a redőnyt és villanyt gyújtott.

- Erős fény - mondta csöndesen. - Pedig kegyetlenség tőlem, hiszen itt alhatna, zavartalanul. De meleg a szoba, alkoholt iszik, ül és csend van. Legalább a fény legyen erős.

- És mégsem vagyok álmos - felelte Flórián. - Hiába van meleg és csend.

- Hogy lehet az?

- Úgy, hogy magát nézem.

Alice elfintorította az arcát. - Ne pazarolja az energiáját ilyen sületlenségekre! - mondta.

- Magát nézem - folytatta zavartalanul Flórián -, és azon csodálkozom, hogy nem a mosodás felesége és nem Ezryné és nem a rendőrfogalmazó ül itt előttem, hanem maga; egy szép, okos, karcsú, édes teremtes, aki nyilván összetéveszt engem valakivel. Azon csodálkozom, hogy nem az összekötő-híd alatt állok; és nem a holdat nézem, amely olyan hideg, mint egy késpenge. Azon csodálkozom, hogy mindazok után, amiken keresztülmentem mégis szeretni tudom magát, és tudok nem törődni azzal, hogy maga mit szól ehhez!

Alice már túl volt azon, hogy mérsékletre intse önmagát: csak arra gondolt, hogy Flóriánt intse rá.

- Muszáj magának mindent kimondani?! - kérdezte és ezzel beleegyezett abba, hogy a gondolataik teljes szabadságot élvezzenek. De már a saját szavaitól is idegenkedett, és aggódva leste a férfi mozdulatait. Egy pillanatig se gondolt arra, hogy Flórián hozzáérhetne vagy megcsókolhatná; a saját érzékeitől se tartott. És mégis, olyan különös volt, ahogy Flórián itt ült és mereven nézte; és ahogy a gyerekkoráról mesélt, és Alice elképzelte a kicsi Flóriánt, aki akkor alszik, amikor akar és a szája tele van csokoládéval - és olyan különös volt az a szokatlan lágyság a szívében, amit érzett s amit időnként olyan ideges rángások szakították szét, mintha álmában valami ismeretlen veszélytől ijedezne; - hogy végeredményben irigyelni kezdte Flóriánt, aki alkalmasint tényleg mindent kimond, amit érez és gondol. - De - jutott eszébe - ahhoz, hogy olyanná váljak, mint ő, éppolyan szerencsétlennek kellene lennem. De

hátha szerencsétlen vagyok?! Sohasem volt egyebem, mint egyensúlyérzésem és az önálló, nyugodt élet. És mindez ilyen könnyen felborul?!

Hirtelen az a makacs és gyerekes vágy támadt benne, hogy odamenjen ehhez a sápadt, karcsú, fiatal férfihez és megcsókolja a szomorúan lebiggyedt száját. Tudta, hogy ezt sohase tenné meg, de mégis erre gondolt, amikor Flórián felállt és egy lépéssel mellette volt: és ugyanabban a pillanatban Alice is felállt a székéről, riadt és merev pillantással. Úgy történt ez, mintha alaposan megbeszélték volna előbb - és mintha valami gyors és ünnepélyes szertartás lett volna. Flórián gyengéden átkarolta az asszonyt, és megcsókolta a száját. Ebben az első csókban több erő volt, mint íz; több lendület, mint kéj és leginkább kutató kíváncsiság volt benne. Alice riadtan érezte, hogy a saját vékony selyemköpenye alatt kifformálódik és átizzik a fiatal férfi teste. Csaknem rémülten nézett Flóriánra, aki azonnal és udvariasan elengedte. Alice hátralépett leült a karosszékbe, ismét és kétségbeesve meredt maga elé.

Flórián konyakot töltött magának. Szemei véresek voltak, és időnként égő fájdalmat érzett a szemhéjain. Lenézett balfelé, és hosszan nézte az asszony összekuporodó alakját, a vékony és szoros fekete anyagban. Láta, hogy meggömbült felsőteste alatt hogyan lapul meg a két kis mell és látta a has finoman domborodó ívét.

- Most miért haragszik - kérdezte komoran -, gondolja, hogy tovább jótékonykodott?

Alice felnézett rá, de nem felelt. Flórián idegeiben lassú, erőszakos remegés kezdődött. - A tied már egészen - gondolta félig öntudatlanul. - Ő is kíván, tudhatod. Csupa ideg és erő a teste. Egymást kívánjátok. Nem?! mit késlekedel. Nem vagy még olyan nyomorult.

Alice hirtelen felpattant.

- Én magával nem jótékonykodtam - mondta izgalomtól remegő hangon -, sajnos, úgy látszik, maga akar jótékonykodni velem. Talán félreértett. Én...

- Nem értettem félre - mondta Flórián csöndesen és határozottan -, talán maga ért félre: én ugyanis azt szeretném, ha viszonszeretne. Úgy értem, ha nekem adná a testét és a lelkét, szóval mindazt, amit ide tud adni. Volt idő, amikor szerencsés voltam az életben és a szerelemben; ha megkívántam egy asszonyt, azt mondtam neki: igyekezni fogok boldogságot, jó érzést adni magának, elégedetté akarom tenni, mert erre van szükségem, hogy elégedett legyek. De a sors magával szemben megfosztott attól, hogy tárgyilagos legyek; nem biztathatom semmi jóval. Talán meg fogja bánni, talán szerencsétlenné teszem, de bizonyos, hogy szeretem és csodálom magát és az egyetlen, amit adhatok magának, az, hogy olyasmit kérek magától, amit nőtől még sose kértem - higgye el, ebben sose aláztam meg magamat.

Alice most a szemébe nézett:

- Istenem - mondta -, én feljogosítottam magát arra, hogy így beszéljen.

- De hát hogyan beszéltem?! - kiáltott Flórián. - Nem beszélhettem másképp. Talán nem szabadna beszélnem, de maga annyival különb nálam! És én mégis szeretem magát.

- Én is szeretem magát - suttogta az asszony, mintha vádat emelne önmaga ellen. És ezzel, úgy érezte, már meztelenül áll a férfi előtt. De valójában, nem állt meztelenül. És Flórián elfecsérelte a szavait, állt, nézett és hallgatott.

- Alice - mondta hosszú és zavart hallgatás után -, maga olyan tökéletes, hogy meg fog érteni engem, pedig olyan fáradt vagyok már, ami a beszédet illeti. Én nem fogom magát az életben magázni, de pont az ágyban tegezni és szívecskémnek se nevezem. Sose bizalmaskodom majd és sose követelődöm. De maga épp ezért, ne törődjék a villannyal és ne felejtse: a szemérem is elutasítás!

Alice felzaklatott lelkében ismét felmerült a férfi fehér, erős teste.

- Nem - mondta -, azt nem, csavarja le a villanyt, feküdjön le. Még nem tudom... Mindenesetre csavarja le.

Egy pillanatig töprengett, aztán kiment, hogy a fürdőszobában levetkőzzék. Flórián hirtelen megbánást és szégyent érzett, hogy berontott ebbe a lakásba, és most kikergette belőle Alice-t magát. De nem volt ereje ahhoz, hogy végigjátssza a játékokat, amelyek régen érdekessé és izgalmassá tették a monoton szeretkezést. Ledobta magáról a kabátot, lecsavarta a konnektort és ledobta magát a rekamiéra. A fürdőszoba ajtaja alól fény szűrődött, de semmi nesz nem jött onnan. A fekvőhely bársonyosan puha volt, Flórián hanyatt feküdt, két tenyerét a feje alá támasztotta. A régi időkben semmi esetre sem egyezett volna bele, hogy egy asszony lecsavarja a villanyt akkor, amikor tulajdonképpen először érdemes felcsavarni. Mert Flórián ilyen léhán gondolkodott és ilyen „túlzott fontosságot tulajdonított a dolognak”. Az élet hamar elmúlik, és ő minden kis részletre emlékezni akart és látni akart mindent, ami a partnerével történik, tudni akart róla. De most, ebben a melegben, sötétben és csöndben, olyan boldog és szerény és elégedett volt; tele várakozással, örömmel és szeretettel Alice iránt. „Alice”, gondolta, „kár volt megígérni, hogy nem tegezem. Licinek is szólíthattam volna, hátha szereti az elavult dolgokat, ilyekor”. Nagyon meleg volt, lágy, csábító meleg. „Lici”, gondolta Flórián, bal kezét elnyújtva maga mellett, „Lici az olyan nők közé tartozik” - de aztán nem jutott eszébe a folytatás. Még mindig nem jött semmi nesz. Fülében őrlött a csend, valami hallatlanul lágy és mégis erőszakos zsongással. „Mikor az est mesélni kezd”, gondolta hülyén, és ugyanabban a pillanatban úgy érezte, hogy zuhan. Olyan hirtelenül aludt el, mint ahogy a trópusokon az alkony leszáll.

Nem sokkal később kinyílt a fürdőszoba ajtaja. Alice a sötétben, visszafojtott lélegzettel, erősen dobogó szívvel ment át a szobán. Hosszú, karcsú lábai átvilágítottak a sötétben. Szinte állati szépség volt a járásában, a hullámozó csípők s súrlódó combok ritmusában. De ő nem volt tudatában ennek, önfeledt félénkséggel ült le a rekamié szélére, szemei a sötétségbe meredtek.

- Flórián - suttogta -, kedves Flórián, én magam sem értem...

Elhallgatott és várt. Egyenletes lélegzést hallott, Flórián nem felelt; nem is ébredt fel reggelig.

Özvegy Teleki Gusztávné, amint azt már említettük, nemcsak a nyugdíjából, hanem a nyugdíjának élt. Hajlama volt rá, szeretni a pénzt és azonkívül nem is volt semmi az életében, amit különösképpen szerethetett volna. A lányát egyáltalában nem tudta megérteni; csodálkozott rajta, hogy Alice nem vágyik a családi élet után. „Nem tudom, mi tartja a lelket benned”, szokta mondani, és mégjobban elcsodálkozott volna, ha Alice azt feleli erre: anyus, a lelket nem kell tartani. Telekiné úgy szokta meg, hogy „minden embernek van valamije, ami a lelket tartja benne”, és ez elég valószínűen is hangzott.

A nyugdíj pontosan kettőszázötvenhárom pengő negyvenhét fillér volt, amelyhez még lakbér is járult. Telekiné szerette a nyugdíját, gondot viselt rá, beosztotta és néha félretett belőle. Amikor azonban már ez sem elégítette ki, akkor ravasz fogáshoz folyamodott. Kiadta a szobáját egy nyugdíjas vasúti főellenőrnek, aki tanárnak készült, és csak a háború után lett belőle vasúti főellenőr. A vasúti főellenőr nyugdíjának egy része így a Telekiné nyugdíjába olvadt bele. A Telekiné nyugdíja, mint valami folyam, magába szívott egy kis folyócskát, és Telekinét ez kimondhatatlan jó érzéssel töltötte el.

A szélső szobát adta ki, amely torony formájú volt s a Vérmezőre nézett. Ebben a toronyszobában lakik a vasúti főellenőr, akit Laáb Vincének hívnak. Ez az öregúr, krumpliorra fölött pislogó két élénk kis szemével, a környék réme volt. Vasúti főellenőr, aki egész életében mindössze kétszer ült vonaton. Mániákusan szerette az élet mozgalmasságát, a változatos, bizonytalan és ismeretlen dolgokat. Sohase volt része bennük. Ezért, amióta nyugdíjazták, minden gyerekocsit megállít az utcán, és mindent megkérdez attól, aki tolja. Mikor született a gyerek, fájdalmas volt-e a szülés és mi az apa keresztnéve. A fűszerest órákig faggatja az ajtón csüngő, jégge fagyott nyúl előélete felől. Mindent tudni szeretne, részt akar venni az emberek életében. Délután öttől éjfélig a rádió előtt ül, és összevissza hallgat minden állomást. Részt vesz a világ forgásában, beleszól Hitler beszédébe, meghatottan hallgatja a Pennsylvanai Vöröskereszt elnöknőjének beszédét. Másnap levelet ír egy napilapnak az ügyben.

Fehér haja van, rokonai nincsenek. Hallatlanul tiszteli Alice-t, de bizonyos értelemben fél tőle; Alice jelenlétében rendszerint alig szól egy szót is.

Alice hétköznap sohase keresi fel anyját; csak minden második vasárnap délután. Telekiné izgatottan fogadja: „mi történt, hogy ilyenkor jössz?!” Alice leül a régimódi, csipkés kerevetre, és nem felel; maga elé mered. Ez megerősíti Telekiné gyanúját, újult erővel faggatja Alice-t - Alice minden átmenet nélkül elneveti magát. - Istenem - mondja, jellegzetesen mély hangján -, miért nem jöhetnék fel, ha erre jártam. Semmi bajom sincs, de nem mentem be az irodába.

- Nem lesz ebből baj? - kérdezte Telekiné.

- Már tegnap se mentem be.

- De hát miért nem?! Csak nem akarod otthagyni az állást? Lici?

- Eszem ágában sincs - felelte Alice. - De az idegeim rosszak, tudod. Egész éjjel nem aludtam. Megkívántam a szabadságot.

- Még több szabadságot?! - sóhajtott Telekiné. - Az a szabadság, amit te élveztél, elég volna ezer rabszolgának.

- Mit érek a szabadsággal - felelte Alice. Telekiné leült mellé.

- Miért nem mégy férjhez. Elpazarolod az életedet. Az embernek szüksége van arra, hogy valaki mindig mellette legyen, amíg fiatal. Hogy bírod ezt ki?! Ha még lány volnál, és nem tudnád, miről van szó...

- Honnan tudod, hogy nincs mellettem senki?!

Mielőtt Telekiné felelhetett volna erre, a szobába lépett Laáb Vince. Meghajtotta sovány, ősz fejét Alice előtt, és lábujjhegyen végigment a szobán. A tulsó falnál megállott.

- Hogy van, asszonyom? - kérdezte graciózus mosollyal. Aztán mindjárt lesütötte a szemeit, mintha túlságosan szemérmetlennek érezné a kérdését.

- Jól, de már megyek is, Vince bácsi - felelte Alice, és felhúzogatta a kesztyűit. - Örülök, hogy jól vannak.

- Én jól vagyok, igen - sietett az öregúr elmondani -, de az élet már olyan rövid; nem az élet, hanem az én életem. És a fiatal hölgyek úgy elszaladnak az ember mellől.

A krumpliorr szétnyomódott, amint nevetett. Alice mégis elment, és Vince bácsi lábujjhegyre állva nézett utána.

- Szép, karcsú, erős! - suttogta. De Telekiné rámordult:

- Igen, de micsoda élet ez?! - kérdezte. Az öreg elnézően bólogatott.

- Azt csak ő tudná megmondani, Telekiné, méltóságos asszonyom. Csak ő tudja, hogy micsoda életet él, kérem. Különbet, mint mi ketten együttvéve.

- Miért?! A férje olyan csöndes, derék ember volt.

- A férjének nem volt igaza - állította Laáb Vince, bár nem ismerte az ügyet, egyáltalán nem ismerte. De nem tudta megállni, hogy bele ne szóljon.

Félóra hosszat vitatkozott Telekinével Alice életéről, és aztán elégedetten tért vissza a lakosztályába.

Vacsora után bizonyos nyomást érzett a mellében. Szorongó türelmetlenséggel ült le a rádió mellé. Csavargatni kezdte a készüléket, és elmerült a hangok áradatában. Svéd állomás jelentkezett, jelentés a halászatok állásáról a fjordokban... „Taler De Dansk?” dán nyelvlecke. Ezt végighallgatta, bár a torkában egyre fokozódó szárazságot és nyomást érzett. „Még szükségem lehet rá”, gondolta és hitte makacsul. Csak, amikor a nyelvlecke véget ért, akkor csavarta arrébb a fogantyút, és azonnal jazzt hallott a Savoyból. Tiger Rag, San Francisco Blues. Lejegyezte a címüket egy papírdarabra. „Mesdames et Messieurs!” - kiáltott valaki, „mielőtt az utolsó lépést megtennék azzal, hogy leadják a szavazatukat, gondolják meg a következőket: csak a nacionalisták állíthatják talpra Franciaországot!” „Mesdames et Messieurs! A demokrácia az utolsó reményünk!” „Deutsche Männer! Lasst Euch mal von Euren Kindern keine Vorwürfe machen! Erhebt Euch gegen die dumpfe Macht des Westens!” „Yes, Sir, that's my Baby! No, Sir, dont mean maybe!” Laáb Vince vérvörös arccal hajolt előre. „Ekkor egy ijesztő, asszonyi sikoly hasított a csöndbe.” „Doo, doo, howhim, howhim, hum, him, ham, eagle deagle. Hey, Jimmie, You rascal, You.” „Tőzsdeárfolyamok következnek.”

„Hallo, Daventry. North Steel Trust, sixty five to sixty nine.”

Később benyitott Telekiné, és meglátta Vince bácsit a földön. „Megütötte a guta”, gondolta, és mindjárt elhatározta, hogy Alice-hoz rohan segítségért.

Két és fél évvel ezelőtt Flórián még nem tudta, hogy ilyen szerencsétlen periódus küszöbén áll - vagy talán a földi Vég előcsarnokában. Még volt valami pénze, és homályosan úgy képzelte, hogy mire az elfogy, majd kap valami állást. Igaz, hogy a fiatal magyar mérnökök java tíz-filléres állást se tud kapni, de viszont most jött ide egy fiatal mérnök, akit Schwodernek hívnak, a szebeni hentesipar-testület elnökének a fia, akit a tanácsos nagybátyja mindjárt beszerzett az államhoz. Flórián ekkor még gyöngyszínű inget viselt, szalmakalapot és betétes cipőt. Egy rózsadombi villába járt esténként bridzsre.

Hámori Elekné megtanította Flóriánt bridzsolni. A bridzspartik elhúzódtak éjfélig, akkor Hámori Elek és doktor Fekete egészségügyi sétára indultak, a villa körül. Mindig pontosan negyedegyre tartott ez a séta, és mire visszajöttek, Hámoriné mindig valamivel kedvezőbb színben látta az életet. Franciska számára rendszeres szükségletté vált a szerelmi élet minden olyan megnyilvánulása, amely a házasesetben kevésbé jelentkezett. „Semmi esetre se csálnám meg Hámorit”, mondta egyszer Flóriánnak, „ha ő maga elég erős férfi lenne ahhoz, hogy megnyugtasson, amikor nyugtalan vagyok”. Ez az asszony volt az, aki Flóriánt megajándékozta Zsuzsival.

Flórián csinos albérleti szobában lakott akkor, és megengedték neki, hogy kutyát tartson. A kutya két és fél hónapos volt, és egyformán gubancos mindenütt.

Később aztán megtisztult az orra körül a szőrzet, és két csillogóan fekete szem bukkant elő. Valamivel lejjebb ott fénylett az orra, mint egy fekete eper. Ezt az orrot Zsuzsi egy esztendeig mindenbe beledugta. Megismerkedett a tárgyakkal és emberekkel; először megszagolta, aztán esetleg megnyalta őket. Aggódva járt fel és alá, ha észrevette, hogy Flórián távozni készül, anélkül, hogy sétálni hívta volna őt - ezt a szót kitűnően ismerte már -, de öröngő örömmel táncolt, amikor Flórián hazatért. Számára az egész világ Flórián volt meg egy csomó más mindenféle; de egyedül Flórián tűnt fontosnak és csak ő hiányzott. Zsuzsi gyakran volt egyedül a szobában, néha fél napokon át; és ilyenkor elrejtette a fájdalmát, kevélyen járt fel és alá, megszagolta a tárgyakat és rendreutasítóan nézett rájuk. Zsuzsi egy elefánthoz képest kicsi volt, de mert sose látott elefántot, nagynak képzelte magát. Az egész utcában csupa kis kutya lakott.

Egyszer Zsuzsi elkísérhette Flóriánt, amikor egy bőrszagú, puha szobában sokáig tárgyalt egy hangos, kövér úrral. Máskor Flórián a Svábhegyre vitte Zsuzsit, ott egy magas és rejtelmes szagú lányhoz csatlakoztak, akivel a jánoshegyi kilátóig sétáltak el. Visszajövet besötétedett, Flórián menetközben átölelte a lány derekát, vagy a pulóvere alá nyúlt és megsimogatta.

A lakására is jöttek nők és ilyenkor Flórián hosszan és idegesen nézte Zsuzsit: mintha restellné magát előtte. Nagyon különböző nők voltak: különböző a színük, szaguk, ruhájuk, alakjuk, hangjuk és mozgásuk is, de a viselkedésük, a Zsuzsi szempontjából, teljesen egyforma volt. Eleinte a sezlon szélén ültek, cigarettáztak, halkan és idegesen nevettek - azután valami dula-kodásféle kezdődött, végül levetköztek, lefeküdtek a rekamién, és végül mindig ugyanaz a hecc következett. Zsuzsi elfogultan és féltékenyen nézte ezt a számára unalmas és kellemetlen játékot, amelyből ki volt rekesztve. Flórián gyakran figyelte fél szemmel Zsuzsit: a kutya ilyenkor mindig az ajtónál ült vagy feküdt és hunyorogva, de állhatatosan nézte őket.

Később Flórián egyre idegesebb lett, a nők elmaradtak. A szobát ritkábban takarították, és Flórián végül is egy másik, kisebb szobába költözött Zsuzsival.

Zsuzsi okos, erős fejlett kutya lett. Más kutyák csak futólag érdekelték: teljesen Flóriánnak szentelte életét. Agytekervényei talán hiányosak, de az élete élet volt; teljes, lobogó élet, éppolyan differenciált és tökéletes, mint az emberé! Vérkeringése, szívműködése, étvágya és fájdalmai pontosan olyanok voltak, mint az emberekéi.

Amikor Flórián felébredt a rekamién, nyomorult lelkiállapotban: mindjárt eszébe jutott, hogy Zsuzsáról álmodott éppen. Zsuzsi élt: kimászott a ketrecből, és sántítva, köhögve elindult Flórián mögött. De akármilyen lassan igyekezett is menni Flórián, a kutya képtelen volt utolérni őt. Sántítva és köhögve loholt utána, és néha panaszosan felnyögött.

Utálatos és fájdalmas álom volt, bár azt, ami fájdalmas az ilyesmiben, szavakkal éppen nem lehet elmondani. Flórián a világosság felé fordult: fél tizenegy volt, s a szoba üres. Megkönnyebbülten állapította meg, hogy a vicéné nincs itt.

Megborzongott. Meztelenül feküdt a rekamién, ágynemű nélkül. A zöld házikabát takarta be. Azonnal visszaemlékezett az éjszakára. „Elaludtam, gondolta megsemmisülve, és Alice betakart. Itt aludtam, meztelenül.”

Valami rekedt hangon felnevetett. Micsoda élet ez, amelyben egy rikkancs életnívóját sem érheti el, de a leggyönyörűbb asszony ilyesmit eltűr érte?! „Ki vagyok hát én?!” - förmedt magára Flórián, „kapukban alszom, a bérházak és csodák kapuiban.”

Felkelt, magára húzta a köpenyt, s ablakhoz ment. Egyforma, szürke házak sorakoztak egymás mellett, fekete kapukkal. „Lázálom”, gondolta Flórián, egy ásítással küzdve, „ez az, igen, lázálom, önképzőkör, hipokrizis és balszerencse”.

Három gyerek ment át a kocsúton. Az ablakon át hallani lehetett, hogyan ropog a kemény hó a talpak és autókerek alatt. Lilásszürke ködben derengtek a szikár tűzfalak, szálkás oldalukkal s a hókupakos kémények cikcakkjaival.

No, határozta el Flórián, megpróbálok melegben fürdeni, talán már nem fulladok el tőle. De amikor a forró víz lehelete megcsapta, mégis olyan kábító álmoságot érzett, hogy kiengedte a víz felét és hideget csurgatott hozzá.

Ez aztán felfrissítette. Talált egy dörzskendőt, és vörösre súrolta magát vele. Akkor körülnézve, észrevett egyet-mást, ami még nedves vagy gyűrött volt, vagy másképpen viselte magán a friss használat bélyegét. Különös melegséggel töltötte el, hogy Alice kezenyomát látta, és leheletét érezte mindenütt. Kedve lett volna visszaülni a kádba. Vajon mit gondolhatott róla az asszony, amikor tegnap este visszatért, és látta, hogy alszik?! Elképzelhető. De talán ez nem olyan, mint a többiek. Miért?! Legyen külön, de olyan. Viszonyunk van, gondolta, de milyen különös viszony. Ő is erre gondol és én is. De talán sose találkozunk.

Kereste a ruháit, de nem találta őket. Visszament a szobába, és akkor észrevette, hogy az asztalon egy papírlap hever:

„A takarítóasszony nem jön ma. Kérem, maradjon a lakásban, és bárki csenget, ne nyisson ajtót. Alice.”

Flórián ismét az ablakhoz ment, és kibámult rajta. Ráfektette forró homlokát az ablaküvegre. Azután észrevette, hogy kerek, homályos folt marad a helyén.

Most, hogy nem találta a ruháit, egyre erősítette magában, hogy el akar menni innen. Ez még rosszabb, mint télen lakás nélkül hajszolódni a városban: ez a kényelmes és tétlen huzavona. Alice talán a tisztítóba vitte a ruháit?! De ha itt lennének a ruháim, ismerte el, akkor se biztos, hogy volna lelkierőm, előbb elmenni valahonnan, semmint muszáj.

Alice délben a Hölgyklubba ment. Ez a klub, évekkel ezelőtt a vitorlarepülés népszerűsítésére alakult, kizárólag nők számára. Később az intellektuális pályák hölgybajnokai kerültek előtérbe, és végül a bridzs foglalt el minden frontot. De ma is minden ebéd után itt lehetett

találni Garzich Nórát, aki három év előtt felállította a női vitorlarepülés országos rekordját, és az ebéd utáni feketekávé idején a Hölgyklubban oszt tanácsot bajba jutott klubtársnőinek. Garzich Nóra egészen kitűnő családból származik, de már bálozó lány korában botrányosan viselkedett. Okos, finom lány, mondták róla, de ha nadrágot lát, megőrül. Ez így nem volt egészen igaz; de tény, hogy Nóra egy pillanatig se gondolt arra, hogy férjhez menjen, és ma, harmincöt éves korában, mindennel elégedett volt, amit a múltban tett. Kiválasztotta azt a kevés férfit, aki nem mondja el a kaszinóban, hogy ma melyik nő volt a lakásán: és így ma, tizenöt év távlatából nézve, Nórának jobb híre volt, mint sok, rendesen és idejében férjhez ment, álszent asszonynak.

Alice azonnal felkereste Nórát, és a könyvtárba mentek együtt. Nóra egyik bátyja államtitkár, és a hivatalokat már telerakta nőkkel, akik részben a Hölgyklub tagjai, részben a tagok hozzátartozói voltak. Vakon hitt a női munkaerő értékében.

Alice mindig egészen fesztelenül tudott Nórával beszélni, akár a testi életének, számára esetleg meglepő tüneteiről, akár a Nóra meglehetősen faragatlan vallomásairól volt szó. Most meglepetéssel látta, hogy nehezebbre esik elkezdni.

- Nézd - mondta bizonytalanul hangzó bevezetés után, amit Nóra jóízű mosollyal hallgatott -, van egy férfi. Azt hiszem, huszonnyolc éves, körülbelül. Mérnök.

- Hol mérnök?!

- A zsebében; ahol a diplomáját tartja. Elszegényedett, vagy talán nem is ez a helyes kifejezés. Lerongyolódott és olyasmi történt vele, ami rosszabb, mint az éhség, amit a világ egyetlen nyomorregénye sem írt meg: heteken át nem aludt. Sem ágyban, sem asztalon, se földön. Csak állva, ülve, hidegben, percekig. Mindig felköltötték és megakadályozták, hogy aludjék.

- Kellemetlen lehet - mondta Nóra, és szivarra gyújtott. Alice zavarba jött.

- Persze, ő valami csodában bíz, de hát ez nevetséges. Aki ilyen állapotban van, azzal nem történnek csodák. Csodák csak jól öltözött, ügyes emberekkel történnek - és protekció kell hozzá.

- Milyen bölcs lettél, Licikém - mondta a Hölgyklub alelnöke. - Csakhogy, tudhatnád, én nem támogatok férfit. Jó összeköttetésem vannak és minden, de ha én egy fiatal férfit ajánlok valahol, az sokkal inkább árt neki, mint használ.

Alice meglepően rosszkedvű lett ettől a balsikertől. Nóra kíváncsian figyelte.

- Holnap bridzsorgia van itt - mondta -, remélem eljössz.

- Nem, nem tudom - felelte Alice, őszintén. - De lehet. Most már nem tudok nem törődni ezzel a fiúval, amíg rendbe nem jött.

- Attól félek, hogy azután is törődni fogsz vele. Újabban annyi baj van a férfiakkal. Magam se győzöm tisztába tenni őket.

- Talán nem rajtuk múlik - mondta Alice -, mindenütt visszásságokat lát az ember.

- Te elég bolondul élsz. Ezért vártál ilyen sokáig, hogy most egy férfi mellett állj meg, aki aludni akar.

- Ráérek erre is - felelte az asszony.

Fél öt volt, amikor egy ember kíséretében, aki hatalmas csomagokat hozott, hazaért. A csomagok az előszobában maradtak.

Amikor a szobába lépett, Flórián az ablaknál állt ismét, és kifelé bámult. Kezeit a köpeny zsebeibe süllyesztette. Megfordult és Alice-ra bámult. Sápadt arcából élesen különvált a két fekete karikás, fénylő szem.

- Mi lesz ebből - mondta rekedten -, még mindig itt vagyok, és maga megint nem ment be az irodába. Micsoda aljasságot követek el itt?! Nem is tudom.

Hirtelen, valósággal lerogyott Alice lábai elé. Kétségbeesetten kapaszkodott bele az asszony szoknyájába, fejét a térdeire szorította, zokogás tört föl belőle, kétségbeesett, rémült, borzongó sírás; amely csak akkor szakad ki az emberből, ha már semmilyen szó nem elég.

Alice ijedten nézett le rá. Azután, ösztönös mozdulattal, leült mellé a szőnyegre. Megfogta Flórián kezét, egymásra rakta és az ölébe fektette őket, mint egy gyereket. Mindenről megfeledkezett, egész lénye felolvadt abban az igyekezetben, hogy megvigasztalja. Flórián agyában vad és csúnya gondolatok keringtek, mialatt egész testében tehetetlen gyengeséget és fájdalmas zsibbadást érzett. „Ezzel jóvátettem azt, hogy tegnap elaludtam és itt élek a nyakán második napja”, ezt gondolta, akarata ellenére; ezt gondolta, tudva, hogy csak az idegeinek pokoli játéka, hogy így gondolkodik. De, szép és nemes érzésekre csak az képes, aki testében, idegeiben kiegyensúlyozott és harmonikus életet él. Tessék a gazdagoktól elvenni a félelmet, hogy elveszíthetik a gazdagságukat - tessék a szegényektől elvenni az ő bajaikat: és harmadízíglén nem lesz többé gonosz ember a földön.

Csak hogy az idők végezetéig mindig csak kényszer és büntetés és fenyegetés lesz; a gonoszok születni fognak, vagy a társadalom teszi gonosszá őket, hogy megbüntesse érte. Ezt érezte Flórián most, amikor hálát akart érezni, és nem tudott, és meg akarta érte büntetni magát.

Végül is Alice megsimogatta a homlokát, és így szólt:

- Ne legyen ilyen gyerekes, Flórián. Figyeljen ide. Miért bántja magát az, hogy itt van nálam. Talán éppen velem szemben érez valami ellenkezést.

Flórián nem felelt. Azt úgyse mondhatná meg, hogy nem az bántja, amit már elfogadott, hanem amit még elfogad majd. Annak az előérzete talán. De miért kell mindig erre gondolnia? „Úri könnyedség”, tanácsolta magának. De hiába. A nyomorúság korszaka felébresztette benne a lelkiismeretét, a szegénység lelkiismeretét: de ugyanakkor elemészttette az ellenállóerejét. Megfosztotta attól a képességtől, hogy könnyedén el tudja fogadni az ajándékot, de a lelkierőt is, amellyel visszautasíthatná azt.

- Megértem a boldogtalanságra - mondta hangosan -, akármit teszek, rettenetes lesz. Nem szabad magát megterhelnem az én életemmel.

- Jó. Most hallgasson ide. Ha talpra akar állni - már csak énám való tekintettel is, mert én nagyon boldog volnék, ha nem kellene... nyugtalankodnom... maga miatt... - akkor meg kell teremtenie a szükséges alapfeltételeket. Szépen felöltözik egy új és rendes ruhába, kivesz egy lakást, előre kifizeti egy hónapra, és közben mindent megpróbál, hogy soha többé ilyen helyzetbe ne kerüljön. Én mindenről gondoskodtam, és azt hiszem, minél mélyebben van az ember, annál kevesebb sansza van, egy bizonyos magaslatra fellendülni. Tehát magasabbról kell már startolni is. Ugye belátja ezt?

Flóriánt mindent megtett, hogy ne érezzen vad örömet, ennek a hallatán. De az öröm, minden pillanatban átjárta újra. Ez persze nem szép, de hát így volt. A lehetőség, hogy újra egy szintre kerül azokkal, akiket az álmatlan csavargások idején olyan állati kitartással irigyelt: örömmel kellett eltöltsse, önző öröm volt, de nem tehetett egyebet, mint hogy nem mutatta.

Alice felkelt a földről és kiment. Hamarosan visszajött a csomagokkal. Lázasan örömmel bontotta ki őket. Egy sötét öltöny, cipő, ingek, nyakkendő, kesztyű és kalap került napvilágra; egy télikabát és egy dressing-gown: egy halványzöld házikabát, csak hogy Flórián méretére. Alice boldogan, habzsolva, könnyelműen vásárolt. Soha nem érzett örömmel töltötte el, hogy mindezekkel meglepheti Flóriánt.

- Nem is gondoltam - mondta -, hogy ezeket a kész dolgokat ilyen olcsón kapja az ember. Fillérekért.

Flórián lefittyenő szájjal meredt a feltárt holmikra. Szemeiből most lassan, nagy időközökben hullott a könny. Férfi létére rendellenes volt ez a gyakori és bő sírás, de Flórián a szerencsétlenségének bizonyítékát látta benne, és szívesen vezekelt így az asszony előtt, ahelyett, hogy nagyon elhasznált szavakkal hálálkodna.

- Azonkívül pedig - mondta Alice -, úgy gondoltam, hogy adok magának száz pengőt, ez elég lesz a pillanatnyi kiadásokra és a lakás egy hónapi bérére. Azután egy hét múlva, amikor már mindenképpen rendbehozta magát, nekilát az álláskeresésnek. Ma nem szégyen az: mindenki állást keres, még akinek van, az is.

- Hogy mondjam meg magának - suttogta Flórián -, hogy nem fogadhatom el. - De ez a maga fülében is hamisan csengett. Alice a fejét rázta.

- Maga számár - mondta, ismét a földön ülve, Flórián mellett -, értse meg már, hogy nem sajnálatból teszem. Szeretem magát.

Flórián ránézett. Megint elszabadult az agyában minden. - Na és - jutott eszébe egyik örültség -, ha szeret, az még nem jogcím. - Kereste magában az érzést, hogy ő is szereti-e ezt az asszonyt? - Talán most nem is tudnék szeretni senkit. De ha úgy érezném, hogy szeretem, akkor se hinném el magamnak: valószínű, hogy az öröm és hála érzésével tévesztettem össze.

De aztán egyszerre, mindenről elfeledkezett, és minden logikát megcsúfolva, azon kezdett töprengeni, vajon mennyi valószínűsége van annak, hogy Alice tényleg szereti őt?! Nem sok. Valószínű, hogy csupán azért mondta, hogy könnyebben elfogadtassa vele mindezt.

Felvont szemöldökű, kérdő arccal fordult hozzá: - Azt mondja, hogy szeret?! Mindaz, amit mondott, olyan bölcs és meggyőző volt. De ezzel elrontotta az egészet.

- Miért?! - kérdezte Alice, enyhe csalódottsággal.

- Mert maga vagy nem tudja, mit tesz az, szeretni, vagy tudatosan valótlant állít.

- Azt hittem, hogy örülni fog, ha megtudja, hogy szeretem.

- Örölnék, ha megtudnám. Talán semminek se örölnék úgy a világon. De miből tudjam meg?!

- Mondtam.

- Hiszen ha abból meg lehetne tudni valamit, hogy mondják!

- Furcsán ítél meg engem. Nézze, én huszonnégy éves múltam, férjem volt és a férfiak viselkedéséből azt láttam, hogy kívántak és tetszettem nekik, miért ne tudnám én megállapítani, hogy: ezt a férfit szeretem?!

- Talán részvét az. Inkább.

- És maga...? - kérdezte Alice kihívóan. Flórián hallgatott. Sok mindent kellene megmagyarázni most, de erre csak azt felelheti: szeretem.

- Én szeretem magát - felelte. És ugyanakkor érezte is, hogy szereti.

- De talán csak hála - gúnyolódott az asszony.

- Lehet.

Flórián bosszúsan mondta ezt. Eltévedt a gondolatai és érzései szövevényében. De amikor Alice fel akart állni, és a bal cipőjét ezért maga alá húzta, akkor a - tegnapi - vékony, fekete anyagon kirajzolódtak a finom lábszár és a hosszúkás comb izmai, és Flórián egyszerre biztos talajon állt, mert olyasmit érzett, ami nem szavakon múlik.

Felsegítette az asszonyt. A csomagok úgy maradtak lent, amint Alice kicsomagolta őket. Flórián forró vágyat érzett, és ez megnyugtató volt, akármilyen paradox módon hangzik: biztos talajon állt, az élet talaján. Bal kezét az asszony hátára fektette, és gyengéden maga felé húzta a karcsú, remegő testet. De Alice elhúzódott, és szárazon mondta:

- Köszönöm. Nincs szükségem hálakitörésekre. Elég szép és elég fiatal vagyok.

Flórián meglepődött ezen a finom logikán. Ebben a pillanatban világossá vált előtte, hogy nem fontos, ki kit szeret és hogyan. Közöttük nem fontos ez, közöttük nem lehetnek szemrehányások és „ugye megmondtam” kezdetű lamentációk, mert egymással lélekben, megértésben, testben, gondolkodásban egyenrangúak. Az a fontos, hogy minél több jót és minél kevesebb rosszat adjanak egymásnak, hogy szeressék és megbecsüljék egymásban önmagukat és önmagukban egymást. Kik szeressék egymást, ha nem azok, akik a barátság szentségének felvételére érdemesek és képesek?!

- Flórián ismét kinyújtotta a kezét, és szelíden magához vonta az asszonyt. Most szorosan a szája mellett súgta:

- Nagyon szeretem magát, édes.

És az asszony, erre a varázsigére várván, hozzátapadt. Ez a zárkózott asszonyi lélek fellángolt, mert a sok apró, kedvező körülményt egy láthatatlan lencse odavetítette, ahol a legérzékenyebb volt. Ez az asszonyi test, a szunnyadó erőivel megnyílt, hogy odaadván magát, elvegye a másiktól azt, amit kíván; hogy elvegye a férfi odaadását. Lihegett félelmében és izgalmasában és lázadozó teste háborgásában. Behunyta szemein áttetszően fehér volt a szemhéj, homlokán vadul lüktetett a magányos kék erecske. Fejét hátra vetette, hogy teste is közelebb kerüljön a férfihez. - Most az övé vagyok - gondolta vad önváddal -, már az övé leszek, nem tudom megakadályozni többé. Le fog vetköztetni. Nem bánom. - Flórián lejjebb csúszott, teste imbolygó, súroló mozgást végzett. Két kapcsot tépett fel a szoknyán, és jobb kezével lehántotta a derekáról. Az asszony két könnyű mozdulattal kilépett a szoknya gyűrűjéből. De Flórián ismét magához húzta, tenyere a selyemnadrágra tapadt, az asszony titkosan forró, megremegő testére. - Szeretsz?! - suttogta és Alice egyre sebesebben lélegzett. - Igen - lihegte -, igen. - Tiltakozó mozdulatokkal, de szétrogygató térddel engedte magát odébb vinni, és aztán le roskadt és felsóhajtott, mintha fojtogatnák.

Egy perc múlva felnyitotta a szemeit. Semmi se múlt el, és ha előbb szégyellte magát, most semmivel se volt kevesebb oka rá. Flórián arcát a vágy megnemesítette, mert minden keserű vonás eltűnt róla. Ott fehérlett ez az arc Alice arcán: csak két sötét golyót látott, s a homlokán érezte Flórián könnyű haját. De mégis, az első határháza közelébe ért, és Alice azért nyitotta ki a szemeit, hogy megnézze a férfit, akit asszonyi ösztöne szerint, most ismert meg csak. A férfit,

aki elfoglalja már az élete nagy részét, részt kér a testében és lélegzete Alice száján imbolyog. Alice elfordítja a fejét, de Flórián nem engedi el a derekát. Flórián tenyerein fekszik, és ezek a tenyerek edényszerűen, szorosan tartják. Alice ismét Flórián arcához közeledik, most hozzásimítja az arcát Flórián arcához, és ez a testi gyöngédség első jele. Ez több, mint a testi vágy és több, mint a csók.

- Miért kellett így történni ennek - kérdezi suttogva, és Flórián még mindig nem engedi el. Alice önkéntelenül rövid, de markáns házaseletére gondol, a szeretkezésekre, amelyek pontos időtartamúak, és a férje szempontjából igen célszerűek voltak - és az is eszébe jut: talán ő az, aki most túlságosan sokat ad, vagy kíván; és megpróbál kiszabadulni. De ezzel a kedvesen kétségbeesett arccal, és sikertelen hánykolódással csak azt éri el, hogy még jobban összeforrnak.

Észre se vették, és este lett. Flórián az új halványzöld köpenyben ült, és Alice az övében és a férfi Zsuzsáról mesélt. Alice kissé oldalt fordított fejjel hallgatta. Ez feltűnt Flóriánnak, kedvesnek találta, és így szólt: - Úgy ül itten, mintha gramofon lennék, és maga a His Masters Voice-kutya. - Alice méltatlankodott, de nem változtatta meg a tartását.

- Flórián - mondta végül -, talán mégsem tudtam eddig, mi a szerelem.

- Miből gondolja?! - kérdezte Flórián. Alice töprengő arccal felelt.

- Mert még sohasem adtam ennyit oda magamból senkinek. Mindent.

- A férfiak egy jelentős része ügyetlen, vagy lelkiismeretlen, vagy egyszerűen, nem fordít gondot arra, hogy megismerkedjék a nő testével és kellőképp megbecsülje. De igaza van: mert ha gondot fordítana rá, akkor sohase bírná el, hogy az asszony ajándékképpen adja oda magát. Bár lehet, hogy éppen ez kölcsönös. Én hallatlanul felháborodnék, ha egy nő valaha is más viszonzást kívánná a szerelméért, mint az én szerelmemet. De azért én is ügyetlen vagyok, mert vigyáznom kell, hogy ne legyen gyereked.

Alice nem bírta el ezt a racionális magyarázatot, ma még. Ő szerelemről beszélt és szerelemről akar beszélni. És a lelke mélyén mindig ragaszkodott hozzá, hogy Flórián az élete egyetlen, nagy szerelme - mert ez a magyarázat minden kétség, önvád és gátlás alól mentesítette.

Talán kilenc óra lehetett már, amikor hosszú időközökben, háromszor egymás után csengettek. Alice már az első csengetés után leengedte a függönyt és lecsavarta a villanyt. Végül az ismeretlen látogató eltávozott. Az ablak és a függöny közé állva, kikémlelt az utcára, és egy magas, fekete kabátos asszonyt látott kijönni a házból. Az anyja volt.

- Ki volt az?! - kérdezte Flórián. Alice visszajött a szobába.

- Nem ismertem meg - mondta határozottan. Flórián rábámult.

- Ki jöhetett ilyenkor, este?

- Nem tudom.

- Talán a volt férje?! - kérdezte Flórián. Alice neheztelve nézett rá:

- Nem, ő semmi esetre sem. A válás óta egyetlen egyszer találkoztunk, az utcán.

- Miért váltak el?

- Mert nem szerettük egymást.

Flórián maga elé nézett, és komoran mondta:

- Nem szerettük! Nem szerettük! Én nem értem az ilyen meghatározást! A számomra csak az elérhető, ami pontos és korrekt és jelent valamit. Nem tehetek róla. Utálom az absztrakciókat. Minden elvont fogalom - mondta, mint egy leckét - olyasmit takar, amit nem értünk. Nyelvünkben egyre kevesebb lesz az elvont fogalom és minél kevesebb lesz, annál pontosabban meg fogjuk érteni magunkat és egymást. Utoljára csak isten marad meg, és végül őt is meg tudjuk érteni majd.

- De hát mit mondjak? Nem tudott boldoggá tenni.

- Nem - tiltakozott Flórián -, nem tudott kielégíteni.

- De hát ez így... nem, semmi esetre sem ezért váltam el tőle.

- De ezért vált el tőle.

- Nem szerettem.

- Ezért nem szerette.

- Mondja - Alice gúnyos mosollyal kérdezte ezt -, ha maga mindent ilyen pontosan tud, miért lett annyira kusza és pontatlan az élete?!

- Mert az életem, kedves, a társadalom függvénye. De a gondolkodásom független.

Majd hozzátette:

- Persze, ha nem vagyok álmos. És most, úgy érzem, nem vagyok.

- Már veszekszünk - állapította meg kárörömmel Alice. Egy pillanatig töprengett csak azon, hogy mi hozhatta özvegy Telekinét ilyen későn ide. - Talán visszajön - gondolta -, és akkor bemutatom neki Flóriánt.

- Ma éjjel a vaságyon alszik - mondta szigorúan -, és reggel ugyanakkor kel fel, amikor én. Igyekszik észrevétlenül kisurranni a lakásból, és a nap folyamán szobát bérel.

Miután Flórián nem felelt, hozzátette:

- Csak azt nem tudom, milyent ajánljak: olyant, ahová hölgyek is járhatnak, vagy nem.

Flórián elmosolyodott.

- Az a kérdés, hogy nappal idejöhetnek-e?!

- Ha akar - felelte Alice.

- A különbejáratú szoba drágább - mondta Flórián szégyenlős mosollyal -, és nekem elég volna egy magános ágy a Szahara közepén. Csak csengős karavánok ne járjanak arra.

Megitták a tegnapi megmaradt konyakot, és összekeresték a fellelhető ennivalót. Alice ragaszkodott hozzá, hogy Flórián felpróbálja az öltönyt és mindent.

Amikor ez megtörtént, egy elegáns, csinos fiatalember állt előtte.

- Ugye, hogy jó szemem volt - mondta sugárzó arccal Alice -, én mindig ilyennek láttam magát.

- Mit számít ez - felelte Flórián. - De kíváncsi volnék, hogyan találta el mindennek a mértékét ilyen tökéletesen? Még a cipő se szorít.

- Tegnap éjjel - felelte az asszony - maga itt feküdt meztelenül és aludt. - Flórián elpirult. - Akkor én felcsavartam a villanyt, elővettem a mérőszalagot, és óvatosan lemértem magán mindent.

Csillogó szemmel néztek egymásra.

„A világ egyetlen nagy csapása a szegénység.”

George Lansbury

Egy héttel később volt ez. Flórián a Ferenc József rakparton sietett végig. A Fischer és Zombori gépalkatrész-közvetítő Rt. irodái felé tartott. Újsághirdetés útján mérnököt kerestek, és Alice megmutatta a hirdetést Flóriánnak.

Kemény hideg volt, s a karácsony előtti napokban a rakparton végig fenyőfák sorakoztak. Emberek álltak egyes facsoportok előtt, s bírálgatták a fákat.

Flórián felment az első emeletre, és becsengetett a Fischer és Zombori gépalkatrész-közvetítő ajtaján. Bizonyos kényszeredett érzéssel tette ezt. A legkétségbeejtőbb nyomorúságának is megvolt az a kellemes oldala, hogy a város közepén is távol volt az emberektől, nem kellett visszautasításokat hallania. Most azonban tartozott Alice-nak azzal, hogy mindenhova eljár, ahol a pénzkeresésre lehetőség kínálkozik. De hit, kedv és bizalom nélkül ment, és mindaddig eredménytelenül járt.

Fiatal, sapkás legény állt az előszobában, és nagyképűen kérdezte Flóriántól, kit keres. - Állásügyben - morogta Flórián. - Zombori úrhoz menjen - felelte a sapkás suhanc, akinek már van állása és valahányszor állása volt, minden szociális érzék kiveszett belőle, ez csak természetes -, majd megkérdezem Zombori urat.

Csakhamar visszajött. - Vannak bent nála - jelentette -, várni kell.

Flórián várt. Nyugtalanul és idegenkedve álldogált az előszobában, vaspántos ládák között. Húzódozott az egész, jól ismert beszélgetéstől, ami olyan volt, mintha mindennap ugyanazt a színdarabot nézné meg; és még hozzá nem is kellemes színdarabot.

A sapkás suhanc is bosszantóan viselkedett. Fél cigarettát vett elő a füle mögül, rágyújtott, a gyufaszálat Flórián lába elé dobta. Arkifejezésével is éreztette az alkalmazott tradicionális fensőbbségét a kérvényezővel szemben.

Végre Flórián bekerült Zombori úrhoz. Rövid és vastag ember volt ez, hatalmas pápaszemmel. Valószínűleg többszörös háztulajdonos, aki elégedetlen a kormányral, mert adót kell fizetni. Jelenleg újságot olvasott, és intett Flóriánnak, hogy várjon.

Ez magában véve, vagy prepotencia volt, vagy az állást kereső idegeinek szándékos bujtogatója. Flórián azt gondolta: ha az országban minden ember egy fillért adna, akkor önálló és boldog ember lehetnék, és nem kellene itt állnom.

Túlságosan sokat törődött már a maga boldogságával, és azt vagy ilyen fantasztikus számtrükkökben, vagy a körúti fák körüli szemétrakásokban kereste. A józan világgal - bár hiszen mi is az?! - elvesztette és nem tudta visszanyerni a kontaktusát többé; találni vagy kapni a pénzt, ez volt az a megoldás, amiben őszintén hinni tudott.

Zombori úr végre is letette az újságot és felnézett.

- Mi a neve.

Azt akarta mondani: Tóth Flórián. De nem bírta kinyögni ezt a szolgálai választ. Szó nélkül átnyújtotta a diplomáját.

Zombori úr belemerült. Alkalmasint nem sok diplomát látott életében; jól megnézte.

- A Diesel-motorokkal tisztában van? - kérdezte orrhangon. Pedig, ha a hangnak tisztasági érzéke volna, valószínű, hogy aránylag inkább a száján jönne ki. De hiszen a hangnak sincs szabad akarata.

- Értek hozzá - felelte Flórián.

- Valamit a hídépítéshez is kell, hogy értsen. Mi kesszonokat is szállítunk.

- Ahhoz is értek - felelte a fiatalember.

- Azonkívül alkalmas-e arra, hogy gépgyárakkal tárgyaljon. Ügynököket olcsóbban kapnánk ugyan...

- Meg fogom kísérelni.

- És reggel kilenctől háromig a műhelyben kell dolgoznia, a csapágyaknál. Esetleg szállítmányokat átvenni és kontrollálni. Manapság az ilyen munka se szégyen.

- Úgy van - nyugtatta meg Flórián.

- Még egy feltételem van. Van egy autószerelő osztályunk, ott esetleg a felekkel kell tárgyalnia.

- Igen. - Zombori gyanakodva nézett rá a vastag keretes pápaszem mögül. Flórián benyomása szerint csak azért viselt pápaszemet, hogy testének közvetett anyagát ezzel is növelje. Talán a pocakjára még egy párnát rakott, hogy bosszantsa a munkanélkülieket. - Bátor ember - ismerte el Flórián.

- Nos, a fizetés - mondta végül Zombori úr, az újság után nyúlva -, tekintettel a súlyos viszonyokra, havi negyven pengő. Ha az autószakmában üzleteket csinál, esetleg százalékot fog kapni.

Ezzel az újságot ismét maga elé emelte, hogy teljes részvétlenségét jelezze a továbbiakban. Flórián kinyújtotta a jobb kezét.

- Uram - mondta csendes hangon -, én a fentiekén kívül hajlandó vagyok minden reggel kimosni az éjjeliedényt ön után, és szívesen építek önnek négy bérházat naponta ráadásul. Az inási teendőket sajnos nem tudom ellátni, mert nincs tanári diplomám. De a negyven pengőt soknak találom mindezért - elég lesz nekem húsz is.

Zombori úr letette az újságot, és gondolkozás nélkül ráförmedt Flóriánra:

- Maga még gúnyolódik itt, mi?! Amikor százan kapnak két kézzel az ilyen állás után?! Amikor én jót akartam tenni magukkal, és ezeket az állásokat mérnökökkel akartam betölteni, ahelyett, hogy rendes, tisztességes szerelőket vettem volna, akik olcsóbbak és még meg is köszönik?!

Most egy másik ember jött a szobába, és Zombori úr valamit mondott németül neki. Aztán hozzátette:

- Én megmondtam, ezekkel a diplomásokkal csak baj lesz. Ott vannak a mi embereink.

Flórián feltette a kalapját.

- Lehet uram - mondta ugyanolyan csöndesen -, hogy a diplomásokkal egyszer baj lesz. De én szerencséjére, egyike vagyok a legszelídebb diplomásoknak e pillanatban. És ennek köszönheti, hogy büntetlenül kiabálhatott velem.

- Büntetlenül - rikácsolta a vastag ember, fenekedő dühvel és gúnyos szájjal -, büntetlenül! - Még fenyegetőzni merészel! Majd mindjárt szólok az embereimnek.

- Szólhat. Azért fizeti őket, hogy jöjjenek, ha szól. De majd egyszer olyankor jönnek, mikor nem is szólt nekik.

Kiment és dörrenve csapta be az ajtót maga mögött. A sapkás fickó szájtátva bámult utána.

Lent, a rakparton egy rendőrkapitány barátjával találkozott. Rég nem látták egymást, egy városból származtak. A rendőrkapitány idősebb volt nála, hét gyereke volt, és az anyját is el kellett tartania.

Flórián elmondta neki az imént történeteket.

- Furcsa - mondta a rendőrkapitány -, az imént váltotta ki a vadászjegyet nálam egy rikkancs, ő éjjel az expedícióban dolgozik, nappal újságot árul. A felesége nappal a dohánygyárba jár, éjjel nyomdába. Késő délután alszanak egy keveset. Ketten együtt hatszáz pengőt keresnek egy hónapban. A pasas szenvedélyes vadász.

- A gazdákat is védik - tette hozzá Flórián -, csak az intellektuális pályákon megy tönkre mindenki, kívül vagy belül. Csak a testi munkának van még valami értéke. Szép kis világ.

- Máskor ne mondd meg előre, hogy diplomád van.

Flórián hazament. Apró udvari szobát bérelt, de tiszta volt a szoba, kényelmes ágygal. Egy kis kézitáskát is kapott Alice-től kölcsön, hogy bizalomgerjesztőbb legyen. A régi holmija, minden elmaradt erre-arra, ruhatárakban, lefoglalva, zálogban, vagy volt barátainál, akiket megkért, hogy tegyék el egy-két könyvét s amije épp volt.

Most az ablakhoz állt, s elővett zsebéből egy papírlapot. Ezen szép számsorokban feltüntette mindazt, amit Alice-től kapott. Lassanként megtudta azt is, mit mennyiért vett Alice. Az egész együttvéve kétszázötven pengőt tett ki, beleértve a százat is, amit kölcsönkapott. Azt számítgatta, ha százötven pengőt keresne havonta, mennyi idő alatt fizethetné ki ezt a kétszázötvenet.

- Kifizetem, valami történik majd. Holnap felmegyek a belügyminisztériumba, akihez Alice mondta. Lesz idő, amikor én adok neki pénzt. Mindennap egy kosár virágot küldök neki; és ha pénzem lesz, miért ne vehetném feleségül? Feleségül vehetném Alice-t, és mindez elmúlna. Csak annyi fillér kellene, ahány ember az országban él.

- Áltasd csak magad - vicsorgott egy hang a bensejében.

És valóban, ha valaki olyan makacs kitartással hiszi becsületes embernek önmagát, mint Flórián, az talán már becsületes ember is. Utálatosak a cselekvés örültjei, a szabad akarat és erős ököl, az önállóság szélhámosai. Utálatosak, akik azt mondják: ez történt, mert ezt akartam. Holott még csak nem is azt akarták, amit akarni akartak. Ha elbolondítottak egy tömeget, azt hiszik, érettük van a tömeg. De tele van velük a mindennapi élet is, az akarat hőseivel, ezekkel a gilisztákkal, akik késpengének képzelik magukat. Flórián szégyenkezett előttük, valahányszor ilyenekkel került szembe, mert hiszen ő nem tudott akarni. Ami annyit jelent: - az egyik embernek sikerül valami, s akkor így szól: ezt akartam. A másik embernek nem sikerül és nem szól.

Flórián akarata így nyilvánult meg: képzelődött. Elképzelt olyan előnyöket, amelyekhez joga lett volna.

Hátborzongató csönd volt ezen az éjszakán, és Flórián, amikor a kapu előtt elvált Alice-től, nyugodtan és kényelmesen sétált az Egyetem utcán lefelé. Bizonyos lelki luxussal gondolt arra, hogy legalább szerelmi téren sohasem voltak gondjai. Ez megint csak ellenszenvessé tette valakit, aki nagyobb mértékben ura a gondolatainak, mint Flórián. De ebben a fáradt agyban, egy központban, amely nem volt ura az egész rendszernek: elképzelhetetlen volt az a szmokingos önuralom, amely a legtöbb ember legtitkosabb gondolatait is úgy irányítja, mint valami bárendező.

És éppen ekkor találkozott, a Kálvin tér sarkán, Ung Dömével. Életének arra a néhány napjára kellett gondolnia, amikor egy ismeretlen faluban, ismeretlen emberek között kellett lődörögni; amikor érzéseket ébresztett másokban, amelyeket ma sem ismer, és amikor olyasmik történtek vele, amelyekre képtelen pontosan visszaemlékezni, így emlékezett Ung Döme világos és közönséges arcára is, a nagy, szőke bajuszára, amelynek színe olyan volt, mint a sokszor mosott fehérnemű; de nem emlékezett vele kapcsolatban semmire, amiben lerongyolt memóriája megkapaszkodhatott volna.

- Szervusz, öregem, Flórián - rivallt rá Ung Döme. Azt mondta Flórián: hiszen erre a névre lehetetlen nem emlékezni. De mégis, volt benne valami, hogy Flóriánra mindenki emlékezett, aki egyszer találkozott vele.

- Megyek zülleni egyet - mondta Ung Döme, aki negyvenkét éves volt, és vidéken élt: tehát a „züllés” olyan programpont volt az életében, amelyre előre kellett készülnie. - Gyere velem.

- Nem - szabadkozott Flórián, mert Alice-ra gondolt, aki otthon, a rekamién feküdt és felőle gondolkodott alkalmasint -, nem mehetek.

Csakhogynem emlékezettében úgy élt Flórián, mint a mulatós cimbor, akit részegen vonatra ültetnek, s Isaszegen új barátokkal tovább folytatja a mulatozást - hát végül is nem tágitott. Flórián leült vele egy Múzeum körúti kávéházba, azzal, hogy máshová nem megy.

Itt azonban Döme egy palack bort hozatott, és azt megitták ketten. Döme vízszínű szemei széjjelálltak, Flórián azonban mereven nézte őt: az emlékezettében kutatott.

- Kató - mondta Ung Döme - örülne, ha tudná, hogy találkoztunk. Mindig emleget.

- Igen?! - mondta Flórián.

- Pedig nehezen barátkozik. Téged mindig emleget.

- Emleget - mondta udvariasan Flórián.

- Emleget - felelte Döme. Majd, rövid habozás után hozzátette: - Én már négy éve vagyok félig-meddig a vőlegénye. Pontosabban: három és fél éve. Akkor ő még gyerek volt, de már inni tanult és jó vadász volt; én pedig országgyűlési képviselő voltam, mint tudod.

- Tudom - felelte Flórián, pedig nem tudta.

- Nahát, akkor kezdte magával cipelni Artúr. Én egy esztendőn keresztül figyeltem ezt a lányt, közben rendesen udvaroltam neki.

- Udvaroltál - mondta Flórián.

- Igen. És azt hittem, rendes dolog lesz belőle. Azt hittem, rendes lány... amilyen a többi.

- A többi.

- Aztán kezdődtek a dolgok. A dolgok, mondom neked. Olyan dolgok, amelyekről fogalmad sincs. Az ember azt hinné, csak démonok közt van ilyesmi. A...

- Démonok - súgta Flórián nagy figyelemmel.

- Mondom neked, egy év után kezdődtek. Akkor még gondoltam, ez egy csinos, jó alakú lány, de folyton nadrágban jár, azt se tudja, mi a rúzs. Hát mindegy volt, mondom neked. Amikor azt mondtam neki, hogy szeretem, nevetni kezdett. Már ez különös volt nekem. Mit nevet, kérdeztem magamtól, amikor azt mondom neki, hogy szeretem?! Mit nevet ezen, mondd meg? Ez volt az első dolog, ami hát szemet szúrt nekem. Feltűnt, hogy úgy mondjam. Hiszen te láttad, rendben van. De nem az a démon, akitől az ember fél. Kérlek, először három hónapig csókolóztunk, visszacsókolt és nevetett. Mit szólsz hozzá?

- Bámulatos! - szólt hozzá Flórián.

- Már úgy értem, hogy ami aztán jött. A negyedik hónap első napján, mondjuk, meg akarom csókolni, csodálkozva néz rám és ellök. Fel van háborodva. Honnan veszem én a jogot és merészséget, mondta, ahhoz, hogy megcsókoljam?! Hát ez volt az első ilyen dolog, kérlek: most mondd meg. Ha három hónapig csókolok egy lányt, ugyebár, létezik az, hogy a negyedik hónapban csodálkozzon rajta?! Most mondd meg. Egy ideig a közelemben nem bírt lenni. Folyton azzal a rendőrrel mászkált, azzal a Karátsonyival. Hogy húzzon engem vele, mondom neked, csakis azért. Akkor kezdtem ezeket a dolgokat észrevenni. Te pesti ember vagy, ismered ezeket a dolgokat, veled lehet barátilag beszélni róla. Kati - mondtam akkor -, én nem értem magát. Egészen bele vagyok örülve magába, felnőtt, érett férfi vagyok, mi a fene. Hát mi lesz a vége ennek - mondtam neki. Kikért magának mindent, és látni se akart. Három hétig úgy megfőzte Artúrt, vagy mi, hogy még az is elkerült engem. A negyedik héten, megint üzen értem egy béressel, hogy menjek ki velük, özlesre. Reggel alkalmam volt beszélni vele, és mondhatom neked, Flórián öregem: olyan helyes és barátságos volt, hogy megint egészen belehabarodtam. Ki a fene ismeri ki magát ezekkel a nőkkel? Azt hittem, tanulják az ilyesmit: de ez hol tanulta volna?! Hát a végén megint csókolóztunk, és minden jól ment. Mondtam neki, legyen a feleségem. Azt mondta, neki mindegy, de egyelőre irtózik a csizmaszagtól a hálósobában és a fésületlen férfiaktól. Te érted ezt? Én nem. Másnap lóháton ájtott a tanyámra, és a ház előtti padon üldögélt. Te, hogy az miket mondott el, este ötig, azt te még nem hallottad. Hogy neki soha lánybarátnője nem volt, mert otthon nevelték; hogy sohase értette a férfiak viselkedését, hogy hat év alatt háromszor volt szoknya rajta, és megszokta, a kisebb szükségletét úgy végzi, mint a férfiak és hogy nem érti, minek menjen férjhez, amikor ahhoz nem szükséges lakást változtatnia?! Hát tudod, öregem, én nem vagyok egy szokatlan lumen, nekem idő kell, amíg valami belemegy a fejembe, és kellőképp kijön onnan megint, hát én csak hallgattam és morogtam mindenre, amit mondott. Hát a vége az lett: elkezdett féktelenül nevetni, azt mondta, én egy vén számár vagyok, és elszaladt a lovával.

- Na, mondtam magamban, ezt rosszul csináltad, Döme. Ez a lány azt várta, hogy nekimenj, és te csak ülsz és dörmögsz magadban. Persze, én azt gondoltam, mégis, egy Ezry Artúr lánya, a mecseki Ezryek közül való és minden. De hát mégiscsak nő - és hiába, ha nő, akkor nő és egészen mindegy, hogy milyen nő, nem igaz?!

- Nem - felelte Flórián, szárazon -, mindegy talán, hogy milyen férfi?! Akkor minden ember egyforma.

- Na igen - mondta Ung Döme, fehéreneműszínű bajuszát húzkodva -, gusztus dolga. Én akkor, őszintén szólva, azt hittem. Azt mondom neked, az is mindegy, hogy mit hisz az ember. Mert másnap erre föl, átmentem én lovon Ezryékhez, és kivittem Katót nyulászni. Ugyanis a területeink közösek. Artúr vadászik nálam és én önála. Szóval délutánig alaposan elfáradtunk a cserkészésben, és Kató meg én leheveredtünk egy bokor alá. És én akkor, meglehetősen

felizgulva és elbizakodva, hozzányúltam. És felugrott, végigmért és hazaszaladt. Na. Hát most mondd meg, érted ezt?

Flórián az immár üres borosüvegre meredt, és nem felelt. Ung Döme válaszra éhesen meredt rá, majd így szólt:

- Mondom neked, lehetetlen megérteni őtet. Én próbáltam sokszor; mondom, ennek az egésznek valami magyarázata van. Ez volt az álláspontom, kérlek: valami magyarázata van az egésznek, így a nőkkel. Mert aztán jött a java, az igazán kínos dolgok csak aztán következtek, hogy az ember egy pillanatig se lehessen nyugodt az ügy felől. Mert volt idő, amikor eljárt velem mindenfelé a határban, és fürödtünk együtt a rákoscsabai strandon, és olyan volt abban a trikóban, öregem, mintha meztelen lett volna. Mondtam is neki. És megint máskor meg sírt, toporzékolt, hogy eltelik így az élete és fiatalsága és bálba nem megy, mifene; és sehol egy fiatalember, aki megértené. Aha, mondtam neki, hát a mesebeli hercegről ábrándozik, itt mellettem. Talán pocakos vagyok, vagy mi?! Nekem is voltak sikereim a nőknél. De semmi sem tudta lecsillapítani ilyenkor, az ördög vigye el, úgy megsértett néha, hogy megesküdtem magamnak: soha többé szóba se állok vele, nem igaz? Mit fogom én a férfiúi önérzetemet feláldozni, nem is tudom miért? És hiába, kérlek, mindig kibékültünk és feláldoztam.

- De hát semmi se lett belőle aztán. Csak ültünk együtt, néha minden este és rágtuk, sértegettük, bosszantottuk egymást. Én sohase mertem volna megesküdni rá, hogy amikor mosolyogva néz rám akkor jókedve van; és amikor sír és szitkozódik, akkor tényleg dühös. Az is lehet, hogy túlságosan félttem tőle; de végeredményben mindig maradt egy kis remény, hogy majd ha benőtt a feje lágya, akkor mégis az én feleségem lesz. És most végérvényesen szakítottunk.

- Csak nem? - kérdezte Flórián, és megpróbálta a lelkében felidézni Ezry Kató arcát. Döme fájdalmas tekintettel méregette az asztal márvány lapját. Végül is kifizette a számlát, és bőséges ékesszólással rávette Flóriánt, hogy a Zöld Szivar mulatóba menjenek.

Itt pezsgőt hozott, és a táncolókra ügyet sem vetve, belemélyedt az ügy további taglalásába.

- A szakítás úgy volt, kérlek, hogy most, talán egy héttel azután, hogy te kint voltál nálam és meglógtál, mondjuk így: akkor egyszer előállt azzal, hogy ő Pesten egy mulatóba akar menni. Hát van így nőkkel, hogy eszükbe jut ilyesmi. De az öreg Artúr féltékenyen őrzi az ilyen dolgoktól, talán attól fél, hogy a lány elveszti a kedvét, és nem akar majd vadászni meg csavarogni többé. Tudod, ezek az emberek, hogy úgy mondjam, szellemileg alattam állnak, vagy mifene, de én ezt nem mutathatom ki, na persze. Hát én csak hallgatom, hogy szidja az öreg Katót, és Kató is csak hallgatta és nem szólt semmit. És másnap reggel megszökött Pestre. Két napig volt itt, a veszett fene érti az ilyet, valami nagynéninél aludt és egész nap kószált. És megismerkedett egy fiatalemberrel, ezt ő maga megmondta, amikor visszajött, kérlek. Meg azt is megmondta, amikor visszajött, hogy aki egy nőt meg akar tartani, kérlek szépen, az engedje szabadjára őtet és kockáztassa meg, hogy elveszíti. Hát ezt én abszolúte nem értem meg, tudod. Mert én igenis, szoktam gondolkozni a dolgokon, de csak úgy, komót, ahogy eszembe jutnak, kérlek; és én vagy meg akarom tartani azt a nőt, vagy szabadjára eresztém, de hogy a kettő között mi az összefüggés, azt sose fogom megérteni, mondom neked, soha, nem én. Most aztán így beszél, és hallani se akar rólam és megmondta, hogy sose lesz a feleségem, csak biztatott, hogy ne essem kétségbe. Hát azt már nem, egy nő miatt; de végeredményben mégis kellemetlen, hogy mindenki rajtam nevessen a járásban. És egész éjjeleken át rágom magamat, hogy mit tegyek és végeredményben kijelentem neked: itt, Pesten történt vele valami. Na, mi a véleményed.

- Lehet - felelte Flórián, a jazzband lármájában. Egy fekete, vonagló nőt figyelt, akit különféle magazinok borítékján látott már, meztelenül.

- Mi lehet?! - firtatta Döme.

- Lehet, hogy itt, Pesten történt vele valami. Itt, Pesten gyakran történik az emberekkel valami.

- De mégis, mit gondolsz, mi történhetett vele?

- Például azzal a fiatalemberrel.

Döme eltöprengett ezen, Flórián pedig a fekete nőt figyelte. Mialatt táncolt, köldöke két síkban is hullámozott, s úgy látszott úszni a vad zene árában, mint a horgászcsalétek.

Flórián felvont szemöldökkel nézte a nő arcára fagyott „érzéki” mosolyt. Dömét határozottan unta, a Katójával, mert hiszen őszintén úgysem beszélhetett vele. És mit mondhatott volna neki?! Megértette volna, ha azt hallja, hogy Kató az első idegennek odaadta volna magát? Mit értett volna belőle?! Flórián sokkal szabatosabban meg tudta volna magyarázni a dolgot: de ő maga sem értette teljesen. Szerencsére Döme figyelmessé vált a fekete, pisze nőre: rákacsintott, amint az a könyvben állt és később táncolt is vele.

Végül a nő az asztalukhoz ült. Libál Lenkének hívták, és közről csinosabb volt. Így, az érzéki mosoly nélkül, talán húszévesnek se látszott, és nyilvánvalóan mulattatta Döme lelkes öröme, amit nem is titkolt, amióta a lány az asztalukhoz ült. Flórián nem tudta megállni, hogy meg ne jegyezze:

- Szólítsd Katónak, akkor két legyet ütsz egy csapásra.

De Ung Döme csak „komót” gondolkodott, és nem értette meg ezt. „Az is más, meg ez is más”, és ahogyan így szeparálta a dolgot, el is feledkezett mindjárt Katóról, és szívvel-lélekkel Lenkének szentelte magát. Lenke pontos ösztönével, amelyet a nagy gyakorlatnak köszönhetett nyilván, azonnal tudta, hogy Döme az, akinek pénze van, és ezért az asztal fölött neki szentelt több figyelmet, az asztal alatt ellenben Flóriánnak. Döme ragyogó arccal nyitotta a pezsgőket.

- Irtó jó kedvem van! - mondotta és amint ivott, egyre ártalmatlanabb természetű „merészségekre” ragadtatta magát. Lenke nyilván tudta, hogy az alkohol nem használ a kondíciónak, és lelkesen itatta Dömét. Mindazonáltal Ung Döme nem az az ember, aki egészen elázik: egész életében sohasem törte a fejét. Természetes, hogy sokat bír ki az ilyen ember, bár őt végeredményben éppúgy letaglózza majd a bőség, mint másokat a szükség. Flórián minden percben felemelte a poharat, amikor Döme rászólt, hogy igyék; de sohasem ivott. Megvárta, amíg Döme figyelmét eltereli valami, és akkor ismét letette a poharat.

A fekete lány - olyan volt, mintha valami francia élclapból vágták volna ki -, időnként táncolni ment Dömével. Hosszú, testhez tapadó laméruhájában úgy mozgott, mint egy maláji törzsfőnökné. Tudatosan izgatta a táncosát, és időnként franciául vagy németül kiáltott valamit egy kolléganőjének. Nyelvtudásának magyarázatául szolgált később, a Szent László úti lakásában, az a három bőrönd, amit az előszobában láttak, teleragasztva francia, olasz, német, athéni és konstantinápolyi hotelek színes céduláival.

Mert a vége az lett, hogy a *Zöld Szivar* kiürült, és ők hárman beültek egy taxiba. A lány lakására vitték magukat. A lakás hideg volt, de Lenke azonnal letérdelt a kályha elé, és gyorsan begyújtott. Amint a tűz lobogni kezdett, a szoba is felélénkült és melegebbnek tűnt. Döme ledobta a bundáját és „Auf der Alm, da steht die Kun!” - ezt énekelte. A lány valahonnan cseresznyepálinkát hozott a szobába, és kivette a cigarettát Döme szájából, és mélyet szippantott belőle. „Te is vedd le a kabátodat!” - mondta Flóriánnak, de a fiatalember a kályha

mellé húzódott, s a falnak támaszkodva, rezignáltan bámult maga elé. Lenke ledobta magáról a ruhát, lecsatolta a milliméter vékony harisnyakötőt, lerúgta a cipőit és harisnyás lábával topogva, körülnézett. Azután beugrott az ágyba, fejét és mellét letakarta, de kalimpáló, szétvetett lábai kívül maradtak.

- Mit szólsz ehhez a betyárhoz?! - nyögött Döme, elbicsaklott szájjal. Odaült az ágy szélére, és simogatni kezdte a didergő lányt.

Mikor aztán addig jutott a dolog, hogy legjobban el voltak foglalva egymással, akkor Flórián kisompolygott az ajtón. A kapu nyitva volt már, s a szürke égen öt vadliba húzott. Angyalföldi házak sorakoztak görbén, egészségtelen színükkel; a hó azonban éppolyan szűzi tisztaságú volt a tetőiken, mint bárhol másutt.

Flórián egy mellékcúrában bandukolt. A Váci út felől már villamoscsilingelés hallatszott. Kristályosan csengett a kemény hidegben. Ropogott a hó Flórián talpa alatt. Az új cipő csikorgott.

Rongyos öregember jött szembe. Ráncos arcát kék és vörös foltok lepték. Szemei gennyesek voltak, az egyik kidülledt, a másik mélyen bennült az üregében. Végignézett Flórián meleg kabátján és bőrkesztyűs kezein, és dühödten morgott valamit.

Mire a Berlini térre ért, már hét óra volt. Eszébe jutott, hogy kilencre a belügyminisztériumban kell lennie, ahol valaki esetleg szólni fog másvalakinek, hogy az, egy rokonánál, említse meg Flóriánt. Flórián valóságos lelki harcot vívott magával, hogy fenn maradjon-e vagy sem. Nem tudott az ilyen ajánlgatásokban bízni, fáradt volt, és a Lenke és Döme ölelkezésének látványától sem irtózott annyira, mint a kilincseléstől. Fogta magát, hazament, elintézte magában az Alice ismerősét, aki úgy sem lesz ott, ha ott lesz, nem fogadja; nem ígér semmit, vagy nem tartja meg az ígéretét; persze, mert Alice úgy képzei, őt is olyan érdekefeletti udvariassággal kezelik ezekben a hivatalokban, mint egy elegáns, szép asszonyt. Áh, okosabb aludni, amíg lehet. És ez igazán könnyen megy most: valahányszor lefeküdt, a jobb oldalára fordult, s már zuhant is lefelé, az álom meleg, ködös szakadékaiba. És most, amikor ugyanezt tette, fáradtan, elcsigázott idegekkel, és már percek óta feküdt a jobb oldalán, várakozva: egyszerre belényilallt a szörnyűséges felfedezés! Nem tudott elaludni.

Álmos és fáradt volt, leragadtak a szemei, de elaludni nem tudott. Ott feküdt viaszsápadtan, lehunytt szemekkel, és idegei pokoli tombolásba kezdtek. Táncolókat látott: kackiás spanyol táncost, aki egy nő meztelen hasán tapos. Rendőrök közeledtek felé, fejcsóválva, hosszú sorokban; utcák nyíltak meg, tátongó ürrel az óriási fogsor között; házmesterek köptek ki a kapukon, egy torony lezuhant, és halkan dönögve Becskerek Vilmos mászott ki a porzó romok közül.

Másik oldalára fordult. Hirtelen eszeveszett ijedtség rázta meg: miért nem tud aludni?! Hiszen aludni mindenki tud, ha álmos. Nem?! Persze, az első héten életkérdés volt a szervezetének, hogy aludni tudjon, hát aludt. De most fizikailag kipihente magát, most az idegei követelik a magukét. Persze, ezt soha többé nem lehet jóvátenni! - „De hiszen csak néhány hét volt” - esdekelt kegyelemért. - „Nem, dehogyis, már szeptemberben volt négy nap a Gellérthegyen.” - És a beteges irtózás a szégyentől, hogy mások észreveszik, önvád, éhség, fázás. A rettentő hidegek, könnyű kabátban. Nem, még náthás se volt: mindent az idegei paríroztak. Vagy meg fog örülni, vagy soha többé édesen, teljes öntudatlanságban aludni nem fog. Soha nem lesz már igazán jókedvű, nem fog örülni semminek, mogorva, fáradt és félős lesz, fiatalon és később egyaránt. Valami furcsa, rossz szorítást érzett a mellében, mint amikor az embernek minden ok nélkül nagyon rossz kedve van. Mi ez?! - riadt fel egyre újra - most itt van az ágy,

aludj. Aludj, itt van az ágy! - szeretne volna ordítani. Fejét a párnába fúrta, és mondhatatlan kétségbeesés vett rajta erőt.

- Nem tudok magamtól megszabadulni - így imádkozott -, pedig mindaz rossz, ami én vagyok. Istenem, istenem, úgy szeretnék elégedett, dolgos, buta ember lenni, hinni a munkámban, a családomban; hinni, hogy szükség van rám. Úgy félek ettől a szorítástól a mellemben: nem akarok harminc évig kétségbeesetten járni egyik utcából a másikba, csak azért, hogy ne vegyék észre rajtam, hogy fölösleges vagyok. Milyen nagy büntetés lenne ez azért, mert három hétig nem volt pénzem ágyra.

- Nem három hétig - förmedt fel egy hang bentől -, már szeptemberben is, az a négy nap, a Gellérthegyen. És október végén egy éjszaka a menhelyen.

- Az olyan ronda volt - vinnyogta a gyávábbik hang -, oda nem bírtam elmenni többé. Poloska, tetű, bűz. Mellettem egész éjjel hányt egy öreg koldus.

- Finnyás vagy te hülye! Ha finnyás vagy, keress pénzt. Pénzt kell keresni, keress pénzt. Kapj. Csináld. Fizetést, minden elsején. Száz és százezer ember kap. Miért! Te nem?! A mosodában is a fehérnemű mellé feküdtél a köre. No persze. Használt fehérnemű. Ó, istenem. Jobb így elkölteni egy dolgozó asszony pénzét. Az kényelmesebb, hogyne. Egy hét alatt mivel jutottál előbbre?! Semmivel. Pedig most nincs kifogás. Semmi. Az a szorítás, a mellkasban. Frászt! Talán új mellkast akarsz, mert ez szorít! Haha! Majd telefonozunk a miniszterelnöknek. Öméltósága, Tóth Flórián új mellkast akar! Üveggel borított rózsaligeteket, mert a menhely nem jó neki. Másnak jó. Neki nem jó. Másnak jó.

- Igen, de miért van ezer és ezer villa a Rózsadombon, Gellérthegyen és a Lágymányoson?! Azok megérdemelték?! Mivel? Én is meg akarom érdemelni!

Erőszakosan összehúzta a szemhéjait. Aludni akart. Nem tudott. Kilépett az ágyból, lemosta magát, felöltözött.

Elindult a minisztériumba.

Már a villamoson álmoság kínozza. Ahogy az ágyban irtózat fogta el, és menekülni kellett onnan: most úgy gondolt az ágyára, mint valami kéjesen ringó luxus yachtra. Arra gondolt, el tudná-e mondani mindezt Alice-nak. Nem, valószínűleg ez az a határ, ameddig Alice megértése és fantáziája terjed. Lenkét se lehet elmondani. Nem azért, mintha... Nem, Alice-t nem lehet, nem szabad és nem is kell megcsalni.

Talán nem is jó. De ezt nem értheti meg, nem hinné el, hogy semmi sem történt és hogy unta az egészet. Alice nem tudja magáról, hogy őt nem lehet megcsalni. „Én tudom; soha.”

Az a magas rangú tisztviselő, akinél Flórián jelentkezett, mindjárt emlékezett a nevére.

- Igen, a nagyságos asszony telefonált - mondta s idegenkedve nézett Flóriánra. - Felírom magamnak, s egy hét múlva érdeklődjön.

- Ismét felírt valaki - gondolta Flórián. - Nagyon fel vagyok már írva. - Emlékezett a tanácsos úr lekicsinylő pillantására: nem szabad többé asszonyi protekciót igénybe vennie.

- Egyáltalán, még mindig túlságosan igénybe veszem a társadalmat - állapította meg szégyenkezve.

Nehéz napok voltak, özvegy Telekiné odaadón ápolta Laáb Vincét, akit valóban megütött a guta, de már jobban volt. Alkalmasint „nem is marad neki belőle más, mint a merev jobb szeme”. Utcai ismerősei közül sokan keresték fel, és érdeklődtek az állapota iránt. Alice mit sem sejtett ebből; eljött, mert kíváncsi volt rá, miért jött Telekiné akkor este hozzá? Viszont néhány napig eszébe sem jutott. Most aztán megtudta. A gutaütés könnyebb természetű volt, a vérömleny lassanként felszívódott, de Laáb Vincének meg kellett mondani, hogy az erei súlyosan el vannak meszesedve már.

Alice sokáig ült benn az öregúrnál, aki dadogva beszélt ugyan, de sebesebben, mint azelőtt. A rádió folyton harsogott, de ő túlkiabálta:

- Látja, ilyen közel van a halál - kiáltott -, ilyen közel. És még nem voltam Kínában, nem ittam rizsbort, nem láttam tengerjáró hajót, és nem tudom, ki nyeri meg a következő háborút. Szabad annak meghalni, aki mindezeket és még millió más dolgot nem látott és jóformán semmit se tud? A múltat még ismerem valamennyire, igen, a könyvekből. De mért nem ismerhetem a jelent?! Mért tartják előttem titokban mindezt?!

Alice nem tudott felelni erre. De az öregúr magához húzta, és titokzatos arccal kérdezte tőle:

- Mit gondol, megszűnik az ember azzal, hogy meghal?!

Alice zavartan nézett rá:

- Az ember nem hal meg - próbált mosolyogni.

- Ne tréfáljunk - sürgette Laáb Vince -, megszűnik, vagy sem?!

- De nézze, Vince bácsi: lehet, hogy én előbb halok meg, mint maga. Mit érdekli magát ez?! Majd gondolkodom rajta. És küldök majd jó könyveket.

Később özvegy Telekinével beszélt, és amikor letárgyalták Laáb Vince egészségi állapotát, Alice így szólt:

- Értem jön ide egy jó barátom, be akarom mutatni neked. Tóth Flórián; polgármester volt az apja.

Telekiné szórakozottnak látszott:

- Amikor este fent voltam nálad, a villany égett. Aztán eloltották.

Alice kényelmetlenül érezte magát. Szerette az egyenes dolgokat, és Flóriánnal is céltudatosan járt el: azt akarta, hogy a rokonai megismerjék - bele akarta kapcsolni az életébe Flóriánt. De kellemetlen volt neki, hogy anyja rajtakapta ezen a lámpaoltási manőveren, és azt valószínűleg Flóriánnal hozza összefüggésbe. Ezért így szólt:

- Már máskor is előfordult ilyesmi, és nekem nagyon kellemetlen. Az egyik kulcsom ugyanis a vicéné birtokában van, és időnként feljár olvasni vagy kutatni. Csak ő lehetett a lakásban. Én most előbb végzek, és este mindig az Oktogonon vacsorázom.

Telekiné felnézett a lányára: - Eddig még sohase magyaráztál meg ilyen részletesen valamit. Majdnem olyan, mintha mentegetőznél.

Közben csöngettek, és megérkezett Flórián. Telekiné elég barátságosan üdvözölte, és Flórián igyekezett hozzá alkalmazni mondanivalóit.

Azután meglátogatták Vince bácsit. Az öreg ugyanazt mondta el Flóriánnak, amiket Alice-nak mondott az imént, és Flórián figyelmesen hallgatta. Alice állandóan Flóriánt figyelte, vagy azt a hatást, amelyet másokra tett. Mindenféle vonatkozásban le akarta mérni Flóriánt, vágyott rá, hogy büszkélkedhessen vele, és mindenkit fel akart használni erre a célra.

Ha ennek nincs is komolyabb jelentősége: mindenesetre tény, hogy Alice néhány nap alatt láthatóan megváltozott. A modora, arckifejezése és mozdulatai lágyabbak, szeretetre méltóbbak, hízelgőbbek lettek. Akik mindennap együtt voltak vele, azonnal figyelmesebbek lettek erre a változásra. Ez volt Flórián egyetlen öröme ezekben a napokban: annak a szerelemnek tulajdonította ezt a változást, amelyet ő ébresztett az asszonyban.

- Ugye, milyen érdekes ember ez a Vince bácsi?! - kérdezte Alice, amikor az utcára értek. Flórián nem felelt.

- Mi baja van?! - kérdezte Alice. A férfi meggyorsította a lépteit. Alice ingerülten megállt.

- Várjon meg, kérem, engem is - mondta -, és feleljen a kérdéseimre.

- Maga túl egyszerűen képzelem el a dolgot - felelte Flórián, megállva -, azt hiszi, mindenütt nyitott ajtók várnak rám és azt hiszi, hogy amin én keresztülmentem, azt le lehet törölni, mint a tábláról az írást.

- Ezt egy pillanatig se hittem, de hát mit csináljak?!

- Semmit.

Alice egész öröme el volt rontva. Szerette volna látni, hogy Flórián jól érzi magát a lakásban, ahol ő kislány korát töltötte, és hogy sikert arat Flóriánnal is. Mindebből az lett, hogy Flórián mogorva és nevetlen.

Még rosszabb kedve lett volna, ha megérti, hogy miért van ez így. Flórián kedves, jókedvű, szeretetre méltó fickó volt, régen. De ebből Alice-nak már nem jutott semmi. Az emberek találkoznak az életben, de nem akkor, amikor találkozniuk kellett volna. Nincsenek felvonás végek és nincs pontosan összeillő pár. Az Irányi utcai kapu előtt Alice kezét nyújtotta:

- Hát jó éjt!

- Miért nem akarja, hogy felmenjek? - kérdezte Flórián keserűen. - Nem tehetek róla, ha rossz kedvem van. Igazságtalanság azt várni, hogy én szórakoztassam magát.

- Hát én ilyen igazságtalan vagyok.

- Értem. A szívességekre céloz, amiket nekem tett.

- Lehet - mondta Alice dühösen, és bement a kapun. Flórián tanácstalanul nézett utána.

- Hagyd - intette magát -, most ne koldulj bocsánatot. Válaszd külön a szerelmi ügyeket a pénzügyektől.

De eszébe jutott a reggeli kínlódás az ágyban. Irtózott az egyedüllétől. Mintha megtaszította volna valami, úgy lépett be hirtelenül a kapu alá.

- Válasszuk külön a szerelmi ügyeket a pénzügyektől - kérte Alice-t. Alice most már kedvetlen volt, és nem tárgított. Azonkívül szükségtelennek látta ezt a kérést. Flórián maga volt az, aki hamarosan összekeverte a kettőt.

- Legyen elnéző velem - mondta -, mert én nem lehetek teljes értékű partnere a szerelmi harcban. Látja, lehet, hogy egy napon összezördülünk, és én szükségesnek látom, hogy egy napig elzárjam a magához vezető utat. Maga esetleg aggódna, vagy féltékenységet érezne vagy

ilyesmi. De nem tehetem ezt meg; valószínűleg nem lesz hova mennem, vagy félni fogok attól, hogy egyedül legyek. Ez igazságtalanság.

- Maga csupa igazságtalanságot lát mindenütt.

Alice felállt, és az ablakhoz ment. És most Flórián, a fenti szavak bizonyításaképpen: azonnal szeretett volna megszabadulni a maga igazától. Úgy érezte, hogy igaza van, de bár inkább ne lenne, és inkább Alice vágna barátságosabb arcot.

- Nem fontos, amit én mondok - suttogta szomorú pillantással -, én csak arra vagyok jó, hogy valamit hozzáadjak a maga életéhez.

Hozzásimult, Alice mögött állva és most ketten néztek ki az ablakon, a mozgalmas utcára.

- Holnap karácsony este lesz - mondta Alice, és hirtelen szembefordult a férfivel -, mit fog maga csinálni holnap este?

- Miért?! - vonta fel a vállát Flórián. - Nekem mindegy. Én sose köteleztem magamat, hogy pontosan Szilveszter éjjelén mulatok és éppen karácsonykor leszek meghatott. A szombat estéken éppoly soká csavarogtam a dunaparton, mintha másnap hivatali nap lenne.

- De mégis, karácsony. Mi emberemlékezet óta a nagybátyámnál töltjük, anyám és én... sajnos. Mennyivel jobb lett volna, ha együtt maradhatunk...

Elfelejtette az iménti haragot, és élénk szavakkal magyarázta, milyen szép lett volna ez a közös karácsonyeste. A villamosok nem járnak ilyenkor, kávéházak, vendéglők bezárnak korán este. De Flórián nem tudott külön és különleges bánatot érezni emiatt. Úgy érezte, hogy éppen elég más baja van. Alice viszont nagylelkűségnek vélte ezt a közönyt. - Talán Flórián nem akarja, hogy én bánkódjam miatta, és azért tesz úgy, mintha nem volna fontos neki a karácsonyeste. Elfogódottan kérdezte:

- Ugye, nem haragszik rám.

Flórián szája mosolyra fanyalodott. Persze, amikor világos, hogy igaza van, akkor nem ér vele semmit. De ilyen szentimentális elképzelések kibékítik! Végül is az ölébe ültette Alice-t.

- Nézze, mondom, legyen elnéző velem. Utálatos, harapós fickó vagyok. Engem nem lehet szeretni, ez az.

- Bolond maga, miért legyek elnéző. Nincs szüksége rá.

- Ma azon gondolkodtam, hogy ha pénzem volna, feleségül vennem magát. Mit gondol erről?!

- Azt, hogy nincs pénze, sajnos.

- Köszönöm. Hiszen ez az, nem tudom irigyelni azokat, akikről úgy gondolkoznak, hogy: hozzámegyek, sajnos, mert pénze van. Ugye, jobb nekem?! Mindenki irigyelne magáért.

- Irigylis is - nevetett Alice. - Mért, azt hiszi, nem vették máris észre rajtam?!

- Mit?

Alice közelebb húzódott hozzá.

- Hogy boldog vagyok.

- Nem érzi, hogy szeretné a boldogságot állandósítani?

- Én csak a boldogságot érzem. Amikor megyek az utcán, asszonyok és lányok között, arra gondolok, milyen szegény voltam egy hét előtt, mennyire nem volt hova és miért sietnem. Arra gondolok, várja-e őket olyan férfi, mint engem? Azt hiszem, a legtöbb asszony boldogtalan.

- Szavak - sóhajtotta Flórián. - Azoknak az asszonyoknak a szerelmi élete ügetés. De, jobb innen maradni a célon, mint túlrohanni rajta. Mit csinál, ha a boldogság egyszerre hiányozni fog?! Nem rosszabb-e az, mintha sose ismerte volna?!

- Egészen elkedvetlenít - sóhajtott az asszony. Flórián elszégyellte magát. - Magam sem tudom, micsoda utálatos ösztön ez, átplántálni a magam szomorúságát magába is: megfertőzni a maga édes, tiszta szívét vele. Talán a féltékenységnek egy fajtája: vannak emberek, akik a kedvenc holmikat tönkreteszik a haláluk előtt, nehogy másra maradjon valami belőlük. Hagyjuk ezt, tényleg. Megmondom magának, de először és utoljára beszélek erről: miért vagyok most ennyire elkeseredve. Eddig, amikor hideg utcákon kóboroltam, s felettem ásított a hold, nem volt szobám, sem ágyam: voltaképpen mindig az tartotta bennem a lelket, hogy mindez másképpen lesz egyszer. De képzelje el, ma megtudtam, hogy sohasem lesz másképpen. Ágy, szoba, állás van elég, meg is ürül néha egyik-másik. De nem fogok tudni többet aludni bennük! Ez történt velem. Nemcsak játék volt a nyomorúság, nemcsak közzene, Alice! Komolyabb dolog ez, mint gondoltam! Nem Káin-bélyeg - mert ez belül ég! Belül, a mellkasomban. Ég, szorít, keserít, elfojtja a szívem verését. Az élet ezer órájából nyolcszázat önmagával tölt el az ember: de ha már csak félni, menekülni, irtózni tud önmagától?! Minden jó, aminek észlelésére képes vagyok, az önmagam iránti szereteten alapul! De ha valamiért nem tudom többet szeretni magamat! Alice! Tudja, mit jelent ez?!

- Felzaklatja magát ilyesmivel - csitította Alice -, ez csak most van így. Majd elmúlik.

- Igen. - Flórián halálos kimerültséget érzett, üveges szemekkel meredt a hályogos, sötét ablakra - igen, csak most van így, lihegte - csak most. Lehet.

- Feküdj le - mondta gyöngéden -, fekédj ide le, szívem. Hunyd be a szemedet, próbálj aludni. Hiszen az lehetetlen, hogy ne tudj aludni. Tudsz majd. Most nem vagy fáradt.

- De fáradt vagyok és mégse. - De odament a rekamiéhoz, és lefeküdt rá. Behunyta a szemét; most nem érzett nyugtalanságot, közönyösen feküdt ott, figyelte a puha derékalj érintését, figyelmesen várta a történendőket. Alice melléült és megsimogatta. Arrébb húzódott, hogy ne zavarja Flóriánt. Hirtelen szorítást érzett a derekán, egymás mellé kerültek, forró lehelet érte az arcát. Alice megsókolta a sötétben Flórián arcát, és eleinte bátortalanul vetközni kezdett, azután lázas sietséggel fúrta magát olyan közel Flóriánhoz, amennyire csak lehetett.

A következő napon Flórián ismét elindult egy címre, ahol állást hirdettek. De most már a kapuban megtorpant, és fel sem ment. Ez mindenképpen helytelen volt, tudta is, de hát nem akarta a Zombori úrral való esetét megismételni. Bár hétköznapi volt, az utcákon izgatott tömeg hullámozott, tele voltak az üzletek, s mindenki érzelmes arccal költötte a pénzét, hogy szeretteinek szemét-száját és szívét megvendégelje.

Flórián magános ebédjét egy kis vendéglőben költötte el, úgy tudta, hogy Alice a délutánt bevásárlásokkal tölti, s csak este megy el rokonaihoz.

Húsz pengője volt még a szából. Elhatározta, hogy ebből ajándékot vesz Alice-nak. Egy pillanatig se hitte azonban, hogy ezzel örömet tud szerezni neki.

Alice az első látogatás után nem említette többet a rokonait. Mindjárt nyilvánvaló volt, hogy Flórián nem tud bekapcsolódni ebbe az elgondolásba. Meg kellett ismerkedniök egymással, hogy lássák, mi az, ami idegen egymásban. Valamennyire hasonlónak kell válniök egymáshoz,

hogy megtudják, mi az, amiben különböznek egymástól. Ez így van, és bármennyire tiltakozott is a feltevés ellen Flórián: mégis az ünnep volt az, ami kiváltotta belőle különállásának tudatát. Minden utca fehéresszürke, minden kapu alá fenyőfát cipelnek, mindenki vörös orral és vidáman siet, mindenki nyakig van rakva csomagokkal. Mindenki ajándékozni akar. Ezért akart Flórián is ajándékot vinni Alice-nak: hogy valamiben hasonlítson mindenkihez. Szerényen, bátortalanul és minden meggyőződés nélkül, csatlakozni próbált a tömeghez: talán nem veszik észre és nem kergetik el.

De egész délután a kirakatok előtt ólálkodott, és nem tudta elszánni magát. Nem is igen vette észre, hogy múlik az idő, mert türelmetlensége csak akkor jelentkezett, ha várt valamire. Ez a néhány óra nem számít az átsétált éjszakákhoz képest. Azonkívül a húszpengős határ is erősen zavarta. Túlságosan nagy igényeket támasztott a kirakatokkal szemben, és tudta, hogy amelyik üzletbe egyszer bemegy, onnan nem jön ki vásárlás nélkül.

Végre is hátat fordított az egésznek és a Múzeum körútra ment, egy virágkereskedésbe. Bármennyire kevés volt a pénze, s a saját személyére vonatkozó igényei alacsonyok: itt biztos szemmel azonnal kiválasztotta a legszebbet a virágrengetegben, s elhatározta, hogy vagy azt veszi meg, vagy semmi mást. Ez egy élő fehér orgonabokor volt, valóságos kis cserje, három illatos fehér fürt virággal fent s bimbókkal az ágak tövében. Harmincnyolc pengőt kértek érte, s Flórián csak húszat ígért. Negyedóraig tartott az alkudozás, amely erősen megviselte Flórián idegeit. Végül mégis odaadták neki, mert késő este volt már, s meggyérült a vevő forgalom.

Akkor leült az íróasztalhoz, és egy névjegy-lapra ennyit írt: - Te édes! - Megmagyarázta, hogy a cserepet a viceházmesternek adják át, mert az akkor is beviheti a lakásba, ha nincs otthon senki.

Egy óránál is tovább sétált a mozgalmas utcán. Kirakatok előtt ácsorgott, egy könyvkereskedés előtt különösen sokáig állt: elolvasta az összes címet. Éhségről, nyomorról, elbukott emberekről, háborúkról, pénzről és szerelemről szóló könyvek sorakoztak előtte. Diktátorok naplói, útleírások és szerelmi ponyvák. Mennyi minden. Kirakat. Kirakatba való ez a sok irodalom. Miért veszik olyan komolyan? Flórián nem értette az összefüggést az ő sorsa és a regények között. Igaz, hogy régen nem olvasott közülük egyet se. Talán van olyan, amely már majdnem róla szól. Egyszerre elsötétedett a fényes kirakat, s az ablaktáblán Flórián arca jelent meg. Először sötét szemei fénylettek fel, aztán a felhajtott gallérba foglalt sápadt, komoly arc.

Elfordult. Most már bizonyosan hazavitték a virágot. Elindult.

De hiába csengetett. A lakás sötét volt, és senki se nyitott ajtót. Alice már bizonyosan elment a rokonaihoz. Ez kellemetlenül érintette. Bizonyosan megkapta a virágot, és elment mindjárt; nem sokat törődött vele. De hát nem tudhatta, hogy Flórián még fel akar menni. Erre nem gondoltam, motyogott és a térdei egyszerre valósággal lötyögni kezdtek, amikor arra gondolt, hogy az éjszakát megint át kell sétálnia.

- De hiszen ott van a lakásod, eredj haza és fekjüdj le. Mit akarsz?! Karácsony van?! Neked nem írhatja elő senki, hogy mikor légy meghatott.

Hiába, mégis cudarul el volt keseredve. Hazament, de a hideg szoba, amelynek egyetlen be rendezési tárgya sem emlékeztette semmire, amelyben semmi se volt az övé, fázós undort keltett benne. Ha legalább Zsuzsi élne még, ő olyan könnyedén birtokba vette a tárgyakat: megszagolta és ha elég jó szaguk volt, megnyalta őket. Most itt fekjüdne az ölemben, és egymásra bámulnánk, komolyan.

Lakásadónője, egy epés fiatalasszony, most bekopogott hozzá, és körülményesen előadta, hogy tekintettel a szentestére, amennyiben Flórián egyedül maradna itthon, ők szívesen látnák

vacsora után. De úgy mondta ezt, mintha a keresztényi jóság nevében igen nagy merényletet követne el a gusztusa és emberismerete ellen. Flórián nagyon szépen megköszönte, de sajnálja, már több helyre elígérkezett, azonnal menni is fog, csak éppen idejött előbb.

Így hát hamarosan elszánta magát, hogy kimegy az utcákra. Nemcsak azért, hogy hazugságban ne maradjon, de lefeküdni nem is mert volna még. Alice-ra gondolt, és égő fájdalmat érzett a szívében, amiért elment, anélkül, hogy megvárta volna őt. Mondom, hogy beleszerettem a végén, sóhajtott, más baj nem is hiányzott már nekem. Most teljes a kép. Előbb-utóbb megun, és akkor majd szememre veti, amit értem tett. És az nekem fájni fog. Hát mért ne fájjon. Mért fájjon csak a fagyott lábujjam, a szemem, az éhség és az idegeim?! Mért ne fájjon valami fölösleges is?! Valami, ami teljességgel szükségtelen volt, amibe önként másztam bele, hogy még magamat is hibáztatnom kelljen?! Ha már erről van szó, mért nem egy öregasszonnyal fizettettem meg a szerelmemet, aki után legalább nem vinnyogtam volna, ha egyedül hagy este.

Megundorodott ezektől a gondolatoktól. Belebújt a kabátjába, feltúrta a gallért, szemébe húzta a kalapot, s az utcára ment. Amint a hidegre ért, ingerlékenysége elmúlt. A jeges szélben, kietlen házsorok között gyöngé, félős és panaszzkodó kisfiú lett belőle ismét.

A vendéglők sötéten, lehúzott redőnyök mögött szunnyadtak, holott még csak fél tíz volt. Villamos nem járt már, csupán néhány elkésett taxi. Siető emberek, aztán az se. Felvillantak az ablakok. Tükrös, ezüstös, gyertyás karácsonyfa a függönyök mögött. Flórián zsebre dugott kezekkel siet el a házak mellett, fel se nézve. Átlolol a Ferenc József hídon. Süvöltő szél, a bal füle megfájdult tőle. Végigsiet a Budafoki úton. Mire a Dohánygyárhoz ér, már fájnak a lábai. Sántít. Ropogós, kemény havon jár. A szél nem fúj egyenletesen: élesen, durván arcul csapja a gyaloglót, aztán eltűnik és magasan sziszeg odafent. A villany- és telefonhuzalokon hó ragad: fehér, vastag vonalak. A Mindenki Karácsonyfáját meg se nézte a Gellért téren, pedig ott jött el mellette. Ezt kell nézni, ezt a telefonpóznát, rengeteg fehér huzallal a koronáján: ez a Senki karácsonyfája. A szél beletép a fehér huzalokba, de azok fagyosan némák. Ezért visít a szél, dühében. Balra, a Dunáig, teljes a sötétség. Flórián átmegy a vasúti töltés alatt, s az országútra ér. Sehol egy lélek, semmi nesz, semmi fény. Az utolsó gázlámpa is elmarad mögötte, fázósan pislant utána. Zöld, kóros fénye körben csillog a havon.

Jobbra világosság szűrődik egy kerítés mögül. Harmonikaszó. Kocsma. Flórián nem akarja elhinni, hogy nyitva van. A kerítéshez ballag, s bebámul a lécek között. A kocsmában világos van, s az asztaloknál ülnek.

Keresztülbotorkál az udvaron. Benyit. Csizmaszag, halbűz és karbid csapja meg az orrát. Bődületesen meleg van a kis szobában. Egy magános suhanc, két német hajós és egy sárgára festett hajú nő ülnek az ivóban. A suhanc sóváran nézi a nőt, akit azonban a hajósok hoztak magukkal. A söntés pultján kéthüvelyk magas, készen vett karácsonyfa. Mögötte csontos, kifejezéstelen arcú nőszemély. Mindnyájan bizalmatlanul nézik Flóriánt; túlságosan jól öltözött nekik. Flórián azonban nem törődik ezzel, leül a suhanc asztalához - mindössze három apró asztal van itt, abból kettőt összetoltak a hajósok -, előveszi a pénzét a kabátzsebéből s megszámlálja. Egy pengő és hetvenhét fillért talál. Pálinkát rendel. A csontos nő megmozdul, leemel egy nagy, négyszögletes üveget s kitölti az egy deci törkölyt. A hajósok boróka pálinkát isznak, az olyan bűdös.

A suhanc rákönyököl az asztalra, jelezve, hogy az az övé. De amikor Flórián megkapja a pálinkát, letolja az idegen és fölösleges könyököt. A suhanc ebbe is belenyugszik. Most rá támaszkodik az ökleire, és úgy bámulja Flóriánt.

- Adjon ide is egy decit - szólal meg, s a csontos asszony odaviszi neki.

- Na - bök a fejével Flórián felé -, szép kis karácsny. Maga is jól el van látva, mi?! Az anyám a Markóban ül. Könnyű neki, ott ma csomagosztogatás van. De én itt ülök a Szemáknál. Ez a Szemák. Tavaly jött ki az elmeintézetből, és már italmérési engedélye van. Protekció.

- Igen - mondta Flórián, örülve, hogy beszélgethet valakivel -, az elmeintézet, már az is jó ajánlólevél.

- Öhöm - felelte a suhanc, s jobb mutatóujjával az orrába fúrt. - De ezek a németek, ezeknek jól megy. Nézze ezt a nőt, micsoda jó nő.

A nő bizonyára közönséges volt, a lapos orrával, nyúlszőr bundájában, amint kalaposan ült itt, s kalapja alól elécsüngött a sárga haj, mint kóc a dívány rugói közül - de Flórián még ezt se tudta észrevenni most. Átengedte a vezetést, a szellemi felsőbbiséget a suhancnak, aki folyton beszélt.

- Most hagyta abba a harmonikázást az a köpcös - mutatott az egyik hajósra -, saját harmonikája van neki. Ezek a németek jól csinálják. Ahová beteszik a lábukat, ők az urak. Jól csinálják.

Az egyik hajós most leszedte a nő fejéről a sapkát - a nő nevetett. Eldobta a sarokba. Örült hahota. Aztán, egyszerre, elfordultak a nőtől, összetolták a székeket, és sokáig sugdolóztak, kivörösödött, komoly arccal. Ennek is vége lett azonban. A köpcös rácsapott az asztalra és felordított:

- Mich kann man jern haben mit det janzen Politig! - elárulván porosz származását. Előrevetette a felsőtestét, és jobb tenyerébe kapta a nő arcát. Durván megrázta, felemelte, és a szoba közepére lökte.

- Wat - ordított rá, előre görbülő testtel. - Jeld wüllst du haben, du Hure, Jeld?!

- Na ja! - mondta a nő kihívóan, és összeszedve minden nyelvtudását.

- Also Marsch, hinaus! - bömbölt a köpcös, kidülledő, véres szemekkel; felemelte a jobb lábát, és belerúgott a nő fenekébe. A nő feljajdult, és kibukott az ajtón. Később azonban visszajött a kalapjáért, felemelte és szó nélkül elment.

Flóriánnak tetszett az, hogy nem csapott patáliát. Lehet, hogy anya, gondolta lehangoltan.

A suhanc azonban fészkelődni kezdett és fizetett.

- Van három pengőm - mondta bizonytalanul -, utánamegyek.

A két hajós megint összedugta a fejét és politizáltak. Flórián kiitta a második decit és elment. Ezt is meg lehet unni, állapította meg.

Semmi esetre sem akart hazamenni. Inkább azt a türelmi játékot vállalta, hogy fel-alá jár Alice kapuja előtt, és megvárja, amíg hazatér.

Az idejéből tellett, és az is mindegy volt neki, nappal van-e, vagy éjszaka.

Hajnal volt már, mire odaért. Talán Alice már otthon is van. De talán csak reggel jön haza. Számolni kezdte a lépéseit. Később már csak azt számolta, hányszor teszi meg az utat a két közeli sarok között. Már nem érezte a szelet - itt különben sem volt ereje, csak a hangja volt nagyobb, a házak között -, de a lábakat elzsibbasztotta ez az örökös fel-alá járás. Lehajtott

fejjel járt fel és le, fejét a gallérjába húzva; időnként megpróbálta elrettenteni magát ettől a reménytelen vállalkozástól. Elképzelte Alice-t, amint fiatal emberek társaságában mulat; lehet, hogy az anyja férjhez akarja adni. De még könnyebben lehetséges, hogy már régen fenn alszik, mélyen és gondtalanul, míg Flórián itt jár és reménykedik, a hajnali hidegben, dideregve és roskatagon. Örjítő lassúsággal múltak az órák, de egyszer mégis kinyitották a kapukat. Lassan előbújtak a vicék, és elsöpörték a havat a házak elől. Flórián besurrant a kapun, amikor senki se vette észre. Felszaladt a lépcsőn, erősen csengetett. Perceknek tűnő pillanatok múltán az ajtó fölött kinyílt egy kémlelőablak. Azonnal feltárult az ajtó, Flórián belépett.

Alice állt előtte, hosszú hálóingben, lekötött hajjal. Rémülten kérdezte:

- Maga... hogy kerül ide, ilyenkor?!

- Vártam magát a ház előtt.

Közben a szobába mentek. Alice a szívére szorított kézzel kérdezte:

- A ház előtt... istenem... miért? Nem ment haza?!

Olyan rémült, meleg, édes volt. Flórián a szeme sarkából látta az orgonabokrot. Ledobta magáról a kabátot, ruhát. Hideg testét hozzászorította az asszonyéhoz, felemelte, letette a vetett, meleg ágyba. Melléfeküdt, magához szorította, csókolta. A könnyei csorogtak, és összemaszatolta vele Alice arcát is.

- Így, most tudok majd aludni - mondta - olyan jó lesz. Magához szorította az asszony forró, ruganyos testét, és elnyúlt vele az álom édes előérzetében; elfészkelte magát az ágyban, amelyből még nem hűlt ki a más ember álma.

- De engedj el - suttogta Alice -, így nem fogsz elaludni. Ne törődj velem.

- Milyen karácsonyod volt?! - kérdezte Flórián. Alice hosszadalmasan mesélt a családi örömeiről, és Flórián boldogan hallgatta.

- Igazán örülök - mondta -, hogy te ilyen elégedett vagy és ennyire szeretnek téged. Én azonban még jobban szeretlek. Nem lehet nem szeretni téged. Szorítsd magadat hozzám. Kettőnk közül milyen szép, jó, erős ember lenne, ha egy ember lennénk! Ölelj át, és fektesd az arcodat rám. Most azt fogom képzelni, hogy te vagyok. És odaadom magam neked. Mit nevensz? Talán álmos vagy, és unod a beszélgetést?! Vagy nem kellek neked?! Mért löksz el... látod, ezt akartam... így. Most vagyunk igazán egyek, így, mozdulatlanul, szerelmesen, elégedetten. Milyen szép volna így az élet. Ha mindig így lehetnénk. Például: sose tudnál megcsalni. És mindig az enyém volnál, igazán. És semmi dolgunk se volna. Talán már aludni akarsz? Ne fészkelődj. Ki tudja, meddig tart ez?! Olyan bizonytalan mindez. Hallgass rám, Alice. A múltkor azt álmodtam, hogy Xéniának szólítottalak. Mit nevensz? Ne mozdulj, hallgass végig. Különös álom volt: te megértettél engem. De most nem értesz meg. Hagyod, hogy itt suttogjak neked, kuncogsz magadban, és nem törödsz vele, hogy mi az értelme és magja annak, amit mondok. Azt gondolod, valami tréfás helyzet ez?! Ha nem akarsz teljesen megérteni engem, megszököm. Elmegyek valami faluba, béresnek. Pedig most már hiányoznék neked. Egészen bizonyos, nem?! Miért nem felelsz? Haragszol?! Sírsz?! Alice... miért sírsz? Nem szabad sírnod. Éppolyan könnyelműség, mint amikor én nevetek. Hogy szabad ilyenkor sírni? Nézd, már reggel van, fel kell kelnünk. Lici... nem bírom tovább. Egyetlen szót se szólok többet. Ugye... ez jobb...

Két ünnepnap következett. Flórián nem szerette az ünnepeket, nem hoztak neki semmi jót és semmi újat. De most, mindkét napot Alice mellett tölthette, és erre a két napra megszűnt benne az utóbbi idők kifejezhetetlen szorongása is. Moziba mentek, és örültek neki, hogy Flórián végignézte a filmet, nem aludt el. Összehasonlították Flóriánt a filmhőssel és Alice-t a hősnővel, és megnyugtató eredményre jutottak. Az előcsarnokban Alice megnézte Flórián széles vállait, és kijelentette, hogy mindentől függetlenül, Flórián jó alakú fiatalember. Azután végigsiettek a Váci utcán, összefutva, és mintha kergetnék őket és suttogva beszéltek olyan kérdésekről, amelyeket Alice eddig megnevezni se tudott. De Flórián apránként, ravasz trükkökkel és előbb bizonyos szavak megkerülésével rávezette Alice-t azoknak a dolgoknak megállapítására, amelyek újaknak bizonyultak testi életében. Nem érte be azzal a kijelentéssel, hogy most boldog vagyok, hanem tudni és hallani akarta, miben áll ez a boldogság, így aztán Alice fokként, amint el tudta mondani, úgy meg is értette, hogy a Flóriánnal való érintkezés - volt férjével ellentétben - nem egy tetszőleges kezdetű és végű, számára voltaképpen közönyös cselekmény, hanem olyan nagyfokú izgalom, amely egy bizonyos ponton kulminál. Hogy mi ez a kulmináció, milyen érzés és mi az értelme. Hogy ezt Alice csak tizenhat éves korában érezte, de akkor csak a fantáziája önálló működésének eredményeképpen. Hogy Alice egész teste felfrissült, úgy érzi, új élettel telt meg, és fizikai léte bizonyos, állandóan ismétlődő és eddig ismeretlen cél felé lüktet. Hogy, szóval, szerelmes, szerelmes, szerelmes, hát mégis ez a legjobb szó, boldog, boldog. Flórián összeráncolt homlokkal hallgatta, és igyekezett visszatérni az asszonyt az iménti kerékvágásba, az empirium világába, amelynek kizárólagosságában Francis Bacon hitt először, és talán Tóth Flórián hisz utoljára benne. „Mert, mondta, akik már rólam is tudnak majd, hol találnak olyan magyarázatot, amely kárpótoljon engem a szenvedéseimért, de ne legyen benne sors, végzet, balszerencse és efféle marhaságok?! Mindig undorodtam a tudomány euphuistáitól, akiknek gőzös dagályában nem látom az okot és a célt; de legalább az okot akarom látni. De az én esetemben csak magamban kell keresnem: és ha magamban keresem, akkor elpusztulok.”

Alice szolgálatkészen hallgatta Flórián lázas fejtegetéseit, de éppen ezen a ponton annyira nő volt, hogy eleve igazat adott neki, amivel megkönnyítette a maga helyzetét. Éppen olyan ez, mintha az ember a szeretőjével veszekszik: ott hiába küzd az igazságért - szavakkal mindenestre hiába -, mert a nő a szavak előtt meghozza ítéletét. Ezért, a legkeményebb férfi elhatározását is meg lehet szavakkal ingatni, de a legpuhább nőét se, soha. (Feltéve, hogy az csakugyan elhatározás.)

A két ünnepnap alatt Flóriánt nem fenyegették kényszerű álláskereső-utak, nem fenyegették elutasítások, és a lelkiismerete se bántotta az esetleges mulasztások miatt. Ezért csaknem kedves és jókedvű tudott lenni, és Alice nem győzte dicsérni ezt az új viselkedését. Flórián templomba is elment Alice-szal, és eszébe jutott az a hajnal, amikor orgonabúgásra ébredt fel. Mindkét napon, több ízben is türelmesen végighallgatta Alice komoly szemrehányásait, a virágcsereppel kapcsolatos könnyelműsége miatt; még arra is hajlandó volt, hogy a kuckóba térdepeljen vezeklésül, „csak ne morogjon a fülembe, amikor úgy szeretem magát”.

- Nem igaz - felelte Alice azonnal -, egészen pontosan érzem, hogy nem szeret. Magának én nem jelentek annyit, mint maga nekem. Akármilyen furcsa ez...

Flórián tiltakozott, de magában elhitte Alice-nak, hogy ez is lehetséges. És ezen az estén ismét csak a halványzöld házikabátot húzták meztelen testükre, de most már tudatosan és valami szemérmetlen örömmel, sőt Alice-nak meg kellett engedni, hogy egészen fesztelenül üljenek a vacsoránál, mindenféle tréfákkal és merészségekkel fűszerezve azt, és aztán rá kellett gyűj-

tania egy rossz, olcsó és erős cigarettára és végig is szívnia azt. Flórián maga se tudta, miért kívánja ezt. Mulatott rajta, hogy Alice minden újabb kívánságát berzenkedve utasítja el, de végül mégis megteszi; mert az alaptermészete szemérmes, de mégis azzal dicsekedett, hogy:

- Nem kívánhat tőlem olyasmit, amire már ne gondoltam volna, csak éppen sose gondoltam úgy, hogy valamikor meg is csinálom.

Ezért a dicsekvésért aztán sokféleképpen meg kellett fizetnie. De megfizetett.

Úgy, hogy amikor este lett, Alice aggodalmai eloszlottak; úgy gondolta, Flórián túl van a válságon, és az átélt rémségek elmúlnak nyomtalanul. De Flórián tudta, hogy nyomtalanul semmi se múlik el. Mindehhez talán azért volt csak kedve, mert a valósághoz kapaszkodott. Csaknem belefúrta a száját Alice szájába, hogy érezze a testének belső vonaglását a legédebb pillanatban, mohón hallgatta a lélegzetvételét, amelyet a lüktető felindulás megszakított; hozzátapasztotta testét a forró, nyúlánk asszonytesthez - mindezt azzal a kízó vággyal, hogy kilépjen önmagából és más, új testben kezdjen új életet.

Teljesen hiábavaló volt ez a vágy - mint ahogy minden vágy az. Először, kivihetetlen. Másodszor pedig nem is vezetne célhoz. Minden baj okát és lehetőségét a másik testben is megtalálná. És hiába szeretek valakit, aki másvalaki; csak az boldog, aki önmagát szereti. Az ilyennel bármi történik, mindig igazolva látja magát. Az ilyen mindig képes céltudatosan és önzően cselekedni, mindig résen van és mindig elégedett. A legtöbb ember ilyen. Kinek a tekintetében van annyi csillogó elismerés, lázongó tetszés és csodálat, mint Flóriánéban, amikor Alice meztelen testét nézi?! Ez a test vakítóan fehér, de még egyetlen sötét foltja is mintha fényesebbé tenné. A legtöbb ember még asszonya előtt se mer térdre borulni, nehogy önnön méltóságán csorba essék. A legtöbb röhög az írókon, akiket nem képes megérteni; megveti a művészt, akit irigyel és messze elkerüli a filozófust, akit veszett kutyanak, vagy hülyének tart - még akkor is, ha többet keres, mint ő. A legtöbb ember nagyképű - ez rendben volna. De, ó, milyen undorítóak, amikor lekicsinylően nyilatkoznak olyasmiről, amihez nem értenek! Amikor megmosolyogják azt, ami elérhetetlen a számunkra! Mennyire lenézik ezek azt a férfit, akit egész életén át kételyek akadályoztak meg abban, hogy valamely irányzat (- tévedésen vagy hazugságon alapuló -) szolgálatába álljon: mennyire lenéznék abban a pillanatban, amikor rajtakapnák, hogy elfelejti kételyeit, hogy buzgó, szabad és mértéktelen örömmel hódoljon a Legszebb és a Legtöbb, egy tiszta, szép, szerelmes asszony teste előtt...

Igaz, az álmatlanságért Darvas Péter is fiatakorának küzdelmeit okolta. Csakhogy a nélkülözések nem viselték meg testét és lelkét annyira, hogy ez a feltevése helyt állt volna. Gyakran nélkülözte azt, amit megkívánt, de talán sohasem azt, amire szüksége volt. Ma egyesek két és fél, mások három millióra becsülik a vagyonát; de nem tud aludni, csak néha, rengeteg altatószer elfogyasztása után: csakhogy úgy van ezzel, mint akinek a villamos levágta a lábát, de hiúságból azt állítja, hogy a háborúban vesztette el.

Egy hétig volt csak Velencében. A Palazzo Papadopoliban lakott, és éjszakánként egy szál as, olasz legény vitte a lagunákon és sok kis Rio ezüstös hátán, a hajnal elé. Egyszer motorcsónakot bérelt, és kivitette magát a Lidóra. Megfürdött az Excelsior homokján, apró, színes kagylókat gyűjtött, hosszas gonddal keresgélte ki a legszebbeket, de a teraszon meggondolta magát, és eldobálta őket. Visszamenet kétszer körülsiklotta az Isola San Giorgiot, hazament, átöltözött és a legközelebbi vonattal visszajött Pestre. Másnap már a hivatalában volt. Jelentéseket olvasott el: kimutatásokat az ifjúsági kiadványok karácsony előtti kelendőségéről, a nyomda forgalmát, a különböző részvénytársaságok és alvállalatok eseményeit, nehézségeket és sikereket, terveket és komplikációkat - olvasott biztató jelentéseket, meghallgatott óvatos mindent-előre-megmondókat, átlapozta a prospektusokat és tárgyalt a jogtanácsosakkal. Mindenben nagy segítségére volt Teleki Alice, aki igazán ügyesen tudott tárgyalásokat összevonni, aktákat koncentrálni, ügyeket egyszerűsíteni és kartoték rendszere többet ért, mint öt másik hivatalnok.

A második napon Darvas már visszavágyott Velencébe. A télisportokat nem szerette, Amsterdam messze van, délen pedig csak Velencét érdemes meglátogatni. Elhatározta, hogy este Párizsba utazik, már felvillantak lelki szemei előtt a jól ismert fények; de félt az éjszakák ürességétől, és úgy gondolta, hogy útitársat visz magával. Egy pillanatig az a furcsa ötlet járt benne, hogy a titkárnőjét viszi magával. Alice dekoratív, okos és kellemes, valószínűleg tapintatos is. De valahogy nem érezte valószínűnek, hogy szórakoztatni tudnák egymást. Gyors belső pillantással felmérte az ismerősöket, akik számításba jöhetnek volna. Egy fiatal szobrász jutott eszébe, két rokon és az egyik főszerkesztője. Kedvetlenül simított végig a homlokán.

Mielőtt elment volna, mégis visszaszól Alice-nak:

- Hol vacsorázik ma este?!
- Zubriczkynál, a Sándor utcában - felelte Alice.
- Egyedül, gondolom...
- Nem - mosolygott Alice -, a már említett barátommal.

Darvas mindjárt tudta, kiről van szó.

- Tóth Flórián?!
- Igen.
- Még most is emlékszem a beszélgetésünkre. Nagyon tehetséges fiatalember. Szívesen látnak engem is?

Alice elpirult örömeiben.

- Hogyne - mondta -, sőt. Flórián már kialudta magát.
- Milyen csodálatos véletlen - mondta közönyös arccal Darvas -, ahogyan mi akkor összerúgtunk, két álmos ember. Eredménytelenül álmos, úgy értem. Talán akkor menjünk együtt.
- Kérem.

Alice lezárta az íróasztalát, fekete tokot húzott az írógépre. Belebújt a kabátjába, kesztyűt húzott.

Amikor a vendéglőbe értek, Flórián már ott volt. Délelőtt, nagy lelki vívódások után felment Alice-hoz, és kért tőle még tíz pengőt.

Most aztán valahogyan el kell dölni a dolognak. Vagy legyen vége, vagy a föld alól is pénzt kell előkaparnia. Persze, mondani könnyű. Eszébe jutott a régi játék: ki az, aki a jég hátán is megél? A műkorcsolyázó. A föld alól a bányász kapar pénzt elő. De mi haszna belőle! Abból nem vacsorázhatna Zubrickynál.

Akkor meglátta Alice-t, amint egy idegen férfi mellett az étterembe lép. Forró vérhullám öntötte el. Kimeresztette a szemeit, és észrevette, hogy a férfi nem is egészen ismeretlen. De honnan ismeri?!

Közben odaértek. Flórián fölállt, kezét csókolt Alice-nak, és közben szemrehányó tekintetet vetett rá, lopva, amiért nem egyedül jött. De Alice nagyon jókedvűnek látszott, és a magas, ősz, elegáns férfi is mosolygott.

- Már nem emlékszik rám?! - kérdezte, és Flórián egyszerre elvörösödött.

- De igen - dadogta -, igen, hogyne. Amikor a szerkesztőségben vártam...

- Igen, amikor ott várt - felelte Darvas -, és aztán beszélgettünk és sétáltunk egyet. Ezt mi már régen megtárgyaltuk a nagyságos asszonnyal, de ő talán nem említette magának. Ugyanis én vagyok a... na, főnöke, mondjuk.

Alice sokszor mesélt már Darvas Péterről, és a neve amúgy is mindenki fülében ismerősen csengett. Most tehát tudta Flórián, hogy ki volt az az ember, aki barátságosan felhívta a lakására, és aztán egyszerre barátságtalanná vált és kidobta. Most hirtelen azt is megértette, miért. De hát mi oka lehetett ennek a kellemes, okos és mindenhatóan gazdag embernek arra, hogy egy csaknem utcai ismerősével szemben hozza ilyen kényes helyzetbe magát?! Istenem, gondolta Flórián, milyen kitüntető szerencse, mennyi ilyen szerencsés kapcsolat van az életben! - így gúnyolta magát. Közben Darvas feltette a monokliját, s az étlap olvasásába merült, Alice-szal egy időben. Flórián elnézést kért, hogy ő már vacsorázott, de nagyon régen ül itt...

Alice számára már az első alkalommal is különös élményt jelentett, hogy Darvas Péterrel az irodákon kívül beszélgethet. Most, amikor másodszor vacsoráztak együtt, Flórián is itt volt és ez különösen fontossá tette Alice szemében ezt az együttlétet. Elhatározta, hogy még ha kellemetlen is ez Darvasnak, vagy akár Flóriánnak - néhány szóval elmondja majd Flórián életét és jelenlegi helyzetét és egyenesen megkéri Darvast, hogy alkalmazza a vállalatok egyikénél. Alice úgy gondolta, hogy ebben semmi sem akadályozhatja meg. És mégis megakadályozta valami.

Darvas megelőzte őket. Elmondta, hogy Párizsba akar utazni, talán két hétre, és nem szívesen menne egyedül. Felszólította Flóriánt, hogy kísérje el.

Flórián, persze nem tudta felfogni az ilyen ajánlat horderejét. Nagyon boldognak kellett volna lennie, de csak fanyar ellenkezést érzett. Azt sem gondolta meg, hogy Darvas valószínűleg így fogná fel az esetleges visszautasítást: ez a fiatalember emlékszik az első, balul sikerült kísérletre, és ezért utasítja vissza ezt a lehetőséget. De Flórián minderre nem gondolt, semmi kedvet sem érzett utazgatni a világban, amikor itthon széthullott az élete és főleg és első-

sorban nem akart most elválni Alice-től. Sem úgy, hogy itt hagyja, sem azzal, hogy ilyen veszedelmes játékba kezd. Flórián megértette Darvast, és attól félt, igen kellemetlen helyzetbe kerülhet, ha legközelebb nem lesz annyira álmos.

- Nagyon megtisztelő és hálás vagyok az ajánlatért, de mostanában nem utazhatom.

Alice dermedten bámult maga elé. Darvas pedig, akármilyen kitűnően uralkodott az idegein, egy pillanatig bosszús és meglepett arcot vágott. Azt gondolta: Ez a második visszautasítás. Szokatlanul tartotta. De átsiklott rajta, látszólag, egy félóra hosszat csevegett távoli dolgokról, utazásokról - sőt, Párizsról is. Azután elment.

Flórián meglepetten látta, hogy Alice olyan kétségbeesetten szomorú, mint talán még sohase. Hirtelen úgy érezte, komoly hibát követett el. Persze, Alice úgy képzelte, Darvas majd szerződteti őt, és ahelyett megbántva ment el és ha elutazik és visszatér majd, szóba sem lehet hozni többé a dolgot. Hát persze; Flórián maga is megsajnálta Alice-t, komoly csalódás lehetett. Nem magát sajnálta, Alice-t! Elvesztette a mértéket, amely nélkül ebben a bölcs világban nem boldogul.

- Ne haragudj, szívem - mondta tehetetlenül -, ne légy ilyen szomorú. Te magad mondtad, hogy nem múlhatik néhány napon.

- De hát miért - sóhajtott az asszony -, miért utasítottad vissza?!

- Mert nem megyek el két hétre tőled - felelte -, csak, ha meghalok.

- De amikor ezzel talán minden rendbejött volna, és mi ketten is...

- Nem!

Flórián tekintete most szokatlanul félelmetes és határozott volt.

- Nem! - ismételte erősebb hangon. - Ha ragaszkodik hozzá, kedvesem, mindig helyre tudom hozni Darvas úrnál, amit vétettem. Majd, ha maga egyenesen ezt fogja kívánni tőlem.

Alice bólintott.

- Úgy gondolja, hogy: legyek féltékeny?!

- Komolyabban is veheti a dolgot.

- Bár maga is komolyabban venné. Nemcsak szerelem van.

Flórián dühös lett.

- Ó, tényleg?! Maga figyelmeztet erre?! Köszönöm. Azt hittem, csak szerelem van. Csodálatos.

Hazakísérte Alice-t. Közben százszor is eszébe jutott, hogy a testén levő ruha, a zsebében levő pénz Alice-é. De ez nem, hogy mérsékelte volna a haragját, ellenkezőleg. Miért él vissza Alice ezzel?! Szó nélkül búcsúztak a kapunál. Flórián valósággal futott hazáig, hogy ne legyen ideje megállni, gondolkodni és visszafordulni végül.

Hirtelen, félálmban, felriadt. Ágyából az ablak felé nézett. Sűrű, fehér sorokban, hangtalanul hullott a hó. Valahonnan lámpafény szűrődött a szitáló pelyheken át. Feje felől lábdobogás, visítás, nyögés hallatszott. Minden éjjel így ment ez, „manikűrszalon” volt ott. A sűrű hóesés megvilágította a szobát.

Flórián a könyökére támaszkodott. Fülében nyugtalanul zúgott a csönd. A bútorok kísérteties élt kaptak a furcsa fényben. Elhatározta, hogy holnap felkeresi Darvast. Vagy legyen vége az ilyen életnek, vagy az életnek egyáltalában.

Ezek az éjszakai elhatározások sohasem érik meg a reggelt. Flórián, mikor másfél órát aludt, felébredt az első tejeskocsi zörgésére. Előkotorta a régi ruháját, amely kitisztítva és vasalva is száralmas látványt nyújtott. A régi felöltőt is leakasztotta, s mindazt, ami Alice-től kapott, a bőröndjébe csomagolta. Kezébe kapta a bőröndöt, s elindult az Irányi utca felé. Ott, a ház-mesternek átadta a táskát, azzal, hogy Teleki Alice be fog szólni érte.

Elhatározta, hogy minden kétségnek, lelkiismeretfurdalásnak, aggodalomnak, kínzó reménykedésnek véget vet. Akinek az ereiben állandó, lassú láz ég, agyában a városbeli csavargás borzalmi kísértetek, az nem tud állást keresni. A halálos beteget nem küldik a patikába gyógyszerért, hanem elhozzák neki.

Felment a hátsó lépcsőn, és becsengetett Alice ajtaján.

Az asszony azt hihette, Flórián a tegnap történetek miatt jön ilyen korán hozzá. De Flórián nem említette őket. Karjaiba kapta Alice-t, és kérdő szemekkel nézett rá. Arca elborult, karjai remegtek. A kicsiny, kemény mellek fázósan lapultak Flórián mellkasán. Alice elhomályosuló szemmel tűrte, később élvezte és viszonzta az esztelenül lázas ölelést.

- Te bolond - suttogetta -, mindent meg kell neked bocsájtanom. Olyan kedves vagy. Olyan kedves!

Fél tizenegy lett, mire Flórián felöltözött. Egy székben ült, felöltőben, fázós és komor arccal. Alice a fürdőszobába ment, fűtőrezsett. Nyitva hagyta az ajtót, hogy Flóriánnal összekötésben maradjon. Levetette a gyűrött hálóinget. A tejüveg-lámpa fehér fényében felmeredt vakító szépségű teste. Karcsú dereka, pici, előremeredő mellei. Bal combjának belső íve megfeszült, amint a kádba lépett. Pici lábujjai megmarkolták a kád peremét, majd maga után húzva a jobb lábát is, elmerült a vízben. Flórián imádatlansággal és mégis kétségbeeséssel nézte. Felállt és kilopózott. Az előszobából hallotta még a víz csobogását, amint Alice ruganyos testének ütközik.

A kapunál meggyorsította lépteit. Ismét az a kétségbeesett vágy lobogott benne, amely egyszer már kikergette a civilizációból. De hová menjen?! Nem tudta pontosan, mi az, amire vágyik. Talán kést döfni egy járókelőbe, vagy nádasban bujkálni. De tél van. Úgy érezte, ha nem történik valami, ami helyette eldöntse a kérdést, meg kell bolondulnia.

Mégis, megpróbált eredményesen gondolkodni. Az országban nincs egyetlen parasztház vagy viskó sem, ahol szívesen látnák. Minden hely megtelt, aki lemaradt, az lent is marad, az idők végzetéig. Hacsak nem akar egy nő tiszta szerelméből megélni. Vagy egy férfiét kihasználni. Ezek a nyitva maradt utak. Ezekről pedig máris letért. Ha egy mód volna rá, börtönbe kerülni! Börtönbe, a zárt, egyszerű, problémamentes élet házába! A nyugalomba.

A zajló Dunába ugrani?! Beverné a fejét és megfulladna. Vagy revolvert kérni valakitől. Bizonyára adnának neki, hiszen tudják róla, hogy lemaradt. Minden hely megtelt; mehet! De hová?

Az Einstein-féle speciális relativitás elmélet értelmében valamely emberi élet fejlődésének irányát és idejét csak megfelelő koordináta-rendszerrel határozhatjuk meg; vagyis más, szintén fejlődő és változó élethez hasonlítjuk. Éppen ezért, ha valakit pl. őrültnek nevezek, ezzel nem tettem mást, mint a kettőnk őrültsége közti viszonyt határoztam meg, a saját önkényes koordinátarendszeremben.

A s z l á n y i

Tavasza van már? A sertés szállások zsúpfedeléről ma reggel még jégcsapok lógtak. De már kilenckor megfényesedett a végük. Percenként egy kövér vízcsepp válik le róluk, és nem-sokára elfogynak.

A föld fekete, vizes, kövér. A tél hideg lehelete árad belőle, de a levegő langyos már, zöld az őszi vetés. Sárosak a kacsák, nehéz kék az ég.

Valaki csizmát fényesít Ung Döme udvarán, régi módi agyagtörpék szellemtelen társaságában. A csizmapucolót Tóth Flóriánnak hívják. Nem egészen ugyanaz a Tóth Flórián, aki volt. A kezei eresek, kemények, karjai vastagon izmosak. Válla nemcsak széles, erős is már. De a szemei sötétek, borúsak, szemhéjai merevek és percekig mozdulatlanok.

Több, mint hét hete már, hogy Szilveszter éjjelén bebandukolt Ezry Artúr portájára. Éppen esküvő után voltak. Ezry Kató és Döme észre se vették Flóriánt, éjfél után felkerekedtek, az autó bevitte őket Pestre, és három hét múlva jöttek meg a nászútról.

De Flórián ottmaradt, és három napig mulatozott Artúrral. Az apát szokatlanul megviselte az, hogy Kató egy másik férfié lett. Artúr úgy érezte, hogy egyedül maradt. A negyedik napon Flórián megmondta neki, hogy mint áll a dolog vele.

- Nem vagyok úriember - mondta -, csavargó vagyok. - Artúr ezt nem tudta megérteni. Aki úriember módjára öltözik, és nem cipőfűzőárus - mért lenne az csavargó? Flórián akkor szélhámosnak nevezte magát. De Artúrnak egy fillérjébe se került Flórián, s ezt sem értette meg. Végül azonban megunta a dolgot, és igazat adott Flóriánnak: kidobta.

Flórián akkor átbandukolt az öles hóban Ung Döme birtokára. Ott a második gazda házában helyet kapott. Megengedték neki, hogy a villanytelepen dolgozzon, lovakat itasson és segítsen a gazdának a napi jelentés számoszlopait összeadni. A konyhában földön aludt, halálra fáradt mindennap, és nem törődött semmi mással, mint hogy ki ne dobják. Tudta, hogy gyanakszának rá, mert úri formája van. Végül három hónap múlva ki is dobták, indokolás nélkül. De aznap érkezett meg Döme a feleségével, és Flórián megkérte Dömét, adjon valami munkát neki.

- Szó sincs róla - felelte Döme -, diplomás ember vagy, nem tudok magamhoz térni a meg-lepetésből. Rendes állást szerzünk neked, jelentkezz nálam a jövő héten.

De Flórián ekkor, először életében, könyörögni kezdett. Igen, könyörgött, hogy itt maradjon inasnak. Hogy ne kelljen visszamennie Pestre. És ott is maradt. De tudta, hogy Döme is gyanakszik rá.

Pedig nem volt nála jobb inas. Dolgozott vadul, önként és szünet nélkül. Katót ritkán látta. Kató egészen bizonyos volt benne, hogy Flórián visszatért hozzá, és ez valami romantikus dolog, hogy beállt inasnak hozzájuk. Ezen rágódott magában.

De Flórián, két hónap óta minden este, ha lefeküdt és behunyta a szemét, Alice-t látta maga előtt. A vakító testet, a fürdőkád mellett s a karcsú, felfelé izmosodó lábakat. A térdhajlat selymét. Hallotta Alice susogó, hálás szavait. Ilyenkor a másik oldalára fordult és a szakácsnőt nézte, akivel egy szobában aludt. Undorító nőszemély volt, és olyan üveges szemekkel szuszogott álmában, mint egy horkoló hulla. Alhatott volna, de nem tudott. Alig aludt valamit, a tavaszt várta, hogy megszökhessen innen. Valóságos dühvel töltötte el, hogy soha betegség ki nem kezdte, s a teste meg is erősödött. - Növök, mint egy gomba, holott el kellene fogynom, mert minden hely megtelt. Gondolkodása is primitív, lusta és rendszertelen lett; állandóan ismétlődő mondatok szerepeltek a gondolkodásában és beszédében. Igazán távol tartotta magát a civilizációtól; ezt akarta, és ez ezúttal, sikerült is neki. Hátha más is sikerülne? gondolta néha, de semmiben sem tudott huzamosabb ideig bizakodni, és egyre gyakrabban érezte mellkasában a reménytelenség és melankólia kínzó szorítását.

Még hideg volt, de valami történt, ami siettetten a távozását.

Egy délután Döme Gödöllőre ment a sofőrrel, és Flórián agancsokat törölgetett a hallban. Akkor bejött Kató, és Flórián azonnal tudta, hogy az egész házban nincs rajtuk kívül senki.

Kató meghízott egy kevésbé, és már végképp nőiesen öltözködött. A szemei azonban ugyanolyan szépek voltak, mint lánykorában.

Megállt Flórián előtt, és azt kérdezte:

- Tisztelt gróf úr - és gúnyosan mosolygott -, mikor ereszkedik le hozzám? Egyszer talán mégis megmagyaráz nekem mindent.

Flórián letette a rongyot.

- Mit?

- Talán még méltóztatik emlékezni rá, hogy mi történt a gödörben.

- Emlékszem rá, de csak udvariasságból.

- Úgy!

Végigment a hallon, visszajött.

- Sok mindenre gondoltam: mi lehet az oka, hogy maga úgy eltűnt azután. De arra nem gondoltam, hogy úgy látszik, kellemetlen volt magának.

- Persze, hogy nem gondolt - felelte Flórián okatlan dühvel -, erre senki se gondol.

- De hát hogyan lehetséges ez? - kérdezte Kató, még mindig gúnyoros mosollyal. - Én azóta is mindig kellemesnek találtam.

Flórián felemelte a törölrongyot, és az öve mellé tűzte.

- Ezt maga sohase fogja megérteni. Még ha vénasszony korában is ezen rágódik, akkor se. Ha eddig nem tudta megérteni.

Elindult a kijárat felé. De az asszony rákiáltott:

- Álljon meg! Hallja!

Utánaszaladt, de egy lépésre tőle megtorpant.

- Mondja...

De Flórián kiment.

Lemosta magát a kútnál. A villanyszivattyú dobogása hallatszott. Kint, a rozsföldek felett vékony fűtyszó szállt.

Egy óra múlva béresgyerek jött érte. Hogy a nagyságos asszony hívatja.

Flórián azt mondta: mindjárt jövök. Levetette az inasruhát, és ismét a régi rongyokat öltötte magára; a felöltőt, amelynek már feltűrt állapotba keményedett a gallérja. De most talán elég meleg lesz már.

Elindult a kertek alatt. Amikor a tanyát elhagyta, kiköpött és megrázta magát. Két hónapig olyan jól élt, mint egy állat.

Hűvös volt már, nem hideg. A hótakaró alul szabadult föld nyújtózott, lihegett és párállott; Flórián megsédült arra a gondolatra, hogy csak harminc kilométerre van Pesttől. - Hogy élnek az emberek - rémült el -, micsoda józan, egyszerű módon, mennyire vigyáznak rá, hogy semmi rendellenesség ne legyen az életükben. És én... istenem, milyen messze vagyok tőlük. Évekig dolgoznak szorgalmasan egy kis összeköttetésért, fizetésjavításért, évtizedeken át élnek ugyanúgy, hajszálnyira ugyanolyan módon. Sőhajtoznak és félrerakják a pénzt. Sőhajtoznak és pénzt gyűjtenek. Ez az egész. És ezek az emberek ítélkeznek mások felett. Nem ismerik az életet, de beleszólnak a mások életébe. Persze, ha a más ember fájdalomról van szó, akkor mossák kezeiket: nem ismerjük a más ember fájdalmát, hogyan avatkozhatnánk bele.

Most már messze kint járt a földeken. Nem sietett. Táguló tüdővel szívta a szagokkal terhes, éjszakai levegőt. A szellőt szívta be, amint elsuhant az orra alatt.

- Mikor télen a Budafoki úton mentem, milyen jégkeményen süvített el a szél előttem. Azt próbáltam volna mellre szívni.

Az éjszaka hangja a földeken: valami éktelen lárma, ami azonban alig hallható. Igen, mintha millió apró liliputi énekelne, valahol a határban, a rögök között. Ezt a hangot utánózni lehetetlen volna. Pedig megkísérelte már, és nem boldogult vele sok filmrendező. Távoli zsisbongás, pici, csengő, duruzsoló zengés, a hangok éjszakai délibábja. Mert sokszor gondolkodtam azon: miből adódik ez az éteri csiripelés?! Talán a nappali hangok délibábszerű, remegő visszaverődése. Mindenesetre olyan. Nem fontos.

A dombokról ide látszott Budapest. Felbukkant a fénylő góc, szikrázó égboltjával. Aztán megint eltűnt Flórián elől. Nem az országúton ment: mély utakon, bozótos árkok mentén, amelyekben menyét és sündisznó lakik. Szabadon és felemelt fejjel ment a természetben a város felé, szegyenkezni.

Hajnalodott, amikor Mátyásföld határába ért. Feltűrt gallérral, szürkén osont el a színes, lehúzott redőnyű villák mellett. Már ötödik órája gyalogolt, de nem volt fáradt. - Megedződtem - gondolta -, a testem sohase lesz fáradt, de az idegeim mindig fáradtak lesznek.

Tudta, hogy nincs semmi, ami a Városban megváltozott volna. Nem változott semmi, nem várhat semmit. Alice-t el fogja kerülni, és megpróbál egyedül állást szerezni valahol. Talán ebben az irányban is megedződött azóta. És talán, egyszer mégis, újjászületik. Nehéz elképzelni, de talán pénze lesz elég, aludni is tud, és a félelemérzet megszűnik benne. És akkor elmegy Alice-hoz. Becsönget hozzá, és azt mondja: mégse mocskoltam be magamat. Itt vagyok,

vissza akarom adni magának a jószágot, a szeretetet, mindent. Most már szerethetem magát, épkezláb ember vagyok. Legyen a feleségem, legyenek gyermekeink, legyünk boldogok.

- Persze - förmedt magára -, eddig semmi bajod se volt. Most már kezded ezeket az örült képzelgéseket. Ha majd így, ha majd úgy. Visszakerültél ugyanoda: vagy nyomorogsz és kószálsz véres lábakkal, vagy ismét elhatározod magad valami striciségre. Persze, az való neked. - Hiszen azért menekültem el a városból, télen; ez elől. - Maradtál volna ott, ha ugyanezt akarod folytatni. - Dehogyan akarom. - Hát mit? - Nem tudom.

Reggelre a Keleti pályaudvar elé ért. Megállapodott a tolongásban. Egy úr félrelökte. - Siess, mert elkésünk! - rikoltotta valaki. - Janka otthonfelejtette a rózsafüzért. - Tszkövet, zaharint - ...és akkor a Cserei megfellebbezte az ítéletet, a marha, ahelyett, hogy... Flórián nekilódulta városnak. Már sütött a nap, tavaszian meleg és világos volt a Rákóczi út.

Felment az utolsó lakására, és beszélt az epés fiatalasszonnyal.

- Istenem - mondta az - én egy hibát követtem el: a lakás ki volt fizetve, és én nem jelentettem be az eltűnését; semmi se hiányzott. De hála Istennek, nincs baja, látom. Szólhatott volna, mielőtt elmegy.

- Igen - mondta Flórián -, ez lett volna helyes. Azonban én most azért jöttem fel: azt a két napot, amivel előbb mentem el, gondoltam, most igénybe venném.

- Sajnos - mondta a hölgy -, sajnos, ön bejelentés nélkül távozott, én a lakást kiadtam és azóta is ki van adva. Nagyon rendes, jó lakóm van.

- Ennek örülök - felelte Flórián -, csak gondoltam. Jó napot kívánok.

Mindenesetre kellemes lett volna az első két napon mentesülni ettől a gondtól. De hát nem sikerült. A legegyszerűbb dolgok sem sikerülnek, így gondolta Flórián. Pedig hát az ő dolgai nem voltak egyszerűek. Négy pengője volt. Egy kapu alatt cédulát látott: Ágy, intelligens fiatalembernek kiadó. - Még szerencse, hogy intelligens vagyok - gondolta és eszébe jutott a gyerekkori hálószoba, Gyulafehérvárott. - Akkor még nem voltam intelligens.

Egy pengő hetvenet fizetett az ágyért, s így az éjszakára fedele volt. De alaposan kikérdezték, kicsoda, honnan jön, van-e igazolványa vagy valami irata.

Flórián megebédelt egy piszkos kis vendéglőben, ahol újságok is voltak. Mohón olvasta őket, annyi idő után. De már végképp elveszítette azt a képességét, hogy a hasznos és fontos dolgokat lássa meg bennük. Egy lapban a következő hirdetést olvasta: Minden elmúlik, csak az arany és ezüst örök! Utána egy ékszerész neve és címe következett. Flórián kitepte a hirdetést és zsebre vágta.

Délután kétszer is elsétált a Veres Pálné utca és a dunapart között. Istenem, milyen csábító lenne, felmenni most Teleki Alice-hoz! Felmenni és beszélni vele, elmondani neki mindent, leülni mellé. Flórián látta, hogy nem teheti ezt meg, ma már nem. Két hónappal ezelőtt kellett volna meggondolnia. Azóta talán régen meguntuk és megutáltuk volna egymást, gondolta. Jobb így. De abban azért reményt és biztatást talált, hogy hátha Alice épp akkor jön majd erre, amikor ő itt sétál és véletlenül találkoznak. De, amikor sötétedni kezdett, Flórián felhagyott ezzel a reménytelen várakozással, és elment, az Erzsébet-híd felé.

Korán beállított a házba, ahol ágyat bérelt. Már csak egy pengője volt, és holnap okvetlenül meg kell próbálnia valamit.

A szoba dohos volt, savanyú szagok terjengtek benne. A másik két ágyban egy süket öregasszony hortyogott és egy molnár legény. Flórián egész éjjel nyitott szemmel feküdt az ágy-

ban, amely rettenetesen ropogott. Már öt órakor felkelt, és elhagyta a házat. Végigsétált a dunaparton, s az uszályhajókat nézte. Talán egy ilyen hajóra felfogadnák. Nem, éppen elég munkanélküli hajós van. Már fél nyolckor olyan sebesek voltak a lábai a rengeteg járástól, hogy, a Margit-híddal szemben, le kellett ülnie egy cölöpre.

Elment mellette egy diák. Könyvek voltak a hóna alatt, és sportújságot olvasott.

Flórián felállt, és utána bámult. Valami szorongó érzés keletkezett a torkában. Szeretett volna könyveket venni a hóna alá, és sportújságot olvasva, iskolába menni. Igen, micsoda boldogság lenne ez! Utána hazamenni, és sokat fecsegni az ebédnél, csupa butaságot. Én már nem lehetek diák, állapította meg bámulatra méltó éleselméjűséggel, kár. Minden ilyen cselédrikató megállapítás könnyekre tudta fakasztani Flóriánt, ha rossz kedvében volt. Azelőtt sohasem sírt. Erre is rászokik a szervezet.

Most nem tudta, mit csináljon.

- Megáll az eszem, szeretném a legokosabbat tenni, de itt áll az ember egy pengővel a zsebében, és mindegy, hogy melyik utcába fordul be.

Az is eszébe jutott, hogy elmegy Zombori úrhoz, bocsánatot kér tőle, és elvállalja a negyven pengős állást. Sőt, Darvas Péterre is gondolt. De most elég erősnek érezte magát, hogy ennek a kísértésnek ellenálljon. Nagy örömmel töltötte el, hogy ezt az erőt felfedezte magában.

Alice, amikor megkapta a táskát, és megértette, hogy Flórián visszaad mindent, amit kapott tőle: nyilván tudta, hogy Flórián mit akar. Tudta, hogy Flórián nem elég laza és lelkiismeretlen, hogy így éljen egy nő mellett, pláne, ha szereti és tudta, nyilván azt is, hogy Darvas miért akarja Flóriánt Párizsba vinni.

Most tehát, semmi esetre se következhetik az, hogy „meggondoltam magam mégis”. Flórián úgy jött vissza Pestre, hogy biztosnak érezte magát efelől. Arra pedig el volt készülve, hogy ismét az utcán fog tölteni néhány éjszakát. Ebben elég gyakorlata volt.

És mégis, amikor eljött az este, Flóriánban ijesztő emlékek ébredtek. Zsebre dugott kézzel, lehorgadó fejjel végigment a Rákóczi úton - az ég tudja hányadszor már -, átballagott a Baross téren, és beült a Keleti harmadosztályú várótermébe.

Ez az éjszaka ugyanúgy telt el, mint az, amikor Zsuzsától megvált - leszámítva a hideget. Csaknem éjfélig ült a váróteremben, térdére könyökölve, égő szemekkel. Nem volt álmos: nézte az embereket, motyogott magában. Megállapította, hogy minden embernek más a járása, erről nagyszerűen meg lehet különböztetni őket. Egyébként teljesen egyformák. Innen a Városligetbe ment, s leült egy padra. Sötét volt, zúgtak a fák, tündököltek a csillagok. Flórián ült a padon, cserjék sötétjében. Megcsikordult az út: egy csinos, fiatal katona - húszéves se lehetett - állt meg a párjával, Flóriántól jobbra. Nem vették észre Flóriánt. A katona halkan suttogott a lány fülébe, és egyre közelebb tuszkolta a bokrokhoz. Végül csaknem lenyomta a nedves fűre; a lány kabátja szétterült, és fölötte kivillantak fehér combjai.

Flóriánt éktelen, keserű düh fogta el. „Hagyjatok békén!” kiáltott rájuk magánkívül; felugrott és elsietett a kavicsos úton, otthagya őket halálos rémületben. De ki érthette meg Flóriánt?! Kívül állt a társadalmon, mert nem volt állandó lakása. Ez a lényeg. Levelek el nem érhatték, nyilván nem tarthatta semmilyen hatóság, még ha volna is olyan, amely segíteni akar az embereken!

És üldözte a város, a városi élet, amint itt kóborolt, felhajtott gallérral, a Ligetben. Autók suhantak el mellette, az egyiket nő vezette, s egy fiatal férfi a vállára hajtott fejjét. Párok

ugrottak szét, vagy bújtak össze, amerre megjelent, egy kutya is megszagolta, a tóparton s elmenekült tőle. Csak itt lenne Zsuzsi, sóhajtott Flórián, majd megmondaná neked, te büdös kuvasz, hogy ki vagyok én!

Mérgelődve ért el az Andrássy útig. Itt is, a padok, végig tele voltak, ezen az első tavaszi éjszakán. Flórián utálattal ment el közöttük, úgy érezte, mind rajta nevet, aki itt ül kétoldalt. „Csak fogdossátok egymást, szitkozódott, sokra mentek vele. Undorító banda, mind alszik, zabál, szeretkezik, mással nem törődik, döglöjtek meg.” Meglepetten figyelte magában ezt az egyre növekvő háborgást, ezt a veszett dühöt a világ, az emberek és önmaga ellen. „A fene egye meg, kiabált a kocs út közepén, mikor lesz vége! Ha álmos vagyok, nincs hol aludjam, ha fekszem, nem tudok aludni. Mi a frász ez! Meg akartok ölni?! Mindenkinek terhére vagyok?! Pfu!”

A sarkon megállt, nekidőlt egy Bajza utcai villa kerítésének, homlokát a hideg vasrácsához nyomta. Mély sóhaj szakadt fel a melléből. Köhögött. Tovább ment, a körút felé. De olyan lassan cammogott, hirtelen támadt apátikus lustaságában, hogy világosodott, mire az Oktogonra ért. Fáradtság lepte meg. Az egyik kávéházból még világosság szűrődött, de már takarítottak benne.

Elhatározta, hogy bemegy és a mellékhelyiségben üldögél, vagy alszik egyet. Jobbat nem tudott kitalálni. Be is ment, és ami azután történt, azt bajos megmagyarázni. Ugyanis nem ment oda, ahova akart, holott azt hitte, oda megy. Elaludt a kanapén egy asztal mellett. Nem is emlékezett rá később, hogy leült oda.

Arra ébredt fel, hogy valaki rázza. Egy frakkos főpincér himlőhelyes arca bámult rá, szemtelenül, közvetlen közlelő.

- Hé - morogta -, mi ez, hálószoza, úrfi?

Megrázta és felemelte, az ajtó felé tuszkolta Flóriánt. Egész teste zsibbadt volt, a görnyedt alvástól, a meglepetés és méltatlankodás mégis feltört belőle:

- Álljon meg - mondta rekedten -, mert megjárja velem!

- Nem mész ki?! - a főpincér meglökte, az ajtó előtt. Flórián felemelte a jobb kezét, de ugyanabban a pillanatban a főpincér szőrös ökle az arcába vágódott. Ugyanakkor belökte Flóriánt a forgóajtó nyílásába, és kipödrítette az utcára.

Flórián szájából keskeny vércsík szivárgott. Még valamit elvettek tőlem, gondolta undorral, kétségbeesett fáradtsággal tele, amint ott feküdt az aszfalton.

Lassan feltápáskodott. - Ha Alice most látna! - gondolta kétségbeesett szomorúsággal. Már lábon állt, de öntudata kettévált, az egyik Én még mindig ottfeküdt az aszfalton, hasával törölve a port és szemetet, mint egy törött lábú kutya. A másik Én ellenben feszülő ösztönnel, törtetve vágyott el erről az átkozott helyről, mintha bizony a történetek elmaradnának a Térben valahol. Holott az Időben sokkal lassabban múlnak el! Még a kelő Napnak is ökölfarmája volt. Minden lépés ökölcsapásszerűen visszhangzott Flórián egész testén át: milyen szörnyűség lett volna, ha ezt látja is valaki! A kellemes dolgok jelentősége csökken, a kellemetleneké növekszik, ha senki más nem tud róluk.

Az Andrássy út végig üres és fehér volt, mint egy kiürült bálterem.

Végigsimította az állát - két ujjá véres lett. Féktelen düh fogta el, megrázta, mint a villanyáram. Felrobbantani, megégetni, ölni, vágni, tépni ezt a piszok barmot! De - kérdezte a düh hullámvölgyében -, miért éppen ezt?! Mindannyit! Mind. Egyformák. És mindannyit ugyanaz,

mint egyiket se. Ha diktátor volna, vérengző, hatalmas őrült! Igen, de mit csinálna a Flóriánokkal?! Azokat nem büntethetné! És miért töpreng ilyen irreális elméleti, kísértetiesen elméleti lehetőségeken?! Miért nem gyűjt erőt, megy vissza és kólintja fejbe a főpincért?! Miért nem?!

De honnan gyűjtsön erőt?! Csak gyengeséget gyűjthet. Világosszürke az ég, végtelenül világos, végtelenül szürke és végtelenül végtelen. S a Nap olyan, mint egy vörös ököl. Flórián belenéz az ökölbe, és dagadt, cserepes ajkai szétválnak. - Megütöttél - mondja -, valaki megütött, valami pizsok. Egy ököl.

Szomorúan indult ez az új év, asszonyi szemmel nézve. Az első két hétben Alice nem ment sehová, a hivatalán kívül. A szobában üldögélt és várta, hogy Flórián becsönget egyszer. De ez nem következett be és - Alice józan, világos optimizmusa ez egyszer csődöt mondott - tudta, hogy nem is fog bekövetkezni többé soha. Hiszen a számára az, ami történt, nem volt nyugalmi állapot, de nem is tartott elég soká ahhoz, hogy megszokhatta volna. Furcsa, váratlan vihar volt, csak arra hagyott időt, hogy utána nézzen, amikor már elsüvített felette.

Gyakran, amikor egyedül ült a szobájában este: olyan apróságok jutottak eszébe, amelyek akkor, a vihar hevében, elkerülték a figyelmét. Hirtelen élességgel kirajzolódtak előtte Flórián cipői, amelyeket négy-ötször összecsomózott zsinórok tartottak össze. Eszébe jutott Flórián magas homloka, amelyre csapzottan hullott a lágy, ritka haj.

Nem tudta szavakkal kifejezni azt, hogy mit változtatott meg benne a Flóriánnal való találkozás. De egészen bizonyos, hogy közelebb került az élethez és önmagához általa. És most fájdalmasan érezte a hiányát annak, hogy nincs itt és már nem aggódhatik érte, ha rossz kedve van; és nem reménykedhetnek együtt valami olyan fordulatban, amely állandósíthatná az együttlétüket és elfújná az aggodalom szennyes felhőit a láthatár elől.

Megpróbálta elképzelni, mi ment végbe a férfi lelkében, mielőtt elhatározta magát, hogy eltűnik Alice elől. De nem volt más támpontja, mint a visszaküldött holmik. Büszkeség?!... De hiszen ez érthetetlen. Flórián nem követett el rosszat, amikor elfogadta annak a segítségét, aki szerette.

Ez olyan egyszerűen hangzik. Persze, Alice nem gondolt arra, hogy ez a segítség csak pillanatnyi enyhülést hozott, és Flórián gondolkodása nem a pillanatok dimenziójában mozgott. Azért bírta aránylag jól a nélkülözéseket, mert sohasem érezte abszolút fontosnak a pillanatnyi bajt vagy örömet.

Végeredményben itt maradt a tény, hogy Flórián eltűnt. Alice elmerészkedett a házig, ahol Flórián lakott, és beszélt a házmesterrel. Tőle megtudta, hogy a szobát már kiadták másnak.

Darvas nem utazott el. Alice várta, hogy egyszer szóvá teszi Flórián magatartását, de a Vezér hallgatott. Alice egy éjszakán érzelmileg is tudatára ébredt annak, hogy elveszítette Flóriánt. Felugrott, villanyt gyújtott és a tükör elé szaladt. Magához szorította a hálóinget, és az alakját vizsgálta. Talán nem voltam elég jó neki, gondolta, de eszébe jutott, hogy Flórián megmondta volna, ha így van. De talán baja esett valahol. Elhatározta, hogy tanácsot kér Darvas Pétertől. Lefeküdt, de a villanyt égni hagyta. Megpróbálta felidézni Flórián emlékét, elképzelte, hogy itt fekszik mellette, és forró tenyerét a lázas testére fekteti. Bárcsak itt volna, gondolta Alice. Rémülettel töltötte el, hogy milyen üresnek, érdektelennek talál minden más férfit azóta. Vége az életnek ezzel?! - kérdezte magától, de hát tényleg, mi maradt, amiért élni érdemes, dolgozni és... Fájdalmas hiányérzet, szorongás kezdődött a testében.

Hátára vetette magát, a két kezét összekulcsolva, s a lámpába meredt. Olyan lettem, mint egy fél citrom, sóhajtott, amely semmit se jelent a másik fele nélkül.

Másnap, amikor aláíratta a leveleket Darvassal, a férfi kérdezte meg tőle:

- Mit csinál a barátunk?!

- Nem tudom - felelte Alice -, már két hete nem...

Elcsuklott a hangja.

- Éppen tanácsot akartam kérni - suttogta s a leveleket az íróasztal szélére tette, hogy megtörölje a szemeit -, talán valami baja történt.

Darvas felállt.

- Alice - mondta komoran -, azt hittem, nagyon jól ismerem magát; tévedtem. - Leemelte a telefonkagylót.

- Kérem a Barna-irodát.

Várt.

- Halló, Barna úr? Darvas. Tóth Flóriánt kell megtalálnia, huszonnégy órán belül. Száználhatvan centiméter magasnak gondolom, karcsú, magas homlok, egyenes orr, kopott ruházat. Ezer pengőt kap, ha megtalálja.

Letette a kagylót.

- Üljön le, Alice. Úgy. Figyeljen ide: a vállalataimnál kétezerhatszáz ember dolgozik. Mind arról suttog, hogy én homoszekszuális vagyok, de mind az ujjából szopta. Maga az egyetlen, aki azt hihetné, hogy bizonyítékai vannak erre nézve. Én Flóriánnal szemben példátlanul furcsán és főleg könnyelműen viselkedtem. Hadd magyarázzam meg, miért. Nekem, értse meg, semmiféle testi vágyam és kívánságom nincs. Sem ilyen, sem olyan. Ez valahogy megszűnt, idővel. De nem érthet meg anélkül, hogy legalább valamit lásson az előzményekből. Elmondom magának röviden az egyik nagy szerelmem történetét, huszonöt esztendő koromból. Akkor már szereztem valami pénzt, de az elment a nőre. Tréfásan fogom elmondani, hogy ne untassam vele. A történet szakítással kezdődött. Én szőke voltam, a nő barna. A szerelem örök. Csak az örök, ami olyan rövid, hogy az ember nem ér rá megunni. Csak látásból ismertük egymást, néhány hete. Mindennap találkoztunk. Néztük, csodáltuk, érdekeltük, kívántuk egymást. Egy hét múlva közös ismerősünk révén megismerkedtünk, összevesztünk és szakítottunk. Ettől a pillanattól kezdve éreztem, hogy nem tudok Xénia nélkül élni. Éreztem, hogy szeretem, gyakran éreztem ezt. Zavarba jöttem. Megértettem, hogy minden nő egy csodálatos világ. Ha találkoztunk, keveset beszéltem, és sohasem azt mondtam, amit kellett volna. Ha tudtam, hogy találkozni fogunk, előzőleg teleittam magamat sörrel, hogy ne fájjon semmi, de ettől még jobban fájt. Öszintén megírtam Xéniának az érzéseimet, de a levelet nem küldtem el. Azután elküldtem a másikat, amelyben nem írtam meg őszintén az érzéseimet. Végre rájöttem, hogy ez így nem mehet tovább, ennek véget kell vetni, de nem vettem véget semminek, minden így ment tovább. Megérdeklődtem a nő múltját. A nő, hogy el ne felejtsem, tizenkilenc éves volt. Egy magán-detektív megállapította, hogy a múltja zavaros. Nem hittem el. A detektív bebizonyította. Akkor belenyugodtam. Úgy éreztem, helyes, hogy a nő keresztülment a tisztító tűzön: annál jobban fog szeretni engem. Megbocsájtottam neki. De ez olyan sokáig tartott, hogy közben a nő megunt. Én töprengő hajlamú férfi voltam: a nő nem volt töprengő hajlamú férfi. Xénia megmondta, hogy nem szeret. Nem hittem el. Mindig könnyebb elhinni, hogy szeretnek engem, mint hogy nem szeretnek engem. Xénia bebizonyította, hogy nem. Erre öngyilkossággal fenyegetőztem. A nő megsajnálta. Hazudott. Azt hazudta, hogy szeret. Elhittem neki. Ez bosszantotta, és attól kezdve állandóan kínozott. Végül megbocsájtottam neki, hogy nem szeret. Egy nőnek, akinek tiszta múltja van, mondtam magamban, meg kell bocsájtani, ha nem szereti az embert. Még nem ébredt fel benne a szerelem. Hideg nő, gondoltam, kicsit nehéz lesz vele. De még mindig jobb, mint egy szenvedélyes nő. Mit kaphat az ember egy szenvedélyes nőtől? Xéniától gyereket fogok kapni. A fiúk szőkék lesznek, a lányok barnák. Már belenyugodtam ebbe, amikor Xénia megszökött Cirillel. Cirill katona volt, és nem lehetett rá semmi rosszat mondani. Én mondtam. Utánuk szöktem, sírtam és könnyörögtem. Hiába. Egy hónapig könnyörögtem hiába, nem bírtam

belenyugodni, akkor Xénia megunta Cirillt és visszajött. Bevallotta, hogy sose szeretett mást, csak engem. Boldogok voltunk mind a ketten: én, mert Xénia sose szeretett mást, csak engem, és Xénia, mert akkor már Menyust szerette. De Menyus az olyan férfiak közé tartozott, akik nem tartanak sokáig. Kemény karakter volt, aki egész hathetes együttlétük alatt nem csinált egyebet, mint hogy nem akarta feleségül venni Xéniát. Ez nála világnézet, program, életcél volt. Kemény karakter, egyenes férfi volt és intelligens, mint egy vagon terméskő. Xénia visszatért hozzám. Megesküdött nekem a boldogságára, hogy Menyussal nem volt semmi. Megmondta őszintén: sose szerette Menyust, ellenben a férfi feleségül akarta venni őt. Ez, csak ez tántorította meg egy pillanatra. Akkor is engem szeretett, de az otthon, a meleg otthon mégis más. Mit részletezzem: megkértem a kezét, de nem jött hozzám. Ebből megértettem: Xénia nem az a nő, akit az igaz-nemigaz, szeret-nemszeret skatulyáiba illeszthetnék. Neki csak adni lehet. Adni, adni, tekintet nélkül arra, mit kap az ember érte. És én adtam. Neki adtam a betétkönyvemet, irodámat, két kis telkemet. A rokonaim megtagadtak, a férfiak röhögtek, a nők sajnálkoztak rajtam. De én tudtam, hogy ez csak irigység. Amikor tönkrementem, és már semmim se volt, Xéniától kértem segítséget. De Xénia túl jószívű nő volt ahhoz, hogy egyszerűen elutasítson. Ezért úgy tett, mintha mindennek én lennék az oka. Azt se tudtam, minek.

- Takarodjék innen, maga, maga! - kiáltott rám - aki tönkretette az életemet, te, te, aki tisztességtelen nőt csináltál belőlem, és hetekig éltél a nyakamon, én, aki már a saját szemembe se merek nézni. Menj és többé ne is lássalak.

- És többé nem is látott. De látja, Alice, ebből a távlatból én már csak ilyen expresszionista portrét tudok festeni, és ez talán nem elég tragikus. De ehhez hasonló apróságok tömegesen estek meg velem, és legfelemelőbb, amit elmondtam most. Én nem vadultam meg és nem züllöttem el, csak azt éreztem, amit a Morgenstern-versben az ideges ember a virágos mező iránt:

„Kaum dass er gelegt sich auf die Gräser
Naht der Ameis, Heuschrek, Mück' und Wurm,
Naht der Tausendfuss und Ohrenbläser,
und die Hummel ruft zum Sturm.
Em nervöser Mensch auf einer Wiese
tut drum besser wieder aufzustehn
und dafür in andre Paradiese
(beispielshalber: weg) zu gehn.”

- Ez a weg - folytatta Darvas Péter -, ez az én irányom. Kiszámítani nem lehet, csak negatív értelemben. Ez a kedvenc versem. Van bennem egy betegesen óvatos ösztön, hogy szeressek valakit. Tárgyilagosan beszélek róla, mintha másvalakiről beszélnék. Minél óvatosabb az ilyen ösztön, annál nagyobb könnyelműségekre képes. De el kell hinnie, amikor azt mondom: szeretni valakit, akkor nem testi funkciókra gondolok. De nem is romantikus és elméleti barátságra. Talán, ha nem is érti meg, de megsejti, hogy mire. Szeretetre, amely nem beteges kívánságokban nyilvánul meg, de: megnyilvánul. Szeretetre, amelyet effektíve érzek, és amelyet lehetőleg viszonyozzanak. Természetes, hogy minél kevésbé viszonyozzák, annál inkább érzem. Hiszen olyan ez egészen, mint a szerelem: mint az a lelki szerelem, amely férfi és nő között nem szokott sikerülni.

Most először húzta fanyar mosolyra a száját:

- Megnyugtatom magát, férfi és férfi között se szokott sikerülni. Úgy látszik, két ember között egyáltalán nem sikerülhet. Egy hallatlanul megalázó vallomást kell tennem: még eddig

minden férfi félreértett. Vagy azt hitték rólam, hogy homoszekszuális vagyok, és ezért menekültek tőlem; vagy prostituáltak voltak, akik nem értették meg, hogy én sem adni, sem kapni nem akarok. Mondom, az a baj, hogy bennem ez az egész kérdés túldifferenciálódott. Még homoszekszuális sem vagyok.

Bocsánatkérő mozdulatot tett:

- Mindezt csak azért mondom el, hogy lássa: a maga számára kerestetem Flóriánt.

Alice szemeit elöntötte a könny.

- Köszönöm a bizalmát, Darvas úr - mondta halkan, és világos szemeit a férfira függesztve -, igyekszem majd megérdemelni. És köszönöm, amit Flóriánért tett.

Darvas az asztalán heverő pápaszemek közt válogatott. Feltette az egyiket, s elővette a töltőtollát.

- Köszönöm, nagyságos asszony - mondta szárazon -, majd később jöjjön vissza a levelekért.

Alice jobb kedvű lett. Az a kérdés, hogy tehet-e ő lépéseket Flórián felé, megszűnt létezni a számára. Az volt az egyedüli kérdés, meg tudja-e találni Flóriánt. Bízott benne, és most már Darvasban is bízott. Este meglátogatta az anyját, és sokáig beszélgetett Laáb Vincével, aki már egyre mozgékonyabb lett megint. Alice minduntalan Flóriánra terelte a szót, és minden semmitmondó bóknak, ami Flóriánra vonatkozott, határtalanul örült.

Csak hogy másnap Darvas behívatta Alice-t. A nyomozóiroda jelentése szerint a keresett férfi nincs Budapesten. Pedig hát nekik megvoltak a maguk bevált módszerei.

Alice megköszönte a felvilágosítást. Darvasra sokan vártak, és igazgatósági ülése volt később. Alice magára maradt a gondolataival. Flórián elvesztése egyre több és újabb vonatkozásban bontakozott ki előtte; szorongása és fájdalma egyre bővebb és erősebb lett.

Megpróbálta fellelni magában a régi énjét. „Nem fog örökké hiányozni, és nem jelentette az egész világot.” És mégis úgy érezte, hogy örökké fog hiányozni, és az egész világot jelentette, igen.

Három napig semmi se történt. Némi változatosságot jelentett az, hogy influenzás lett; ágyban maradt. Másnap délelőtt bement az irodába, de olyan rosszul érezte magát, hogy délben hazament és ismét lefeküdt. Harminckilenc fok láza volt. Fél éjszaka nem aludt. Reggel a vicéné orvosért ment, s átszaladt özvegy Telekinéhez is.

Miután az orvos megvizsgálta és megnyugtatta, hogy egészen egyszerű lefolyású influenzáról van szó, Alice haza akarta küldeni anyját. Soha, egy pillanatra sem feledkezett meg a lehetőségről, hogy Flórián becsönget mégis. De Telekiné túlságosan örült annak, hogy végre valami elfoglaltsága van. Ottmaradt és felhasználva az alkalmat, az elmúlt évek minden elmondatlan maradt mondanivalóját előteregette. Alice lehunyta szemmel feküdt, és úgy tett, mintha hallgatná. Gyerekkora óta nem volt beteg, és a szokatlanul erős láz hirtelen legyengítette. Néha úgy érezte, hogy az egész szoba kóvályog, a bútorok elolvadnak, és bizonyos csak az, hogy testének minden íze fáj. Legjobban fáj a bőre mindenütt, ahol az ágynemű hozzáért. Mégis, mosolyogva gondolt arra, milyen jókor jönne Flórián, ha most jönne. Ápolhatná és sokkal érdekesebb dolgokat mesélne, mint özvegy Telekiné.

Az ötödik napon, amikor anyja éppen hazaszaladt „körülnézni” - Alice megkérte a vicénét, vegye elő azt az öltönyt, cipőt és kabátot, ami az előszobában lóg, egy kendő alatt, akasztón.

Az asszony mindent behozott, és Alice telerakta a paplant velük. Délután ismét eljött az orvos, és gondosan megkopogtatta Alice hátát. Most jobban érezte magát, mert állandóan magas láza volt, és nem érezte a fájdalmakat. Délután eszébe jutott, hogy Flórián sohasem írt levelet neki; egy sor írását se látta még; és magában mosolygott ezen. Nem is ismerem, gondolta, olvastam vagy álmodtam az egészet, és amikor felébredek, nem találok semmi nyomát. De azonnal eszébe jutott a mellény, amit még a kezében tartott; s a szeme elé emelte, hogy lássa.

Talán észre se vette, amikor elaludt, az ébrenlét se pontosan ébrenlét a magas láz állapotában. Amikor felnézett, anyja aggódó arcát látta maga előtt. Hirtelen részvétet érzett az anyja iránt. Hogy erre nem sok oka volt, az természetes, de úgy látszik, betegek és nyomorgók előszere-ttel sajnálkoznak szerencsés és elégedett embereken. És éppilyen váratlanul, Flóriánról kezdett beszélni.

- Nehéz volt vele - mondta -, Flóriánt olyan nehéz kezelni. Az ember hiába vigyáz, vagy megsértődik, vagy elbizakodik; mert ilyen ember, hiába. Te nem ismered, anyám.

- Nem - így felelt Telekiné titkolt csodálkozással -, én nem ismerem. De hiszen az a fontos, hogy te ismered őt.

Úgy gondolta, hogy nagyon liberális volt. De azért nem tudta megállni, hogy hozzá ne tegye:

- Mégis jobb volna olyasvalakit választanod, aki feleségül vehet.

Alice a fal felé fordult, halk, elnéző sóhajjal. Most nagyon könnyűnek érezte magát, szokatlanul könnyűnek.

- Sok baj volt Flóriánnal - suttogta -; és nem tudom, hol van, ez a legnagyobb baj.

- Azt se tudod, hol van?! - kérdezte Telekiné.

- Nem. Talán Amerikába ment, vagy a Dunába ugrott, télen. Tőle minden kitelik.

Olyan közel volt a fal, hogy visszaverte meleg leheletét, Telekiné a szemeit törölgette, maga sem tudta, miért.

- Olyan különösen nyugtalan vagyok, anyám - mondta Alice -, mintha olyasmi történné most, amit sohasem lehet majd jóvátenni.

Felült az ágyban.

- Most! - kiáltotta rémülten - most kellene tennünk valamit! Nem érzed?!

Telekiné rémülten hajolt előre. Értetlenül bámultak egymásra. Tanácstalanul.

Később megint visszajött az orvos.

Flórián egész délelőtt egy könyvtárban aludt. A felsőajka dagadt volt és sajgott. Agyában lázas gondolatok kavargtak, bosszúról és szégyenről; ha már mindegy, hogy mi lesz, megöli azt a főpincért, aki megütötte. Ezzel el lenne intézve minden. Ő sohasem felejtí el, hogy megütötték. Nem is fogod elfelejteni soha, vádolta önmagát, egész életében mindig kívánni fogod a bosszút, de sohasem fogsz bosszút állni. Már tizenegy esztendő korában ismerte ezt a tulajdonságát. Egy erősebb fiú durván belökte a vizes árokba, mások előtt. Flórián akkor hazament, letérdelt és megesküdött, hogy bosszút fog állni. Sírt, toporzékolt, és három hónap alatt olyan erőssé tornázta fel magát, mint egy kis bika. Addigra azonban teljesen elfelejtette a bosszút.

Most bement egy üzletbe, ahol zálogcédulát és használt holmikat lehetett eladni és venni. Egy pengő ötvenet kapott a kalapjáért és a kesztyűjéért. Mégis hálatelt szívvel gondolt Alice-ra, aki talán húsz pengőért vette őket, s így most is segíteni tud rajta.

Egyik filléres lap szerkesztősége előtt nagy tömeg állt. A kirakat apróhirdetéssel teleragasztva, s a tömeg: nagyobbreszt álláskereső. Flórián is beállt e gyógyíthatatlan reménykedők közé. Ezek a társadalom kitaszítottjai; akiknek még, vagy már nem sikerül azt a hazug látszatot kelteni, hogy szükség van rájuk. A többiek: politikusok, ügyvédek, bankárok, írók és diszkoszvetők ebből a látszataból merítik létjogukat és ebből élnek. Aki elvesztette ezt a látszatot, száz az egyhez, hogy sohasem szerzi vissza többé. Aki kiesett ebből a hazug szolidaritásból, sohasem kerül vissza többé, hiába áll hónapszámra az apróhirdetések előtt. Egy állásra ötszázán jelentkeznek, ezren legyintenek rá és el sem mennek oda. Van egy állam Európában, ahol két hónap alatt hatszázötvenezer ember vesztette el a kenyerét, nemzetiségi okok miatt. Ezekkel senki se törődik: váljanak levegővé, akasszák fel magukat. De egyiket sem fogják tenni!

És mégis: Flórián szeme megakadt egy hirdetésen. Ezen mindenki átfutott, de neki megfelelné. „Jómodorú fiatalember”, így szólt a hirdetés, „aki iskolákat végzett és szereti az állatokat, ellátásért alkalmazást nyerhet. Budafok, Rózsa utca hét”.

Flórián nem sokat gondolkodott. Határtalanul örült neki, hogy van valami közelebbi célja az életének: kimehet Budafokra.

Késő este lett, mire kiért. De neki mindegy volt, este van-e vagy reggel, budafoki utcán virraszt-e vagy pestin? A Rózsa utca hét szám egy kastély bejárata volt. A kapun címer, kilenc ágú koronával.

Flórián nem mert ilyen későn becsengetni. Ezért a főtérre ment, ahol a helyiérdekű villamos házikójába telepedett. Itt ült éjfél utánig, akkor lement a vízpartra. Széles, fekete szalag volt a Duna, hideget lehelt ki, s millió pici fény tükröződött benne, a Gellérthegy alatt. Közelinek tűnt a város, távolinak a városi élet. Flórián egy cölöpre ült: nézte a vizet. A víz folyt, a csillagok ragyogtak, Flórián nézte őket. Talán mégis ez az élet, gondolta, és nem az, amit ők élnek. A víz folyt, és Flórián nézte. Állítsd meg a vizet: tartóztasd fel a balsorsot. De hát mi az a balsors?! Hol van az a bíró, aki ilyen ítéletet hozott?! Miért kell egy kedves, okos, mosolygós, fiatal embernek utálatos, ingerlékeny, gonosz, megpofozott madárijesztővé válni, néhány keserves hónap leforgása alatt?! Hol van értelme ennek?! Miért lehetséges ez? Miért célszerű ez, ha ugyan tényleg minden célszerű, amit az élet produkál?! Flórián matematikailag képzelte el az életet. Az élet variálja a bolygókat, rendszereket - azokon belül variálja a fajokat, embereket, arcokat, sorsokat. A variációk száma felfoghatatlan, de nem végtelen: az élet kimerül majd, ha minden variáció sorra került!

Igen, de egy kicsi, ijedt emberke Flóriánban minden ilyen tiszta és világos képlet után felállt, kinyújtotta jobb keze két ujját, és félősen kérdezte:

- De, tanár úr, kérem, miért éppen én vagyok ez a szomorú variáció?!

Flórián összeráncolta a homlokát, és így felelt:

- Ne kérdezd ezt tőlem. Ez butaság.

De a kis emberke mindig ezt a butaságot kérdezi mindenkiben, és ezt fogja kérdezni mindaddig, amíg az utolsó variáns is kimerült.

Hajnalodott. Flórián borzongva ült a cölöpön. Eszébe jutott, hogy egy pengő ötven fillérrel rendelkezik. Felkelt, nyújtózkodott. Lement a víz mellé, megnedvesítette a szemeit, hogy lehűtse őket, azután megmosta az arcát, így küzdött az álmoság ellen, amely mindig hajnalban, négy óra körül volt a legerősebb.

Még két és félóráig kellett sétálnia, míg a kávémerést, amelyre szemet vetett, kinyitották. Itt forró kávé ivott, és kalácsot is evett hozzá. Úgy érezte, mintha előkelő utas lenne, s most valamely idegen pályaudvar éttermében inná a jó, forró kávé, amelynek soha sincsen olyan jó íze, mint kora reggel, álmatlan éjszaka után. A nyelve valósággal elbicsaklott a hatalmas élvezetben, csaknem megfulladt a kávé, amelyben nagy darab, duzzadt kalácsok úsztak.

Fél nyolckor elindult innen, felfrissülve és bizakodón. És valóban jó nap volt ez: kilenckor már megkapta az állást. Micsoda boldogság volt, meghallani, hogy alkalmasnak tartják valamire!

A kutyát, amelyet őrizetére bíztak, Bennynek hívták. Dán dog volt, buta, mint a fal és öreg. Gyönyörű evőkészlete volt, nagyszerű ágya és selyemzsebkendői; mert gyakran könnyezett, s akkor meg kellett törölni a szemeit. - Ez a Benny a legjobb barátom - ezzel adta a vezetősíj végét Flórián kezébe Hatffy grófné -, úgy vigyázzon rá.

Az állás nem járt pénzbeli javadalmazással. De Flóriánnak külön szobája volt: ott alhatott, ahol Benny, és ugyanazokat a finom ételeket ehette, amelyeket a kutya. Az állását, ha gondos és udvarias lesz a kutyához, csak két esetben veszthette el: ha egy fél napra is elhagyná a kastélyt, s a kutya gondozás és felügyelet nélkül maradna, vagy ha megdöglene. Már tudniillik a kutya. Flórián ma már meg tudta becsülni azt a tényt, hogy egyelőre mindkét veszélynek igen csekély a valószínűsége. - Nem baj - gondolta -, majd néhány hónap múlva írok egyszer Alice-nak, hogy jöjjön ki ide, amikor Bennyt sétáltatom.

A kutyával nem volt könnyű bánni. Pokolian elkényeztette a grófné és Flórián elődei is. Válogatós volt, akaratos, a grófnéval szemben hízelkedő, másokkal szemben harapós - kivéve a herceget, Hatffy grófné bátyját, akivel szemben szintén farkcsóváló alázatossággal viselkedett -, azonkívül, ha sétálni vitték, húzatta és kérte magát. Flórián gyakran gondolkodott azon, hogy jobb volt-e Ung Döme inasának lenni vagy rosszabb?! és nem lett volna még helyesebb megmaradni Alice mellett, és még több tíz pengőt is kérni tőle. De hát akkor se tudta megítélni, mi a helyes és most még kevésbé. Igyekezett kedvében járni a kutyának, néha a szőrét simogatta, behunyt szemmel, és azt képzelte, hogy az ő Zsuzsiját simogatja. A képzeletének nagy szerepe volt abban, hogy kibírta ezt az életet. Egyszer, amikor a grófné elkísérte Bennyt reggeli sétáján, Flórián így szólt: - Nekem is volt egy kutyám.

A grófnét eddig nem érdekelte Flórián személye. De most azonnal megkérdezte, milyen kutya volt, hogy hívták, mi történt vele. Flórián egyszerű szavakkal elmondta neki Zsuzsi történetét, de a valóságtól eltérően, azt mondta, hogy szopornycában halt meg. A grófné meghatottan vette tudomásul mindezt.

- Az a Figedi nem szereti a kutyákat - mondta mérgesen, és otthagya Bennyt és Flóriánt.

Flórián már tudta az inasok elbeszéléséből, hogy Figedi a grófné jelenlegi szeretője és jószágigazgatója; de meglehetősen tapintatlan módon lopott, és azonkívül állandó színésznője van. Megindult a kutyával a kastély hátsó része felé, ahol a szobájuk a kertből nyílt. Benny pontosan fél egykor kapott ebédet. Ezt egy szabályos ételhordóban hozták, és a szakács maga merte ki neki a különféle főzelékeket, húst és tésztát a tányérjaira. Ami a csajkában maradt, az Flóriáné volt. De ha a kutya túlságosan sokat zabált, akkor Flórián pótagadot kapott.

Délután a kutya befeküdt az ágyába, és ötig aludt. Eddig az időpontig Flórián szabad volt. Maga is ledőlt a priccsre, amely a kutyaágy mögött volt, s turkálni kezdett a zsebében. Előhúzta a vasútjegyet, amellyel szilveszterkor Isaszegre utazott.

- Micsoda örülség - gondolta -, hogy kerültem én pont Isaszegre. Első ízben véletlenül, igen. De másodszor? miért is...

Azután lassan eszébe jutott minden. A kínzó kísértés, hogy visszaforduljon és Alice-szal töltse a Szilvesztert. De amikor a vonat elindult vele, mégis megkönnyebbülést érzett. Mindenki, akivel dolga volt, szánakozva, ellenszenvvel vagy megvetéssel gondol rá. Legyen egyetlen lélek a földön, aki, ha azt mondja, Flórián: egy bátor és jellemes fickóra gondoljon, aki nem engedte, hogy megutálja őt az, akit szeret. Aki elment, hogy visszajöhessen még. Azt akarta, hogy Alice szeretettel gondoljon rá. Ez elég kárpótlás annak, aki úgyis bolondnak született.

És valamiben mégis gyöngének bizonyult: nem a hómezők vonzottak, hanem Ezry Artúr és az isaszegi kocsmá. Szilveszter volt. Talán szerencse, hogy Flórián éppen Kató és Döme esküvője után érkezett. És hogy három napi mulatozás után kidobták. Talán jobb úgy, hogy kidobták, hogy Döme csizmáit tisztogatta és a grófné kutyáját gondozza most. Talán még sokkal alázatosabb is lehet az ember. Talán egészen alázatos, mint a haldoklók és a hajótöröttek.

Minden disznóságot, amit az emberek és a sors elkövetnek, ezzel mentetünk mi, bolondok: talán jobb, hogy így történt. Pedig bizonyos, hogy nem jobb; fenét.

Amikor Hatffy Elek gróf meghalt, minden figyelem az özvegy felé fordult. Szép asszony volt, és ma is, negyvenhét éves korában az. A gróf huszonkét évvel volt öregebb nála, könnyelmű volt, és nem maradt semmije. De, miután vagyonszösségben sose éltek, a grófnénak kétezer holdja maradt és négy háza, valamint a budafoki kastély.

A grófné teljes önállóságra virradt. Szerződttetett egy jószágigazgatót, akiről kiderült, hogy több fizetése van, mint Hatffyné gondolta volna: mert az örökösök is fizetik. Azután egy tánctanár következett, végül pedig Figedi. Ezek közül egyik sem értett annyit a gazdasághoz, hogy komoly károkat okozhatott volna. Egyik se volt olyan járatos üzleti dolgokban, hogy nagyobb összeget tudott volna lopni. Mégis felgyülemlettek az adósságok, elmérgesedtek a perek. Évek óta senki se fizetett adót, senki se törődött a perekkel, sem a járandóságok behajtásával. Ezzel szemben hetvenezer pengős expenznótákat hajtott be rajtuk két ügyvéd, akinek a nevét se hallotta soha a grófné. Végül mindenért Figedit tette felelőssé, és ki akarta dobni. Csakhogy ez nem ment olyan könnyen, mint az ember gondolná. Figedi nem hagyta magát. Napirenden voltak a hangos veszekedések. Percel úr, a könyvelő, teljesen Figedi kezében volt: mégsem titkolhatta el, hogy a tejes már háromnegyed éve nem fizet - illetve azt állítja, hogy fizetett, de a pénz nincs sehol. A grófné sírt, szitkozódott vagy ásított. Egy napon Flórián a parkban sétált Bennyvel, amikor az első emeleti nyitott ablakon át veszekedés hallatszott hozzá.

- Kidobom magát, csirkefogó - kiabált a grófné, és Figedi nevetett.

- Már emlékeztettem egyszer, grófné, hogy én itten nemcsak jószágigazgató voltam.

A női hang nem kérdezte meg, hogy hanem mi még?! - Úgy látszik, tudta. És Figedi rákiáltott:

- Eleget szerepelt a lapokban, majd csak most kerül bele igazán, ha én elmegyek innen.

- Ez zsarolás! - sikoltott a grófné.

Figedi úr nevetett.

- Zsarolás volna, ha valaki hallaná.

Azonban, hallotta valaki. És Flóriánnak az az ötlete támadt, hogy talán hasznos szolgálatot tehetne a grófnénak, ha megemlítené neki, hogy hallotta az igazgató fenyegetéseit.

De aznap már nem akadt alkalom. Másnap reggel a grófné lejött megnézni Benny-t, és ismét Zsuzsáról kérdezősködött.

- Kegyelmes asszony - mondta Flórián, mert tudta, hogy Hatffyné született hercegnő volt -, hallottam tegnap a jószágigazgató fenyegetéseit. Esetleg fel lehetne jelenteni zsarolás miatt.

A grófné lefittyent szájjal nézett rá. Majd pedig azt mondta: - Igen, igen. Ez jó. Majd szólok a jogtanácsosomnak.

Flórián agyát forró vérhullám öntötte el.

- Ne szóljon a jogtanácsosának, kegyelmes asszony - mondta, közelebb húzva Bennyt -, mert az azt fogja tenni, amit Figedi úr tanácsol neki.

A grófné egészen kijött a sodrából. - Mit csináljak?! - kérdezte gyámoltalanul. - El fogok utazni.

- Az nem megoldás.

- Nem megoldás - ismételte a grófné. - De hát honnan tudja maga, hogy nem megoldás?!

Kíváncsian nézett Flóriánra. A fiatalember kinyújtózott a napsütésben. Érthetetlen biztossággal megérezte, hogy mit kell mondania:

- Mondjon fel neki, kegyelmes asszony, és szerződtesen egy szakembert.

- De ha tönkre fogok menni?!

Flórián elmosolyodott.

- Ellenkezőleg! - mondta csendesen. Abban az irdatlan szegénységben, amelyben idekerült, itt nagy összegeket látott szétfolyni mindenfelé. Bosszankodott ezen. - Legalább a gazdagok gazdagok volnának, gondolta - de így semmi értelme nincs az egésznek.

- Mit csináljak?! - kérdezte a grófné, odébb tolva Bennyt. - Ha ilyen biztos a dolgában, mondja meg, mit csináljak. Megengedem, hogy mondja.

Flórián vállat vont.

- Menjen fel az írószobába, és diktáljon egy felmondólevelet, azonnali hatállyal.

- De kinek diktáljak? Ki tud gépen írni?!

- Majd én írok - felelte Flórián. A szobájába vezette Bennyt, és aztán felsietett a lépcsőkön.

A grófné már várta. - Üljön ide le és írjon - mondta. - De én diktálni se tudok.

Flórián összeszedte minden tudományát, és felmondólevelet írt Figedinek. A grófné aláírta.

- De ez az alak mindig lebeszél engem - panaszkodott -, most is ide fog jönni, és én visszavonom a felmondást.

- Ne engedje be, kegyelmes asszony. - A grófné lement a földszintre, és a kulcsárt a kapuhoz állította. Később utánament, és puskát vitt ki neki. Annyira félt a Figedivel való találkozástól, illetve a saját gyengeségétől.

Este vendégek voltak nála. Flórián, amikor lefeküdt Benny mellé, a legközségesebb kárörömet érezte, ha Figedire gondolt. Ez egy pökhendi fiatalember volt, és Flórián jónak látta, hogy meglakoljon a pofonért, amelyet ő a főpincértől kapott. Azután összekeveredett az agyában minden és elaludt.

Két napon át nem is látta a grófnét. Közben vastag levél érkezett Figeditől, és a grófné mindjárt válaszolt is neki. Flórián kapta a levelet a kulcsártól, s a postára kellett vigye. Délután Benny aludt, s Flórián az ablakban állt; magába szívta a rózsák illatát, s közben borotválkozott. Amikor készen volt vele, felöltözött és az utcai kapu felé ment.

A grófné utánakiáltott. - Halló, jöjjön csak vissza!

Flórián megfordult és visszament. A grófné kezében egy papírlap táncolt.

- Most nincs itt senki - mondta -, és nem tudom, mit csináljak. A Pesti Bank írt, hogy valami negyvenötezer pengő esedékes holnap. Nekem nincs pénzem. Ha lefoglalják a tejpénzt, akkor kiugrom az ablakon. Maga mondta, hogy küldjem el Figedit.

A hajába markolt és tépte. - Tönkretesznek - zokogott -, csupa hazug fráter.

Flórián vállat vont. Lassan kialakult a terve. A dolog nem látszott nehezebbnek, mint poggyász és pénz nélkül szobát kapni egy szállodában.

- Grófné - mondta -, én nem ismerem az ügyeket. Adjon nekem korlátlan felhatalmazást, huszonnégy órára. Én a huszonnégy óra alatt ki nem megyek ebből a szobából, és mégis mindent rendbe fogok hozni. Csak egy kis becsületes igyekezet kell hozzá. És egy kicsit tisztelni kell a nagy összegeket.

A délután folyamán ismét felhívatta a grófné, és egy cédulát nyomott a kezébe. Keblei erősen hullámoztak, sírt. A cédulán ez állt:

- Gróf Hatffy Elekné, Perregrini Litta hercegnő ezennel felhatalmazza urat, hogy a nevében és engedélyével kötelező érvénnyel megállapodásokat kössön, rendelkezéseket adjon ki, mindaddig, amíg ezt írásban vissza nem vonja.

- Töltsd ki a nevet - szipogta mérgesen -, azt se tudom, hogy hívják. Ez a Percel csinálta az írást.

Flórián a kopott ruhában, amiben volt, felhívta Percelt, a könyvekkel. Azután kikeresett a telefonkönyvből egy ügyvédet, akiről feltételezte, hogy nem ismeri a grófnét és ügyeit. Amikor erről meg is bizonyosodott, felszólította az ügyvédet, hogy azonnal jöjjön ide ki, a kastélyba.

Most nekiült a könyvek tanulmányozásának. Bekérte a telekkönyvi másolatokat, a számlák, levelek, szerződések és jövedelmek seregét. Csodálkozása nőttön-nőtt. Gyerekjáték volt az egész, és címeres gazembernek kellett lennie annak, aki ezzel a grófnővel el tudta hitetni, hogy gondjai vannak. Flórián előtt felrémlettek az apróhirdetések. Miért hitették el Figedi és a többiek a grófnővel, hogy gondjai vannak?! Hogy rájuk szükség legyen. Hogy olyan látszatot keltsenek, mintha szükség volna rájuk, így van ez. Az ügyvéd szerény ember volt, akinek nem sikerült az élet, nem voltak százezer pengős arisztokrata pereit, amelyekben mindenki veszít, csak az ügyvéd és a riporter keres. (De az ügyvéd aránytalanul többet.) Ez a kis nyírott bajszú jogász háromnegyed óra alatt mindent megmagyarázott Flóriánnak, amire szüksége volt. És azzal ment el, hogy holnap visszajön és átveszi az ügyeket.

Flórián egész éjszaka dolgozott. Számolt, írt, olvasott, bámult, töprengett, kalkulált. És a grófné ott ült mögötte egész éjszaka, és nem tudott magához térni a meglepetéséből. Folyton kérdezősködött, de Flórián egyre halasztotta a választ. Egyszer Benny vonítani kezdett odalenn. Flórián önkéntelenül felugrott, mert tudta, hogy Benny nem szeret egyedül aludni; fél. De a grófné visszatartotta: - Csak csinálja tovább - mondta -, kíváncsi vagyok, mi jön ki belőle.

Flórián reggel négykor végre öt papírszeletre koncentrált az egész ügyet. Ezeket nevek és számok sorakoztak. Flórián kezébe vette őket, és megfordult a székén. A grófné keresztbe vetette a lábait, telt alakja kifeszült a pongyolában. Flórián azt kérdezte:

- A grófné attól fél, hogy tönkremegy? Erről szó sem lehet. Igazán nevetnem kell. De ez nem élet így. (Hát az enyém? gondolta.) Parragpuszta, ha jól művelik, százezer pengőt hozhat egy évben. A kétezer hold másfél milliót ér legalább; négyszázezer pengő teher van rajta. Ezenkívül van összesen kétszázkilencvenezer pengő adósság. Ezeknek a kamatai mindent fel-

emésztenek. Igen egyszerű műveletre van szükség: eladni a négy bérházat, nyolcszázezer pengőért. Ebből azonnal kifizetni minden adósságot, megszabadulni minden kamatfenyegetéstől: akkor megmarad a kétezer hold tisztán. Annak a jövedelméből meg lehet élni - gondolom -, minden további adósságcsinálás nélkül.

- Az adósságokat nem én csináltam - mondta a grófné. - Nem is tudok adósságot csinálni. A férjem azonban hagyott rám egy csomó ilyen ügyet.

Flórián számokkal és kimutatásokkal támasztotta alá a tervét. A grófné láthatóan mindent megértett, és a házæladást is helyeselte. De - a Figedinek van egy embere, aki százötvenezeret akart adni az Andrassy úti házért.

Flórián megmagyarázta neki, hogy miért akart a Figedi embere csak százötvenezeret adni. Mert a Figedi embere maga Figedi volt.

Azután rátért a tejpenzék kérdésére. A tehenészet monopóliuma Poros úr tulajdonában volt. Poros naponta ezerhatszáz liter tejet kapott a Hatffy-uradalomból. Amit ezért fizetett, az elég lett volna a budafoki háztartás költségeinek fedezésére. De Figedi és Poros között bizonyos pénzügyi egyetértés fejlődött ki, és Percel megesküdött, hogy Poros valóban becsületes ember, de az igazgatóság már háromnegyed éve nem látott pénzt tőle. Ezek piszkos kis dolgok voltak, de Flórián sose rakta kifordítva egymás mellé a cipőit, mielőtt lefeküdt, hanem párosan: és ha nem is volt üzleti ösztön benne, de bizonyos rendérzék igen! Tehát mindezeket a zavaros és felületes bajokat megoldhatónak vélte, ha nem keverte össze a saját érdekeit a másokéval, és egyszerűen rendet akart tartani ott, ahol erre megvolt a lehetőség. Álmában sem gondolt azonban arra, hogy éppen ő legyen az, aki rendet tart majd. Hiszen pontosan ez az „éppen én” ösztön hiányzott belőle. Érezte, hogy most valami szokatlanul kedvező lehetőség vibrál körülötte, de hogy ezt megérezte, az inkább idegesség volt, mint szímat. Idegesség, amely az árnyalatok észlelésére is képessé tette. A grófné pedig sok ilyen szanalási programot végighallgatott már. Ismerte - ha nem is értette, de ismerte - a „megmentőinek” efféle attitűdjét, és a pillanatnyi megkönnyebbüléstől eltekintve, inkább Flórián személye érdekelt. Annyira szubjektív volt, hogy igazán csak erőszakkal lehetett volna rendben tartani a dolgait. Meg is kérdezte:

- Hogy lehet az, hogy maga ennyire ért ezekhez a dolgokhoz?! Maga jelentkezett egy állásért, amit ebben a gazdag faluban senki se akart elvállalni.

Flórián behuntya a szemeit. Felmeredt előtte Alice fehér teste, a víz csobogása a fürdőszobában, az első, édes ölelkezések. A szökés. Valamint a diadalmas bevonulás lehetősége, valamikor. A gondtalan élet, házasság Alice-szal. Diadal, siker. Siker. Eszébe jutott, hogy megvehetné egyszer a kávéházat, ahonnan kidobták. És kidobná a főpincért, aki megütötte, abban a tehetetlen, szomorú állapotban.

Kínézett az ablakon. Szürke volt minden, világosszürke. Rigófütty, ébredező csicsérgés, mindenféle madárfütty. Hajnal. A rózsabokrok vizes levelei. Felkelt a székről, eloltotta a villanyt. Félhomály terjengett a szobában. Kitárta az ablakot, bejött a hajnal, füttyöstül. Hideg, szürkesség, pitymallat. Csevegő madarak.

Amikor megfordult, elsötétült az alakja, csak az arcán rajzolódott ki három éles vonal, amint a fény, mögüle, ráesett.

- Grófné - mondta határozottan -, én azért vállaltam el ezt az állást, mert a közelébe akartam kerülni.

Letette a diplomáját az asszony elé. De az nem nézett bele. Csodálkozva kérdezte:

- Miért akart a közelembe kerülni?!

Flórián, mint egy rossz ripacs, lehajtotta a fejét, és minden aggály nélkül felelte:

- Mert szeretem.

A grófné halkán sikoltott. Nem, ez valószínűtlenül hangzik. De mégis, mi a magyarázata annak, hogy valaki idejön, Bennyt gondolni, és egyszerre kiderül, hogy mindenhez ért?! Valami lehet a dologban. Miért ne szerethetné őt önzetlenül valaki?! Miért ne szerethetné?! A grófné testén lusta borzongás futott át. Hideg volt, libabőrös lett. Összehúzta a mellén a pongyolát.

Flórián tapasztalhatta, hogy a sorsot, ha van ilyesmi, akkor se lehet megállítani, ha kedvező fordulatot hord a méhében. A grófné sokáig bámult Flóriánra, és a fejét csóválta, vagy köhécselt zavarában. Végre is észrevette, hogy a fiatalember lehajtott fejjel áll előtte, mint egy színdarabban - és megértette, hogy nem valami erős és durva férfivel áll szemközt, hanem egy félénk és lágy szívű ifjúval, aki biztatásra vár. Ez volt Flórián döntő lélektani sikere; az első és utolsó életében. Hatffy grófnő le tudta küzdeni gyanakvását és zavarát, és először érezte szükségét annak, hogy gyengéd és jó legyen valakihez. De, hogy ez bekövetkezzék, minden árnyalatra szükség volt, ami csak megelőzte ezt a hajnali csodát.

- Mit akar tőlem - kérdezte az asszony rekedten -, én már nem vagyok szép.

Flórián keserű nevetésre akart fakadni - és keserű nevetésre fakadt. Mint aki a sivatagban vízárt liheg, és a vizet becsmérlik előtte. Most már a cselekvés lázában égett, a tevékenység lázában, a céltudatosság mámorát érezte, a siker forró szelét. És amikor azt mondta magában: hazudj, hogy Alice előtt megjelenjess majd, válladon egy új felöltővel, amit magad vettél - akkor, egyúttal azt érezte, hogy meleg és ruganyos test áll előtte, test, amely nem az övé, tehát elégedett, sóvár és boldog és boldogítható; test, amely mellett elfeküdhet; test, ami társa lehet az ágyban, vigasza az álmatlanságban; az élet eszköze, mércéje, reagense. Test, ember, nő. Másvalaki. Már izgatta a lehetőség, az idegen test, akárkié, akármilyen; érzések, vágyak, csalódások, kéjek és fájdalmak színhelye; ciszterna, amelyben régi viharok leve áll, langyos esővíz, nyugalom: másvalaki. Valaki.

És egy lépést tett előre, a grófné védekező mozdulatot tett, amely azonban biztatásnak is látszott.

- Ne itt - mondta és még mindig idegenül nézett Flóriánra. Ez az asszony semmivel sem volt boldogabb Flóriánnál; csak a boldogtalansága más erekből szivárgott. Flóriánt az örömtelen szegénység kínoztá, Hatffynét az örömtelen gazdagság. Amikor felszaladt a falépcsőn, Flórián fensőbbes szájalommal nézett utána; milyen csalódott és céltalan lehet az élete, ha ilyen kevéssel beéri. Csakhogy Flórián Alice-szal szemben is szájalmat érzett; Flórián nem ismert határt, ha másokkal szemben szájalmat érezhetett, ami tulajdonképpen gőg: és csak a legújabb időkben érzett önmagával szemben is szájalmat néha. Felment a lépcsőn, tudatában volt annak, hogy talán a legrosszabb időben és ponton adja fel becsületének szüzességét - talán mindazt, amire nyomorúságában is büszke lehetett, kockára teszi. Tudta, de nem törődött vele, mint ahogy nem törődik a csillagokkal a halász, és nem bánja a nyulakat az erdőmérnök. Elrugaskodott és nem tudott megállni többé. Tudta, hogy három nap múlva már csodálkozva gondol vissza Ágynélküli János kalandjaira: csodálkozva, mint a milliomos, aki szegény volt egykor, mint a sokgyerekes családapa, aki szerelmes volt egykor - csodálkozva, mint minden ember, amikor visszatekint valamire, ami elmúlt. Életünk háromnegyedrésze emlékezet, tehát hamis, egynyolcadrésze reménység, tehát hazug - marad egynyolcadrésze a jelenre, amit látunk és tapinthatunk, de félreértünk.

Amikor a grófné hálósobájába ért, olyan pompát látott, mint Versailles-ban, vagy Schönbrunnban; padlótól mennyezetig érő gobelineket, hatalmas, öreg porcelánokat és egy ágyat, amelyről vízesésszerűen zuhogott alá a nehéz selyem. Ágyat, amely széles és hosszú volt, mint a szegény ember ebédlője, de sokkal finomabb és kecsesebb. Faragott kilincset és altwien-kandallót, ezüstöket mindenfelé, tükröt, amely mélyebb és tisztább volt, mint a kávéházak tükrei; szőnyeget, amelyen puhán járt a láb, akár a pázsiton.

Akkor a grófné hirtelen tágra nyílt szemekkel nézett rá. A kétségek között megtalálta a maga egyéni igazságát, a legmegnyugtatóbb bizonyosságot, a hitet. Egyszerűen megtudta az igazat Flóriánról - éspedig úgy, hogy elhitte, amit mondott.

- Szegény fiú - suttogetta -, hát akkor rémes lehetett, elviselni ezt az életet, Bennyvel. És én milyen kegyetlen voltam.

Flórián ráhagyta, hogy kegyetlen volt.

- De hát nem lehetett volna másképp...

- Nem volt, aki bemutasson - panaszkolta Flórián. Időnként Alice-ra gondolt, és akkor mindjárt megszállta az ihlet: hazudott.

A grófné lerogyott az ágy szélére. Mellette betűródott a selyem, kivillantak a meztelen térdei, mert divatos, rövid harisnyát viselt. Flóriánt furcsa gondolatok rohanták meg; arra gondolt, hogy kiugrik az ablakon, a nedves fübe és elrohan. De hova mehetett volna?! A Duna partjára, ahol reggelig szívesen látná a cölöp; vagy máshova, ahol hűvös van, és csak a szél becézi az embert, de abban nincsen köszönet.

Tehát ismét az ágy felé fordult. A grófné maga elé meredt, kezei idegesen tépték az ágyfüggöny zsinórját. Flórián mellé ült, és a grófné felzokogott:

- Ne gondold rólam... - fuldokolta. Flórián biztosította affelől, hogy bármiről legyen is szó, a maga részéről nem gondolja róla. - Meg akartam győződni róla - súgta lágyan -, hogy igaz-e, amit rólad beszélnek. De látom és érzem, hogy kedves és jó vagy, amilyennek elképzeltelek. - Ez az egész, inkább érzelmi részében undorító jelenet úgy folyt le, hogy minden szemlélő és hallgatóból meghatottságot váltott volna ki, amint az asszonyból is; egyedül Flórián agya működött élesen és zavartalanul, teljes kritikai fegyverzetében és ma született aljasságának megnyugtató tudatában. Magához ölelte az asszonyt, aki vetkezni kezdett, de Flórián felugrott, és azt mondta:

- Mindig lecsavarom a villanyt; le kell csavarnom, megszoktam. Ez a természetem.

- Minek?! - kérdezte az asszony; de Flórián már lecsavarta.

Arra ébredt, hogy egy meztelen asszony jár a szobában. Kinyitotta a szemeit, és jól megnézte. Magas nő volt, és egészben véve semmi kifogást nem emelhetett ellene, csak éppen hogy a húsa nem mindenütt volt egyformán ruganyos. Eszébe jutott, hogy az éjjel a grófné volt az, aki előbb aludt el. Egy pillanatig az az érzése volt, hogy megragadják és kidobják az ágyból.

Ehelyett ismét elaludt. Rövid idő múlva magához tért, s egy nyitott ajtó mögül vízcsobogást hallott. - Mintha az Irányi utcában lennék - gondolta. El akarta hitetni magával, hogy nem távolabb, de közelebb került az Irányi utcához azzal, ami történt. Egészen hasonló érzése volt, mint a gépirólánynak, amikor először ébred fel a vezérigazgató ágyában. Csakhogy ebben az esetben a vezérigazgató éppen olyan gyámoltalan volt, mint ő maga. A kalkulációs manőverre, amelyet az éjszaka végzett, egy pillanatig se gondolt.

Feltápáskodott, kinyújtózott. Már éppen be akart nyitni a fürdőszobába, amikor a grófné teljesen felöltözve kijött onnan.

- Most elküldök egy embert a Folkmannért - mondta.

- Ki az a Folkmann? - kérdezte Flórián.

- Az az Eleknek a szabója volt.

- Minek az?!

- Reprezentálni kell - felelte az asszony. Flórián nem ellenkezett. Az egész helyzet kényes volt. Jobbnak látta, ha semmiféle vitát nem provokál. De a délelőtti folyamán megerősödött a helyzete. Mert Hatffyné megkérte, hogy szólítsa Littának, és csináljon egy szerződést az ügyek vitelére, amit ő majd aláír.

- Minek - kérdezte Flórián -, énram semmi szükség nincs. Az ügyeket nem kell vinni. Mennek azok, ha senki sem áll az útjukba.

De a grófné nem tudta a két dolgot elválasztani egymástól. Mindennemű ügyeit mindig ugyan-egy ember intézte. És amikor három nap múlva Flórián gardróbja megérkezett, és kitűnő fekete zakóban látta viszont a fiatalembert, határtalanul boldog volt - éppúgy, mint Alice -, mert volt érzéke ahhoz, hogy meglássa Flórián felszabadult, önérzetes, elegáns mozdulatait. És délután az autóval Bécsbe indultak, hogy a személyzet elfelejtse Flórián szerepét Benny körül.

Mindazt, ami Flóriánban még egészséges volt, arra kellett fordítania, hogy ezt a szeszélyes asszonyt, aki hol végtelenül hálás, hol pedig kiállhatatlanul gyanakvó volt, kielégítően le tudja kötni. És Flórián csakhamar tudatos számítással végezte a dolgát; mint valami revelációt, úgy értette meg, hogy ez sokkal könnyebb, mint becsületesen tengődni a pályaudvarok között s a padokon. Ha a grófné azt kérdezte: - szeretsz? - Flórián így felelt: - szeretlek. - S ha nem kérdezte, akkor Flórián kezdte ugyanezt. Ha a grófné megkívánta Flóriánt, akkor Flórián odaadta magát. A budafoki irodában bent ült az ügyvéd, aki Flóriánnak köszönhette az alkalmaztatását; a bécsi nászút alatt Flóriánnál volt a pénz, és egészen hamar rájött, hogy a gazdagság nem csoda, nem távoli csillag, se tündöklő köd; hanem éppoly földi állapot, mint a szegénység. Csak éppen az egyik kék, a másik zöld; az egyik itt van, a másik ott - az egyik most, a másik máskor. Ha este, az operából vagy a Burgtheater előadásáról hazatértek az Imperiálba, Flórián a fürdőszobába ment, és megvárta, míg Litta elalszik. Úgy viselkedett, mint egy elkényeztetett kis feleség, aki nem élvezi a házasság éjszakai fejezeteit és lehetőleg kibújik a kötelességek alól. De mindenképpen úgy, hogy azért többször adja oda, mint ahányszor megtagadja magát. Úgy képzelte, hogy ezzel nem piszkítja jobban be magát, mint ha éjjel egy kávéházba lopakodna be, hogy orozva aludjék ott. Egyre többet, egyre bátrabban, egyre diadalmasabban gondolt Alice-ra: a jövő reményében, amelyre már-már nyugodtan gondolt. A pénz elvesztette beteges varázsát végre; Flórián talált egy embert, aki hasznát vehette; és nem törődött vele, hogy asszony volt. Színházak, bárók és mozik után Hatffy grófné a rokonaihoz is elment, és magával vitte Flóriánt. Ezek az arisztokraták egy pillanatig se nézték le őt, mert sok családban volt egy Flórián, némelyikben több is, és véletlenül Flórián volt a legkülönb közöttük - és egyik rokon sem állt magasabban Flórián felett, mint a főpincér, akinek lakása és pénze volt, amikor Flórián eszméletlen állapotban ráült a kávéház egyik párnájára. Az élet idehozta őt, és most itt volt; de innen legalább tájékozódni tudott végre. Ha behunyta a szemét, visszagondolt az elmúlt hónapokra, és lélekben letérdelt Alice előtt és elmondott neki mindent.

A bécsi idill hetedik napján Flórián azon kapta rajta magát, hogy egy koldust akkor vett csak észre, amikor az már elhaladt mellette. Kezdte érdekelni a puha frakking, ami akkor jött divatba.

- Ilyen hamar menne ez?! - állt meg a Ringen, s a koldus után bámult. A koldus előreferdült hátán, a kopottas barna kabáton nagy zöld folt látszott. Fáradtan vonszolódott a koldus, és Flórián utánabámult, amíg el nem nyelte a Schwarzenberg-Platz.

Ezen a napon, este Schillau gróféknál voltak. Egy világhírű művész hegedült, s a vendégek félkörben ültek körülötte. Beethoven Frühlings-szonátáját hallották. Flórián gondolatban összehasonlította az osztrák, a magyar s a bölcs és szerencsésen elpolgáriasodó erdélyi arisztokráciát. De egyre jobban lekötötték a Frühlings-Sonate édes hangjai, mint ahogy egyedül Beethoven volt az, aki láthatatlan ujjal a szívére tudott tapintani. Minden programzene szegényére halálos keserűség töltötte el, valahányszor a hatodik szimfóniát hallotta; földre sújtva és megalázva és mégis hálásan hallotta a bölcsességnek és szavakon túli szépségnek ezt a bőséges ömlését a természet vihar utáni emelkedésében; egy boldogtalan embert, akiből boldogság árad milliók szívébe, az idők végezetéig - egy csúnya embert, aki a vakoknak is megmutatta a világ szépségét, és nyekergő spinéten milliók békéjéről álmodott.

De Schillau gróféknál semmire se volt idő. A háziasszony következett, három Strauss Richard-dallal, aminek mindenki örült, mert éppúgy lehetett volna hat is. Azután a büfé körül kellett álldogálniuk. Litta, vékony kis sasorral és nagy, barna szemeivel elég csinos volt, de ezt nagyjából annak köszönhette, hogy elsőrangú ízlése volt, és pompásan öltözködött. Flórián gyakran, amikor arra gondolt, hogy szükséges volna valami kedveset mondani neki: a ruháit dicsérte, mert ezt őszintén és zavartalanul tehetné legalább. Amikor a heiligenstadti palotából távoztak, s az autó puhán gördült a csillagos éjszakában, Flórián előredőlt a kocsiban, s fehér kesztyűs kezeibe temette az arcát. Elképzelte, hogy Alice ül mellette, ebben a hatalmas, zajtalan Packardban, és együtt voltak most Schillauéknál. Elképzelte, hogy együtt mennek most haza, az Imperialba, ahol Alice azonnal levetkőzik, s az estélyi ruhát egy székre dobja. Rövid selyemingben megy végig a szobán, de csakhamar azt is leveszi, s egy másik székbe hajítja. Mikor lesz ez igaz?! Minden csak félig sikerül. Sohase fog pénzt félrerakni a máséba, és Alice sohase lesz az övé?! Hacsak úgy nem, hogy ismét előkeresi a régi, kopott öltönyt - de hiszen nincs meg már -, és beállít Alice-hoz, ötnapi álmatlan kódorgás után. Hát csak így lehet?! Csak így, bizony.

- Mi bajod van? - kérdezte a grófné. - Bizonyosan unatkozol. Igazad van, én is unom mindig ezeket a bécsieket, valahányszor egy hétig itt vagyok. Csupa hangverseny ez a Bécs. Gyerünk haza.

- Jó! - mondta Flórián. Az autó megállt a szálló előtt, a sofőr kinyitotta az ajtót, bal kezében sapkáját tartva. Flórián egyszer sem várta meg, amíg a grófné kiszáll, hanem a kocsitól felőli oldalon lépett ki az autóból. Megkerülte a kocsit, és követte az asszonyt a hallba.

Dél előtt elhozták a bankból a grófné egyik ékszerletét. Egy briliáns sorozat volt ez, tizenhét darabból álló; valamint néhány évszázados, nehéz aranyolmi. Flórián megfigyelte, hogy ez a látvány semmiféle hatást nem gyakorolt rá. Mint ahogy nem érdekelte az sem, hogy Litta havi hatszáz pengő fizetést kínált neki, éves szerződést és tizenöt százalékot a birtok tiszta jövedelméből. De Flórián mindebből csak annyit értett meg, hogy eztán zavartalanul aludhatik, amikor akar és amikor tud, kivéve a lefekvés utáni perceket. De hiszen ez nagyszerű üzlet volt. Littát nem próbálta rászoktatni az olcsó és bűdös cigarettára, hanem ő szokta meg a

parfümös, drága vacakokat; mindenben alkalmazkodott az asszonyhoz, anélkül, hogy a legkevésbé is őszinte lett volna hozzá.

Amikor az üzletvezető feljött az ékszerekért, Flórián háttal ült neki egy karosszékből, keresztbe vetett lábakkal. De Litta, mihelyt egyedül maradtak, mögé állt, s jobb mutatóujjával szétzilálta Flórián haját. Flórián, anélkül, hogy hátranézett volna, kioldotta a nyakkendőcsokrát, letépte a gallérját, mélyet sóhajtott. Felkelt a karosszékből, és az asszonyra bámult.

- Hazudtam magának - mondta rekedten - sose ismertem magát azelőtt. Nem volt lakásom, azért vállaltam el a kutyapecéri állást.

- Miért haragszik rám?! - kérdezte a grófné méltatlankodva, miután csak a szavak hangsúlya jutott el a tudatáig, a jelentőségük nem még.

- Nem haragszom - mondta Flórián -, én nem is haragudhatnék. De nem bírom el huzamosabb ideig a hazugságot.

Az asszony legörbült szájjal kérdezte:

- Hát akkor nem is szeret?!

- Nem! - felelte Flórián.

A grófné ledobta magát az ágyra. Sírt, káromkodott és hánytá-vetette magát. Végül felnézett és látta, hogy Flórián nincs már a szobában.

Kirohant a folyosóra, természetesen ott se volt. A portás éppen az imént látta elmenni.

Flórián végigment a Ringen, az Operáig. A Kärtner Strasse harmadik mellékutcájában bement egy bárba. Kicsi volt a bár, és két külön parkettje volt: az egyikben nők táncoltak nőkkel, a másikon férfiak férfiakkal. Öröletes zsivaj volt, amelynek gerincét a dob pufogása s egy néger énekes ordítása adta. Színes papírszalagok lógtak a levegőben, olyan sűrűn, hogy az embernek vigyáznia kellett, be ne szívja őket, a levegővel együtt, amely sűrű és meleg volt, akár egy istállóban. A kis, kerek asztalok szorosan egymás mellett álltak, és Flórián leült az egyikhez. Egy üveg konyakot rendelt, és három pohárral felhajtott belőle mindjárt. Akkor felkelt, s az egyik négyzet szélére állt. Figyelte a táncolókat. Egy vékony kis szőke lány magas szemöldökkel, boldogan vergődött egy hatalmas, fekete szemű teremtes karjaiban. A fekete szemű se volt csúnya, de magasabb volt Flóriánnál, s olyan kemény húsa lehetett, mint a lószőrrel tömött párna. Magához szorította a vékony kislányt, és tánc közben lehajolva hozzá, a haját csókolgatta. Flórián közelebb lépett, megfogta a kislány jobb kezét, kirántotta a zsarnok karjaiból, és táncolni kezdett vele. A büszkeségében sértett artistanő böszülten tört át a táncolókon.

- Hé, hallja, fiatal dög! - kiáltozott simmeringi dialektusban - ez itt nem szokás. Eressze el a menyasszonyomat!

- Pardon - felelte hideg mosollyal Flórián -, azt hittem, ő a vőlegény. - És tovább táncolt az ijedt kislánnyal, amíg észre nem vette, hogy a táncoló hölgyek utat nyitnak a böszült feketének, s körben állva, várják a fejleményeket. A sértett egyszerűen mellbe vágta Flóriánt, amit a közönség élénk helyesléssel fogadott.

Flórián kézen fogta a szőke kislányt, és az asztalához vezette. Ott aztán konyakot töltött neki, és jól megnézte.

Most a hatalmas fekete nő utánuk jött. Alaposan kinyitotta a száját. Megmondta, hogy véleménye szerint mire van szüksége Flóriánnak, és hogy azt hol találhatja meg. Itt semmi esetre sem. A tulajdonos is beleavatkozott.

- Kivel jött ön ide uram? - kérdezte udvariasan.
 - Egyedül - felelte Flórián ugyanúgy. A tulajdonos vállat vont.
 - Ide nem szokás egyedül jönni - mondta. Flórián fizetett, és magával akarta húzni a kislányt. De az nem jöhetett, mert a másik karját a vőlegénye, a simmeringi henteslány kapta el és húzta.
 - Tramph - röhögött Flórián, karjába emelte a vékony kislányt, és kivitte az ajtón. Mellette hatalmas durranással vágódott szét az utánadobott konyakosüveg. - Piszok, perverz disznó - sívított az ajtóból a fekete.
- Flórián letette a lányt, és elindult a Stephans-Platz felé. Ott vette észre, hogy a lány is jön mögötte.
- Mióta jársz ide? - kérdezte Flórián, másfelé nézve.
 - Két éve - felelte a lány, csipogó hangon. - Hela a nevem, és tizennyolc éves vagyok.
 - És most mit akarsz?!
- A lány megmondta. - Ha már eljöttem onnan - mentegetőzött. - Már utálom őket.
- Jó - mondta Flórián -, tudod, hol van a Herrmannskogel?!
 - Hogy az ördögbe ne tudnám - nevetett a kislány.
 - Oda megyünk fel.
 - Minek?
 - Képzeljük el, hogy nincs lakásunk.
 - De miért képzeljük el?!
 - Mert úgy akarom.
 - A végén kiderül, hogy tényleg nincs - nevetett a lány.
 - Na látod. - Intett egy arra haladó taxinak. Beültek. Elindultak a Josepfstädter Strasse irányában.
 - Ojjé - mondta a lány -, de rég nem ültem taxiban. Mikor utoljára férfivel volt dolgom. Először és utoljára. Aztán jött a Mizzi, és nem hagyott többé. Lehet, hogy öngyilkos lesz.
 - Lehet - dörmögte Flórián,
 - Megjegyzem - kuncogott a kislány -, itt az autóban is lehetne.
 - Nem lehet. A hegyen. Nincs lakásunk.
 - Nem mintha sürgős lenne nekem - sértődött meg Hela. De aztán egyszerre eltátotta a száját.
 - Nézze, hogy bujkál a hold a kémények mögé, ahogy megyünk.
 - Hm! - felelte Flórián, és feltúrta a gallérját. Már a külvárosokban jártak. Templomok, villák, kertek maradoztak el mellettük.
 - Mindjárt kilakoltatnak - morogta, fázósan összehúzódva. A kislány tágra nyílt szemekkel nézett rá. Bal lábán felhúzta a szoknyát, s a harisnyakötője körül babrált. De Flórián kinézett az ablakon.
 - Hallja - kiáltott rá a lány -, saját magamat szórakoztassam talán? Adjon életjelet!

Flórián megfogta a kislányt a nyakánál, és a térdre fektette. Akkor egyszerre megállt a kocsi. Tölgyfa-erdő volt előttük, s abban kanyargós, fehér út vezetett fel, a Herrmannskogel bozótos oldalára.

Flórián kifizette a kocsit s elindultak. Rég nem érezte ilyen biztosan és egész testében, hogy részeg. Pedig nem ivott sokat.

A kocsi elmaradt mögöttük. Hela hol előreszaladt, hol beugrott a fák közé. Bódító fuvallat járta az erdőt. Flórián kimeredő szemmel, egyenesen és fáradhatatlanul ment fölfelé. Hela néha megállt, és ijedten nézte.

- Hallja - csipogott -, maga elvitt engem a bárból, és meglehetősen felhúzott. Rajtam magas sarkú cipő van, én nem vagyok turista. Itt, a cserjék közt sötét van, terítse le a kabátját. Én lefekszem, mert fáradt vagyok.

Flórián üveges szemekkel meredt rá.

- Alice! - suttogetta, cserepes ajkai közül.

- Ajjaj - legyintett Hela -, itt valami baj van. Megfogta Flórián jobb kezét, és végighúzta a saját bőrén, többször is. Flórián magatartása nem változott, de Hela megvadult. Csupa libabőrös lett a teste, amint ott állt, kiterpesztett testtel, elváltozott arccal, sóhajtozva a gyönyör várásában. Flórián undorodva kapta el a kezét.

Teljesen részeg volt, amikor hazaért, de se fáradtságot, sem pedig álmodást nem érzett. Kielégítetlenül, borzongó lélekkel, cserepes szájjal botorkált be a közös hálószobába - és Litta ébren ült az ágyban és várta. Csipkés hálóingéből kiduzzadt meleg és rózsaszínű melle, amint azt elrendezte, valahányszor a folyosón lépteket hallott. Nem szóltak egymáshoz, Flórián leült, és ledobálta magáról a ruhákat. Azután meztelenül elnyúlt a karosszékekben, s lehunyta a szemét. És egyszerre érezte, hogy egy nagy meleg test simult hozzá, és forró száj tapad az arcára. Mély sóhaj fakadt fel belőle, a belenyugvás kényelme.

A kis ügyvéd keményen és buzgón állta a sarat. A házladások időközben megértek, a bankokkal is ki lehet egyezni. Tizenhét névtelen levél jött, kettő az ügyvédet vádolta, tizenöt pedig Flóriánt, kiderítetlen gyilkosságokkal, és hogy titokban valóságos háremit tart. A grófné hozzászólt a névtelen levelekhez, és valahogyan hiányoztak volna neki, ha egyszer elmaradnak. Ezek a névtelen levelek leperegtek Flórián végképpen megszilárdult pozíciójáról. Lassanként teljesen megértette, hogy nem az ad neki jogot az élethez, ha fiatal, becsületes és szeret egy fiatal és becsületes nőt, aki viszont őt szereti; ebben a relációban semmi hasznát hajtó lehetőség nincsen. Hanem igenis, egészséges társulás az, ha az a fiatal nő egy gazdag és öregedő férfit igyekszik lekötözni, vagy fordítva, amint Flórián azt Littával teszi. Ez az élet reális oldala.

Flórián túlon túl tisztában van mindezekkel. Nem sokat olvas, de amit elolvas, azt általában hazugnak találja. Kíváncsi volt, vajon milyen etika az, amely a rémhír-terjesztést gátlásnak tartja, ellenben megengedi, hogy ellenkező értelemben vezessék félre a közvéleményt; állítván, hogy minden rendben van, holott semmi sincs rendben. Úgy találta, hogy az egész jelenkori irodalom állandó igenlés egy nemleges társadalomban. És mert az irodalom a szerelem mindent legyőző erejéről szeret írni, Flórián megtalálta az alapot, melyen Alice-hoz fordulhat. Meg kell neveznie azokat az erőket, amelyek minden szerelmet legyőznek.

És akkor délután nekiült, hogy levelet írjon Alice-nak. Bezárkózott az új szobájába, amelyet már nem kellett Bennyvel megosztania, maga elé tett egy ív papírost és elővette a töltőtollát, amelyet Hatffy grófnétól kapott.

Kedves Alice - írta - mindaddig, amíg csodákban hittem, és olyan egyszerűnek képzeltem azt, hogy jobb körülmények között viszontláthatom magát, ismét és bölcsebben kezdve el, amit olyan hamar abbahagytunk: addig nem írhattam magának. De most el kell mondanom mindent, hogy Maga se gondoljon több szeretettel rám, mint amennyit megérdemlek, de én se reméljek olyasmit, ami nincs meg többé.

Tudja, hogy eleinte nem tudtam, szeretem-e magát, vagy talán ezt az érzést sem ismerem fel többé. Ma már tudom, hogy szerettem és mindig szeretni fogom. Maga a jobbik énem, pajtásom, szeretőm és feleségem volt és az is marad mindörökké, az én számomra. Maga kicsinek tudott látszani, hogy én nagyobbnak éreztem magamat, és ez a legszebb, amire ember képes. Nagyon szerettem magát, Alice, de el kellett szöknöm, mert ingerlékeny, beteg, utálatos fickó voltam, akit a maga jósága se tudott volna megszépíteni.

Sokat szenvedtem, azt elképzelheti, azután is. Karrieremnek tetőfokára értem, amikor egy grófnő kutyájának szükségletére ügyeltem fel, ellátás fejében. Ez már olyan kellemes volt, hogy a sors vérszemet kapott: felhívta rám a grófné figyelmét. Talán valami csodálatos ösztön ébredt fel bennem akkor: egyszerre azt kezdtem mondani, amit mondanom kellett s ami célszerű volt. Röviden: a grófnő megkívánta azt, ami a fiatalságomból megmaradt, s ennek fejében nekem csaknem korlátlan pénzkereseti lehetőségeket nyújt. Ő nem ért a pénzügyekhez, eddig még mindegyik embere meglopta és megtévesztette, mostantól kezdve azonban tisztán fog látni, és üzleti szempontból egész bizonyosan hasznosnak bizonyul majd a működésem. De, hangsúlyozom: tisztában kell lennünk vele, hogy ez a működés nem leplezte le előre önön hasznos voltát, hanem az én férfi voltom hasznos és kellemes oldalainak köszönheti létét. Állásom van, és dolgozom a fizetésért: de ezt csak akkor tehettem meg, amikor egy gyámoltalan, hisztérikus és helyes ítéletre képtelen asszony ágyastársának kívánt meg engem. Ne felejtjük el tehát, az én „szerencsémben” nyoma sincs az igazságosságának: ugyanaz történt velem, ami miatt éppen én szenvedtem legtöbbet az elmúlt idők alatt. Most én foglalom el jogtalanul a mások helyét. Most én élek abból a hazug látszatból, hogy szükség van rám. Hát másképp, nem lehet?! Azt hiszem nem. Mihelyt túlmegegyek a magam sorsán, és levonok bizonyos következtetéseket: azonnal különféle érzékenységekbe ütközöm. Nem tehetek tehát egyebet, minthogy elismerem: felfogásom túlságosan szubjektív, és ilyen értelemben elfogult. De jó, hogy nincsen száz olyan ember Európában, mint én vagyok és főleg, nincs kettő, aki tárgyilagosan gondolkodna a sorsáról. Megcsaltam Magát, Alice; a pénzért tettem; és most azt kérdezem Magától: akar-e velem élni gondtalanul és szerelmesen, úgy, hogy Hatffyné, a tulajdonosnő, meg ne tudja - akarja-e, hogy itt hagyjam, és ismét szegénységben és árván menjek magához, szállást kérve -, vagy pedig tudomásul veszi mindezt, és kiveti az életéből a rám való emlékezést?!

Az utóbbi esetet kivéve gondolom, válaszolni fog. Már a betűit is ittasan várom, mohó kíváncsisággal, szerényen, de szerelmesen. Mert szeretem Magát Alice, az én rongyosan is gazdag és gazdagon is rongyos szerelmemmel.

Nem tudom, helyesen fejeztem-e ki magamat. Február tizedikén, éjjel történt, hogy a grófné magáévá tett. Nem tudom, gondolt-e akkor rám?! Inkább kísértem volna Párisba Darvast. Flórián.

Úgy gondolta, hogy postára adja a levelet. De túlságosan türelmetlen volt, és elhatározta, hogy másnap valami ürüggyel Pestre megy, és a sofőrrel felküldi a levelet Alice-nak. Lent a kocsiban megvárja a választ. Igen, lent a kocsiban ül majd, egészen közel Alice-hoz; a sofőrnek ad tíz pengőt, hogy hallgasson - és végül talán fel is megy Alice-hoz! Felmegy és látni fogja! Tulajdonképpen minden magyarázat fölösleges - még a levél is -, egyszerűen fel kellene menni hozzá. Felmenni, magához szorítani és elmondani neki mindent. Nem is kellene elmondani. Ha nem mondaná el, akkor zavartalan, szerelmes boldogságban lenne részük. Azt mondhatná, hogy egy hirdetésre jelentkezett, és így kapta ezt az állást. Hiszen Alice mindig csak a hirdetésekben bízott! A rendes és békés fordulatokban. Nos, hát legyen úgy, ahogy ő képzelte.

De azután az jutott eszébe, hogy inkább az irodába megy. Beállít, váratlanul, tetőtől talpig elegánsan, és úgy tesz, mintha csodálkoznék Alice csodálkozásán. Uristen, milyen jó lenne felszabadultan nevetni egymáson, egyszer! Ha Alice nem kérdezne semmit, és megértené, hogy Flóriánt sem a balszerencséjéért, sem a jelenlegi sikeréért nem lehet felelőssé tenni!

- Hogyan csináljam?! - töprengett. Most, hogy az álmképet, amelyet álmatlanul kergetett, kinyújtott kézzel elérhette: egyszerre nem tudta megállni, hogy ne nyújtsa ki a kezét - egyszerre felborult az egyensúlya, türelmetlen lett, látni akarta Alice-t, megmutatkozni előtte új alakjában és...

- Nem, ez a legjobb - villant fel benne -, elmegyek a Packardon az iroda elé, felküldöm a sofőrt azzal, hogy a nagyságos asszonyt lent várja egy úr, azonnal jöjjön le. És lent várom a kocsiban. Nem bírom ki, hogy ne tegyem ezt meg.

Összetépte a levelet. És kimondhatatlanul örült az ötletének. Nem vette észre, hogy gondolkodásában semmi komolyság és semmi felelősségérzet nincs. Máshonnan látta az életet, mást látott tehát. A társadalom nem állította töretlenül és fiatalon olyan felelősségteljes posztra, ahol jelleme és büszkesége, akarata és gondolkodása megerősödhetett és kifejlődhetett volna. Ellenkezőleg, ledöntötte és amikor feltápáskodott, már nem volt az, aki lehetett volna.

Egész nap, mintha valami rossz szellem szállta volna meg, türelmetlen, felületes és igazságtalan volt szavaiban és tetteiben egyaránt. Nem tudott másra gondolni, mint hogy holnap reggel megáll a Packarddal a Royal-épület előtt, és felküldi a sofőrt. Alice lejön, mit sem sejtve, és Flórián látja maga előtt. Nem gondolt arra, milyen sekélyes folytatása ez annak a szerelemnek, amely néhány pillanatában tragikusan szép és mély és tiszta volt. Nem látta magát Flórián, amióta az élet más látnivalót is nyújtott neki.

Délután megegyeztek abban, hogy Flórián kétszázötven holdat bérbe vesz a grófnétól, és azon a saját elképzelése szerint gazdálkodik.

- Na, kíváncsi vagyok - mondta Litta -, mert én nem hiszem, hogy neked sokáig lesz kedved ezzel bajlódni.

- Már pedig engem ne képzelj folyton parkettáncosnak; én dolgozni akarok - felelte Flórián. Már a hanghordozásába olyasmi vegyült, ami elkényeztetett és válogatós gyerekek nyafogásában hallható.

Március hetedike volt, Flórián születésnapja. Reggel Litta komikus verset mondott el neki; nekiállt hogy hatalmas tortát készítsen, de csakhamar megjelent és panaszkodott, hogy a szakácsné mindent kivesz a kezéből.

Régi ügyfelek jöttek, akik már hallottak Flóriánról, és megvesztegetési ajánlatok seregét kellett visszautasítania. Ennek persze elterjedt a híre; máris, bizonyos tisztelettel, azt beszéltek

róla, hogy sokkal ravaszabb és sokkal többet keres, mint Figedi. Flórián körül helyi legendák szövődtek, a grófné, az első időben, nem csinált titkot abból, hogy ez a rejtélyes fiatalember miatta állt be kutyaápolónak, és a cselédség is elhitte ezt. Egy magas, jóképű és igen fiatal ember, akinek az arca sohase derül mosolyra, meglehetősen megfélemlítette azt a gyűlevész hadat, amely a grófné körül élösködött. Dr. Szikla, akit állandó jogtanácsosnak szerződtek, maga sem volt tisztában Flóriánnal, de látott bizonyos jó szándékú következetességet a cselekedeteiben, és általában, egyetértett vele.

Fél tizenkettő volt, amikor Flórián felkutatta a grófnét, és bejelentette neki, hogy Pestre megy, mert el akarja hozni az iratait, amelyeket egy barátjánál hagyott. Meg kellett ígérnie, hogy háromra visszajön, mert díszebéd lesz. A grófné, a maga módján, igen kedves és mulatságos asszony tudott lenni, amikor gyámoltalanul fontoskodott valami - mint most a készülő ebéd - körül és mindenáron részt akart venni a műveletekben. De Flórián ebből semmit se látott. Alig várta, hogy elnyúljon az autó belsejében, és behunyt szemmel, izgatottan gondolja végig az Alice-szal való találkozás lehetőségeit.

Amint a Fehérvári útra értek, Flórián oldalt dőlt, s az utcára meredt. Innen kezdve megelevenedett előtte a keserves múlt ezer állomása és emléke. Az utcák, amelyeken támoltyogva járt, éjszakákon át; a parkok, amelyekben lakott, mind itt voltak újra, és mohón bámultak a suhanó autó után; látták, hogy Flóriánt végképp el kell veszíteniök. Itt voltak a Beszkárt-pavilonok, amelyek palotának tünnek volna az álmos ember előtt, ha csak egyetlen fallal többjük lett volna. Örök életére benne maradt egy fázós vágyakozás a zárt, a minden oldalról zárt dolgok iránt, amelyekbe sem ember, sem a természet nem törhet be sehonnan, hogy fülébe ordítson, megüssse, megfagyassza, felébressze az alvó embert, aki álmában didereg.

Itt volt a város, itt volt hát megint, de Flórián már nem volt az övé. Nem lökték le már a padok egymás után magukról, nem csattantak be a kapuk előtte, nem rázták a fák nyakába a csípős zúzmarát. Nem tolták félre az autók - ő maga is autóban ült, s a város kényszeredett alázattal tárult fel előtte. Á - mondta a város -, pénze van, na igen, hát az más. Az már egészen más, bejelentett lakása is van?! Ó, nem is tudom, hogyan ítéltettem meg ennyire tévesen! Lakása! Pénze! Autó! Isten hozott! Keblemre ölellek, kedves fiatalember! Gyere! Tiéd vagyok, udvarias vagyok, szép vagyok, jó vagyok, mutasd a pénzedet, á, nem kell nekem, dehogyis fogadom el, csak nézni akarom. Nézni! Pénz! Disztingvált fiatalember! Számíthatsz rám! Budapest feledhetetlenül szép! The Queen of the Danube! Die Perle de Donau! Mindenkihez egyformán kedves! Mindenkihez jó! Kivéve a saját fiaihoz, akik az utcáin haldokolnak.

Flórián határozottan érezte a város ilyenénképpen megváltozott attitűdjét, s ez utálattal töltötte el. A buta ember mindig kisiklik az elégtétel elől, amellyel tartozik. S a tömeg, a közösség ilyen körülmények között éppúgy viselkedik, mint a buta ember. Óvakodnunk kellene attól, hogy valaha is fölénk kerekedjen a tömeg, vagy akár csak egyetlen buta ember is. Nagyon természetes, hogy ezért soha, semmi nem kárpótolhat többé.

Flórián úgy jött vissza a városba, hogy a saját feledékenységre épített. De csak olyan emlékek kopnak el, amelyek nem jutottak el az öntudatunkig. Hiába rohant az autó, Flórián maga állt, egy helyben állt, s a város forgott körülötte. Udvarias és ünnepélyes körforgás volt ez, de ki hisz az ilyesminek?! - Természetes - gondolta Flórián -, itt minden kő emlékszik rám! - Holott ő volt az, aki minden kőre emlékezett. Abból a városból, amely a tudatunkban terül el, soha sem távozzhatunk. Flórián éppolyan örök polgára lett Budapestnek, mint az, akinek hét bérháza van itt.

És milyen ismerős tájak! Bár hiszen nincsen már tél! És mégis ugyanaz. Akinek szép és nagy lakása volt, az nem emlékezhetik így a házak szögleteire, s az utcák fintorgó kanyarulataira, ilyen alaposan. És rettenetesképpen Alice is hozzátartozott ezekhez az emlékekhez! Miféle rosszat hozhat vajon ez a találkozás, amely annyira jó kell legyen! Ó, egészen másképp gondolta el ezt az utat Flórián. Hát nincs ebben az életben semmi jó?! Minden olyan, mint volt, minden olyan.

Flórián homlokát hideg veríték lepte el. Valósággal beteggé tette az emlékezés. Gyomra felfordult és idegesen remegett. Alsó ajka lefittyent, szemei visszahúzódtak üregükbe; mintha hirtelen láz támadta volna meg. Elfordult az ablaktól, mélységes undorral, mélységes keserőséggel, mélységes csalódottsággal. Hát ha az elégtételnek se tud örülni, minek örülhet valaha még?! Hiszen vannak emberek, akik mindent el tudnak viselni, és végül talpra állnak és sorra megbosszulják a sérelmeiket. De Flórián már elfeledte a főpincért, és más senki nem tudta megszemélyesíteni a várost, amely őt összetörte. Nincs más hátra: igazságtalannak lenni azokhoz, akik nem tehetnek semmiről; azt mondani a kérelmezőknek: sajnálom, velem se tett jót senki - és így beleilleszkedni az igazságtalanság, komizság, keményszívűség, önzés, kegyetlenség és harácsolás végtelen, felemelő, örök körforgásába, ámen.

Jonathan Swift, akiben az írói önérték, sőt gőg, ez a ritka és becses tulajdonság ilyen nagy mértékben volt meg: írásait elképzelhetetlenül ravasz és bonyolult módokon függetlenítette önmagától, hogy teljesen és megtámadhatatlanul önállóak legyenek - egyik helyettesén át így szól: „Nem az az írásaim feladata, hogy elismerésre bírja, hanem, hogy megjavítsa őket.” Micsoda heroikus gőg, az ajándékozás rendíthetetlen tudata harsog ebből a kijelentésből! És így fejezi be Gullivert: „...and therefore I here entreat those, who have any tincture of this absurd vice, that they will not presume to come in my sight.” Ne kerüljenek a szemem elé! - kiáltja, keserű gőgjében embertársainak, akikről tudja jól, hogy éppolyanok, mint ő maga és fűtyülnek rá. Ne kerüljenek a szemem elé, mondja a bűnösöknek, riadtan és reménytelenül és - reménykedve, hogy mégis a szeme elé kerülnek végül. Némelyik ember maga a bűn és lelkiismeret egy személyben, és e némelyek körül is száz évenként egy az író. Ha Flórián író lett volna, tisztában lenne azzal, hogy a lelkiismeret nem más, mint bűnhődés. Aki nem bűnhődik meg önmagában mindjárt a bűn után, az nem bűnhődik soha, semmiképpen. Sohase lesz lehetséges valamely bűnt kollektív módon büntetni. Flórián idegeiben ott volt a büntetés, már a bűn előtt. Huszonnyolc éves korában fiatal és erős családapa lehetne, de nem az: öreg és fáradt suhanc. Érti az elkövetetlen bűnt önmagában, a levegőben, az embereken, a város szagán, gondolkodása meddő, élete céltalan, erkölcsi felfogása vásott és szélsőséges; keserű gőg csap fel benne, amely elhamvaszt mindent. Még a háború is késik, amely véget vetne gyötrő kétségeinek. Itt ül ebben az idegen kocsiban, összetörve és elfehéredett szemekkel, és nem látja a világot, amelyben állítólag él.

Amikor a sofőr felment az emeletre, azzal a megbízással, hogy keresse a kocsihoz Alice-t - Flórián elragadtatott örömmel bújt a szögletbe, szájszöglete meg-megrándult az elfojtott mosolytól. Mintegy három percig tartott ez az állapot, és a három perc alatt, a szemhéjak belső oldalának mozivásznán végigélte első találkozásait Alice-szal, a nyugtalan, kényszerű alvást, mellette, a moziban; a konyakot, a zöld házikabátot, az álmoság és szerelmi vágy harcát és külön az álmoság győzelmét és a vágyét. A vitákat, amelyek két különböző állapotú idegrendszer csatái voltak, s egymás testének dülő és tajtékzó keresését; Alice szép, komoly szemeit, finom orrát és gúnyosan ívelt ajkait. És meredten figyelte a kaput, amikor végre kilépett a sofőr, és zavart arccal közeledett a kocsi felé. Flórián szívét jeges görcs markolta össze - a legkisebb akadályra se volt elkészülve. Kicsapta az ajtót, és előrehajolva, kérdezte:

- Mi az?!

- Kérem - felelte a sofőr zavartan -, azt mondják, az a hölgy meghalt.

- Nem! - rikácsolta Flórián. Aztán előrebukott, és riadtan, remegő szájjal bámult, a sofőr kabátujjába fogózva. Beszélni akart, de a torka teljesen összeszorult; csak nyögni tudott, és azt hitte, beszél. A vér csattogva vert az ereiben, hátrahanyatlott és mozdulatlanul ült sokáig. Nem hallotta a sofőr aggódó kérdéseit. Mintha korbácsütések érnék a meztelen agyát, amelyek ellen nem tud védekezni. Egész teste megrendült, kínosan erőlködött, hogy beszélni tudjon, akármilyen szót kimondott volna, csak eszébe jusson valami. Egyszerre csak felszabadult a bénító tehetetlenség alól, csaknem kibukott a kocsiból, és tántorogva igyekezett a kapu, felé. A lépcsőig eljutott, feje lankadtan és szédülve himbálódzott a nyakán. A karfába kapaszkodva, felvonszolta magát az emeletre, benyitott az irodába. Alice íróasztalánál egy idegen, pápaszemes hölgy ült. Meglepetten nézett a réveteg tekintetű, egész testében remegő férfira. Fel-emelt egy papírlapot, és azt kérdezte:

- Kit keres?

Flórián azonban tovább ment - mint egy eszelős. Benyitott Darvas ajtaján. A vezérigazgató letette a kagylót, amit épp a kezében tartott. Flórián látta a megindultságot az arcán, és heves ellenszenvet érzett. Kezei gutaütötten csüngtek le az oldaláról, szíve vadul szökkenve dobogott. Darvas közelebb ment hozzá.

- Hallotta már?! - kérdezte részvétellel. - Most tudta meg éppen?!

Flórián elhárító mozdulatot tett a tenyerével, és eszeveszetten rikácsolta:

- Pfuj! Mi az ördög! Mi ez?! - És száraz, égő szemekkel meredt Darvasra és csöndesebben kérdezte:

- Mi van a kartotékrendszerrel? Más kartotékrendszer van?!... és akkor hangos koppanással zuhant az íróasztal mellé.

Három napig feküdt Darvas lakásán, magas lázzal és javarészt eszméletlen volt. A negyedik napon egyszerre jobban lett és aludt. Amikor felébredt, Hatffy grófné ült az ágyánál, és mögötte állt Darvas. A grófné veresre sírt szemekkel nézett rá, és lecsüngő kezeit szorongatta.

Flórián mindjárt felült az ágyban, és azt mondta, hogy fel akar öltözködni. Sápadt volt és borotvátalan, de a szemei világosan, tisztán csillogtak a délelőtti fényben. Nem akarták megengedni, hogy felkeljen, de Flórián egyszerűen felkelt. Hatffyné orvosért akart küldeni, de Flórián percek alatt elkészült és visszajött. Egyenesen Darvashoz fordult:

- Mi baja volt?! - kérdezte nyugodtan, rekedtes hangon, ami idegenül hangzott a saját fülének is.

- Influenza - felelte Darvas -, de talán hagyjuk most...

- Influenza?! - csodálkozott Flórián. - Én még náthás se voltam ezen a télen. Pedig tavaszi kabátban aludtam a Szervita tér aszfaltján, fagyban. Én nem kaptam influenzát. Hanem Alice.

- Szövődményes influenza - magyarázta Darvas. - Néhány nap alatt végzett vele. Rettenetesen lesújtott mindenkit, és...

- Mi köze hozzá mindenkinek?! - kérdezte Flórián szárazon. - Vizontlátásra, Darvas úr.

Már ment, egyenes, hosszú léptekkel. A grófné mögötte loholt. Darvas kikísérte őket, és utánuk nézett Flórián úgy érezte, hogy valóságos karaván követi, a grófné, lihegve és nagy, hamis részvétellel a szívében, a két német hajós, pincérek, Döme, egy imbolygó Alice és rengeteg sokan, mások. Meggyorsította a lépteit, és beugrott az autóba, udvariatlanul, a grófné előtt. Bemondta a címet a kagylóba: Irányi utca. A kocsi megindult.

- Fáradt vagy - kérdezte Litta. - Nem lett volna szabad felkelned. Mért nem szóltál nekem erről a szegény asszonyról. Pista jött haza a kocsival, és mondta, hogy te rosszul lettél, vagy mi. Egy óra hosszat töprengtem, hogy mit csináljak; nem tudom neked megmondani, milyen furcsa volt. Ne haragudj rám, hogy zavarlak a fecsegésemmel ilyenkor.

Flórián a sarokba húzódott, nagyon sápadt volt és gyöngé, de nem vette tudomásul. Valami gyászos, meddő energia hajtotta, le kellett mindent bonyolítania, mert gyöngé volt ahhoz, hogy gondolkozzék és várjon. Cselekedni könnyebb és egyszerűbb.

Kilépett a kocsiból, és felment a házmesterhez.

- Igen - mondta a házfelügyelő -, bizony, szegény. Bizony. Tetszett ismerni talán?! Persze - felvillant benne valami emlékezés -, persze, tetszett ismerni, igen. Szabad a nevét?!

- Tóth!

- Itt van egy levél és egy kézitáska. Ez a kegyedé. Hirtelen jött az egész, járvány volt, kérem. Itt a házban kilencen voltak benne, a feleségem is. De csak ő halt meg bele, szegény. Az ember sose tudja. Tizedikén, kérem, tizedikén éjszaka. Tudom, mert én nyitottam az orvosnak kaput, mikor elment és mondta: vége. Erős szervezet, de hát mindhiába. Influenza. Most egy miniszteri titkár lakik ottan.

Flórián zsebre gyűrte a levelet, és felkapta a táskát. Litta a járdán álldogált, úgy várta.

- Grófné, most egyedül akarok maradni Pesten.

- De...

Flórián csodálkozva nézett rá.

- Sétálni akarok - ismételte -, egyedül.

- De hiszen gyöngye vagy. Alig állsz a lábadon.

- Majd leülök erre a táskára. Ezt is magammal viszem.

Az asszony nem mert ellenkezni. De megfogta Flórián kezét, és aggódva kérdezte:

- Ne hagyjam bent a kocsit?!

- Ne.

- Mikor jössz ki?!

- Majd.

- Biztosan kijössz?!

- Hogyne. Természetesen.

- Jó. Megígérted.

Beült a kocsiba.

- Add ide azt a táskát legalább. Ne cipeld.

Flórián nem felelt. Nézte az Irányi utcát, és arra gondolt, hogy most már száz évig sétálhatna itt fel és alá, akkor se találkozna Alice-szal soha. Ez lehetetlen; lehetetlen. Felkapta a táskát, és elindult vele. A táskát Alice-től kapta, s bizonyosan az a holmi van benne, amit szintén tőle kapott. Ezeket fogja viselni, amíg le nem szakadnak róla, s akkor a rongyokat összeszedi és urnába zárja.

Az Erzsébet-híd sárga íve alatt megállt, leült a táskára és felbontotta a levelet.

Igen tisztelt Uram,

nem ismertem Önt közelebbről, mégis írnom kell Önnek. Szegény lányom sokszor emlegette a betegsége alatt. Megkért arra, hogy ezt a táskát juttassam el Önnek. Sajnos, nem ismerem a tartózkodási helyét. Azt is meg kell mondanom, hogy Alice agóniájában is mindig Önről beszélt. A farkasréti temetőben fekszik, 900 47. szám alatt.

Tisztelettel

özv. Teleki Gusztávné

Flórián összehajtotta a levelet és zsebre rakta. A táskát bevitte a legközelebbi kávéház ruhatárába, azután autóbuszra ült, s a Farkasrétre ment.

A halottas házból három temetés indult egymás után. Flórián megállt és megvárta, amíg elmennek. Nézte a lovak remegő, sötét bóbítáit, a zokogó asszonyokat és gyerekeket. „Íme, a

báli szezon, kétszáz méterrel a város színe fölött.” A harmadik kocsi előtt fűvószeneke haladt, Chopin gyászindulóját játszották. Brom, brom, rotyogtak a trombiták, sárga hasukon megcsillan a nap. Szarkák suhantak csörögve a fák felett. Flórián ott állt, kalaplevéve, amikor a zárt, fekete autó újabb koporsót hozott. Hó-rukk, mondták a munkások, s leemelték a koporsót. Flórián mindebből semmit sem érzett és semmit se tanult a halál misztériumából. Pedig azért állt meg itt, hogy felülemelkedve a maga fájdalmán, megértse a halált. De miért lenne könnyebb ez, mint az életet megérteni?!

Egy kertészlegény elvezette Alice sírjához, fent a hegyen. Amint közeledtek a helyhez, Flórián szíve egyre vadabbul dobogott. Az a buta érzés kínozza, hogy most be fog következni a találkozás Alice-szal, szinte szükségesnek látta kifogásokon törni a fejét, mert hiszen előbb is jöhetett volna.

Teleki Alice

élt

24 évet

Flórián leült a dombocska mellé, az agyagos földre. Megsimogatta a virágokat. Ott volt közöttük a fehér orgona is, kiültetve a földbe. De még nem fogamzott meg, levelei lankadtan csüngtek alá.

Tehát meghalt - mondta most Flórián, mint egy leckét -, nem él. Nem tud mozogni és egyre fogy. Akkor éjjel halt meg, amikor az én pénzügyi gondjaim megszűntek. Talán éppen a grófné karjaiban feküdtem. Persze, egy szerelmes nő magához engedheti a férjét, akitől irtózik, mégsem adja magát oda. De a férfi bizonyos mértékig minden esetben kénytelen élvezni. Ezért vagyok én aljas.

Belenyomta az ujjait az agyagba. Késő délután volt, messziről hallatszott a fűvós zene.

- Aljas vagyok - ismerte el -, továbbá önző és anyagi. Piszok. Nem tudom, miért sajnáltam én magamat valaha is? Fagy, szél, gyengeség, álmatlanság, hiányos táplálkozás, örlő gondok és szégyen nem tudtak megártani nekem. Náthás se lettem. Ez az asszony meghalt. Engem szeretett, de nem voltam mellette, nem adtam neki semmit. Nem voltam méltó rá, hogy szeressen.

Így ült ott, sokáig. Simogatta a földet, félősen nézett körül. Már alkonyodott.

- Nem halt meg - suttogta rémülten -, ugye nem halt meg! Talán csak nem?!

Újra és újra elolvasta a felírást. Nem tudta megérteni. Miniszteri titkár lakik ott. Agónia. Hirtelen jött.

Ezeket megértette. De hogy meghalt?! Alice?! Persze, az íróasztalánál is más ül. De hát bennem! - sóhajtott Flórián - bennem sose lesz más! Akkor mégis él! Én szeretem, méltatlanul is, szeretem, vágyom rá, és visszamentem hozzá! Nekem még kell. Amíg én élek, addig ő is él. Világos, nem?!

Valaki odakiáltott neki messziről:

- Bezárják a temetőt!

Felkelt. Apró rögök hullottak vissza a kabátjáról: nem akartak vele menni.

Március tizenegyedike volt, langyos, párás alkonyat. A Vigadó előtt Mák Vince, az ismert újságíró, a kéthasábos Emberi Lelkiismeret s a vesékbe látó, de azonkívül teljesen vak Knickerbocker-epigon, Hollósi Maricával. Végighallgattak egy előadást, most ismét, beülnek egy taxiba és végighallgatják egymást. Még mindig; úgy, mint télen. Egy darabig csókolóznak, de Mák Vince már az Apponyi téren kiszáll, várható genfi hírek miatt.

- Szervusz, kis taknyos - kiáltja be a taxiba. Marica megigazítja komoly, csontkeretes pápaszemét. A Belvárosi Kávéházban bankett van. A szemben levő színház új darabot hozott ki, a szerzőt ünneplik. Mindenki irigykedve nézi a törzsasztalt. Egy hadirokkantat kidobnak:

- Maga mindennap megpróbálja - kiált rá a főpincér -, pedig már százszor megmondtam.

- Ezer bocsánat - feleli a cinikus hadirokkant -, kissé nagyothalló voltam a múltban, és így fölösleges volt, valóban, újra megpróbálnom.

- Igen, igen, de így folyton csak munkát ad vele!

- Adjon maga is folyton munkát nekem - morog a rokkant, de maga sem gondolja komolyan. A Lánchíd alól elindul a motoros. Már oszlik a hab, zsong a víz, háromszáz méterrel lejjebb utoléri a nőt, néhányszor kibújik a fénykorból, végül egy hullám feldobja, elkapják a karját, berántják a csónakba.

A lágymányosi tó partján - ez a szegények tava nem olyan, mint Lago di Como, vagy a Chiemsee -, apró kocsmá szorong. Aki itt követett el öngyilkosságot, azt nem húzzák ki, nem beszélnek le; ottmarad, ahová törekedett. Az élet komisz humorista; legrosszabb vicce, amikor hagyja, hogy egy öngyilkossági kísérlet sikerüljön. Falábú ember áll a kiskocsmá oldalának dőlve. „Már megint feljön ez az epés kadarka, morog, hát feljön az előmunkásból is a bűdös!” Mellére csapja a tenyerét. Amikor kihányja magát, visszamegy, hogy eligya a megmaradt pénzét. A Pálos-klostrom felett két ember támaszkodik a mellvédnek, az egyik tanár, a másik gimnazista lány. Sírnak és unják egymást; félnek a következményektől.

A Nádor utcában, első emeleten, bridzsparti folyik. Bridzstanár, igazgatóné, ez az egyik vonal. Igazgató, doktor, ez a másik. Bridzstanárnak viszonya van igazgatónéval. „Három pikk.” Garzonlakás, Udó és Poldi. „Kissé gépies vagy, szívem.” „Szeretlek.” A méltóságos asszony sóhajt. Igazgató aláír. Pénz beszél; kutya ugat. Amie Johnson átrepüli. Voss lezuhan. Kávéház rosszul megy. Idegenforgalom, népszavazás, bizottság. Háborús adósság, repülőflotta. Kín. Kéj. Vezércikk. Hálóing. Utcalány. Automatabüfé. Villanyújság.

Shirley Temple. Taxi. Egy hatvanöt, nullaöt. Flórián ül a taxiban, és nézi, miként ugrik az óra. Hatvanöt. Nyolcvanöt. Egy nullaöt, huszonöt. Negyvenöt. Hatvanöt. Nyolcvanöt. Nullaöt. Huszonöt. Negyvenöt. Hatvanöt. Nyolcvanöt. Nullaöt. Huszonöt. Negyvenöt. Hatvanöt. Négy-nullaöt, huszonöt.

Alice. Számolni kell azzal, hogy Alice nincs többé. Hiába keresed, nincs. Hiába hívod, nincs. Hiába kérde, nem felel. Hiába szereted, nem szeret.

Flórián kiszáll a taxiból, jár-ke. Elmegy a Ferenc József térre, várja a rendőrt, aki mindig észrevette, ha leült egy padra itten. Leül egy padra, rendőr azonban nem jön. Ül, csendesen, csiklandósan fúj a szél. Ó, most kell megtudnia, milyen boldog volt, amikor megfagyott a füle és rendőr háborgatta. Ugye, a boldogtalanságnak nincs határa. Nincs mértéke. Nincs neve.

Csillagok vannak, hold van, felhő van. Város van, Bazilika van, Lánchíd van. USA van. Red Star Line van. Flórián is van, Alice nincs.

Csendes, megértő fájdalom fakad Flóriánban. „Kergessetek el a padról, hiszen aljas vagyok.” Nem kergeti el senki.

Miért kergetné el most, hiszen aljasnak mondja magát! Hadd üljön ott, hiszen pénze van és nincs szüksége a padra. Üljön és foglalja el a padot. Van hely, elég. Van.

Innen is továbbmegy. Félóra múltán az Irányi utcában van, sétál. Talán ötven év múlva ismét erre jön majd egy Alice. Akkor ötven évig sétál majd itt. De Alice-t látnia kell, beszélni vele. Megmondani: - jószáigazgató, tudod mi az?! Büszke lehetsz rám. Én nem haltam meg, erősnek bizonyultam. Élek. - De hiszen nem mondhatja meg neki. Azt kell hazudnia, hogy hirdetésben olvasta ezt az állást. De kinek hazudja ezt?! Nincs kinek.

Már hajnalban messze járt az Irányi utcától. Egy körüti kávéházban ült, halat evett és bort ivott hozzá. Könny csepergett duzzadt szemhéjai alól.

Diktátor lesz. Persze. - Ez a világ ne kerüljön a szemem elé többet - ez a világ megérett arra, hogy eltiporják. De kicsoda, te szerencsétlen?! Ha elindulsz, hogy boldoggá tedd az embereket - először magadat teszed boldoggá, aztán ezzel be is éred. Ha elindulsz, hogy letipord őket: letipornak. Németek, franciák, angolok, svédek vannak. Egyik sem éri be azzal, hogy ember. Egyik sem éri fel ésszel, hogy ember. És egyik sem elég erős ahhoz, hogy ember legyen. Ott turkál a saját kis érdekeiben, és egyszer, ötven évben egyszer, felhőrdül.

Mi az én sorsom? - gondolta Flórián - elenyészik a milliós kotyvalékban, ebben a bűdös tömegben. Alice meghalt, nekem rettenetesen fáj ez, másnak abszolúte nem. Ember, ne törődj olyasmivel, ami csak a te fájdalmad!

És akkor, amikor kiegyenesedett, halkan, kellemes döngéssel, megszólalt benne egy másik hang:

- Ember, ne törődj olyasmivel, ami nem a te fájdalmad.

És Flórián elindult, hogy ne törődjék olyasmivel.

Már a harmadik utcában megszólította egy lány:

- Fiacskám, gyere csak ide. Van fogalmad róla, mit tudok én?!

Flórián igen különösen nézhetett rá, mert a nő azt mondta:

- Ugyan fiacskám. Mért vagy ilyen komoly. Még fiatal vagy, előttem van az élet.

És most Flórián meglátta a közönséges, széles arcon a hipokrita mosolyt, amit keresett.

- Fiatal vagyok?! - kérdezte rekedten - előttem az élet?!!

- Igen - felelte a nő.

Flórián mellbe lökte. Elkapta a nyakát, a falhoz szorította.

- Fiatal vagyok! - mordult rá - fiatal vagyok, mi?! Előttem az élet. Előttem! És te?! Te is fiatal vagy?! Mi?! Felelj, te disznó! Ne panaszkodj, mert megöllek.

A nő szájából kiesett a cigarettacsutak. Szemébe kiült a rémület.

- N... panaszkodom... - suttogta -, eressen el.

Flórián elengedte. Zsebre nyomta a kezét, és magába mélyedten állt a nő előtt. Miről is van szó?! - Fiatal, előtte az élet. Hogyan is van ez?! - Ismét kinyújtotta kezét a nő felé.

- Grófné - mosolygott -, mi is az, ami előttem van?!

- Az élet, gondoltam - suttogta a nő félénken.

- Az élet, aha! - felelte Flórián - az van előttem. Köszönöm a szíves felvilágosítást.

És továbbment, a bűdös utcán, egyre mosolyogva azon, amit hallott. Élet! Előtte! Há!

A nő pedig, amint megjött a bátorsága, futni kezdett, és az éjjel nem mert többé megszólítani senki mást.

Becsöngetett Darvas lakásán. A vezérigazgató nem volt otthon. De az inas leültette Flóriánt azzal, hogy ma korábban jön haza. A dohányzóban ült most, kimerülten, lüktető halántékkal. Fáradságosan lélegzett, behunyta a szemét. Cigaretta gyújtott, bár inkább aludni szeretett volna. Elnyúlt a borszekben, megmerevítette a térdeit, s a falakon függő agancsokat és képeket nézegette. Időnként felhallatszott a villamos csilingelése. Fél tizenegy lehetett. Elvesztette a valóság fogalmát. Körben úsztak a falak. Aludt. Igen nagy kéz nyúlt felé, és Darvas Péter suttogta: - Szegény gyerek - te bolond fickó. Kicsit sok volt a méreg. - Flórián hasztalan törte a fejét, hogy mit akart evvel mondani. Egyszer csak kiugró párkányon kellett végigmennie. Ismerős lakásba lépett, és ott volt Katalin! Édes, világítóan kedves mosoly sugárzott arcáról, és ez igaz volt, valóságos mosoly; ujjaival kitapinthatta az arcán. - Flórián barátom - mondta Alice olyan hangon, mint egy fuvola, amelyet senki se fú és mégis szól -, Flórián barátom, milyen szép ruhád van neked! - szóról szóra ezt mondta.

Flórián megzavarodott. Alice olyan ünnepélyesen beszélt, és úgy látszik, semmiről sincs tájékozva. - Igen - mondta Flórián -, persze, te nem tudod, mi történt velem és a grófnéval, hiszen te... - azt akarta mondani: hiszen te közben meghaltál. - De valahogy tapintatlanságnak érezte ezt, és így mondta: - Persze, te közben külföldön voltál.

Alice bólintott.

- Köszönöm a bókot - susogta -, igen, időközben külföldön voltam. De már visszajöttem. És te hogy vagy?!

Flórián ismét azt mondta:

- A grófné és én közöttem...

De Alice vidáman sürgette:

- És te hogy vagy?!

- A grófné! - rémüldözött Flórián - vagy te egyáltalán nem érzel féltékenységet, amióta... amióta külföldön voltál?!

- Nem! - így felelt Alice, azóta egyáltalán nem érzek féltékenységet, így jó nekem minden, ahogyan van és kívánom, hogy neked is jól legyen. Remélem, nem fázol már, és van hol aludnod.

- A grófné! - kiáltott Flórián, de nyilvánvaló volt, hogy Alice nem hallja. - A grófné!! üvöltött Flórián. Alice egyszerre imbolyogni kezdett és erősen összement.

- Vigyázz a párkányra - dünnyögte cérnavékony hangon -, amikor visszamégy. Te vagy mindenem.

Felriadt és Darvas aggódó arcába nézett. Elkapta az idős férfi kezét, és folyton szorongatta, mondván:

- Most beszéltem vele, de nem tudtam neki megmondani, hogy szeretem. Talán már nem is fogok többé álmodni róla. De jobb is; rettenetesen fáj, mikor az ember felébred.

Megborzongott. Elszégyellte magát.

- Majd magamhoz térek - mentegetőzött. Darvas előkereste a legrégibb konyakját és töltött.

- Azért jöttem ma korán haza, mert gondoltam, hogy végül mégis visszajön ide, Flórián. A grófné, remélhetőleg, nem követelődöz.

- Kérem - suttogta Flórián -, mit gondolt Alice arról, hogy én eltűntem akkor. Nem gondolt rólam semmi rosszat?!

- Nem. Kerestettük. Alice szenvedett. Képtelen volt rosszat gondolni magáról. De ez volt az első nagy megnyilatkozása, és ez lett volna az utolsó, akkor is ha életben marad.

- Én még náthás se voltam - ismételte Flórián. - Ne haragudjék, hogy untatom, Darvas úr. Az én életemben semmi se hosszadalmas. A mi generációnk levakarta a jelszót: kitartás! és ezt írta helyébe: kibírás. Amit kibírtunk, annak vége van. Majdnem megőrültem, amikor megtudtam, hogy Alice meghalt. De nem örültem meg; most majd visszatérek az új munkakörömhöz, ami ugyan nem egészen kör, de munka. Az embernek örülni kell ma, ha elhelyezkedhetik, takarékoskodnia kell a jövőre gondolni. - Fiatal vagyok, előttem az élet. - Nem akarom a szépérzékét megbántani, különben megmondanám, mit csinálok az életre. Most, hogy kint jártam a temetőben, csatangoltam az utcákon és aludtam a kényelmes karszékekben: röviden végigéltem eddigi életemet, és mielőtt kimennék Budafokra, ahol elvegyülök a Létszámban - meg akarom mondani önnek a következőket. Amikor először találkoztunk, egy színes, fájdalmas, de reményteli helyzetben voltam, mert azt kellett gondolnom, amit ilyenkor szoktak: rosszabb már nem jöhet, talán jó, hogy így történt, ha ezt kibírtam, mindent kibírok. De akkor összekerültem Alice-szal, akiben mintha tükör lett volna, felnagyítva láttam a magam helyzetét, hibáimat és a velem kapcsolatos bajokat. Akkor már visszavágytam az előző stádiumba, amelyben még csak testileg szenvedtem. Megszöktem Alice-től, de már nem találtam vissza a néhány hét előtti múltba. Ismét fokozódtak a keserveim: most már Alice után is vágytam. Amint lehetséges volt, bejöttem a városba, és néhány zavaros nap után eljutottam a Hatfyzkástélyba. Milliomosnak érezhettem magam, de egyszerre csak be kellett látnom, hogy erről szó sincs. Szörnyű erővel kívántam Alice-t és a szegénységet vele. Most aztán Alice-t is elvesztettem. De ha nem vesztettem volna így el, elvesztettem volna másképp. Uram, abban a pillanatban, amikor elkezdtünk egyébre is vágyni, mint az élelemre és a fajfenntartási ösztön követelményeire: abban a pillanatban veszítettük el a boldogság kulcsát. Szép eredmény, de nem jó. De hát mit csináljak, én magamból, hogy csak ezt a kettőt kívánjam?! Képes vagyok én erre?! Nem. Képtelen vagyok tehát arra is, hogy valaha is elégedett legyek. Olyan állatfajhoz tartozom, amelynek életeleme az elégedetlenség és életcélja az, hogy egymásban örökösen elégedetlenséget szítson, valami szent buzgalommal. El kellett veszítenem azt a képességemet, amelyet Jézus hasztalan prédikált: azt, hogy örülni tudjak. Az emberek nagy része úgy született, hogy nem tud örülni; a kisebbség tudott, de válogatott kínzásokkal le szoktatták róla. Nem tudok örülni többé, uram: és ezzel elérkeztem az életem végéhez. Az a kérdés, hogy hány esztendeig tart még az életem vége: engem nem érdekel. Hogy időközben milyen típushoz válok hasonlóvá, a sok bevett és bevált, örömtelen és lótvó-futó embersablon közül: éppilyen kevésbé érdekel. Nem tudok örülni, uram: és ehhez képest gyerekjáték az, ha valaki járni nem tud, vagy akár látni se. Nem tudok örülni többé soha, semminek. Olyan leszek, mint millió kishivatalnok, mint százezer uzsorás, mint milliárd halott. Csupán az emel fölém, hogy fájdalmat érzek, mert az idegeim érzékenyek. Az különböztet meg tőlük, hogy én tudom: olyan vagyok, mint ők. Eljutottam tehát odáig, hogy merengő irigységgel gondolok arra a Flóriánra, aki behavazott padokon akart aludni. Mit akarok még?! Semmi mást. Csak mondjanak beszédek, járjanak színházba, alkudozzanak és féltékenykedjenek. Világért se vegyék észre, hogy fortyog és öklendezik körülöttük a világ; hogy kedves, vidám kis kölykek születnek és mogorva, beteg majmokká kínozzák egymást, mire megtanulják a módját.

- Nézze - szólalt meg Darvas, összeszorított ököllel -, maga most azt hiszi, mindig így lesz. Elmúlik majd ez a válság is, mint minden.

- Tudom - Flórián felemelkedett -, fiatal vagyok, és előttem van az élet. De amin én keresztülmentem, az nem múlt el: itt van és mások, újabb fiatalok is, keresztülmennek majd rajta. És talán még rosszabb dolgokon. És senki se figyelmezteti őket: lőjétek főbe magatokat addig, amíg revolverre van pénzetek, mert a kötél és a Duna undorító. Tegyétek meg addig, amíg örülni tudok; hogy sohase álljatok egy kopott frakkba öltözött ember előtt, aki arcul csap benneteket, mert nála is szegényebbek vagytok.

Kilépett a kapun, feltúrta a gallérját és elindult az éjszakában. Végig a körúton emberek siettek vagy ténferegtek; mindenütt loholt vagy állt egy-kettő; fölösleges utakat tettek fontoskodva, és közben fölösleges dolgokat mondtak egymásnak. Flórián szükségesnek érezte, hogy valóban maga mögött hagyjon mindent. Nem akart többé szégyent, izgalmat, reményt vagy fájdalmat érezni - egyszerűen nem bírt. Megúsza az egészet nátha nélkül, de most elég volt. Minden eszköz jó, amely meggyorsítja a teljesen anesztétikus állapot bekövetkezését. Már csak egy akadályt kellett maga mögött hagynia. Az Oktogonra érve, bement abba a kávéházba, amelyből egy hajnalon véresen dobták ki. Nem sok vendég volt a kávéházban, a pincérek mohón meredtek a bejárat forgóajtájára.

Flórián megismerte a forgóajtót, megismerte a főpincért is, aki öklével az arcába csapott. De a főpincér nem ismerte meg őt. Hajlongva jött elébe, s végigkísérte a kivilágított termen. Flórián leült egy sarokba, egyenesen a főpincér arcába nézett, s egy üveg whiskyt rendelt.

- Egy üveget? - kérdezte a főpincér.

- Igen, igen - felelte Flórián -, előbb egy feketét. És újságokat.

Amíg a feketekávét kavargatta, végignézett a vendégeken. - Ha most itt főbe lőném magamat - gondolta -, a kávésnak igen kellemetlen volna az. De nekem még kellemetlenebb. A vendégek hazasietnének, hogy elmondják otthon, az ágyban: képzeld, pont ott kellett neki elizélni, elkövetni, a parti közepén.

Kietlen ürességet érzett. A főpincér lihegve jött, s egy megkezdett üveget tett le Flórián elé.

- Így méltóztatott gondolni?!

- Nem - felelte Flórián -, egy bontatlan üveget kérek.

Elolvasta egy reggeli lap vezércikkét a telepítésről. Felbontották az üveget, s Flórián egy keveset ivott is belőle. Akkor halkan - olyan halkan, hogy a főpincérnek előre kellett hajolnia, hogy megértse, így szólt:

- Maga a múltkor reggel megütött és kidobott innen.

A főpincér meghökkenve nézett rá.

- De nem... tévedni méltóztatik... vigasztalhatatlan...

Flórián önmagában kutatott. - Nem haragszom rá; mint, ahogy nem haragudhatom Alice-ra, amiért meghalt.

- Maga, ember, éppolyan ronda, mint én vagyok. Maga azért, mert üt, én pedig, mert tűröm.

Százpengőssel fizetett, a maradékot lesöpörte az asztal alá. Az emberek utánanéztek, amint falfehér arccal végigment a kávéházon. A tolóajtó előtt heves szívdobogás fogta el. De, amikor az utcára ért, ez elmúlt. Ismét érezte a szorító fájást a mellkasában, ami azonban mindjárt megszűnt, amint eszébe jutott, hogy Alice meghalt. Gyalog ment a Fehérvári útig. Ott szembe jött vele egy tejes kocsi, oldalán ezzel a felírással: - Hatffy-uradalom, Budafok. - Flórián megfordult, és tétován nézett utána.

Lassan elindult hát a Fehérvári úton lefelé, előreborgadó fejjel. A kelő nap sugarai utólérték aztán. Meleg fény ujjak cirógatták a nyakszirtjét.

Millió és millió ember a másik oldalára fordult mostan, és aludt tovább.

*

„...Ki beteg, hogy én is beteg ne volnék? Ki botránkozik meg, hogy én is ne égnék?”

Pál 2. lev. a. Korinth. 11. 29.

A teljes igazság kedvéért - amelyet az jellemez, hogy sohasem teljes - meg kell mondanom, hogy később is gyakran találkoztam Flóriánnal, és tanúja voltam annak, amikor egy tizenkilenc ágyas menhely céljaira ezer pengőt ajánlott fel a grófné, de ő kettétépte a kiutalást. Amikor erre vonatkozóan kérdést intéztem hozzá, eleinte egyáltalán nem értette, mi az, amin csodálkozom. Megmagyaráztam neki. Akkor azt kérdezte tőlem:

- Ha választanod kellene a Nobel-díj és a Baumgarten-díj között, melyiket választanád?!
- A Baumgarten-díjat - feleltem habozás nélkül -, mert azt nehezebb megkapni.
- Na, látod - felelte -, ez a különbség köztünk. Én már mindig a könnyebbet választom. Márvány emlékművet emeltettem Alice sírja fölé, mert könnyebb a szobrásszal tárgyalni, mint Alice szellemével a temetőben. A jótékonyág felszakítja a sebeimet. Úgy teszek inkább, mint aki világéletében, mindig buta és szívtelen volt. Így lettem én parvenü a gonoszok között.

De, mindegy. Egyik tiszta szívű fiatalemberből gonosz koravént csinál az igazságtalan szenvedés, a másiktól nyomorékot, a harmadikból csúszómászó gyávát. Az a világ, amely helyesnek tartja, hogy munka, egészség, tekintély, felelősség, család és siker csak negyvenéves korán túl jusson ezeknek a reménytelen fiatalembereknek: az a világ önmaga alatt vágja a fát. Kár pedig vágni, mert úgyis korhadt. Amíg fiatal vagy, nélkülözhetsz, sokat kibírsz. Amíg fiatal vagy, használd el energiádat, pocsékolj egészségedet, hiszen előtted van az élet. Amíg fiatal vagy, szolgálj az öregeket, hogy mire megöregszel, neked is szolgáljanak a fiatalok. Amíg fiatal vagy, ne követelj busás jövedelmeket: mert nem jár az ki neked. Amíg fiatal vagy, be kell érned azzal, hogy fiatal vagy, ez feljogosít, sőt kötelez arra, hogy minden szépről és jóról lemondj, amit az élet nyújthat.

Fiatal vagy?! Asszonyodat elveszik az idősebbek, akik tekintélyt, pénzt, autót adhatnak neki. Kilencven százalékat elcsábítja a gazdagság, nyugdíj, biztonságos jólét: tíz százalék azonban tönkremegy, veled együtt A gyereketek vérszegény és beteg lesz. Ti magatok megutáljátok egymást. Miért?! A világ összeröffen: minek keltek ezek ilyen fiatalon egybe?! Mi tudtunk várni?! Mi le tudtunk mondani a szerelmünkről?! Ennek a nőnek nem kellett az igazgató úr?! Hát akkor gürcöljenek! sorvadjanak! nélkülözzenek! Mit akarnak ezek a gyerekek?!

Forró kora nyár. De az emberek korántsem lomhák. Nyugtalanság izzik a tekintetekben. Különös idők. Mindenki azt kérdi: mi lesz? Csak az irodalom kérdi mi volt?! Az irodalom feldolgozza a múltat. Éppen mint egykor az alexandriai. Az európai társadalomnak akkora múltja van már, hogy nem tudja elviselni. Minden, ami megtörténhetik, háromszor történt már meg velünk. Az európai élet már csak megszokás és rutin. Hangyák gépies nyüzsgése az eltaposott boly fölött. Vannak sztoikusok, újplatonisták, újhegeliánusok és neokonzervatívok. Van exogén és endogén irányú művészetünk, s az evolúció híveit nagy örömmel töltheti el, hogy sok tekintetben máris egyenrangúnak tekinthetjük kultúránkat a hellén kultúrával. De mi az, amit a jövőtől várhatunk?!

Az egyén semmit se várhat a jövőtől. Hagyjuk ezt. Flórián egyén. Kísérjük el ezt az egyént különös útján, amelynek a közösség szempontjából való jelentőségét semmiféle induktív módszer nem tudná kideríteni. Talán az utolsó egyén, akinek útját az irodalom feljegyzi. Talán az utolsó irodalom.

Nem tudom, mi lesz. Perregini hercegnek nem tetszik Flórián szerepe a grófné körül. Flórián nem fogad el fizetést, csak a kétszázötven holdas bérletet. A grófné ügyei rendben vannak. A család állandóan intrikál Flórián ellen, a család jobban szeretné, ha az ügyek ne lennének rendben. Flórián nem tudja megszerezni elkallódott iratait. Apró bosszúságok. Minden szabad éjszakáját Darvassal tölti. Darvas szeretné, ha Flórián állást vállalna a Royal-üzemeknél. De Flórián nem akarja otthagyni a kétszázötven holdat, amíg nem muszáj.

A Füzi-patak mellett van a tanya. Nyolcvan csincsilla nyúl él itt, rhode-islandi-, magyar- és Plymouth-tyúkok, tehenek, lovak, disznók és birkák. Flórián szereti őket. Nappal itt alszik közöttük. Szédítően kék az ég; a levegő forró és láthatóvá válik, amint remeg.

Lehunytja a szemét, elfekszik a földön. Nagy tömeg hangya, rovar nyüzsg a földön. Flórián ráfeküdt a hangyák platónikus államformájára és agyonnyomta.

Este nagy társaságban ül, Pesten, egy kávéházi asztalnál. Térdei remegnek, ideges. Egy pápaszemes hölgy azt mondja: - És milyen szép: harminc éve szeretik egymást. Mit szól ehhez, Flórián?!

- Kit szeretnek?! - riad fel Flórián, s udvariasan néz a hölgyre.

- Egymást.

- Ki az?!

- Nem értem.

- Gondoltam, Egymást a kedvenc ételük, amit harminc éve szeretnek. Bár a kedvenc ételét is csak az szeretheti, aki nem juthat hozzá.

Természetesen kínos csönd támad. Ebben a társaságban igen jól ismerik Flóriánt, és reménytelennek tartják vitatkozni vele. Ő a maga durva és szellemtelen módján elhárít minden olyan kísérletet, amellyel elismerésre akarnák bírni őt.

Tizenkettőkor otthagyja a társaságot, és elindul a budai kocsma felé. Fülében zúg mindaz, amit a társaságban hallott, de fel nem fogott. A hídra támaszkodva nézi a vizet.

- Alhatom - mondta hangosan -, van hová mennem.

Figyelt: de semmi örömet nem érzett. - Na látod - mondta -, hát ezért nem érdemes. Nem lehet örülni semminek. Az ember csak hiányérzetek befogadására képes. Az ember csak hiányérzetek befogadására képes! - ismételte makacs szomorúsággal. Száz méterrel lejjebb egy másik ember hajolt a víz fölé.

- Ejnye - gondolta a férfi -, ha ez egy fiatal lány lenne, és éppen a vízbe akarna ugrani, mert nincs lakása, bizonyára hazavinném, s amíg teát főznék neki elaludna. Ezért én nagyon mérges lennék, éppúgy, mint Darvas. Szerencsére Einstein már kikezdte az idő fogalmát, s így nem hiszek az ismétlődésekben. Minden egyszerre történik.

A karfára dőlő törekeny alak valóban nő volt, s meg se moccant. Minden öngyilkosjelölt, utolsó pillanatáig makacsul hiszi, hogy királyi futár érkezik a kegyelemmel, s kijelenti, hogy mindez csak tréfa volt és ijesztés. De Flórián rákiáltott:

- Nincs lakása, ugye?!

Egészen fiatal lányarc nézett rá. - De van - suttogta -, hogyne. Én...

- Be akart ugrani?! - rivallt rá Flórián.

A lány összerezzent.

- Beugrani... úgy gondolja, hogy...

Flórián megfogta a karját.

- Eressze el a karomat - kérte a lány -, mit akar?!

Flórián elhomályosuló szemmel nézett rá.

- Jöjjön velem - mondta -, együtt fogunk csavarogni.

- De én...

- Jöjjön!

S a lány elindult mellette. Kicsi és törekeny volt. Keresztülmentek az alagúton.

- Hová megyünk?! - kérdezte a lány.

- A fenébe! - felelte Flórián, és valahová a levegőbe mutatott. - Nem muszáj azt hinni, hogy maga a világ közepe. Minden baján tudok segíteni, kivéve, ha szerelmi bánat miatt akart beugrani; akkor visszaviszem és sajátkezűleg dobom be.

- Nem, nem azért - a lány már csaknem elmosolyodott -, de hát az lenne a legnagyobb szégyen, ha az ember reménytelenül szerelmes?!

- Az ember csak reménytelenül lehet szerelmes - felelte Flórián -, a szégyen az, ha erre valaki csak akkor jön rá, mikor a vőlegénye elhagyja.

- Engem nem a vőlegényem hagyott el - mondta a lány -, hanem az állásom.

Flórián égneke emelte a karját.

- Íme! - kiáltott - lám! Ötven évvel ezelőtt még egyetlen lánynak se volt állása a világon! És most öngyilkos akart lenni az az egy, akinek nincs!

- Könnyű magának - sóhajtott a lány.

- Tudom, előttem van az élet. Nem Dórának hívják magát?!

A lány zavartan mosolygott. Kezét nyújtotta, és formálisan bemutatkozott.

- Bálint Ica.

Flórián jobban megnézte. Nagy, világos sárga szemei voltak, kis arca.

- Most már jobban megnézem magát - mondta -, mert ha már bemutatkoztunk egymásnak, akkor nem érdemes meghalni.

- De hát mit csináljak?!... - dadogott a lány. Flórián legyintett.

- Ha szerzek egy állást magának, akkor semmi baj nincs?!

A lány a fejét rázta és hallgatott.

Ez elég sokáig tartott, de Flórián türelmesen várt, pedig a *Zöld Béka* bejárata előtt történt, és Flórián szomszjas volt.

- Ne bölgjön - mondta végre, és jobb karja előrelendült, hogy megsimogassa a lány vállát, de ez a mozdulat, mint egy pilóta, meghalt a levegőben s a karja visszahullott -, ne bölgjön most, Bálint. Vagy Ica. Vagy talán azt akarja, hogy letérdeljek maga előtt, és úgy irigyeljem?!

- Irgyeljen?! - kérdezte a lány.

- Irgyeljem, igen - Flórián összeráncolt homlokkal nézett rá -, maga egy boldog, kedves, szerencsés kis gubanc. Biztosan úgy alszik, mint a tej. Az én nevem Tóth Flórián, és megyek inni, mert nem szeretem az éjszakákat szabad ég alatt. Velem jön?!

Hajnalodott, amikor kijöttek. Flórián teleszívta a tüdejét levegővel, természetesen nem meggyőződésből, hanem mert kénytelen volt. És Ica sokkal kisebbeket és sokkal többet lépett, mint ő, és így egymás mellett mehettek.

- Igazán van lakása?! - kérdezte Flórián. - Vagy csak henceg.

- De van - szörnyülködött a lány -, elsejéig, persze.

- És úgy alszol, mint a tej? - kérdezte Flórián. - Mondd meg őszintén. Ugyanis én például nem tudok ágyban aludni.

- Nem?! Miért nem?!

Flórián nagy lelki harcot vívott. Azt akarta mondani, hogy nincs lakása, de minek. Ez a lány nem Alice. És el se hinné. És azonkívül elveszítené az új állásba vetett hitét.

- Te nem vagy Alice! - mondta hangosan.

A lány nevetett.

- Nem, nem vagyok Alice - mondta -, jobb lenne, ha Alice volnék?!

- Sokkal jobb lenne! - mondta Flórián. Akkor nem is beszéltek többet, a lány lakásáig. A Logodi utcában lakott.

- Írja fel a címemet - kérte a lány.

Flórián legyintett.

- Én senkinek a címét nem írom fel - mondta. Holnap délben jelentkeznek a Royal-művek igazgatóságánál. És mielőtt azt mondaná, hogy „köszönöm” gondolja meg, hogy csaknem gyűlölöm és nagyon irigylem magát.

- Miért?! - kérdezte ismét a lány. De Flórián nem felelt. Nekidőlt a kapunak, s fel a csillagokra meresztve szemeit, mellére húzta a lány fejét. Átölelte és megsimogatta.

- Engem csak egy vigasztal - mondta s szemei tágra nyíltak -, hogy egy ember sorsa nem számít.

A lány rémülten nézett rá. S Flórián szeméből könnycsepp buggyant. - De számít - mondta halkan. - Éppen ez az.

Elindult az Alagút felé. De nem ment át rajta. Beült egy taxiba. - Csak menjen - mondta -, amerre akar. De eszébe jutott, mennyi éhes és gondokban őrlődő fiatalember van, csupa okos, szép, derék, magyar fiatalember. És ő taxiban ül. Megállította, odaadott egy pengőt, kiszállt, gyalog ment tovább.

- És most segítettél rajtuk?! - kérdezte fintorogva önmagát.

Nem volt kedve Budafokra menni. Már minden zárva volt. Darvashoz ment, becsöngetett.

Darvas házikabátban nyitott ajtót, zavart mosollyal.

- Egy nő van nálam - mondta.

- Nő?!

- Nő. Már alszik. Éppen ültem mellette és néztem.

- Én is nézhetem?! - kérdezte Flórián.

És akkor ott ültek mellette, kétoldalt és nézték a közönséges, elégedett arcot, amely sárgán és nyugodtan ringott az álom vizén. Nézték és Flórián lefityent ajakkal mondta:

- Ki nem állhatom.

Sohase hitte volna, hogy egy álló esztendeig el fog tartani a dolog. De eltartott. Most már nem bírta tovább. - Nem nekem való - mondta a grófnénak -, mindig tudtam, hogy sose lesz belőlem hivatalnok. Hagyd meg nekem a bérletet, fizetek érte.

Csak hogy az asszony nem akarta elengedni. És amikor rájött, hogy Flórián elmegy, és hogy minden erőfeszítése hiábavaló, akkor sírt és szitkozódott, és nem adott neki semmit. És Flórián volt az első ember, aki úgy ment el tőle, hogy egyetlen garast se vitt magával. Elég szomorú. Perregriniék nem is titkolták örömeiket. De a herceg, aki most átvette a vagyon kezelését, huszonötezer pengő végkielégítést utalt ki neki önszántából. Ennyi járt volna Flóriánnak. De nem követelte. És a herceg átvizsgálta a könyveket és az ügyvitelt. És nem értette: miért csinálta az egészet Flórián, ha nem keresett rajta? És mért hagyta abba?! Négy-szemközt kikérdezte Littát. De ez az asszony nem értette Flóriánt, és így magyarázni se tudta.

Perregrini herceg maga vitte el a pénzt Flóriánnak, és beszélgetni kezdett vele. De Flórián sem értette önmagát.

Félt a jövőtől, és mégsem tudott úgy cselekedni, mint a kis kövér, vagyongyűjtő kukacok. Most már a bérletet se kérte. - Van egy harminc esztendőre szóló bérletem - mondta - a farkas-réti temetőben. Nem kívánom, hogy sok pénzem legyen. Talán politizálni fogok, de azt is abbahagyom majd, mert senkin se tudok segíteni. Egyébként is, furcsa, ha valaki fiatalkorában jótékonykodni kezd. Mindjárt gyanúba fogják.

Perregrini vállat vont.

- Nem értem magát - mondta -, és mégis úgy érzem, mintha érteném. Az őseim között voltak lovagok, olyan lovagok, akik segítettek az embereken; olyanok, akik kiválóbbak voltak a mai népségnél. Maga egy becsületes fickó, ezt látom. Más becsületes fickók is vannak. De még sose láttam becsületes fickót, aki rosszkedvű és hitetlen lett volna, mint maga.

- Ez talán azért van, mert nem szívesen vagyok becsületes - mondta Flórián. Végül elfogadta a herceg meghívását, amely a hátralevő életük minden weekendjére szólt, s ami komoly kitüntetésnek számított. És minden vasárnap délből a grófnénál ebédelt. Ezzel megszabadult egy kötöttségből, s életének legszabadabb és leghiábavalóbb korszaka következett. Különböző prófétákat és jósokat keresett elő, világboldogítókat, szónokokat és apostolokat, akik részben a háború ellen, részben mellette agitáltak; egy szelídítő hatású gáz feltalálójának kísérleteit finanszírozta, majd pedig, éppen egy esztendővel Alice halála után, beszédet mondott egy politikai színezetű összezejövetelen, amelyet a Fiatal Magyarok Pártja rendezett. Flórián fáradt és szomorú hangon mondta el véleményét az öregség monopóliumairól, amivel hallatlan sike-

re volt. Ezek a lázas és megszállott fiatal emberek megérezték benne azt a kiválasztottjukat, aki lélekben elég öreg ahhoz, hogy vezérük legyen, akármilyen „fiatal is hozzá”. De Flórián nem tudta megérteni, hogy mit akarnak és hogyan akarják. Azt mondta: programot adjatok, vagy fogadjátok el az enyémet. De nekik kész programjuk volt, csak vezért kerestek hozzá, propagandafőnököt. De akkor jött egy áramlat: aktív politikusok kapcsolatot kerestek ezzel a mozgalommal, és Flóriánra nem volt szükség. Állami jelleget kapott az egész.

Egy időbeli Darvassal szőttek terveket. Szó volt arról is, hogy Darvas birtokot vesz, és Flórián fog gazdálkodni rajta. De mindez csak egy lendület volt, amely alábbhagyott. Majd jön egy nemzedék megint, amely hinni tud a cselekvésben s amely cselekedni fog. De Flórián gyermekéveit a háború, fiatalságát egy utána következő béke tette tönkre. Egy mindenható hatalom kellene - ez volt a végső megállapodása önmagával -, szétütne közöttük, egy új gáz, amely egyetlen ember kezéből eláraszthatná Európát, vagy a japánok, vagy mit tudom én. Néha amikor letett egy újságot, amelyben paktumokról és fenyegetésekről olvasott, végtelen undor fogta el. De aztán visszatért önmagához, és azt mondta: nekem úgyis mindegy. És az ilyen ember nem segíthet másokon. De másokon senki sem segített Krisztuson kívül. Ő is milyen magára maradt; mindenki unja ezt a szót: szeretet. „Szeressük egymást, gyerekek!” énekelik a kávéházakban, és mindenki röhög. Pfu.

Egy esztendő alatt sok minden történt. Flórián kárörvendve látta: ő megmenekedett, Európa pedig tönkre fog menni. A büszke házsorok összeomlanak, a goromba házmesterek megfulladnak kapuik alatt, s a halálban mindnyájan nemesek leszünk. De valóban, csak ott.

Flórián képtelen volt a hátralevő életében bármit is felfedezni, ami örömdetesnek tűnt, kíváncsnak látszott volna. Talán, ha Alice élne, minden másképpen látszana. Csakhogy Alice nem él. Sok szép és kedves nő van, és néhány közöttük bizonyosan szeretné Flóriánt. De egyik se hívta fel a lakásába, hogy hadd aludja ki magát ottan. Ezt csak Alice tette, de Alice meghalt. Flórián semmi fájdalmat sem érzett most már, ha erre gondolt, de mindig erre gondolt; és tudta, hogy nem azt siratja az ember igazán, ami a múltjában megvolt, hanem ami a jövőjéből hiányzik.

Már nem sok pénze volt viszonylag, amikor elhatározta, hogy Velencébe utazik. Napokig készült az utazásra, mint valami szép és kíváncsnak könnyelműségre, és bosszankodott milyen nehezen hagyja itt Pestet. Úgy gondolta, hogy ezért a párnapos pihenőért eléggé megdolgozott és megszenvedett és mindegy, hogy mennyi idő alatt költi el a pénzét. Egy nyári reggelen érkezett Mestrébe, s a vaporetto korlátjának dőlve, megnézte a várost, ahonnan családja, anyai ágról származott. Az ilyen városok, amelyekről minden ember millió képet látott életében, mindig kellemes csalódást okoznak: nem olyan rondák, mint a tucatfotográfusok kollekciói. De lehet, hogy a nyárspolgár fantáziájában akkor se dől össze az anzixkártya-vár, ha a valóságot is megállapítja. Ő talán ragaszkodni fog ahhoz, amire tanították.

De Flórián este a Britannia teraszán ült, behunyt szemmel, és érezte Velence lélegzetvétélét, amely a nászutasok hordája felett szűz és üde maradt. Flóriánt szerette Velence, mert nem hozott fényképezőgépet, se feleséget magával. Fél tizenegykor beült egy gondolába, amelyben elnyúlt az ülések között, és aludni próbált, s az olajos víz csobogása közben csaknem aludt is. De minduntalan felriadt, s maga előtt látta a Santa Mariát, az arzenált, a halászbárkák sorát. Tündéri fények táncoltak az öböl vizén, langyos, sós szél fújdogált.

Másnap vasárnap volt, s a Mercerián ünneplőbe öltözött olasz lányok sétáltak, nagykarimás, színes kalapok alatt. Vidám, fiatal tisztecskéik loholtak mögöttük buzgón.

Talán csak náluk van ez így - gondolta Flórián, elszoruló szívvel. Délután a hason nevű kávéház teraszán üldögélt, este pedig a bárban ült. Volt itt egy, a kiejtése szerint amerikai lány, aki két olasz tiszttel táncolt felváltva, de garde nélkül. Flórián whiskyt rendelt, s akkor a lány felkiáltott:

- Me too! - s amikor Flórián később gint ivott, a lány ebben is követte. Közben piros, pikáns arca mindig Flórián felé fordult, mint egy rózsaszínű napraforgó. Magas és karcsú volt, mint az amerikai lányok nyolcvan százaléka és hangosan beszélt, mint minden amerikai lány, kivéve a süketnémákat. Flóriánnak tetszett a lány, azért hát fizetett és elindult hazafelé. De amint belépett a hallba, a lány már mögötte jött, kipirultan és lihegve, és elkérte a portástól a kulcsait. Flórián a lépcsőnek iramodott, de a lány se ment liften. A második emeletig együtt mentek, ott a lány kissé lemaradt. De a harmadiknál megint egymás mellett voltak, és hallgatólagosan valóságos verseny fejlődött ki közöttük. A negyedik emeletre egészen kifulladásig értek fel, s akkor a lány megszólalt:

- And now back.

Mert az első emeleten lakott. Flórián lekísérte, bemutatkozott és elbúcsúzott. De a lány megfogta a karját: - Itt is van bár - mondta -, gyerünk le, jó?!

- Jó - felelte Flórián, tűrhető angol nyelven -, én úgyse szoktam aludni éjjel.

- Hát mikor? - kérdezte a lány.

- Télen - felelte Flórián, és úgy találta, hogy ez a lány vidámságot áraszt maga körül. Európában csak a buta nők képesek erre. Kíváncsi volt.

Bementek a bárba és táncoltak. A nő hamarosan megmondta:

- Nem csalódtam magában. Maga úgy tud táncolni, ahogy nézni tud.

- Én mindent tudok - mondta Flórián -, amit a dilettánsok éjjel csinálnak. Én az alvásban vagyok járatlan.

- Maga talán parkettáncos?!

- Nem. Annyira jól azért nem táncolok. De hosszú ideig olyan szegény voltam, hogy nem volt hol aludjam. És akkor egész éjjel táncoltam; és csókoltam a lányokat.

A lány nevetett. A papával jött Európába, de Párisban hagyta. (Tözsdebizományos.) Imogen Thompson a neve, Flóriánt Flauriennek ejtette ki. Flórián úgy találta, ez is egy módja annak, hogy az ember megszabaduljon régi énjétől: ha az ember nevét váratlanul másképp ejtik ki, mint ahogyan megszokta. Imogen nagyon fiatal még, de „love is the only matter in life” és „You are a lovely fellow, You!” így telt el egy óra, whiskyvel, ginnel és tánccal és Flórián úgy gondolta, egészen megnyugtató volna, feleségül venni ezt a lányt, és Amerikában új életet kezdeni vele. Csakhogy új életet kezdeni könnyű, de a régit abbahagyni lehetetlen. De hát ismerte már magát, s mintegy valami hidegen csillogó pápaszem mögül figyelte azt a könnyed örömet, amelyet olyan rég nem tapasztalt önmagában. Újra felkísérte a lány az első emeletre, de most egy üveg gint és szódát vitt a hóna alatt. Az előszobában egy bajonett lógott, s a lány dühösen mondta:

- Ó, stupid! Ez egy megtévelyedés volt, darling, még mindig nem vitette el? De te jobban tetszel nekem, mint bárki az eddigi életemben, pedig már tizenhét éves vagyok. És ameddig akarod, csak a tiéd leszek.

- Ez nekem elég - felelte Flórián, de csakhamar meggyőződhetett róla, hogy a bajonett nem ok nélkül felejtődött ott. A fiatalembert kidobták, és Flórián is erre a sorsra jutott volna, ha nem

lettek volna valamivel hatékonyabb eszközei. Imogen minden mennyiségű italt elbírta. Mindent megengedett Flóriánnak, amit nyilván másoknak is meg szokott engedni. Bár ez nem is helyes kifejezés: amit követelni szokott. Sőt, egy félüveg whisky elfogyasztása után a ruháját is ledobta magáról, és finoman ívelt, keményen gömbölyödő testét Flaurien elé tárta. De a selyemnadrág elvi kérdés volt, és az amerikaiak tudvalevően ragaszkodnak az elveikhez. Flórián vérét, hosszú önmegtartóztatások után, felforralta ez a csuda szép kis nő, és mindenfélével megpróbálkozott. De Imogent ezek a próbálkozások teljesen kielégítették, Flórián pedig elfáradt tőlük. Végül is dühbe gurult, levetkőzött és befeküdt Imogen ágyába.

Reggel arra ébredt fel, hogy Imogen is mellette fekszik. Gyengéden magához ölelte és megcsókolta. A lány felébredt, két kezét kettejük közé nyomta, és csendesen eltolta magától a férfit. Azután az ágy alá nyúlt, előhúzta a whiskysüveget, és kiitta a maradékot.

Flórián szótlánul nézte, amint kimászik az ágyból, a fürdőszobába megy. Nyitva hagyta az ajtót, és ledobta magáról a nadrágot is, vizet engedett a kádba, megfürdött. Teljesen úgy viselkedett, mintha egyedül volna, de a hátát Flóriánnal dörzsöltette meg. Ez a közvetlenség részben felháborította Flóriánt, részben azonban megbénította. Amíg a reggelit behozták, ő maga is megfürdött, aztán megreggeliztek, és végül kezét nyújtva, azt mondta a lánynak:

- Ma éjszaka biztosan eljönnek a bajonettért, mulasson jól. Az ilyesmi nem nekem való.

Egész nap rosszkedvű volt, ami odáig terjedt, hogy még a pénzét is megszámlolta. De éjjel, amikor a szobájába ért, ott találta Imogent pizsamában, és három pezsgőt egy vödörben.

- Hogy jött maga be?! - csodálkozott Flórián.

- Adtam ötven dollárt a portásnak - mondta a lány -, és hoztam egy csokor orchideát magának.

Kecses mozdulattal átnyújtotta. Flórián dühöngött. Csöngetett a pincérnek, aki felbontotta az egyik palackot, és otthagya a dugóhúzó.

Imogen igyekezett halk és szemérmes lenni, mert tudta, hogy ezzel bosszantja leginkább Flóriánt. De Flórián nem bosszankodott. Ha ez a lány - és a világ bármelyik nője - félig-meddig felöltözve ül egy szobában vele, akkor már tisztán csak annak örül, hogy nem kell egyedül lennie - és így, kerülőúton, kezdte megérteni Darvast. Ennyire nem tudunk megérteni másokat másképpen, mint személyes élményeink segítségével. Hogyan értsék meg Darvast, akik nem éltek át azt, amit Flórián! És azt kell mondaniuk: bár senki se volna, aki megértse Flóriánt.

Már csak az utolsó üvegben volt valami pezsgő. Imogen odaült Flórián mellé az ágyra. Jobb kezével a pizsamanadrág szárát tűrögette fel és le, fehér lábszárain felváltva, és hümmögött is hozzá.

- Miért vagy máma más, mint tegnap voltál?! - kérdezte fontoskodva, mint aki órák óta ezen tanakodott. Flórián vállat vont.

- Én mindennap más vagyok - mondta -, tegnap még kívántalak, de ma már nem kívánlak.

Nagy, komikus ránc jelent meg a lány fehér, domború homlokán.

- Miért? - kérdezte elégedetlenül - miért nem kívánsz mama?! Nem érzed, hogy átsüt a bőröm ezen a vékony pizsamán, mikor az öledben ülök?!

- Nem - felelte Flórián határozottan.

- És nem érzed, hogy milyen forró és kíváncsú vagyok?! És nem bolondulsz meg a vágytól? Mindenki meg szokott bolondulni.

- Bolondulj te meg, ha tetszik! - mondta Flórián hűvös mosollyal, pedig közel volt hozzá, hogy erőszakos legyen, amit sose bocsátott volna meg magának - engem nagyon kevés nő tudott kihozni a sodromból.

A lány arca elsötétült. Komisz kis mosoly jelent meg az arcán.

- Nem láttál engem meztelenül?! - kérdezte alattomosan.

- Nem néztem oda.

- És most se nézel oda, ha levetkőzőm?!

- Fogalmam sincs róla, mit fogok tenni, ha levetkőzől. Valószínűleg felöltöztetlek.

Imogen összehúzott szemekkel nézett rá.

- Megkérhetlek egy szívességre?!

- Parancsolj.

- Öleld át a derekamat.

- Tessék.

- Érzed?! Érzed?!

- Mit?!

- Hát nem érzel semmit?! Nem érzed, hogy remeg a derekam?!

- Persze, hogy remeg! Ha remegteted.

- De, hidd el, hogy magától remeg.

A kísérlet bevált: Flórián most már mulatott rajta. Kedve lett volna kidobni ezt az édes, kíváncsú, szép lányt, egyszerűen kidobni, hogy megismerje ezt az érzést. De Imogen átkulcsolta a nyakát, és borzongva mondta:

- Te olyan nagy csirkefogó vagy, amilyent még nem is láttam. Nem is igaz, hogy nem szeretsz.

Megfogta Flórián kezét, és megcsókolta. Azután a száját csókolta, és közben levetkőzött. És letérdelt a földre és a szőnyegen feküdt és sírt. Flórián félrehajtott fejjel nézett le a hát hajló és remegő ívére, amely kíváncsúan homorú volt s a toporzékoló, egyenes lábszárakra. És képtelen volt arra, hogy egy lépést tegyen a nő felé. Befeküdt az ágyba, és a falnak fordult.

Kicsit később hallotta, hogy Imogen tesz-vesz a szobában, eloltja a villanyt. Majd végigcsurrantja magán a hideg szódavizet. Járkál és szipog.

Végül befeküdt az ágyba. Mutatóujjával megböködte Flórián vállát.

- Hány éves vagy te?! - kérdezte.

Flórián nem felelt.

- Szép város Budapest?! Felelj.

Hajósziréna válaszolt valamit messziről.

- Elvennél feleségül?! - kérdezte Imogen, alig hallhatóan.

- Nem.

Érezte, hogy Imogen lehajtja a fejét, homloka éppen Flórián nyakát érte.

Egy darabig mozdulatlanul feküdtek.

Imogen teste valósággal meggörbült a várakozás kínjában.

- Mindegy - suttopta.

Másnap a Lidóra mentek, s reggeltől estig lustán heverésztek az Excelsior homokjában, mint két meztelen csiga. Időnként arrébb másztak, betakarták egymást homokkal, ha nagyon sütött a nap.

- Milyen fehér a bőröd! - mondta Imogen, és tényleg, ő csaknem csokoládészínű volt Flóriánhoz képest. És Flórián a rekkenő hőségben is megborzongott, ha arra gondolt, hogy a teste, ez a fehér, megviselt test, amely egész télen Budapest utcáin hanyódott, most itt fekszik az Excelsior plázsán, az Adria partján! Felült a homokban, és végignézett a mellén, hasán és lábszárain; attól tartott, hogy meglátszik rajtuk a nyomor. De csodálatosképpen, semmi se látszott rajtuk. Pedig ott feküdt a Szervita téren, a havon és ott görnyedt a padokon, s az álmatlanság, éhség és szégyen rága, ásta, gyúrta a testét: és íme, éppen csak hogy nem olyan barna, mint a milliomosoké, egyébként éppen olyan. Talán egy ruhátlan társadalomban, nehezebb volna fenntartani az osztálykülönbségeket. Talán a lélek mégis gyengébb és esendőbb, mint a test? Vagy csak Flóriáné?! De itt, a kék és domború tengerből fokán, nehezebb esett folytatni ezt a gondolatsort. Imogen felé fordult. A lány amerikai volt, vele nyilván fesztelenül lehetne beszélni a múltról. Ilyen volt Flórián: olyan volt mindig, mint az ember, akivel éppen összekerült. Egy effajta lány könnyen elérhette volna, hogy Flórián belevesse magát a pénzkeresés lendületes hisztériájába, „összeszednék annyi pénzt, amennyit lehet és elvenném feleségül!” gondolta. „Mit tehetnék okosabbat?!” Bal karját a lány nevetségesen karcsú dereka alá csúsztatta.

- Azt kérdezted tegnap, hogy feleségül vennélek-e?

A lány kinyitotta nagy, ibolyakék szemeit, és olyan ártatlanul nézett Flóriánra, mint Shaw Cleopatrája, Pothinus megöletése után.

- Azt kérdeztem, igen - mondotta -, mert úgy éreztem, hogy el tudnék válni Thompsontól miattad.

- Thompsontól? - kérdezte Flórián - de hiszen Thompson az apád!

- Nem - így felelt Imogen -, a férjem. Én már tizenhat esztendő óta férjhez mentem. De neki tárgyalásai vannak Párizsban.

- És mikor jön meg?! - kérdezte Flórián, lehunyva szemeit.

- Holnap este.

Később bemásztak a tengerbe és összevissza úszkáltak. - Persze - gondolta Flórián -, ha komoly lett volna az az elképzelésed, hogy feleségül vedd, akkor feleségül vehetnél. Thompson nem jelent semmit. És ilyen lány rengeteg van. Még csak ahhoz sincs jogod, hogy „jellemzőnek” találd ezt a kis balsikert.

Imogen pedig vadul csapkodott a vízben, mint egy kis fóka: örült, hogy ilyen könnyen megúszta ezt a vallomást.

Este Flórián motorcsónakot bérelt. A Britannia-terasz előtt értek partot. A nehéz velencei alkony rájuk feküdt, vészterhes csöndjével. Lesétáltak a Rialtoig, nézték az Albergokat és kávéházakat, a halászbárkákat és egy temetést a Canalen, Most már Imogen is megérezte, hogy Flórián valamivel nehezebben kezelhető férfi, mint akiket eddig ismert. De nem tudott

vele mit kezdeni, és talán nem is akart. Este hatalmas virágcsokrot kapott Flóriántól, de nem találkozott vele. Végigjárta a bárkat és kávéházakat, de nem látta Flóriánt. Találkozott az ismerős tisztekkel, de megszökött tőlük. Fél háromkor hajnalban hazament, és bekopogott Flóriánhoz. Még nem volt otthon.

Leült a földre az ajtó elé, és összekuporodva várt. Flórián egy óra múlva jött meg, és csodálkozva cibálta fel Imogent.

- Mit keresel itt?!

- Tudni akarom - mondta a lány -, hogy mi van veled.

Flórián bevitte a szobájába, és összecsapta a kezét.

- Te is ezt akarod tudni?! - álmélkodott - én is! De hát csak nem képzeled komolyan, hogy ezt valaha is megtudhatod? Még Alice se tudta soha, mi van velem. Tanító bácsi, mért pont velem van mindig valami?! Mert túlságosan szubjektív vagy fiacskám. De mért vagyok túlságosan szubjektív? Azt már nem tudom, fiacskám. Én nem is vagyok szubjektív. Ellenkezően. Minden önzés hiányzik belőlem. Mindig ezer embernek képzelem magam. De nem szerénységből, hanem szerénységből, mert úgy gondolom, hogy ezer embernél kevesebb ember nem is számít. Meg tudja-e ezt magyarázni valaki?

Imogen a földre ült, és könnyei folytak a nevetéstől. - Igen! - kiáltotta szertelenül - én meg tudom magyarázni! Leitted magadat. De milyen jó pofa vagy, amikor így beszélsz!

Flórián figyelmesen nézett rá.

- De mért beszélek így?! - kérdezte.

- Mert ittál!

- De mért ittam?

- Mert szomjas voltál.

- De mért voltam szomjas?!

- Mert ilyen természetű vagy.

- De mért vagyok ilyen természetű?!

- Mert folyton iszol.

Itt elakadt a dolog. Flórián teljesen józan volt.

- Fenn álltam a Campanilén - mondta -, és lenéztem rád.

- Láttál?!

- Nem.

- Akkor ne mondd, hogy lenéztél rám.

- Nem muszáj látni. Néztem. Néztem rád, Velencére, Mussolinira, Abesszíniára, Magyarországra, zászlókra, temetőkre, hajókra, jéghegyekre, akasztófákra és esküvőkre. Láttam a halottakat a tenger fenekén, akiket senki se lát, de akik mindent látnak. Thompson is láttam.

- Hála az égnek! - rikoltott Imogen - legalább nem vagy féltékeny rá.

- Dehogynem. Mindenkire féltékeny vagyok, aki elégedett önmagával. Thompson bizonyosan elégedett.

- De hiszen megcsalom.

- Ez nem fontos. Ha látná, talán. De nem látja.

- Milyen mulatságos volna, ha látná!

- De csak neki. Nekem nem.

- Ő nagyon egyszerű ember, és örülni fog neked. Mindig ambícionálta, hogy európai barátai legyenek.

Imogen toporzékolt örömeiben, hogy ezt a kedvezményt ő nyújthatja Thompsonnak. Teste és lelke egyetlen gusztusos, vibráló massa volt, örvendetes és esendő. Flórián lerázta magáról ezt a hiábavaló lelkendezést, és elnémította Imogent. Kellemes éjszakát töltöttek együtt, és reggel, amíg Imogen fürdött és énekelt, Flórián kilopódzott a szobából, s Mestrébe ment. Délben már a jugoszláv határon volt. Elnyúlt egy üres fülke sarkában, behunyta a szemeit, és megállapította, hogy egy kicsit hiányzik neki Imogen. Öt pengő maradt a zsebében, amikor Kelenföldön kiszállt a vonatból, és megcsapta a kedves város lehelete, a parkok, fák, padok, kapualjak, újságírók, kávéházak, képmutatás és felületesség városáé. Amely nem tűri a kritikát, mint ahogy a kevésbé vidéki világvárosok tűrik - (mint ahogy ezt se fogja tűrni) - és nem tűri a leplezetlen szegénységet se, mert nyílt kritikának tekinti. (Lásd: Flórián és a rendőrök elvi vitáját.) A lakására ment, s ott nagyon hiányzott neki Imogen. Legalább egy Imogen volna ebben a városban, egy könnyű és kábító Imogen. De csak problémák vannak: a szegénység és a gazdagság problémái és más problémák. Megoldások nincsenek. Mit csináljon az ember?! A fiatalember, aki végigküzdötte a világbékét, és sem a régi, sem az új generációhoz nem tartozik. Lemegy a kávéházba, elvállal egy állást, esetleg nem kap; esetleg nyomorog, vagy nagyszerűen megél, az idegei rosszak, ezért nincs életcélja, amiben hinne: de ő azt hiszi, azért rosszak, mert nincs. Mindennek két oldala van, és hallgassuk meg a másik oldalát is, mondta az egyszerű gramofónlemez-árusító. Flórián úgy érzi, elege van mindkét oldalból. Néhány hónapi pekuniáris jólét elfeledtette vele a régi sebeket: ez az, ami a legjobban bántja. Az élet mozgás; ennek következménye a feledékenység, az élet gyorsabban mozog, mint az agysejtek. De néha az élet mozog relatíve lassabban: ez a képzelődés. Ez a filozófia relativitás elméletére tartozik, ami még nincsen. Az újságos kap húsz fillért, és rengeteg újságot hoz: annyi minden történt Pesten, néhány nap alatt! Semmi se történt. Flórián olvas, lapoz, néz, töpreng, ingerülten, mohón és kielégítetlenül. Dohánymunkások sztrájkja! Mért nem vagyok én dohánymunkás?! Új tankok! Mért nem vagyok én új tank?! Lezuhant egy repülőgép! Mért nem vagyok én repülőtiszt?! Halál a fürdőkádban! Mért nem vagyok én halál a fürdőkádban?! Még mindig húzódik a dohánymunkások sztrájkja! Mért húzódok én még mindig?! Mi vagyok én?! Vagyok én?! Én?! Nem is tudom. Fizetek!

Fizetett és végigment a Rákóczi úton. A Rákóczi út, istenem! Kár az ilyen embernek végigmenni a Rákóczi úton! Ezek az emlékek nem olyan lágyak és diszkréten félreállók, mint más emlékek. Ezek az emlékek benne laknak a szívben és tudóban és mindenütt. Közeledik az este, mint valami alattomos rém. Mint valami orgyilkos. Mi a jelszó?! A jelszó: tilos aludni. Rendben van: az este jöhet. Az este jön, megkerüli a gázlámpa-oszlopokat, a telefonhuzalok köré fonódik, Flórián mögött oson. Lángok gyúlnak, hangok vibrálnak este. Kinek az estéje ez?! Mindenkié. Minek az estéje? A nyugalomé. „Nem vagyok bolond”, suttogja Flórián, „csak szomorú. Mindig szomorú leszek, mert nincs semmim, amiben hinnék és senkim, aki hinne bennem.”

Darvas nincs otthon. Hatffy Litta nincs otthon. Imogen Velencében van. Flórián, ha volna pénze, visszamenne Velencébe. Nincs. Mért nem kértél Imogentól?! Nem kérek nőtől többé! Férfitől fogsz kérni?! Nem fogok kérni. Nem félek többé a szegénységtől, mert láttam, hogy cseppet sem rosszabb, mint más. Együtt fogok élni a többi szegény emberrel, és így fogom vigasztalni őket: a gazdagság se jobb. És ezt nem gazdag ember mondja majd nekik, álnokságból, hanem én, szegény.

Így ül a padon Flórián, amelyen aludni tilos. De már nem is akar. Annyi minden tilos ezen a szerencsétlen földön; és ha semmi se lenne tilos, akkor se lenne jobb. Kár odaírni. Este van, sírnak a villamoscsengők. Nem sírnak, csak nekünk tűnik úgy, mintha sírnának. Hiszen okuk volna rá.

- Mégis, azt mondom neked, valami munkakört kell kapnod, nem a pénzért, hanem a munkáért.

- Indíts egy folyóiratot, vagy könyvsorozatot annak a bizonyítására, hogy minden hiábavaló - felelte Flórián. - Elvállalom a szerkesztését.

Darvas a fejét csóválta.

- Öregem, senki sem akar folyóirat útján öngyilkosságot elkövetni. És nem is sikerülne.

- A relativizmus...

- Várj csak. Tudnod kell, hogy a „relativizmusnak” semmi köze sincs a relativitás elméletéhez. A relativizmust a szofisták kezdték, Protagorasszal és így nevezik Montaigne és Voltaire irányát is. De te valószínűleg mást képzelteél.

- Magam sem tudom.

- Amire te gondolsz, az etikai és logikai filozófia, pontosan Einstein és az új fizikusok utasításai szerint. Hadjárat az abszolút Igazság és Tapasztalás ellen. Ehhez lényegileg, igenis, volt közülük Montaigne-éknak, de formailag semmi. Csakhogy ilyen mozgalom eredménye cseppet se lenne lesújtó. Ellenkezőleg éppolyan lökést adna az emberiség öntudatának és tisztánlátásának, mint valamikor a humanizmus.

- Így gondolom - legyintett Flórián -, hát csak csináltasd meg valakivel, akinek filozófiai doktorátusa van.

- Hát láss neki.

- Most lesétálok a Lágymányosra, és megnézem a készülő hidat s a fogyó tavat. Szeretem látni a dolgokat, amikor készülnek és fogynak. Ezért vigasztal engem a relativitás elmélet. Keress valakit, aki nagyon megvigasztal vele. Mert látod, semmiben se tudok hinni, ami bármi mást kizár, ez az egész.

Darvas maga sem tudta, van-e valami korszakalkotó Flórián egyéni szkepszisében. De úgy gondolta, Flórián egyszer le fogja vetni az érzelmi súlyokat, és idegei megvastagodnak képletesen vagy a valóságban is?! - és akkor egész pontosan meg fogja mondani, amit sokan gondolnak már, de nem tudják soha pontosan megmondani. Nélkülök mégsem érne semmit az egész. Darvas könyvkiadással foglalkozott, és gyakran szembekerült azzal a kérdéssel: mennyiben függ a leírt szó léte az elolvasók számától. Amennyire bármely jelenség az érzékelőitől függ. Ilyenkor szeretett volna hamut hinteni a fejére és rossz könyveket kiadni, de amerikai nyelven. De hát az volt a sorsa, hogy magyar nyelven adjon ki rossz könyveket. Éppen Montaigne mondta, hogy semmiről sem írtak annyi könyvet, mint a könyvekről és semmit se magyaráztak annyit, mint a magyarázatokat.

Bezárta a fiókját, kis kefét vett elő a mellényzsebéből, és végigsimította vele a szemöldökét. Micsoda forradalom lehetett ez a szemöldök szálak között!

Erről jut eszembe, hogy Swift is relativista volt.

Laáb Vince még mindig élt, és forgatta a rádióregulátort. Talán a gyakorlati televíziót is meg fogja érni. Talán látni fogja a világot, amint szerette volna - de hiszen a moziban is láthatja. Nem a szemüktől függ, hogy mennyit látunk. Telekiné kibékült egy távoli rokonával, aki szintén nyugdíjas, és aki Laáb Vince halála után Telekinéhez fog költözni. Amire Laáb Vince azt mondta: „mert isten tervez és ember végez.” Volt benne bizonyos keserűség, mikor ezt mondta.

A grófné kevesebb pénzt kap, mert Perregrini herceg óvatosan gazdálkodik, de becsületesen, mert örökölni akar Litta után. Mindössze tizenkét évvel idősebb Littánál. Benny megdöglött; Flórián is kapott gyászjelentést. Litta vigasztalhatatlan volt, egészen addig, amíg meg nem vigasztalódott. Ő egyébként vakon hisz Flórián szerelmében.

- Tedd ide azt a sültet - mondja most Döme -, mindig a másik oldalra teszed, nem értelek.

Kató az egyik oldalra teszi. Azonban Döme rossz kedvében van, a kapások miatt, de Kató azt hiszi, nem a kapások miatt, hanem mert unja őt. Sajnos, ezt néhányszor meg is mondta, és Döme már maga is hiszi - tetszik neki az a színezet, hogy unja Katót. Az ember nem is gondolná, hogy egy nőt unni is lehet! Milyen praktikus.

És Ezry Artúr képviselő lett. Törvényhozói minőségben messze tútesz Dömén! Nem olyan időket élünk, amikor az ember csak bólogat. Az ember beszél és cselekszik. Artúr beszél tehát és cselekszik. Beszédének visszhangja, tetteinek következménye van. Ezryné még mindig beteg, ha váratlanul meggyógyulna, valószínűleg rémülten szaladna az orvosához.

Hollósi Marica férjhez ment, és megcsalja a férjét. Ez éppolyan fontos, mintha valamely el-kényeztetett ölebbel történe ugyanez. Hogy miért említem meg mégis?! Mennyivel fontosabb meg nem említeni?! Virulnak a margitszigeti kertek.

Virulnak az asszonyok is, nyári toalettokban, amelyek könnyűek, selymesek, síkosak és feszek, mint maga a bőr. Némelyik asszonynak szebb a bőre, mint a ruhája, némelyiké csúnyább.

Minden ember azt hiszi, ott van az élet, ahol ő van. Az élet mindenütt van. Ha ezt mindenki megértené. A kocsis üti a lovakat, az Erzsébet-hídon. Járókelők szidják a kocsist, akit a szeretője vár. Járókelőket nem várja senki. Kölcsönösen szidalmaznak egymást. Rendőr felírja a kocsist és két járókelőt. Ebből akta lesz. Az aktából ügy, az ügyből ügyek, ügyekből akták, aktákból számok. A számok elmosódnak.

Zombori és Fischer urak, köszönöm, jól vannak. Gondolom, legalább; és kívánom nekik. Legalább valaki legyen jól.

Eden és Laval beutazzák Európát. Paktumokat kötnek e pillanatban. A paktumokból paktumok lesznek. A paktumok elmosódnak. Eden és Laval is elmosódnak. Minden elmosódik. Az elmosódás is elmosódik.

Flórián a Verpeléti úton baktat. Még süt a nap; valami zöldet lát, afelé megyen. A zöld: üres telek. Új vasúti sínpár húzódik a hídépítésig, hosszú szerelvény döcög rajta. Ott munka van, jó levegő és még füvek is. Gyerünk oda, gondolja Flórián. Most éppen egy vasa sincs, ahogy a költő mondaná, most persze, észreveszi az eget, a levegőt és a füveket. A kis, sovány, zöld

füveket, amelynek nincs agyvelejük, de azért bölcsek. Sőt, azért bölcsek. Ez nem hyper-rousseauizmus. Csak egy hülyeség, ami eszembe jutott.

A Dohánygyár előtt fekete tömeg. A munkások nem mennek be a gyárba. Keveset kapnak a munkájukért. Most nem kapnak semmit, az asszonyok is eljöttek, éhesek és ingerültek. A háziúr azt mondta: ja, mi közöm nekem a sztrájkhoz?! Nekem egy lakó ne sztrájkoljon. De a vezetők mást mondanak. A férfiak vezetőikre hallgatnak, az asszonyok a háziurakra. Szitkokat, ingerült kitöréseket hallanak mindenfelől. Bent folyik a tárgyalás. Egy hete. A tárgyalás folyik bent, mint az éhes emberek nyála idekint. Hatalmas autó robog el mellettük. Sápadt, sötét arcok néznek utána.

Flórián nem megy a fű felé. Megáll a csoport szélénél, szíve keserőséggel telik meg. Hallgatja az embereket, az érveket és panaszokat. Töpreng és kérdezősködik. Ellenségesen néznek rá, Senki se felel. Spicli! rikoltja egy asszony. Flórián nem vesz tudomást erről. Ő teljesen otthon van itt, hiszen annyit szenvedett. Többet, mint ezek. Most megvigasztalhatná őket: a gazdagság se jobb. Én is szegény vagyok, én mondom nektek, ne panaszkodjatok, nem érdemes. „Te piszok!” kiáltja egy rongyos ember, „még ide mersz jönni!” Miért ne merne ide jönni Flórián?! Hova merne, ha ide nem?! „Az elegáns felöltő!” kiáltja egy hisztérikus asszony, kövér és dühös „tépjétek le róla! Idejön csúfolódni, mulat rajtunk! Takarodj innen, a barátaid közel!” Flórián meg se moccan. Felemeli a kezét, de ráütnek, mielőtt valakinek a vállára tehetné. Megfordul, hátulról fejbe vágják. Oldalról belerúgnak. A tömeg szinte felkiált ki-robbanó örömeiben. Egy azok közül! Idevele! Nekem is van egy szavam hozzá!

Flórián nem veszi el az eszméletét. Érzi, érti és számolja az ütéseket. Botok zuhognak rá, csavarok és öklök, egyformán kemény valamennyi. Már a földön fekszik, rugdossák, köpik, tépik, verik, átkozzák. Mindenki részt kér belőle. Megjelenik egy rendőr, szétszaladnak. Flórián a hátán fekszik; és a nap melegen süt le rá. Kavarog a por, amit felrúgtak körülötte. A rendőr feltámoogatja. „Megismerne valakit azok közül, akik bántalmazták?” Nem. Minek jött erre?! Mindegy, hogy merre megyek. A rendőr most is tanácstalan, nem tudja mit kezdjen Flóriánnal. A falhoz támasztja, és előveszi noteszát. Íme egy ember, azon kevesek közül, akik nem tartoznak sehova; és mindenhova tartoznak, éppen azért. A rendőr lassan, alaposan teszi fel a kérdéseket. Mi a neve?! Tóth Flórián. Hol született? Mikor született? Mi a foglalkozása? Hol lakik? És mondja el röviden, mi történt?!.....

Ennél rövidebben nem lehet.

- & -